การพัฒนารูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน

กัมพล คำเวียง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พุทธศักราช 2566

การพัฒนารูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน

กัมพล คำเวียง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พุทธศักราช 2566

THE DEVELOPMENT OF AN ADMINISTRATION MODEL FOR STUDENT CARE AND SUPPORT SYSTEMS SUANBOONYOPATHAM SCHOOL, LAMPHUN, LAMPHUN PROVINCE

KAMPOL KAMWIANG

A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE MASTER DEGREE OF EDUCATION
PROGRAM IN EDUCATIONAL ADMINISTRATION
FACULTY OF EDUCATION
MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY
2023

หัวข้อวิทยานิพนธ์	:	การพัฒนารูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน
ชื่อนักศึกษา	:	กัมพล คำเวียง
ชื่อปริญญา	:	ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชา	:	การบริหารการศึกษา
ปีพุทธศักราช	:	2566
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	:	ศาสตราจารย์ ดร.พศิน แตงจวง
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	:	ดร. ฉัตรชัย ศิริกุลพันธ์

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ .....
(พระครูศรีวีรคุณสุนทร, ผศ.ดร.)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ :

ประธานกรรมการ .....
(ดร.ประพัฒน์พงศ์ เสนาฤทธิ์)

กรรมการ (อาจารย์ที่ปรึกษา) .....
(ศาสตราจารย์ ดร.พศิน แตงจวง)

กรรมการ .....
(ดร.ฉัตรชัย ศิริกุลพันธ์)

กรรมการ .....
(พระมหาสกุล มหาวีโร, ผศ.ดร.)

กรรมการ .....
(ดร.ชาลี ภักดี)

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Thesis Topic	:	The Development of An Administration Model for Student Care and Support Systems Suanboonyopatham School, Lamphun, Lamphun Province
Student's Name	:	Kampol Kamwiang
Degree Sought	:	Master of Education
Program	:	Educational Administration
Academic Year	:	2023
Advisor	:	Prof. Dr. Phasina Tangchuang
Co-Advisor	:	Dr. Chatchai Sirikulpan

Accepted by the Faculty of Education, Mahamakut Buddhist University in Partial Fulfillment of the Requirements for the Master of Education (Educational Administration)

Dean of Faculty of Education .....
(Phrakhrusriveerakhunsunthon, Asst. Prof. Dr.)

Thesis Committee :

Chairman .....
(Dr. Prapatpong Senarith)

Member (Advisor) .....
(Prof. Dr. Phasina Tangchuang)

Member .....
(Dr. Chatchai Sirikulpan)

Member .....
(Phramaha Sakun Mahavīro, Asst. Prof. Dr.)

Member .....
(Dr. Chalee Pakdee)

Copyright of Mahamakut Buddhist University

บทคัดย่อ

หัวข้อวิทยานิพนธ์	:	**การพัฒนารูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน**
ชื่อนักศึกษา	:	**กัมพล คำเวียง**
ชื่อปริญญา	:	**ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**
สาขาวิชา	:	**การบริหารการศึกษา**
ปีพุทธศักราช	:	**2566**
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	:	**ศาสตราจารย์ ดร. พศิน แตงจวง**
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	:	**ดร. ฉัตรชัย ศิริกุลพันธ์**

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน 3) เพื่อทดลองใช้รูปแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน 4) เพื่อประเมินผลการใช้รูปแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนส่วนบุญ-โญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน เป็นการวิจัยและพัฒนา ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ได้แก่ ผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษา โรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน จำนวน 13 คน โดยการสัมภาษณ์ และใช้วิธีการสนทนากลุ่มเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ จากกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วยผู้บริหาร รองผู้อำนวยการโรงเรียน ครู และคณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 6 คน รวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม 13 ฉบับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและวิเคราะห์เนื้อหา มีสรุปผลการวิจัย การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังนี้

ผลการวิจัยพบว่า :

1) สภาพการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูนด้านการคัดกรองนักเรียน พบว่า ครูที่ปรึกษามีการคัดกรองตามภาระหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ได้คัดกรองนักเรียนตามข้อมูลที่ได้มาจากขั้นตอนการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล จากนั้นนำข้อมูลที่เกี่ยวกับตัวนักเรียนมาจัดเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหา ด้านการส่งเสริมพัฒนานักเรียน พบว่า ครูที่ปรึกษาได้ดำเนินการส่งเสริมและพัฒนากับนักเรียนทุกกลุ่ม โดยการจัดกิจกรรมโฮมรูมในทุก ๆ เช้า มีการจัดกิจกรรมประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน ในส่วนการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนานักเรียน แบ่งเป็น 2 กิจกรรมหลักได้แก่ กิจกรรมเสริมสร้างทักษะการดำรงชีวิต และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

2) การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ดังนี้ โรงเรียนมีการใช้ระเบียนสะสมในการคัดกรองนักเรียน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.69 อยู่ระดับมากที่สุด โรงเรียนมีการนำผลการคัดกรองนักเรียนไปใช้ในการช่วยเหลือนักเรียน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.62 อยู่ระดับมาก โรงเรียนมีการใช้แบบประเมินพฤติกรรม (SDQ) ในการคัดกรองนักเรียน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.54 อยู่ระดับปานกลาง โรงเรียนมีการใช้ข้อมูลต่าง ๆ ของนักเรียนในการพิจารณาคัดกรองนักเรียน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.54 อยู่ระดับปานกลาง โรงเรียนมีการสรุปรายงานผลการคัดกรองนักเรียน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.54 อยู่ระดับปานกลาง โรงเรียนมีการพิจารณาคัดกรองนักเรียนตามเกณฑ์ในการคัดกรองนักเรียน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.31 อยู่ระดับน้อย โรงเรียนมีการจัดทำเกณฑ์การคัดกรองนักเรียน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.23 อยู่ระดับน้อยที่สุด โรงเรียนมีการคัดกรองนักเรียนเป็นกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหา มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.23 อยู่ระดับน้อยที่สุด

3) ด้านการคัดกรองนักเรียน โดยรวมมีระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับ มากค่าเฉลี่ย 4.69 เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่าเกือบทุกประเด็นมีค่าเฉลี่ยที่มีค่าเฉลี่ยมากเช่นกัน มีเพียงประเด็นเดียวที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อยที่สุด คือ โรงเรียนมีการคัดกรองนักเรียนเป็นกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหา มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.23 รองลงมาโรงเรียนมีการนำผลการคัดกรองนักเรียนไปใช้ในการช่วยเหลือนักเรียน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.62 รองลงมาโรงเรียนมีการใช้แบบประเมินพฤติกรรม (SDQ) ในการคัดกรองนักเรียน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.54 และลำดับสุดท้ายคือโรงเรียนมีการพิจารณาคัดกรองนักเรียนตามเกณฑ์ในการคัดกรองนักเรียน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.31

4) โรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน ควรกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการรู้จักนักเรียนรายบุคคลอย่างทั่วถึง ระบบการคัดกรองนักเรียนที่ชัดเจน การออกเยี่ยมบ้านนักเรียนครบทุกคน กิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายสนองความต้องการของนักเรียน การให้คำปรึกษาและการเข้าถึงนักเรียน การประสานงานและการติดตามผลการส่งต่อนักเรียน สถานศึกษา และครูควรดำเนินการเกี่ยวกับ การรู้จักนักเรียนรายบุคคลอย่างทั่วถึง ระบบการคัดกรองนักเรียนที่ชัดเจน การออกเยี่ยมบ้านนักเรียนครบทุกคน กิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายสนองความต้องการของนักเรียน การให้คำปรึกษาและการเข้าถึงนักเรียน การประสานงานและการติดตามผลการส่งต่อนักเรียน

คำสำคัญ : การพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน, การคัดกรองนักเรียนโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน

ABSTRACT

Thesis Topic	:	**The Development of an Administration Model for Student Care and Support Systems Suanboonyopatham School, Lamphun, Lamphun Province**
Student's Name	:	**Kampol Kamwiang**
Degree Sought	:	**Master of Education**
Program	:	**Educational Administration**
Academic Year	:	**2023**
Advisor	:	**Prof. Dr. Phasina Tangchuang**
Co-Advisor	:	**Dr. Chatchai Sirikulpan**

This research has the following objectives: 1) to study the administrative conditions of the student care and assistance system at Suan Bunyopatham Lamphun School, Lamphun Province; 2) to develop a model for the administration of the student care and assistance system. Suanbunyopatham Lamphun School, Lamphun Province 3) To try out the operating model of the student care and assistance system. Suanbunyopatham Lamphun School, Lamphun Province 4) To evaluate the use of the operating model of the student care and assistance system. Suanbunyopatham Lamphun School, Lamphun Province. It is research and development. The population used in this study includes administrators, teachers, school committee members. Suanbunyopatham Lamphun School, Lamphun Province, 13 people by interview. and used focus group methods for qualitative data analysis. From a group of experts Important informant Consisting of executives Six deputy school directors, teachers, and school committee members collected data using 13 questionnaires. Data were analyzed by finding frequencies, percentages, means, standard deviations and content analysis. There is a summary of research results. Discussion of results and recommendations as follows:

The research results showed that : The operation of the student support system at Suan Boonyopatham School, Lamphun Province, as a whole, was at a high level as follows: The school considered screening students according to the student screening criteria with an average ($\bar{X}$) = 4.69 at a high level. The most is that the school has screened students into normal groups, risk groups, and problem groups with an average ($\bar{X}$) = 4.62, at the highest level. The school has prepared the criteria for screening students with an average ($\bar{X}$) = 4.54, a high level. The school uses cumulative

records to screen students with an average ($\bar{X}$) = 4.54, a high level. The school has a summary report. The student screening result had an average ($\bar{X}$) = 4.31, a high level. The school used a behavioral assessment questionnaire (SDQ) to screen students with an average ($\bar{X}$) = 4.23, a high level. Screening students to use in helping students with an average ($\bar{X}$) = 4.23 at a high level. Schools use various data. of students in considering the screening of students with a mean ($\bar{X}$) = 3.23 at a moderate level

Student screening The overall level of suitability was at a high level with an average of 5.00. Considering each issue, it was found that almost all issues had a high average as well. There was only one issue with a medium average, which was the school's use of various data. of students in considering student screening with a mean ($\bar{X}$) = 3.69, followed by the determination of screening methods for students with problems/risk groups using the individual student screening record form was at a high level with an average of 4.23, followed by classification results. Student screening at the grade level was at a high level with an average of 4.62 and the last step was to prepare a manual for screening students. is at a high level with an average of 3.31

Suanboonyopatham School, Lamphun, Lamphun Province should set a policy about Getting to know individual students thoroughly Clear student screening system Home visits to all students A variety of teaching and learning activities meet the needs of students. mentoring and access to students Coordinating and following up on student referrals

Educational institutions and teachers should take action on Getting to know individual students thoroughly Clear student screening system Home visits to all students A variety of teaching and learning activities meet the needs of students. mentoring and access to students Coordinating and following up on student referrals

Keywords : Development of student support system student screening
Suanboonyopatham Lamphun School student parents

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จได้เนื่องจากบุคคลหลายฝ่ายที่ได้ช่วยเหลือในครั้งนี้ ผู้วิจัยใคร่ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งเป็นสถาบันที่ประสิทธิ์ประสาทความรู้ทางการศึกษาด้านการบริหารการศึกษา ระดับปริญญาโท

ขอกราบขอบพระคุณรองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา และคณบดีคณะศึกษาศาสตร์ ที่ได้อำนวยความสะดวกในการศึกษาตลอดหลักสูตร ขอกราบขอบพระคุณ ดร.ประพัฒน์พงศ์ เสนาฤทธิ์ ที่กรุณาเป็นประธานควบคุมการสอบ ขอขอบคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ได้อบรมสั่งสอนให้ความรู้ระดับ มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ขอขอบคุณคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ทุกท่านที่ได้ให้ คำแนะนำเกี่ยวกับความถูกต้องของเนื้อหาในเล่มวิทยานิพนธ์ด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร.พศิน แตงจวง, ดร.ฉัตรชัย ศิริกุลพันธ์ ที่ให้ความอนุเคราะห์ รับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่ได้ให้คำปรึกษาตลอดจนตรวจสอบข้อบกพร่องต่าง ๆ พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุง แก้ไขเนื้อหาของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จนสำเร็จลุล่วงได้เป็นอย่างดี

ขอขอบคุณเพื่อนนักศึกษาระดับปริญญาโททุกท่าน ที่คอยเป็นกำลังใจแก่ผู้วิจัยเสมอมา และขอกราบขอบพระคุณ พระมหาสกุล มหาวีโร, ผศ.ดร. ที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ แนะแนวทาง ให้ข้อคิด กำลังใจ ในการทำวิทยานิพนธ์จนประสบผลสำเร็จ ตลอดจนผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ และครูผู้สอนในโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน ทุกท่าน ที่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จนสำเร็จลุล่วงได้เป็นอย่างดี

ขอขอบคุณครอบครัว และญาติมิตรทุกท่านที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาในครั้งนี้ ที่คอยห่วงใย ให้การสนับสนุน และเป็นกำลังใจตั้งแต่เริ่มเรียนจนถึงจบการศึกษา

คุณงามความดี และประโยชน์อันเกิดจากวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอใช้เป็นเครื่องสักการบูชา คุณพระรัตนตรัย พระคุณของมารดา บิดา ครูอาจารย์ที่ประสิทธิ์ประสาทความรู้ที่มีคุณค่ายิ่ง และขอแผ่คุณความดีนี้ให้แก่เพื่อนมนุษย์และสรรพสัตว์ทุกรูปทุกนาม พร้อมทั้งเจ้ากรรมนายเวรในทุกภพทุกชาติด้วย

กัมพล คำเวียง

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย ..... จ

บทคัดย่อภาษาอังกฤษ ..... ช

กิตติกรรมประกาศ ..... ฌ

สารบัญ ..... ญ

สารบัญตาราง ..... ฏ

สารบัญภาพ ..... ฑ

บทที่ 1 บทนำ 1

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา 1

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย 3

1.3 สมมติฐานการวิจัย 3

1.4 ขอบเขตของการวิจัย 4

1.5 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย 4

1.6 กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) 5

1.7 นิยามศัพท์เฉพาะ 6

บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 7

2.1 แนวคิดการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 7

2.2 แนวคิดการพัฒนารูปแบบ 39

2.3 แนวคิดการบริหารงานเป็นทีม 48

2.4 การวิเคราะห์สภาพจริง (SWOT Analysis) 56

2.5 หลักการเก็บข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพ 59

2.6 การทดสอบค่าที (T-Test) 67

2.7 บริบทของโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน 69

2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 74

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย 78

3.1 วิธีการศึกษา 78

3.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก 78

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล 79

3.4 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ 81

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล 82

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ 83

3.7 การนำเสนอข้อมูล 85

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	**86**
4.1 ผลการศึกษาสภาพการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน	86
4.2 ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน	98
4.3 ผลการทดลองใช้รูปแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน	112
4.4 สรุปผลการประเมินผลการใช้รูปแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน	102
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	**114**
5.1 สรุปผลการวิจัย	114
5.2 อภิปรายผลการวิจัย	115
5.3 ข้อเสนอแนะ	119
บรรณานุกรม	**120**
ภาคผนวก	**128**
ภาคผนวก ก รายนามผู้เชี่ยวชาญในการสนทนากลุ่ม	129
ภาคผนวก ข เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	131
ภาคผนวก ค หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญ	134
ภาคผนวก ง ภาพประกอบการวิจัย	145
ภาคผนวก จ หนังสือตอบรับการลงตีพิมพ์บทความวิจัย	149
ประวัติผู้วิจัย	**151**

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 2.1 การดำเนินงานคัดกรองนักเรียนรายบุคคล..... 23
ตารางที่ 2.2 การดำเนินงานส่งต่อภายใน..... 33
ตารางที่ 2.3 การดำเนินงานส่งต่อภายนอก..... 35
ตารางที่ 2.4 จำนวนนักเรียนทุกระดับชั้น ประจำปีการศึกษา 2564..... 73
ตารางที่ 2.5 จำนวนบุคลากร ประจำปีการศึกษา 2564..... 73
ตารางที่ 4.1 แสดงจำนวนข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้รับการสัมภาษณ์..... 93
ตารางที่ 4.2 แสดงจำนวนข้อมูลตำแหน่งของผู้ตอบแบบสอบถาม..... 93
ตารางที่ 4.3 แสดงจำนวนข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม..... 94
ตารางที่ 4.4 แสดงจำนวนอายุผู้ให้ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม..... 94
ตารางที่ 4.5 แสดงจำนวนข้อมูลวุฒิการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม..... 95
ตารางที่ 4.6 แสดงจำนวนข้อมูลตำแหน่งของผู้ตอบแบบสอบถาม..... 95
ตารางที่ 4.7 แสดงประสบการณ์การทำงานของผู้ทำแบบประเมิน..... 95
ตารางที่ 4.8 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยด้านด้านโรงเรียนมีการจัดทำเกณฑ์การคัดกรองนักเรียนโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน..... 103
ตารางที่ 4.9 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยด้านโรงเรียนมีการพิจารณาคัดกรองนักเรียนตามเกณฑ์ในการคัดกรองนักเรียนโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน..... 104
ตารางที่ 4.10 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยด้านโรงเรียนมีการใช้ระเบียนสะสมในการคัดกรองนักเรียนโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน..... 105
ตารางที่ 4.11 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยด้านโรงเรียนมีการใช้แบบประเมินพฤติกรรม (SDQ) ในการคัดกรองนักเรียนโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน..... 106
ตารางที่ 4.12 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยด้านโรงเรียนมีการใช้ข้อมูลต่าง ๆ ของนักเรียนในการพิจารณาคัดกรองนักเรียนโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน..... 107
ตารางที่ 4.13 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยด้านโรงเรียนมีการคัดกรองนักเรียนเป็นกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหา โรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน..... 108

สารบัญตาราง (ต่อ)

หน้า

ตารางที่ 4.14 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยด้านโรงเรียนมีการนำผลการคัดกรองนักเรียนไปใช้ในการช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน..... 109
ตารางที่ 4.15 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยด้านโรงเรียนมีการสรุปรายงานผลการคัดกรองนักเรียน โรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน..... 110
ตารางที่ 4.16 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยระดับการพัฒนารูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน โดยใช้สถิติ pair t-test ดังนี้..... 111

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 1.1	กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework).....	5
ภาพที่ 2.1	การดำเนินงานรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล.....	18
ภาพที่ 2.2	การดำเนินงานการคัดกรองนักเรียน.....	21
ภาพที่ 2.3	การดำเนินงานส่งต่อภายใน.....	32
ภาพที่ 2.4	การดำเนินง่านส่งต่อภายนอก.....	34
ภาพที่ 2.5	ขั้นตอนการวิจัยการพัฒนารูปแบบ : ร่างรูปแบบจากการวิเคราะห์เอกสารและการศึกษาจากสภาพจริง.....	48
ภาพที่ 2.6	แผนผังโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ ลำพูน.....	72
ภาพที่ 4.1	แสดงรูปแบบ PDCA Model.....	90

บทที่ 1
บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สภาพปัจจุบันระบบการศึกษาเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วอยู่ตลอดเวลา เนื่องจากความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการสื่อสารในยุคปัจจุบัน รวมถึงการแข่งขันทางด้านเศรษฐกิจที่มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนทั่วไป เยาวชน และเด็ก ที่อันก่อให้เกิดความสับสนในการตัดสินใจค่านิยมต่าง ๆ ที่เข้ามาสังคม เช่นการบริโภคสิ่งอำนวยความสะดวก และสิ่งฟุ่มเฟือย ทั้งโทรศัพท์มือถือ รถจักรยานยนต์ โทรทัศน์ เครื่องเสียง เป็นต้น นอกจากนี้ยังทำให้เกิดปัญหาจากการควบคุมตนเองในด้านอื่น ๆ เช่นปัญหาการเรียนอยู่ที่บ้านในสถานการณ์โควิด-19 ปัญหาการติดสื่ออินเตอร์เน็ต ติดเกมส์ออนไลน์ ด้านปัญหาอาชญากรรม ปัญหายาเสพติด ปัญหาครอบครัว ปัญหาชู้สาว ปัญหาการทะเลาะวิวาท ปัญหาสุขภาพ การหนีเรียนในเด็กนักเรียน เป็นต้น สิ่งเหล่านี้จะทำให้เยาวชน เด็กนักเรียน ถูกมอมเมาไปกับการใช้เวลา และเงินในทางที่ไม่เหมาะสม ทำให้เกิดปัญหาในสังคมต่าง ๆ ตามมาเกิดผลกระทบในเชิงลบและยังก่อให้เกิดความทุกข์ความวิตกกังวล ความเครียดในการปรับตัวให้เหมาะสม ที่เป็นผลเสียต่อสุขภาพจิต และสุขภาพกายของทุกคน

การเผชิญกับสภาพปัญหาที่เปลี่ยนแปลงไปเป็นปัญหาต่าง ๆ ล้วนเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการของเด็ก เยาวชน ทั้งสิ้น ดังที่ กระทรวงศึกษาธิการ (2555, หน้า 1) ได้สรุปว่าหากไม่สามารถแก้ไขปัญหาของนักเรียนได้ ก็จะทำให้พัฒนาการของการเรียนรู้ของเด็กนักเรียนด้อยลง และอาจทำให้กลายเป็นบุคคลที่มีพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนา เป็นบุคคลที่มีปัญหาทางด้านอารมณ์เกิดความวิตกกังวล ขาดความเชื่อมั่นในตนเองในบ้างครั้งอาจท้อถอย หรือต่อต้าน นอกจากนั้นยังได้ชี้ให้เห็นว่าปัญหาสำหรับเด็กนักเรียนที่ทุกฝ่ายต้องให้การควบคุมดูแล และช่วยเหลือป้องกันมีอยู่มากมายซึ่งทั้งนี้สภาพแวดล้อมในด้านต่าง ๆ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ รวมทั้ง สื่อทุกประเภทก็เป็นสื่อล่อลวง และสร้างความอยากรู้อยากเห็นให้แก่เด็กนักเรียนเป็นอย่างมาก ดังนั้นทุกฝ่ายควรเร่งช่วยกันดำเนินการทุกวิถีทางเพื่อให้เด็กเยาวชนและประชาชนทั่วไปมีคุณ ภาพที่ดีต่อสถานศึกษา หรือหน่วยงานทางการศึกษาควรจะมีบทบาทสำคัญอย่างมากในการจัดการเรียนการสอน และการแนะแนวเพื่อสร้างให้นักเรียนเป็นผู้มีความรู้ความสามารถมีบุคลิกภาพที่เหมาะสมกับวุฒิภาวะสามารถตัดสินใจเองเลือกประกอบอาชีพและมีชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข

นอกจากนั้น กรมสุขภาพจิต (2555, หน้า 9) ได้เสนอถึงแนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพจิต และป้องกันสุขภาพจิตระดับมัธยมศึกษาซึ่งอยู่ในภาวะวัยรุ่น และถือเป็นวัยวิกฤตเนื่องจากเป็นวัยที่มีภาวะอารมณ์แปรปรวนสูง วุฒิภาวะทางอารมณ์ยังไม่สมบูรณ์ นอกจากนี้ยังมีความสับสนในการวางบทบาทของตนเองในสังคม ขาดทักษะในการเรียนรู้ และประสบการณ์ในการเผชิญปัญหาและการขาดความเข้าใจในตนเองของวันรุ่น ประกอบกับการขาดแรงสนับสนุน ที่เหมาะสมจากสังคมในด้านต่าง ๆ อาจจะทำให้วัยรุ่นเกิดปัญหาในด้านสุขภาพจิตได้

ดังนั้นโรงเรียนจัดเป็นองค์กรหนึ่งที่มีบทบาทสัมพันธ์ในรูปแบบการสร้างเยาวชนให้เป็นไปตามแนวคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสังคม ประเทศชาติ จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทุกคน โดยเฉพาะบุคลากรครูทุกคนในโรงเรียนซึ่งมีครูที่ปรึกษาเป็นหลักสำคัญในการดำเนินการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างใกล้ชิดด้วยความรัก และความเมตตาที่มีต่อศิษย์และความภาคภูมิใจในบทบาทที่มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชน ให้เจริญเติบโตงอกงามเป็นบุคคลที่มีคุณภาพ และมีคุณค่า ของสังคมต่อไป ดังที่ กระทรวงศึกษาธิการ (2544, หน้า 1) กล่าวว่าครูเป็นบุคคลสำคัญยิ่งที่จะช่วยดูแลแก้ไขให้ทันเวลา โดยเฉพาะครูที่เป็นที่ปรึกษาซึ่งเป็นผู้ใกล้ชิดผู้เรียน และมีหน้าที่ในการดูแลช่วยเหลืออยู่แล้ว ด้วยเหตุนี้โรงเรียนแต่ละแห่งจำเป็นต้องจัดให้มีฝ่ายที่มีหน้าที่หลักในการช่วยเหลือนักเรียน เพื่อใช้สำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนทุกคนโดยมุ่งหวังให้นักเรียนเติบโตอย่างมีคุณภาพรอบด้าน ทั้งด้านสติปัญญาความสามารถด้านคุณธรรมจริยธรรมและด้านการดำรงชีวิตอย่างเป็นสุขในสังคม ทั้งนี้ต้องอาศัยความร่วมมือ ระหว่างบุคลากรของโรงเรียนทุกฝ่าย ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรภาครัฐ และเอกชนในการจัดการและพัฒนาการศึกษา โดยเฉพาะในส่วนระบบ การดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีกระบวนการ และขั้นตอนของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีองค์ประกอบความสำคัญหลายด้าน ดังนี้ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหา การพัฒนาและส่งเสริมนักเรียน การส่งต่อเพื่อให้โรงเรียนสามารถพัฒนาคุณภาพคุณภาพนักเรียนได้นั้น จึงต้องจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนขึ้น ซึ่งระบบช่วยเหลือนักเรียนจะเกี่ยวเนื่องถึงกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน คืองานปกครองนักเรียน และงานแนะแนวนักเรียน การดูแลช่วยเหลือนักเรียนนั้น จะทำให้นักเรียนได้รับการดูแลตามระบบและได้รับการป้องกันจากสภาพสังคมที่ไม่ปลอดภัยได้ โรงเรียนจะต้องจัดกิจกรรมต่าง ๆ ขึ้นในโรงเรียนเพื่อให้เด็กได้ใช้เวลาให้เกิดประโยชน์ให้มากที่สุด และเป็นการสร้างความผูกพันในจิตสำนึกที่ดีของเด็กนักเรียน และเพื่อให้นักเรียนได้รับการดูแลช่วยเหลืออย่างทั่วถึงและตรงตามสภาพปัญหานักเรียนรวมถึงเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับนักเรียน และเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักตนเองและเรียนรู้ในสังคมได้อย่างมีความสุข

โรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน ได้จัดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเป็นการดำเนินการจัดการศึกษาภาคพื้นฐานให้กับเด็กนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ลำปาง ลำพูน และได้จัดการวางแผนการดำเนินงานปกครองโดยให้ฝ่ายกิจการนักเรียน ส่งเสริมและแก้ไขพฤติกรรมให้นักเรียนเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม มีวินัยในตนเองอยู่ด้วยกันด้วยความสงบเรียบร้อย อีกทั้งยังต้องส่งเสริมปลูกฝังให้นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เช่นความมีวินัย ใฝ่เรียนรู้ ความมีน้ำใจ ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ความมีจิตสาธารณะ เป็นต้น ทั้งนี้การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน ในสภาวการณ์ปัจจุบันจัดได้ว่าเป็นงานที่มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณภาพที่ดี ใช้ชีวิตอยู่ในโรงเรียนอย่างมีความสุข มีการปลูกฝังคุณธรรมอันดีงาม ส่งเสริมความมีวินัย เพื่อให้เกิดพฤติกรรมอันพึงประสงค์เป็นคนดีของสังคมประเทศชาติได้

ผู้ศึกษาซึ่งเป็นบุคลากรที่รับผิดชอบงานรองหัวหน้าระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และเป็นครูที่ปรึกษาที่มีส่วนเกี่ยวข้องในงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน มีหน้าที่ในการดำเนินการแก้ไขปัญหา จึงต้องการศึกษาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน เพื่อที่จะได้ทราบถึงปัญหาของการดำเนินงาน ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และเพื่อที่จะสามารถพัฒนาการบริหารงานระบบดูแลนักเรียนของโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน ทั้งนี้ผลเพื่อจะนำมาประยุกต์ใช้เพื่อให้นักเรียนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และรักประเทศชาติ ท้องถิ่น มุ่งทำประโยชน์ และสร้างสิ่งที่ดีงามให้สังคมได้ และให้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนช่วยให้เป็นบุคคลที่มีพฤติกรรมอันดีงามควบคู่ไปกับการมีคุณธรรม ประการสำคัญผู้บริหารโรงเรียน คณะครู ผู้ปกครองนักเรียนตลอดจนถึงบุคลากรอื่น ๆ ในชุมชนจะได้ร่วมมือกันดำเนินการแก้ไขปัญหา และปรับปรุงวิธีการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน ให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน

1.2.2 เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน

1.2.3 เพื่อทดลองใช้รูปแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน

1.2.4 เพื่อประเมินผลการใช้รูปแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน

1.3 สมมติฐานการวิจัย

1.3.1 การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านการคัดกรองนักเรียน ของโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน อยู่ในระดับมาก

1.3.2 การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านการคัดกรองนักเรียน ของโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน เมื่อจำแนกตามหัวข้อการคัดกรองมีความแตกต่างด้านคุณภาพของการจัดการ

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

1.4.1 ขอบเขตเนื้อหาขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของ โรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน และศึกษาพัฒนากระบวนการพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลนักเรียน โดยใช้แนวคิด มนุษย์ทุกคนมีศักยภาพที่จะเรียนรู้ และพัฒนาตนได้ตลอดชีวิต และแนวคิดความสำเร็จของงานต้องอาศัยการมีส่วนร่วมทั้งการร่วมใจ ร่วมคิด ร่วมทำ โดยมีองค์ประกอบ 5 ด้าน คือ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการส่งเสริมนักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ปัญหา ด้านการส่งต่อนักเรียน (กรมสุขภาพจิต, 2555, หน้า 2-5)

1.4.2 ขอบเขตประชากร

การศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาวิจัยได้ ดังนี้

ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลหลัก การสัมภาษณ์ จำนวน 13 คน ประกอบไปด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน 1 คน, รองผู้อำนวยการโรงเรียน 4 คน, ผู้ช่วยรองผู้อำนวยการโรงเรียน 1 คน, ครูผู้สอน 6 คน, คณะกรรมการสถานศึกษา 1 คน

ขอบเขตด้านการสนทนากลุ่ม จำนวน 6 รูป/คน ประกอบไปด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 1 รูป, รองผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 2 คน, นักวิชาการและอาจารย์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา จำนวน 3 รูป/คน

ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาพัฒนารูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน โดยการรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและวิเคราะห์เนื้อหา มีสรุปผลการวิจัย การอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ เป็นลำดับไป

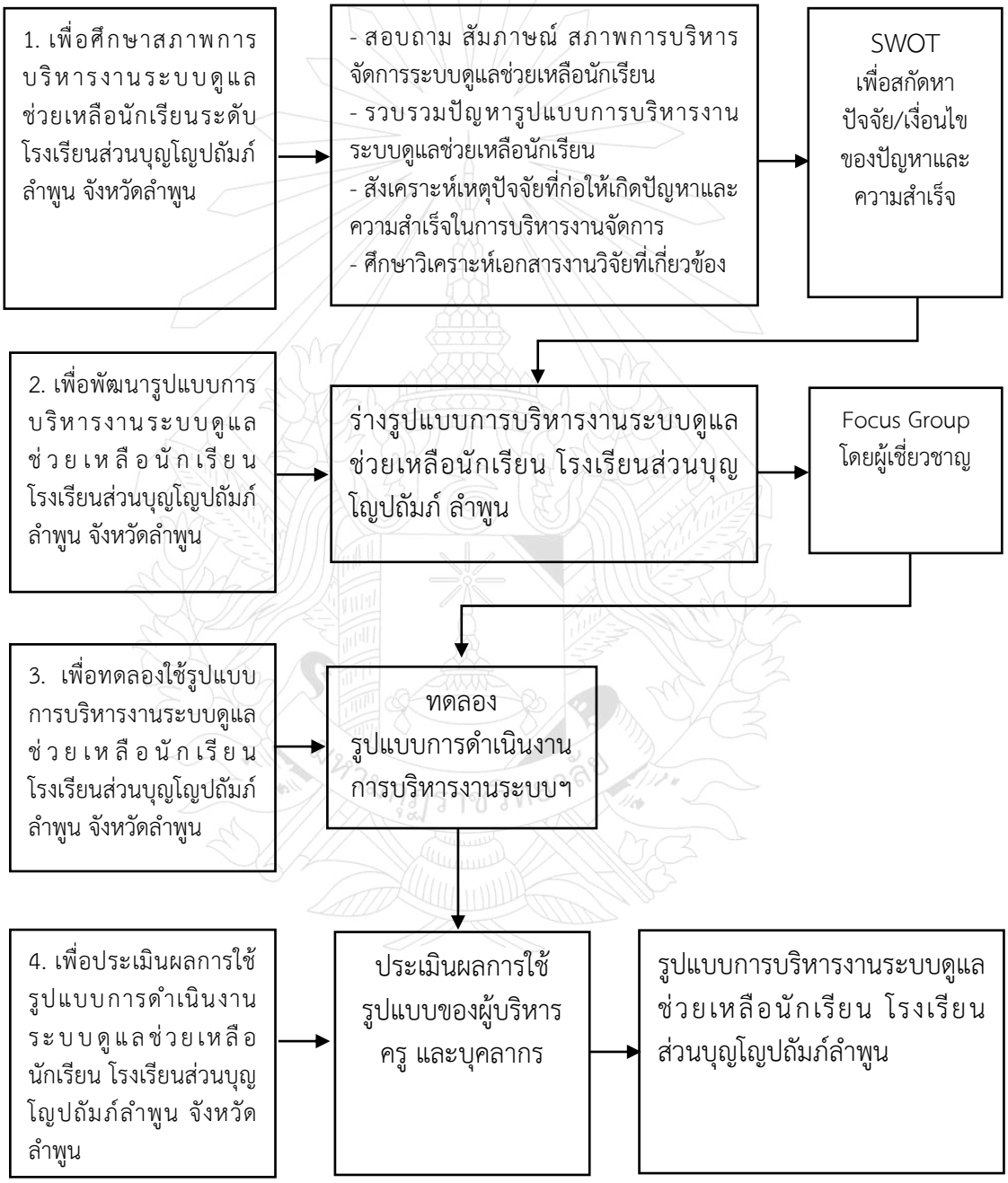
1.5 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1.5.1 ได้ทราบข้อมูลสารสนเทศการพัฒนาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน ซึ่งสถานศึกษาสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของหน่วยงานได้

1.5.2 ได้ทราบปัญหาและแนวทาง การพัฒนาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน ซึ่งสถานศึกษาสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของหน่วยงานได้

1.6 กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

ในการศึกษาการพัฒนารูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ ลำพูน ในครั้งนี้ได้ยึดหลักตามกรอบแนวคิดเรื่องระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน (กรมสุขภาพจิต, 2555, หน้า 3) และทฤษฎีความต้องการพื้นฐาน 5 ชนิด ตามทฤษฎีของมาสโลว์ (สุรางค์ โค้วตระกูล, 2547, หน้า 115-117) เป็นแนวในการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ไว้ดังนี้

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

1.7 นิยามศัพท์เฉพาะ

การพัฒนา หมายถึง การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน ด้านการคัดกรองนักเรียนให้มีระบบมากขึ้น

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง กระบวนการดำเนินงานในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบด้านการคัดกรองนักเรียน โดยวิธีการและเครื่องมือสำหรับบุคคลที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกสถานศึกษาเพื่อใช้ในการดำเนินงานพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในด้านการคัดกรองนักเรียนของโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน

การบริหาร หมายถึง กระบวนการทำงานโดยมีผู้บริหารปฏิบัติภารกิจอย่างเป็นระบบในหน่วยงานที่ต้องดำเนินงาน

โรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน หมายถึง โรงเรียนในกลุ่มจามเทวี เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขตลำปาง ลำพูน

สภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง กระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอน พร้อมด้วยวิธีการ และเครื่องมือที่มีมาตรฐาน คุณภาพ และมีหลักฐานทำงานที่ชัดเจนโดยมีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงาน ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการส่งเสริมนักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ปัญหา ด้านการส่งต่อนักเรียน

การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล หมายถึง การรู้ข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นเกี่ยวกับตัวนักเรียนด้วยการใช้วิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย เช่น ระเบียบสะสม การสังเกต การสัมภาษณ์ การเยี่ยมบ้านนักเรียน

การคัดกรองนักเรียน หมายถึง การวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล แล้วนำผลที่ได้มาจำแนกตามเกณฑ์การคัดกรองที่ทางโรงเรียนได้จัดขึ้นโดยแบ่งนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม คือ นักเรียนกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหา

การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน หมายถึง การสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนที่อยู่ในความดูแลของครูที่ปรึกษา ไม่ว่าจะเป็นนักเรียนกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหา ให้มีคุณภาพมากขึ้น มีความภาคภูมิใจในตนเอง ด้วยวิธีการจัดกิจกรรมโฮมรูม ประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน (Classroom Meeting)

การป้องกันและแก้ไขปัญหา หมายถึง การให้ความดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดและหาวิธีการช่วยเหลือทั้งด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาโดยไม่ปล่อยปละละเลยนักเรียนจนเป็นปัญหาของสังคม ด้วยวิธีการให้คำปรึกษาเบื้องต้น การติดต่อสื่อสารกับผู้ปกครอง กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน กิจกรรมซ่อมเสริม

การส่งต่อนักเรียน หมายถึง ครูที่ปรึกษาส่งต่อนักเรียนที่มีปัญหายากต่อการช่วยเหลือหรือช่วยเหลือแล้วพฤติกรรมไม่ดีขึ้น การส่งต่อมี 2 ลักษณะคือ การส่งต่อภายใน การส่งต่อภายนอก

บทที่ 2
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่องการศึกษาการพัฒนาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน ผู้ศึกษาได้รวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้อง ทั้งแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

2.1 แนวคิดการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
2.2 แนวคิดการพัฒนารูปแบบ
2.3 แนวคิดการบริหารงานเป็นทีม
2.4 การวิเคราะห์สภาพจริง (SWOT Analysis)
2.5 หลักการเก็บข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพ
2.6 การทดสอบที (T-Test)
2.7 บริบทของโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน
2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2.1.1 ความหมายของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

กรมสุขภาพจิต (2555, หน้า 15) ให้ความหมายว่า ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอน พร้อมด้วยวิธีการและเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจนโดยมีครูที่ปรึกษาเป็นบุคคลากรหลักในการดำเนินการดังกล่าว และมีการประสานความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับครูที่เกี่ยวข้อง หรือบุคคลภายนอก รวมทั้งการสนับสนุน ส่งเสริมจากโรงเรียน

การดูแลช่วยเหลือ หมายถึง การส่งเสริมการป้องกัน และการแก้ไขปัญหาโดยมีวิธีการและเครื่องมือสำหรับครูที่ปรึกษา และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ในการดำเนินงานพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และปลอดภัยจากสารเสพติด

กระทรวงศึกษาธิการ (2547, หน้า 1) ให้ความหมายว่าการดูแลช่วยเหลือนักเรียน คือ การส่งเสริมพัฒนา การป้องกัน และการแก้ไขปัญหาให้แก่นักเรียน เพื่อให้นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีภูมิคุ้มกันทางจิตใจที่เข้มแข็งมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีทักษะการดำรงชีวิตและรอดพ้นจากวิกฤตทั้งปวง

2.1.2 แนวคิดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

เพื่อให้นักเรียนมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดีปลอดจากสิ่งเสพติดให้โทษนั้น การดูแลช่วยเหลือนักเรียนถือเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่จะช่วยให้นักเรียนเป็นบุคคลที่มีคุณลักษณะที่สังคมพึงประสงค์ ทั้งนี้ ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนจึงเป็นระบบที่สามารถดำเนินการได้โดยอาศัยความร่วมมือกับผู้มีส่วนร่วมทุกฝ่าย ดังที่กรมสุขภาพจิต (2555, หน้า 2) กล่าวไว้ว่า

ความสำคัญที่จะมีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อให้มีกระบวนการทำงานเป็นระบบมีความชัดเจน การประสานความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้องทั้งใน และนอกโรงเรียน รวมทั้งวิธีการกิจกรรมและเครื่องมือต่าง ๆ ที่มีคุณภาพในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอันจะส่งผลให้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน คือ

1. มนุษย์ทุกคนมีศักยภาพที่จะเรียนรู้ และพัฒนาตนได้ตลอดชีวิตเพียงแต่ใช้เวลาและวิธีการที่แตกต่างกัน เนื่องจากแต่ละบุคคลมีความเป็นปัจเจกบุคคล ดังนั้นการยึดนักเรียนเป็นสำคัญในการพัฒนา เพื่อดุแลช่วยเหลือทั้งด้านการป้องกันแก้ไขปัญหา หรือการส่งเสริมจึงเป็นสิ่งจำเป็น

2. ความสำเร็จของงานต้องอาศัยการมีส่วนร่วมทั้งการร่วมใจ ร่วมคิด ร่วมทำของทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นบุคลากรของโรงเรียนในทุกระดับ ผู้ปกครองหรือชุมชน และดังที่ กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2540, หน้า 22) กล่าวไว้ว่ากระบวนการช่วยเหลือคนจะมุ่งพิจารณาจากสาเหตุเป็นสำคัญ จากนั้นจึงดำเนินการให้ความช่วยเหลือตามสภาพนั้น ๆ โดยมีเป้าหมายสำคัญ คือช่วยให้คนช่วยตัวเองได้ เพื่อให้แต่ละคนรู้จัก และเข้าใจตนเองอย่างแท้จริงรู้จักและเข้าใจสภาพแวดล้อมรอบตนสามารถคิด และตัดสินใจเลือกได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม และสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งคล้ายกับกรมสุขภาพจิต (2555, หน้า 3) กล่าวไว้ว่าประโยชน์จากการดูแลช่วยเหลือนักเรียน คือ (1) นักเรียนได้รับการดูแลช่วยเหลืออย่างทั่วถึงและตรงตามสภาพปัญหา (2) สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียนเป็นไปด้วยดี และอบอุ่น (3) นักเรียนรู้จักตนเองและควบคุมตนเองได้ (4) นักเรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข (5) นักเรียนพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์

ดังนั้นระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนจึงมีวัตถุประสงค์ตามที่กรมสุขภาพจิต (2555, หน้า 3) ระบุไว้ ดังนี้

1. เพื่อให้การดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนเป็นไปอย่างมีระบบและมีประสิทธิภาพ

2. เพื่อให้โรงเรียนผู้ปกครองหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือชุมชนการทำงานร่วมกันโดยผ่านกระบวนการทำงานที่ชัดเจน พร้อมด้วยเอกสารหลักฐานการปฏิบัติงาน สามารถตรวจสอบหรือรับการประเมินได้

โดยในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนจำเป็นต้องมีปัจจัยต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่ออำนวยให้การดำเนินงานบรรลุตามวัตถุตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนั้น กรมสุขภาพจิต (2555, หน้า 3) จึงได้กำหนดปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพของการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ไว้ 5 ประการดังนี้

1. ผู้บริหารโรงเรียน รวมทั้งผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนทุกฝ่ายตระหนักถึงความสำคัญของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และมีทัศนคติที่ดีต่อนักเรียน มีความสุขที่จะพัฒนานักเรียนในทุกด้าน

2. ครูทุกคนและผู้เกี่ยวข้องจำเป็นต้องมีความตระหนัก ในความสำคัญของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และมีทัศนคติที่ดีต่อนักเรียน มีความสุขที่จะพัฒนานักเรียนในทุกด้าน

3. คุณธรรมการทำงาน หรือคณะทำงาน คณะทำงานทุกคนต้องมีการประสานงานกันอย่างใกล้ชิด และมีการประชุมในแต่ละคณะ อย่างสม่ำเสมอตามที่กำหนด

4. ครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักสำคัญในการดำเนินงานโดยต้องได้รับความร่วมมือจากครูทุกคนในโรงเรียน รวมทั้งการสนับสนุนในเรื่องต่าง ๆ จากโรงเรียน

5. การอบรมให้ความรู้และทักษะ รวมทั้งการเผยแพร่ข้อมูล การให้ความรู้แก่ครูที่ปรึกษา/ครูประจำชั้น ผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเอื้อประโยชน์ต่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นสิ่งจำเป็นโดยเฉพาะเรื่องทักษะการปรึกษาเบื้องต้น และแนวทางการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของนักเรียนโรงเรียนควรดำเนินการอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนจะต้องอาศัยความร่วมมือกับผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นครูที่ปรึกษา ครูปกครอง ครูแนะแนว ผู้บริหาร ผู้ปกครององค์กรทั้งภาครัฐ และเอกชนได้ร่วมมือกันดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นกระบวนการ มีเอกสารหลักฐานรวมทั้ง มีการประเมินคุณภาพของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อช่วยให้นักเรียนปลอดภัยจากความเสี่ยงจากสภาพสังคมปัจจุบันในทุกทาง และเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ในโรงเรียนได้อย่างมีความสุข

สำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547, หน้า 1) ได้กำหนดนโยบายให้สถานศึกษาทุกแห่งในสังกัด มีหน้าที่ในการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษา ครูอาจารย์ และผู้ที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยกำหนดมาตรการสนับสนุนส่งเสริมศักยภาพนักเรียน เน้นกิจกรรมส่งเสริม พัฒนาป้องกัน แก้ปัญหา และการคุ้มครองเด็ก เพื่อให้นักเรียนทุกคนได้รับการดูแลช่วยเหลือจากครู ผู้ปกครองชุมชน หน่วยงาน และองค์กรที่เกี่ยวข้องและมีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญาให้มีคุณธรรมจริยธรรม และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขตามที่สังคมมุ่งหวัง โดยผ่านกระบวนการศึกษาในสถานศึกษาการเรียนรู้ และวิถีชีวิตในสังคม

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นการดำเนินงานร่วมกันของกระทรวงศึกษาธิการโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กับกระทรวงสาธารณสุข โดยกรมสุขภาพจิตเพื่อร่วมกันวางรากฐานในการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ซึ่งมีแนวทางในการดำเนินงาน ดังนี้

1. ปรับเปลี่ยนบทบาทและเจตคติของผู้บริหารและครู-อาจารย์ ให้ส่งเสริม ดูแลพัฒนานักเรียนทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคม

2. วางระบบที่จะสร้างความมั่นใจว่านักเรียนทุกคนจะมีครู-อาจารย์อย่างน้อยหนึ่งคนที่จะคอยดูแลทุกข์สุขอย่างใกล้ชิด และต่อเนื่อง

3. สนับสนุนให้ครู-อาจารย์มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้ปกครอง เพื่อให้บ้านโรงเรียนและชุมชนเชื่อมประสาน และร่วมกันเป็นเครือข่ายในการเฝ้าระวังดูแลช่วยเหลือนักเรียน

4. ประสานสัมพันธ์ระหว่างนักเรียน ชุมชน และผู้ชำนาญการในสาขาต่าง ๆ เพื่อให้มีการส่งต่อ และรับช่วงแก้ไข ส่งเสริมพัฒนานักเรียน และเยาวชนในรูปแบบสหวิทยาการ

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจะประสบความสำเร็จได้ ผู้รับผิดชอบในการดำเนินงานต้องมีความเชื่อ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547, หน้า 3)

1. นักเรียนทุกคนต้องการความรัก ความเข้าใจ การให้อภัย การให้โอกาส อยากเป็นคนดี มีปัญญาและความสุข

2. นักเรียนทุกคนมีศักยภาพที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ตลอดชีวิต เพียงแต่ใช้เวลา และวิธีการที่แตกต่างกัน

3. ความสำเร็จของงานต้องอาศัยการร่วมแรงร่วมใจ ร่วมคิด ร่วมกระทำของทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

2.1.3 ทฤษฎีเกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ทฤษฎีการพัฒนามนุษย์ เป็นทฤษฎีที่ว่าด้วยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งเป็นกุญแจสำคัญที่ทำให้องค์กร หรือกลุ่มบุคคลนำไปสู่ความสำเร็จในอนาคต เนื่องจากเป็นการพัฒนาบุคลากรที่มีแรงขับเคลื่อนองค์กรไปไม่น้อยกว่าการพัฒนาแนวทางการบริหารแต่เพียงอย่างเดียว หากมีเพียงแนวทางการบริหารแต่ไม่มีบุคลากรที่มีความพร้อมในการพัฒนาองค์กรร่วมด้วย นั้นถือว่าเป็นการพัฒนาที่ล้มเหลว จึงเกิดคำว่า “จัดคนให้เหมาะสมกับงาน (Put the right man in the right job)” (จุฑามณี ตระกูลมุทุตา, 2544, หน้า 3) เพราะการเล็งเห็นถึงการพัฒนาไปถึงตัวบุคคลอีกด้วย

Nadler & Wiggs (1989, p.3) อธิบายถึง การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นกระบวนการวางแผนอย่างเป็นระบบเพื่อพัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานและปรับปรุงประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานขององค์กรให้สูงขึ้น ผ่านวิธีการพัฒนา 3 ด้าน ได้แก่

1. การฝึกอบรม (Training) คือ กระบวนการเพิ่มเติมองค์ความรู้ เพื่อสามารถนำความรู้ที่ได้จากการอบรมไปให้ในการปฏิบัติงานโดยทันที เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี รวมถึงกระบวนการทำงานในวิธีใหม่เกิดขึ้นอยู่ทุกขณะ

2. การศึกษา (Education) คือ การเตรียมความพร้อมให้บุคลากรในองค์กรพร้อมที่จะทำงานจามจุดประสงค์ ตอบสนองพันธกิจ ตลอดจนยุทธศาสตร์ขององค์กร

3. การพัฒนา (Development) คือ กระบวนที่เกิดขึ้นหลังจากการฝึกอบรมและการศึกษา เนื่องจากการพัฒนาเกิดจากการเรียนรู้ และประสบการณ์ของผู้ศึกษาหรือผู้เข้าอบรมนั้น ๆ ที่มีการพัฒนาองค์ความรู้ที่จะสามารถพัฒนาขับเคลื่อนองค์กร และส่งผลกระทบทางบวกต่อองค์กรในอนาคต

ทฤษฎีระบบของ Boulding and Bertalanffy (1920, ออนไลน์) กล่าวว่า ทฤษฎีระบบเป็นแนวคิดเชื่อว่าเอกภพ (Universe) เป็นหนึ่งหน่วยระบบซึ่งมีคุณสมบัติประการต่าง ๆ ประกอบกันนำไปสู่ทฤษฎีระบบพื้นฐาน (Basic Systems Theory) ขององค์การซึ่งมี 5 ส่วน ได้แก่ ปัจจัย ป้อน กระบวนการแปรรูป ผลผลิต ข้อมูลย้อนกลับ และสภาพแวดล้อม รายละเอียดดังนี้

1. ปัจจัยป้อน (Inputs) คือ ทรัพยากรที่เป็นบุคคล

2. กระบวนการแปรรูป (Transformation Process) คือ กระบวนการจาการใช้เทคโนโลยีและหน้าที่ในทางการ บริหารตัวป้อนสู่กระบวนการแปรรูปในโรงเรียนปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู

3. ผลผลิต (Output) คือ ผลิตภัณฑ์และการบริการขององค์การองค์การทางการศึกษาผลิตและ แจกจ่ายความรู้

4. ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) คือ สารสนเทศเกี่ยวกับผลผลิตหรือกระบวนการขององค์การ

5. สภาพแวดล้อม (Environment) สภาพแวดล้อมที่อยู่ล้อมรอบองค์การได้แก่ แรงผลักดัน (Forces) ทั้งด้านสังคมการเมืองและเศรษฐกิจที่มาปะทะกับองค์การ

ทฤษฎีมนุษย์นิยมของศาสตราจารย์มาสโลว์ ได้กล่าวถึงพฤติกรรมมนุษย์ว่าเป็นลักษณะของความเจริญเติบโตภายในตัวของบุคคลซึ่งเกิดขึ้นในทุกช่วงทุกวัยมนุษย์ล้วนมีความปรารถนาที่จะตอบสนองความต้องการให้กับตนเองทั้งสิ้น โดยเฉพาะความต้องการในช่วงวัยรุ่น คือความต้องการที่จะรู้สึกว่าตนเองมีค่าทั้งในสายตาตนเอง และผู้อื่น วัยรุ่นที่เข้าใจตนเองจะยอมรับทั้งในส่วนดี และส่วนบกพร่องของตน พร้อมที่จะรับฟังความคิดเห็นของอื่นที่มีต่อตนเองได้ วัยรุ่นที่มีความรู้สึกว่าตนเองมีค่านั้น จะเข้าใจตนเองตามสภาพที่แท้จริงและย่อมที่จะสามารถช่วยเหลือตนเองได้ดีแม้ในสถานการณ์ที่คับขันซึ่งจำเป็นต้องเลือกปฏิบัติในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่นถ้ามีเพื่อนชวนให้ลองยาเสพติด วัยรุ่นที่มีความรู้สึกว่าตนเองมีค่าก็สามารถปฏิเสธคำชวนของเพื่อนได้ทันที เพราะสามารถและเข้าใจดีกว่ายาเสพติดเป็นสิ่งที่ไม่ดี ความรัก และความภูมิใจตัวเอง เป็นที่แน่นอนว่าวัยรุ่นจะไม่ยอมให้สิ่งที่ไม่ดีเข้ามายุ่งเกี่ยวกับตัวเองของเขาแม้แต่น้อย

สุรางค์ โค้วตระกูล (2547, หน้า 115-117) ได้ให้ความหมายของความต้องการพื้นฐาน 5 ชนิด ตามทฤษฎีของมาสโลว์ ไว้ดังนี้

1. ความต้องการทางสรีระหรือความต้องการทางกาย (Physiological หรือ Physical Need) หมายถึงความต้องการพื้นฐานของร่างกาย เช่น ความหิว ความกระหาย ความต้องการทางเพศ และการพักผ่อน เป็นต้นความต้องการเหล่านี้เป็นความต้องการที่จำเป็น สำหรับการมีชีวิตอยู่มนุษย์ทุกคนมีความต้องการทางสรีระอยู่เสมอขาดเสียไม่ได้ ถ้าอยู่ในสภาพที่ขาดจะกระตุ้นให้ตนมีกิจกรรมขวนขวายที่จะสนองความต้องการ

2. ความต้องการความมั่นคงปลอดภัยหรือสวัสดิภาพ (Safety Need) หมายถึงความต้องการความมั่นคงปลอดภัยทั้งทางด้านร่างกาย และจิตใจเป็นอิสระจากความกลัว ขู่เข็ญบังคับจากผู้อื่น และสิ่งแวดล้อมเป็นความต้องการที่จะมีงานทำเป็นหลักแหล่งก็เป็นความต้องการเพื่อสวัสดิภาพของผู้ใหญ่อย่างยิ่ง

3. ความต้องการความรัก และเป็นส่วนหนึ่งของหมู่ (Love and Belonging Need) มนุษย์ทุกคนมีความปรารถนาจะให้เป็นที่รักของคนอื่น และมีความสัมพันธ์กับผู้อื่น และเป็นส่วนหนึ่งของหมู่ทราบว่าทุกคนยอมรับตนเป็นสมาชิกคนที่รู้สึกเหงาไม่มีเพื่อน มีชีวิตไม่สมบูรณ์ เป็นผู้ที่ต้องซ่อมความต้องการประเภทนี้ คนที่รู้สึกว่าตนเป็นที่รัก และยอมรับของหมู่จะเป็นผู้ที่สมปรารถนาในความต้องการความรัก และเป็นส่วนหนึ่งของหมู่

4. ความต้องการที่รู้สึกว่าคนเองมีค่า (Esteem Need) ความต้องการนี้ประกอบด้วยความต้องการที่จะให้ผู้อื่นเห็นว่าตนมีความสามารถ และมีคุณค่าและมีเกียรติ ต้องการได้รับการยกย่องนับถือจากผู้อื่น ผู้ที่มีความสมปรารถนาในความต้องการนี้จะเป็นผู้ที่มีความมั่นใจใน

ตนเอง เป็นคนมีประโยชน์ และมีค่าตรงข้ามกับผู้ที่ขาดความต้องการประเภทนี้ จะรู้สึกว่าตนไม่มีความสามารถและมีปมด้อย

5. ความต้องการรู้จักตนเองอย่างแท้จริง และพัฒนาตนเต็มที่ตามภาพของตน (Self-Actualizations) มาสโลว์อธิบายว่า เป็นความต้องการที่จะรู้จักตนเองตามสภาพที่แท้จริงของตนจะกล้าที่จะตัดสินใจเลือกทางเดินของชีวิต รู้จักค่านิยมของตนเอง มีความเข้าใจต่อตนเอง ปรารถนาที่เป็นคนดีที่สุดเท่าที่จะมีความสามารถทำได้ ทั้งด้านสติปัญญา ทักษะ และอารมณ์ความรู้สึก ยอมรับตนเองทั้งส่วนดีและส่วนเสียของตน ที่สำคัญที่สุด การที่จะมีสติที่จะยอมรับว่าตนใช้กลไกในการป้องกันตนในการปรับตัวและพยายามที่จะเลิกใช้เปิดโอกาสให้ตนเองเผชิญกับความจริงของชีวิตเผชิญกับสิ่งแวดล้อมใหม่ ๆ โดยที่คิดว่าเป็นสิ่งที่ท้าทาย น่าตื่นเต้น และมีความหมายกระบวนการที่จะพัฒนาตนเองเต็มที่ตามศักยภาพของตน จะเห็นว่ามนุษย์ทุกคนนั้นหากไม่ได้รับการตอบสนองตามความจริงของมนุษย์ทุกคนย่อมมีเหตุผล และต้องการที่จะพัฒนาปรับปรุงตนเอง

หลักการ และแนวคิดวิธีการเสริมแรงของสกินเนอร์ (B.F. Skinner) แบ่งตัวเสริมแรงออกเป็นประเภทได้ 2 ลักษณะ คือ อาจแบ่งเป็นตัวเสริมแรงบวกกับตัวเสริมแรงลบ หรืออาจแบ่งได้เป็น ตัวเสริมแรงปฐมภูมิกับตัวเสริมแรงทุติยภูมิ ซึ่งเป็นทฤษฎีที่นำไปสู่การมีส่วนร่วม เนื่องจากเป็นทฤษฎีที่เกี่ยวกับความพึงพอใจ เมื่อมีตัวเสริมแรงบวกที่ทำให้เกิดความพึงพอใจมากขึ้น จะทำให้เกิดความมีส่วนร่วมจากตัวเสริมแรงนั้น ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมต่าง ๆ ในองค์การ (ยุทธพงษ์ เฮ้าประมงค์, 2555, หน้า 7)

ตัวเสริมแรงบวก (Positive Reinforce) หมายถึงสิ่งเร้าชนิดใดชนิดหนึ่งซึ่งเมื่อได้รับหรือนำเข้ามาในสถานการณ์นั้นแล้ว จะมีผลให้ผู้รับเกิดความพึงพอใจ และให้อัตราการตอบสนองเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะเข้มข้นขึ้น เช่น อาหาร รางวัล คำชมเชย เป็นต้น

ตัวเสริมแรงลบ (Negative Reinforce) หมายถึง สิ่งเร้าชนิดใดชนิดหนึ่งซึ่งเมื่อได้รับหรือนำเข้ามาในสถานการณ์นั้นแล้ว จะมีผลให้อัตราการตอบสนองเปลี่ยนไปในลักษณะเข้มข้นขึ้น เช่น เสียงดัง แสงสว่างจ้า คำตำหนิ ร้อน หรือเย็นเกินไป เป็นต้น (สุรางค์ โค้วตระกูล, 2547, หน้า 140)

จากหลักการ และแนวคิดการเสริมแรง สามารถนำมาพัฒนาหรือปลูกฝัง บุคลิกภาพของเด็กได้โดยยึดหลักการวางเงื่อนไขในการเสริมแรงของสกินเนอร์ที่ว่าจงให้รางวัลหรือการเสริมแรงทันทีที่มีการตอบสนองในสิ่งที่เราต้องการ เพราะพฤติกรรมส่วนใหญ่ของมนุษย์เกิดขึ้นเนื่องจากการได้รับรางวัลหรือตัวเสริมแรง เช่นเมื่อเด็กพูดภาษาไทยได้ดี ก็เพราะว่าเขาจะได้รับคำชมเชยจากพ่อแม่หรือผู้อื่น พฤติกรรมต่าง ๆ ที่เกิดจากการเสริมแรงบวกจะพัฒนาขึ้นจนกลายเป็นบุคลิกภาพของเขา ตัวเสริมแรงหรือรางวัลนั้นถือได้ว่าเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมต่าง ๆ ของคนเรา ถ้าสามารถควบคุมตัวเสริมแรงได้ก็อาจกล่าวได้ว่า เราย่อมจะควบคุมพฤติกรรมได้

ทฤษฎีของสกินเนอร์จะสนใจเรื่องแรงจูงใจเพียงเพื่อจะให้ตัวเสริมแรงเท่านั้น ภายในห้องเรียนตัวเสริมแรงที่มีความสำคัญจึงได้แก่ การแสดงสีหน้ายิ้มแย้ม การชมเชยจากครู คะแนน ความรู้สึกที่ได้รับความสำเร็จ และโอกาสที่ได้ทำในสิ่งที่ต้องการ เป็นต้น ดังนั้นครูจะต้องให้ตัวเสริมแรงเหล่านี้อย่างเหมาะสม ควรหลีกเลี่ยงการทำโทษ และระลึกเสมอว่ารางวัลเหล่านั้นจะทำให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์

การเลือกวิธีการเสริมแรง เพื่อให้เหมาะสมต่อพฤติกรรม และความแตกต่างระหว่างบุคคลตามความต้องการของแต่ละคน จะช่วยให้การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน นอกจากแนวคิดทฤษฎีแรงจูงใจดังกล่าว การจัดกระบวนการเรียนการสอนที่คำนึงถึงความต้องการและความแตกต่างระหว่างบุคคล ตามหลักทฤษฎีการเรียนรู้จะช่วยให้เกิดบรรยากาศการเรียนรู้ที่มีความสุข ส่งผลต่อสุขภาพจิตของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี

ซึ่งแนวคิดทฤษฎีของ Rogers (อ้างอิงใน กาญจนา ไชยพันธุ์, 2544, หน้า 6-7) มีความคิดเห็น และมุมมองเกี่ยวกับมนุษย์มีดังนี้

1. มนุษย์โดยพื้นฐานมีเหตุผล มีความพร้อมที่จะปรับตนเองให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ มีแนวโน้มจะพัฒนาตนเอง สามารถมองสิ่งต่าง ๆ จากความเป็นจริง อารมณ์ต่าง ๆ ความรู้สึกเกิดจากความคับข้องใจ เพราะมนุษย์ไม่ได้รับการตอบสนอง

2. มนุษย์มีพื้นฐานที่มีการกระทำที่มีความคิดสร้างสรรค์ มีคุณค่า มีการคิดการตัดสินใจได้ด้วยตนเอง นำตนเองได้ นอกจากนี้มนุษย์เป็นบุคคลที่น่าเชื่อถือ และไว้วางใจได้

3. มนุษย์ต้องการพัฒนาตนเองอย่างเต็มที่ เพื่อนำไปสู่การเป็นผู้ที่มีความสมบูรณ์ โดยจะดูได้จากการที่มีการปรับตัว พึ่งตนเอง มีความคิดเป็นของตัวเอง รวมถึงแรงจูงใจใคร่รู้ ใคร่เรียน โดยมนุษย์จะผลักดันให้ทำกิจกรรมที่พึงพอใจ

4. มนุษย์มีโลกส่วนตัวมีประสบการณ์เป็นส่วนตัว โดยอาศัยความคิด ความรู้สึก และประสบการณ์ส่วนตัว เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นรวมถึงการปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมจะบันทึกไว้ในส่วนจิตใจ 2 ส่วน คือ ส่วนที่สามารถสำนึกรู้ได้ (Consciousness) และอีกส่วนหนึ่งเป็นส่วนที่ไม่สามารถสำนึกหรือไร้สำนึก (Unconsciousness) รวมเรียกว่าสนามประสบการณ์ ในส่วนที่เป็นความคิดในจิตใจสำนึกทำให้มนุษย์เกิดการปรับตัวได้ ดังนั้นคนที่ปรับตัวไม่ได้ทำให้เกิดพฤติกรรมไม่ดีเกิดขึ้น หรือเกิดการปกป้องตนเอง

5. มนุษย์มีความสามารถจะเปลี่ยนแปลงคนเอง สามารถจัดการ และควบคุมตนเอง ถ้ามนุษย์อยู่ในสภาวการณ์ที่เหมาะสม

2.1.4 แนวทางดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

การนำระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเข้าสู่สถานศึกษา มีความสำคัญต่อประสิทธิภาพของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยมีแผนการดำเนินงานที่ประกอบด้วย กิจกรรมต่าง ๆ และสามารถนำไปปฏิบัติอย่างต่อเนื่องเป็นเวลา 1 รอบปี ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547, หน้า 28-34)

1. การเตรียมการและวางแผนการดำเนินงาน
2. การปฏิบัติตามแผน
3. การกำกับ ติดตาม ประเมินผลและรายงาน

1. การเตรียมการและวางแผนการดำเนินงาน

การเตรียมการวางแผนการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาประกอบด้วยกิจกรรม 2 กิจกรรม ดังนี้ (กรมสุขภาพจิต, 2555, หน้า 45)

1. แต่งตั้งคณะกรรมการ
2. วิเคราะห์สภาพความพร้อมของสถานศึกษาและจัดทำแผนปฏิบัติงาน

กิจกรรมที่ 1 แต่งตั้งคณะกรรมการ

วัตถุประสงค์

1) เพื่อให้มีคณะกรรมการตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา

2) เพื่อให้มีผู้รับผิดชอบการดำเนินงานในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

วิธีการดำเนินงาน

1) ประชุมหารือเพื่อกำหนดโครงสร้างบุคลากรในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา

2) แต่งตั้งคณะกรรมการ ดังนี้

(1) คณะกรรมการอำนวยการ (ทีมนำ)

(2) คณะกรรมการประสานงาน (ทีมสนับสนุน)

(3) คณะกรรมการดำเนินการ (ทีมนำ)

3) กำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการอำนวยการ คณะกรรมการประสานงาน คณะกรรมการดำเนินงาน ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

กิจกรรมที่ 2 วิเคราะห์สภาพความพร้อมของสถานศึกษาและจัดทำแผนปฏิบัติงาน

วัตถุประสงค์

1) เพื่อให้ทราบสภาพพื้นฐานของสถานศึกษาเกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา เพื่อให้เป็นข้อมูลสำหรับวางแผนการดำเนินงาน

2) เพื่อให้ได้แผนปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาตลอดปีการศึกษา

วิธีการดำเนินงาน

คณะกรรมการอำนวยการและหรือคณะกรรมการประสานงานดำเนินงานในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ดังนี้

1) วิเคราะห์สภาพพื้นฐานของสถานศึกษา โดยใช้แบบประเมินหรือแบบสำรวจการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หรือแบบสอบถามความพร้อมพื้นฐานของสถานศึกษาที่จัดทำขึ้นเอง เพื่อศึกษาจุดแข็ง จุดอ่อนในด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษาที่มีผลต่อการช่วยเหลือนักเรียน และข้อเสนอแนะของครู รวมทั้งผู้เกี่ยวข้องในสถานศึกษา เกี่ยวกับการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2) วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดทำโครงการ แผนปฏิบัติงานระบบช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา และการจัดทำกิจกรรมหรือโครงการ เพื่อสนับสนุนให้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. การปฏิบัติตามแผน

การดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา ประกอบด้วยกิจกรรมดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการขั้นพื้นฐาน, 2547, หน้า 73)

1. สร้างความตระหนักและความเข้าใจบุคลากร

2. ดำเนินการตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

กิจกรรมที่ 1 สร้างความตระหนักและความเข้าใจบุคลากร

วัตถุประสงค์

1) เพื่อให้บุคลากรทุกคนในสถานศึกษา ตระหนักถึงความสำคัญและเห็นคุณค่าของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2) เพื่อให้บุคลากรทุกคนในสถานศึกษามีความเข้าใจบทบาทภาระหน้าที่ของการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3) เพื่อให้บุคลากรทุกคนในสถานศึกษามีความเข้าใจในขั้นตอนวิธีการ และมีการประสานความร่วมมือกับผู้เกี่ยวข้องในสถานศึกษาในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

วิธีการดำเนินงาน

คณะกรรมการการประสานงานอาจดำเนินการสร้างความเข้าใจกับบุคลากรในสถานศึกษาในลักษณะ ดังนี้

1) ประชุมชี้แจง และสร้างความเข้าใจให้กับบุคลากรในสถานศึกษาด้วยวิธีการเพื่อให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีความยินดีร่วมมือร่วมใจในการทำงานเพื่อช่วยเหลือนักเรียน

2) ฝึกอบรมบุคลากร โดยเฉพาะครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาให้มีความรู้ความสามารถเทคนิคหรือทักษะต่าง ๆ ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเบื้องต้น

3) ประชาสัมพันธ์งานการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ให้กับบุคลากร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบอย่างต่อเนื่อง

4) ประเมินผลการสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับบุคลากรในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและนำผลการประเมินมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาของบุคลากรต่อไป

กิจกรรมที่ 2 ดำเนินการตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

วัตถุประสงค์

1) เพื่อให้ครูได้ดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่กำหนดไว้

2) เพื่อให้นักเรียนได้รับการดูแลช่วยเหลือจากครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาอย่างทั่วถึงและตรงตามสภาพและความต้องการของนักเรียน

วิธีดำเนินงาน

1) ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งมีสาระสำคัญสรุปได้ ดังนี้

(1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ซึ่งอย่างน้อยต้องครอบคลุมด้านความสามารถด้านสุขภาพ และด้านครอบครัว

(2) การคัดกรองนักเรียน โดยจัดแบ่งกลุ่มนักเรียนเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มปกติและกลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหา

(3) การส่งเสริมและพัฒนานักเรียนทุกคนที่อยู่ในความดูแล ด้วยกิจกรรมต่าง ๆ เช่น

ก. กิจกรรมโฮมรูม (Homeroom)

ข. กิจกรรมประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน (Classroom Meeting)

(4) การป้องกันช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาของนักเรียนในกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหาด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น

ก. การให้คำปรึกษาหารือ

ข. กิจกรรมในห้องเรียน

ค. การออกเยี่ยมบ้านของนักเรียน

ง. กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน (Buddy)

จ. กิจกรรมสอนเสริม

ฉ. กิจกรรมการสื่อสารกับผู้ปกครอง

(5) การส่งต่อนักเรียนไปรับการช่วยเหลือจากครูอื่น ๆ ดังเช่นครูแนะแนวหรือฝ่ายกิจการนักเรียน เป็นต้น

2) บันทึกหลักฐานการปฏิบัติงาน และควรบันทึกขั้นตอน

3) สรุปผลการปฏิบัติงานรายงานผลการดำเนินงาน

3. การกำกับ ติดตาม ประเมินผลและรายงาน

การกำกับ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วยกิจกรรม ดังนี้ (กรมสุขภาพจิต 2555, หน้า 43)

1. ประเมินเพื่อทบทวน

2. ประเมินผลเพื่อพัฒนาและสรุปรายงาน

กิจกรรมที่ 1 ประเมินเพื่อทบทวน

วัตถุประสงค์

1) เพื่อทราบผลการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรคที่มีในแต่ละระดับ และนำข้อมูลไปใช้ในการทบทวนและปรับปรุงระหว่างการดำเนินงาน

2) เพื่อให้ได้รายงานผลการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในแต่ละระดับชั้น สำหรับการจัดทำสรุปรายงานของสถานศึกษาต่อไป

วิธีการดำเนินงาน

1) คณะกรรมการอำนวยการแต่งตั้งผู้ทำหน้าที่ประเมินคุณภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและการดำเนินงานของครูในแต่ละชั้นเรียน

2) ดำเนินการประเมินแต่ละชั้นเรียนโดยผู้ที่ได้รับคำสั่งหรือผู้แทนครูในแต่ละชั้นเรียนซึ่งได้รับการอบรมหรือมีความรู้ ทักษะในการประเมิน โดยดำเนินการประเมินสลับระหว่างระดับชั้นเรียน

3) นำผลดังกล่าวมาปรับปรุงประสิทธิภาพการดำเนินงานได้ดียิ่งขึ้น

4) ดำเนินการประเมินคุณภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และการดำเนินงานของครูในแต่ละชั้นเรียน ภาคเรียนละ 1 ครั้ง

5) ผู้ทำหน้าที่ประเมินจัดทำรายงานการประเมินคุณภาพของแต่ละชั้นเรียน ส่งคณะกรรมการประสานงานเพื่อรายงานผู้บริหารสถานศึกษาต่อไป

กิจกรรมที่ 2 ประเมินผลเพื่อพัฒนาและสรุปงาน

วัตถุประสงค์

1) เพื่อให้ได้รายงานสรุปผลการดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในแต่ละภาคเรียน

2) เพื่อเป็นข้อมูลในการปรับปรุงพัฒนาระบบวิธีการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วิธีการดำเนินงาน

1) ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาแต่ละคนจัดทำรายงานการดำเนินงานเสนอประธานคณะกรรมการ (หัวหน้าระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1) ดำเนินงาน ทุกสิ้นภาคเรียน

2) คณะกรรมการดำเนินงานในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จัดทำรายงานสรุป เสนอคณะกรรมการประสานงาน

3) คณะกรรมการประสานงานจัดทำสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากประธานคณะกรรมการดำเนินงานและจากการประเมิน เพื่อทบทวนแล้วนำมาจัดทำรายงานเป็นภาพรวมของสถานศึกษา เสนอคณะกรรมการอำนวยการ

4) คณะกรรมการอำนวยการ ดังนี้

(1) ประชุมพิจารณารายงานจากคณะกรรมการประสานงานเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ

(2) นิเทศ กำกับ ติดตามการดำเนินงานของคณะกรรมการดำเนินงานทุกระดับอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีการประชุมติดตามผลอย่างสม่ำเสมออย่างน้อยภาคเรียนละ 2 ครั้ง

ในการดำเนินงานจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนทุกกิจกรรมที่กล่าวมาทั้งหมดในข้างต้น ผู้บริหารสถานศึกษาถือว่าเป็นบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ดังนั้นผู้บริหารจึงควรให้การสนับสนุนการดำเนินงาน หรือให้ขวัญกำลังใจแก่ครูด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การประชุมกับครูในระดับต่าง ๆ เป็นครั้งคราว

2.1.5 กระบวนการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา จะต้องเป็นความร่วมมือกันในการดำเนินงานของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งหน่วยงานต้นสังกัด สถานศึกษา หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง โดยบุคลากรหลักในการดำเนินงาน คือ ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา โดยมีภารกิจที่เป็นหัวใจของการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 กิจกรรม คือ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547, หน้า 6)

1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล
2. การคัดกรองนักเรียน
3. การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน
4. การป้องกัน ช่วยเหลือและแก้ไข

5. การส่งต่อนักเรียน

1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลเป็นวิธีการสำคัญที่จะช่วยให้ครูทราบถึงจุดแข็ง จุดอ่อนของนักเรียนแต่ละคนโดยใช้เครื่องมือที่หลากหลาย ซึ่งต้องเลือกวิธีการและเครื่องมือหรือเทคนิคต่าง ๆ เพื่อประสิทธิภาพในการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลและสามารถนำไปวางแผนให้การช่วยเหลือป้องกันและส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียนแต่ละคนได้อย่างเหมาะสม

1. ขั้นตอนการปฏิบัติ

การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลมีขั้นตอนการปฏิบัติที่สถานศึกษาจะต้องดำเนินการดังนี้ (กรมสุขภาพจิต, 2555, หน้า 53)

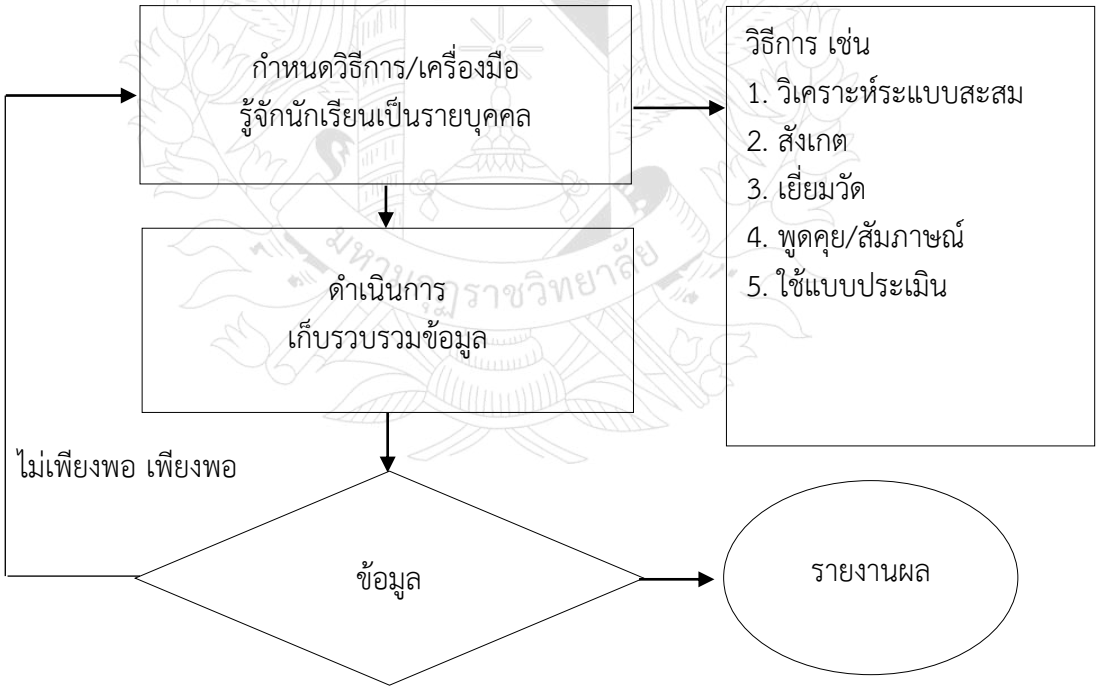
1) จัดครูที่ปรึกษาให้เหมาะสมกับนักเรียนแต่ละกลุ่มในสัดส่วน ครู : นักเรียน คือ 1 : 20-25 คน

2) ทีมประสานกำหนดอบรมวิธีการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

3) ทีมประสานอบรมวิธีการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ในกรณีที่ยังไม่เคยเข้ารับการอบรม

4) ครูที่ปรึกษาดำเนินการรวบรวมข้อมูลรายบุคคลของนักเรียน

5) หากข้อมูลที่ได้จากการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลมีครบถ้วนต่อการนำไปใช้ในการคัดกรองนักเรียน ให้ดำเนินการสรุปรายงานผลไปตามลำดับ หากข้อมูลไม่ครบถ้วนเพียงพอสำหรับการคัดกรอง ให้ทบทวนและปรับวิธีการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลเพิ่มเติม ซึ่งสรุปเป็นขั้นตอนการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ได้ดังนี้ (กรมสุขภาพจิต, 2555, หน้า 5)

ภาพที่ 2.1 การดำเนินงานรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

ที่มา : กรมสุขภาพจิต (2555, หน้า 5)

2. ตัวชี้วัดความสำเร็จ

1) ร้อยละ 80 ของครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาดูแลนักเรียนในสัดส่วนครู : นักเรียนคือ 1 : 20 – 25 คน

2) นักเรียนทุกคนได้รับการประมวลข้อมูลการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

3) ร้อยละ 80 ของนักเรียน มีข้อมูลประมวลผลการเรียนรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลครบถ้วนตามเกณฑ์มาตรฐานของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3. ข้อมูลพื้นฐานของนักเรียน

การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลนั้นครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาต้องมีข้อมูลพื้นฐานที่ครบถ้วน ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการคัดกรองนักเรียน ต่อไปซึ่งข้อมูลพื้นฐานที่ควรทราบ และรวบรวมไว้ ได้แก่ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547, หน้า 37)

1) ด้านความสามารถ

(1) ความสามารถด้านการเรียนรู้

(2) ความสามารถพิเศษ/อัจฉริยะ

2) ด้านสุขภาพ

(1) ร่างกาย/ความพิการ

(2) จิตใจ/พฤติกรรม

3) ด้านครอบครัว

(1) เศรษฐกิจ

(2) การคุ้มครองสวัสดิภาพ

4) ด้านสารเสพติด

5) ด้านความปลอดภัย

6) พฤติกรรมทางเพศ

7) ด้านอื่น ๆ ที่มีความสำคัญหรือเกี่ยวข้องกับการดูแลช่วยเหลือ นักเรียน

4. วิธีการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลให้ครอบคลุมทุกด้านนั้น จำเป็นต้องใช้วิธีการที่หลากหลายและเหมาะสม ดังนี้ (กรมวิชาการ, 2546, หน้า 38)

1) การสังเกต

(1) พฤติกรรมการแสดงออก

(2) พฤติกรรมการทำงาน

2) การสัมภาษณ์

(1) ผู้เกี่ยวข้อง

ก. ภายในสถานศึกษา ได้แก่ ครูประจำชั้น / ครูที่ปรึกษา ครูวิชาการ เพื่อนครู และเพื่อนนักเรียน

ข. ภายนอกสถานศึกษา ได้แก่ ผู้ปกครองเด็กนักเรียน ญาติที่ใกล้ชิด เพื่อนบ้าน

(2) ตัวนักเรียน

3) การเยี่ยมบ้าน เพื่อทราบข้อมูลพื้นฐานอื่น ๆ เกี่ยวกับตัวนักเรียน เช่น

(1) สภาพเศรษฐกิจ/สังคม

(2) ความสัมพันธ์ในครอบครัว

(3) ทัศนคติ/ค่านิยมของคนในครอบครัว

4) การศึกษาข้อมูล

(1) ผลงานของนักเรียน

ก. อัตชีวประวัติ

ข. บันทึกประจำวัน

ค. สมุดทำงาน/แบบฝึกหัด

ง. งานฝีมือ/สิ่งประดิษฐ์

จ. โครงงาน

(2) เอกสาร/หลักฐานอื่น ๆ

ก. ระเบียบสะสม

ข. การศึกษาเด็กเป็นรายกรณี

ค. บันทึกสุขภาพ

ง. บันทึกการสำรวจข้อมูลเบื้องต้น ฯลฯ

5) การทดสอบโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อวัดความสามารถทางการเรียนวัดความถนัด/ความสนใจ วัดทักษะความสามารถ ด้านต่าง ๆ ตลอดจนประเมินเพื่อคัดแยกนักเรียน ประกอบด้วย

(1) แบบทดสอบที่สถานศึกษาสร้างขึ้นเอง

(2) แบบทดสอบระดับชาติ

(3) แบบทดสอบมาตรฐาน

2. การคัดกรองนักเรียน

การคัดกรองนักเรียนโดยการจัดแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มตามพฤติกรรม ซึ่งอาจแบ่งเป็น 2-3 กลุ่มได้แก่ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหา โดยพิจารณาการจัดกลุ่มจากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ซึ่งสถานศึกษาควรจัดทำเกณฑ์การคัดกรองเองเพื่อให้เป็นไปในแนวทางเดียวกันของสถานศึกษา (กรมสุขภาพจิต, 2555, หน้า 35)

1. ขั้นตอนการปฏิบัติ

การคัดกรองนักเรียนโดยการจัดแบ่งตามพฤติกรรมที่ได้จากการศึกษาและรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล มีขั้นตอนการปฏิบัติ ดังนี้ (กรมสุขภาพจิต, 2555, หน้า 67)

1) ทีมประสานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน พิจารณาคัดเลือกเครื่องมือที่ใช้ในการคัดกรองนักเรียน

2) ทีมประสานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน พิจารณาคัดเลือกเครื่องมือที่ใช้ในการคัดกรองนักเรียน

3) ทีมประสานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน อบรมแนวทางการคัดกรองนักเรียนให้ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา ในกรณีที่ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษายังไม่เคยผ่านการอบรม

4) ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาดำเนินการคัดกรองนักเรียน โดยใช้แบบบันทึกคัดกรองรายบุคคล

5) ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาสรุปผลจากแบบคัดกรองนักเรียน โดยแยกนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

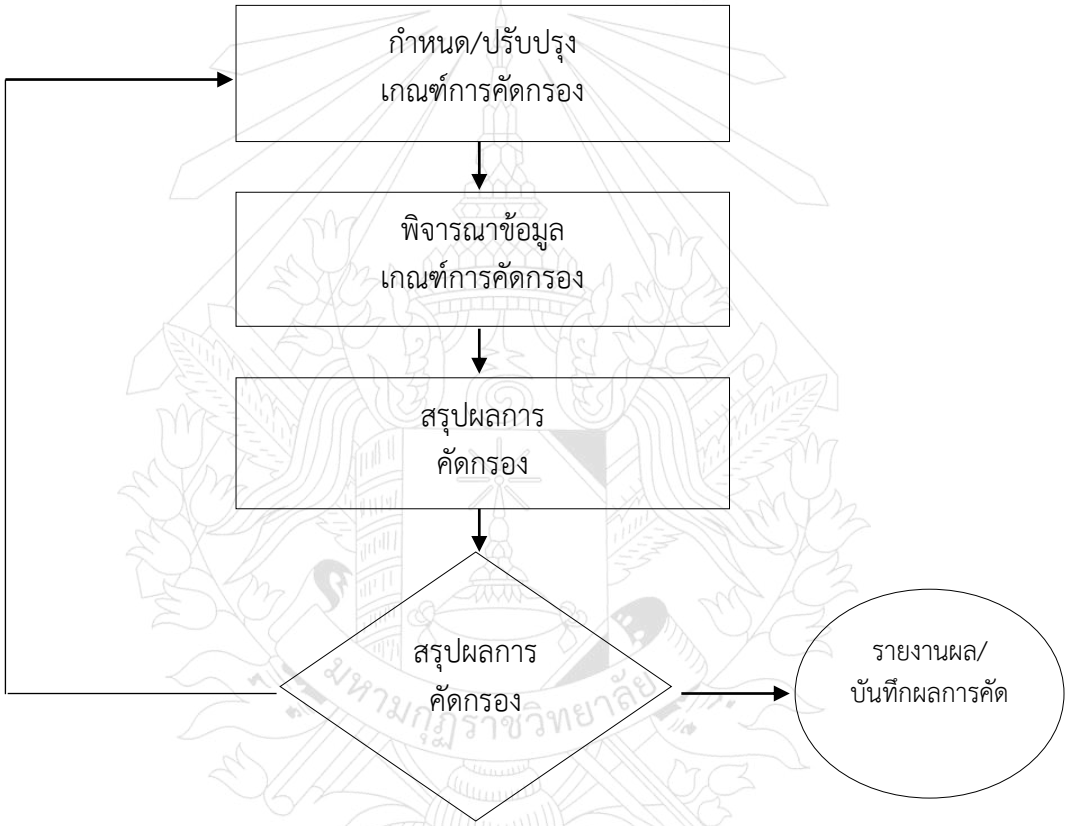
(1) กลุ่มปกติ

(2) กลุ่มเสี่ยง

(3) กลุ่มมีปัญหา

6) ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษารายงานผลการคัดกรองนักเรียน

7) นำผลการประเมินไปปรับปรุง แก้ไข พัฒนาดูแลช่วยเหลือนักเรียนต่อไป ซึ่งสามารถสรุปกระบวนการในการคัดกรองนักเรียน ได้ดังนี้ (กรมสุขภาพจิต, 2555, หน้า 66)

ภาพที่ 2.2 การดำเนินงานการคัดกรองนักเรียน

ที่มา : กรมสุขภาพจิต (2555, หน้า 66)

ผลจากการคัดกรองนักเรียนจะแบ่งนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547, หน้า 43-44)

1. กลุ่มปกติ หมายถึงนักเรียนที่ไม่มีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและส่งผลกระทบต่อชีวิตประจำวันของตนเองหรือสังคมส่วนรวมในด้านลบ

2. กลุ่มเสี่ยง หมายถึงนักเรียนที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปจากปกติ เช่น เก็บตัว แสดงออกเกินขอบเขตการปรับตัวทางเพศไม่เหมาะสม ทดลองสิ่งเสพติด ผลการเรียนเปลี่ยนแปลงไปในทางลบ

3. กลุ่มมีปัญหา หมายถึงนักเรียนที่มีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาชัดเจน มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตประจำวันของตนเองหรือต่อสังคมส่วนรวมในด้านลบ

จากการคัดกรองนักเรียนจะพบนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษแทรกอยู่ในเด็กทั้ง 3 กลุ่ม ซึ่งเด็กที่มีความสามารถพิเศษเหล่านี้ โรงเรียนต้องจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมและพัฒนาตามศักยภาพของแต่ละบุคคล ได้แก่ (สำนักงานคณะกรรมการการขั้นพื้นฐาน, 2547, หน้า 66)

1) เด็กที่มีความบกพร่องทางการมองเห็น
2) เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน
3) เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา
4) เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย
5) เด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้
6) เด็กอัจฉริยะ

ในการดำเนินการคัดกรองนักเรียน สถานศึกษาควรมีการประชุมครู กำหนดเกณฑ์การคัดกรอง เพื่อจัดกลุ่มนักเรียนร่วมกัน ให้เป็นที่ยอมรับของครูในสถานศึกษาและสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง รวมทั้งให้มีการกำหนดเกณฑ์ว่า ความรุนแรงหรือความถี่เท่าไหร่จึงจัดอยู่ในกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มมีปัญหา และที่สำคัญอย่าให้นักเรียนรู้ว่าตนเองจัดอยู่ในกลุ่มใด ให้ถือว่าผลการคัดกรองนักเรียนต้องเป็นความลับของสถานศึกษาให้นักเรียนรู้ไม่ได้ (สำนักงานคณะกรรมการขั้นพื้นฐาน, 2547, หน้า 43)

2. ตัวชี้วัดความสำเร็จ

1) นักเรียน
2) มีเกณฑ์การคัดกรองนักเรียนในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
3) รายงานผลการคัดกรองนักเรียนเป็นรายบุคคล
4) รายงานผลการคัดกรองนักเรียนเป็นรายห้อง
5) สรุปผลการคัดกรองข้อมูลนักเรียนเป็นรายห้องสำหรับครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา
6) สรุปผลการคัดกรองข้อนักเรียนเป็นระดับชั้นสำหรับสถานศึกษา

3. แนวทางการคัดกรองนักเรียน

การดำเนินงานคัดกรองนักเรียนรายบุคคลมีประเด็นที่ควรพิจารณาและเครื่องมือแหล่งข้อมูลประกอบตามตัวอย่าง ดังนี้ สำนักงานคณะกรรมการการขั้นพื้นฐาน (2547, หน้า 44)

ตารางที่ 2.1 การดำเนินงานคัดกรองนักเรียนรายบุคคล

ข้อมูลนักเรียน	ข้อมูลพื้นฐาน	เครื่องมือ/แหล่งข้อมูล
การคัดกรองนักเรียน 1. เด็กกลุ่มปกติ 2. เด็กกลุ่มเสี่ยง 3. เด็กมีปัญหา	ข้อมูลการศึกษานักเรียนเป็นรายบุคคล	1. เกณฑ์การคัดกรองนักเรียน 2. แบบบันทึกการคัดกรอง 3. แบบสรุปผลการคัดกรอง

การคัดกรองนักเรียนเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล จากระเบียบสะสม แบบประเมินพฤติกรรมหรือแหล่งข้อมูลอื่น ๆ จะทำให้ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาทราบถึงจุดแข็ง จุดอ่อนของนักเรียน เพื่อใช้ในการพิจารณานักเรียนทั้งด้านการส่งเสริมศักยภาพ การป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนได้อย่างเหมาะสมต่อไป

3. การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน

การส่งเสริมและพัฒนานักเรียนเป็นการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักเรียนด้วยวิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย เพื่อให้นักเรียนได้รับการพัฒนาเป็นบุคคลที่มีคุณภาพ สามารถปรับตัวเผชิญภัยปัญหาและสามารถปฏิบัติหน้าที่ตามวัยของตนได้อย่างปกติ

การจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักเรียนที่มีรูปแบบที่หลากหลายที่ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาสามารถเลือกใช้ได้ตามสภาพและความเหมาะสม เช่น (กรมสุขภาพจิต, 2555, หน้า 55)

1. การจัดกิจกรรมโฮมรูม
2. การประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน (Classroom Meeting)
3. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
4. โครงการพิเศษต่าง ๆ ฯลฯ

1. การจัดโฮมรูม

การจัดกิจกรรมโฮมรูมเป็นการจัดกิจกรรมในห้องเรียนให้มีลักษณะเหมือนบ้านเพื่อให้ครูและนักเรียนมีความคุ้นเคย ประหนึ่งเป็นสมาชิกในครอบครัวเดียวกัน เป็นบริการที่จัดให้นักเรียนทุกคนโดยมีวัตถุประสงค์สำคัญคือ (สำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547, หน้า 71)

1.1 เปิดโอกาสให้นักเรียนได้สำรวจและประเมินตนเองได้รับรู้ข้อมูลด้านการศึกษาและอาชีพ รู้จักวิธีการปรับตัวและพัฒนาตนเอง

1.2 เห็นความสำคัญของการเรียน และการทำงานตลอดจน วิธีการเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ แก้ไขผลเรียนที่ติดค้างจนสามารถจบการศึกษาได้

1.3 ฝึกทักษะด้านมนุษย์สัมพันธ์ การฟัง การพูด และการแก้ไขปัญหา

1.4 ให้โอกาสนักเรียนได้แสดงความสามารถพิเศษของแต่ละคน เพื่อเป็นบันไดขั้นแรกที่นำไปสู่ความสำเร็จที่สูงขึ้น

1.5 ให้ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างทันท่วงที

1.6 เป็นเวลาที่ใช้ในการทำความรู้จักและคัดกรองนักเรียน เช่น การทำทะเบียนสะสม ทำแบบประเมินพฤติกรรม ทำแบบทดสอบความฉลาดทางอารมณ์ ตลอดจนสัมภาษณ์นักเรียน

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมโฮมรูม

การจัดกิจกรรมโฮมรูมมีขั้นตอนการปฏิบัติ ดังนี้ (กรมสุขภาพจิต, 2555, หน้า 82)

1. ครูประจำชั้น / ครูที่ปรึกษาสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการของนักเรียนในชั้นเรียน

2. ครูประจำชั้น / ครูที่ปรึกษาและคณะกรรมการประสานงานระดับชั้นกำหนดหัวข้อเรื่องการจัดกิจกรรมตามข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ

3. ครูประจำชั้น / ครูที่ปรึกษา และคณะกรรมการประสานงานระดับชั้นร่วมกันกำหนดวัตถุประสงค์และวิธีการจัดกิจกรรมโฮมรูม

4. ครูประจำชั้น / ครูที่ปรึกษาดำเนินการจัดกิจกรรมโฮมรูม

5. ครูประจำชั้น / ครูที่ปรึกษาประเมินผลการจัดกิจกรรมโฮมรูมในช่วงปลายภาคเรียน

6. ครูประจำชั้น / ครูที่ปรึกษาส่งผลประเมินการจัดกิจกรรมโฮมรูมไปตามลำดับ

แนวทางดำเนินการจัดกิจกรรมโฮมรูม เพื่อให้การจัดกิจกรรมโฮมรูมเกิดประโยชน์ต่อนักเรียนสูงสุด และอย่างแท้จริง จึงควรดำเนินการตามแนวทางการจัดกิจกรรม ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547, หน้า 79)

1. กำหนดกิจกรรมโฮมรูมโดยยึดตามความต้องการของนักเรียน ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมโฮมรูม ดังนี้

1.1 สำรวจความต้องการของนักเรียนในการจัดกิจกรรมโฮมรูม

1.2 พิจารณาเลือกหัวข้อและวิธีการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนหรือให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในขณะนั้น

1.3 ควรมีการจัดทำหลักฐานบันทึกการจัดกิจกรรมทั้งก่อนดำเนินการ ระหว่างดำเนินและหลังดำเนินการ และสรุปผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียนหลังกิจกรรมโฮมรูมทุกครั้ง

1.4 ประเมินผลการจัดกิจกรรมโฮมรูมและจัดทำรายงาน

2. โรงเรียนกำหนดแนวทางการจัดกิจกรรมโฮมรูมหรือจัดทำคู่มือในการจัดกิจกรรมโดยมีจุดมุ่งหมายเนื้อหาสาระที่สอดคล้องกับนโยบาย ของโรงเรียนในการพัฒนาการเรียนการสอนของนักเรียน แต่ให้มีความยืดหยุ่นในการกำหนดหัวข้อ และวิธีการดำเนินกิจกรรมให้เหมาะสมกับสภาพ และตามเหตุการณ์

3. ใช้วิธีการผสมผสาน โดยยึดตามความต้องการของนักเรียนและนโยบายของโรงเรียนในการพัฒนานักเรียนในการจัดกิจกรรมโฮมรูม

4. ใช้วิธีการอื่น ๆ ตามความเหมาะสม

2. การประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน (Classroom Meeting)

การประชุมผู้ปกครองนักเรียนเป็นการพบปะระหว่างครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษากับผู้ปกครองนักเรียน เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกัน และร่วมมือร่วมใจดูแลช่วยเหลือนักเรียนระหว่างบ้าน โรงเรียนและผู้ปกครองนักเรียน

ขั้นตอนการประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน (Classroom Meeting)

การประชุมผู้ปกครองชั้นให้มีประสิทธิภาพและบรรลุตามวัตถุประสงค์นั้น มีขั้นตอนการปฏิบัติ ดังนี้ (กรมสุขภาพจิต, 2547, หน้า 88)

1. ทีมประสานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการ จากผลการประเมินและการประชุมที่ผ่านมา

2. นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลมากำหนดหัวข้อและวัตถุประสงค์ในการจัดประชุมแต่ละครั้งให้ชัดเจน

3. ประชุมทีมประสาน เพื่อวางแผนเตรียมการจัดกิจกรรม เช่น จัดทำคำสั่งของโรงเรียน กำหนดบทบาทหน้าที่ เตรียมเอกสาร และอาคารสถานที่ เป็นต้น

4. ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาเตรียมข้อมูลนักเรียน และเอกสารที่เกี่ยวข้องที่จะต้องใช้

5. ครูดำเนินการจัดกิจกรรมประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน และต้องสื่อสารในทางบวกมีท่าทีเป็นมิตร

6. ครูให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

7. ครูบันทึกการจัดกิจกรรมประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน

8. ครูประเมินผลและรายงานผลการจัดกิจกรรมประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน เพื่อสถานศึกษาจะได้นำไปเป็นข้อมูลในการวางแผน ปรับปรุง แก้ไขและช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างเหมาะสมต่อไป

9. นำผลการประเมินไปปรับปรุงและพัฒนาการประชุมครั้งต่อไป

แนวดำเนินการจัดประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน

ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาควรจัดประชุมผู้ปกครองชั้นเรียนอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง ซึ่งการประชุมนี้มิใช่การรายงานสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียนให้ผู้ปกครองทราบเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่เป็นการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะทำให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มากขึ้น ดังนั้นสิ่งสำคัญที่ควรตระหนักในการจัดประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน คือ (สำนักงานคณะกรรมการการขั้นพื้นฐาน, 2547, หน้า 80-81)

1. การเตรียมการ ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาควรเตรียมความพร้อมก่อนการประชุมในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะข้อมูลของนักเรียนแต่ละคน และกิจกรรมที่จะดำเนินการ โดยกำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดกิจกรรมที่ชัดเจน

2. การสื่อสาร ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาควรระมัดระวังคำพูดที่ก่อให้เกิดความรู้สึกทางลบหรือต่อต้านจากผู้ปกครอง เช่น การตำหนินักเรียนหรือผู้ปกครอง การแจ้งข้อบกพร่องของนักเรียนในที่ประชุมหรือจะเป็นการส่วนตัวก็ตาม ควรเป็นการพูดที่แสดงถึงความเข้าใจในตัวนักเรียน แสดงถึงความห่วงใยใส่ใจของครูที่มีต่อนักเรียนทุกคน และอาศัยกิจกรรมที่จะทำให้ผู้ปกครองตระหนักในความรับผิดชอบ และต้องการปรับปรุง หรือแก้ไขปัญหาในส่วนที่บกพร่องของนักเรียน

3. การจัดกิจกรรมในการประชุมการที่จะให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการประชุมอย่างเต็มที่นั้นจำเป็นต้องใช้กิจกรรมต่าง ๆ โดยเริ่มต้นด้วยการสร้างความคุ้นเคยระหว่างครูกับผู้ปกครองและระหว่างผู้ปกครองด้วยกันก่อน แล้วจึงมีกิจกรรมอื่น ๆ ให้ผู้ปกครองได้แสดงความคิดเห็น ซึ่งเป็นสาระที่เป็นประโยชน์ต่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

4. การสรุปผลและการบันทึกหลักฐานการประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน ในการประชุมแต่ละครั้งครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาควรมีการสรุปผลและจัดทำเอกสารเป็นหลักฐานเพื่อประโยชน์ ดังนี้

4.1 เป็นหลักฐานในการจัดประชุมแต่ละครั้ง

4.2 เป็นข้อมูลสำหรับการดูแลช่วยเหลือนักเรียนต่อไป

4.3 เป็นข้อมูลสำหรับการจัดประชุมให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครองในต่อไป

การประชุมผู้ปกครองชั้นเรียนจะทำให้นักเรียนได้รับความเอาใจใส่ดูแลจากผู้ปกครองมากขึ้น ทั้งการส่งเสริมให้นักเรียนได้รับการพัฒนาเต็มศักยภาพมีความสามารถมากขึ้น หรือร่วมมือกันกับทางโรงเรียนในการป้องกันหรือแก้ไขปัญหาของนักเรียน

3. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเองตามศักยภาพ มุ่งเน้นเพิ่มเติมจากกิจกรรมที่ได้จัดให้เรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระ โดยเข้าร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขกับกิจกรรมที่เลือกด้วยตนเองตามความถนัดและความสนใจ

ความหมาย

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หมายถึงกิจกรรมที่มุ่งเสริมพัฒนาผู้เรียนให้รู้จักตนเองเพื่อการค้นพบศักยภาพของตนเอง และพัฒนาให้เต็มศักยภาพ และมุ่งเน้นการส่งเสริมระเบียบวินัยหน้าที่ความรับผิดชอบ การบำเพ็ญประโยชน์ให้ชุมชน สังคมและประเทศชาติ (กรมวิชาการ, 2546, หน้า 9)

จุดมุ่งหมาย

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนา ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2547, หน้า 28)

1. การพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ให้ครบทุกด้าน ได้แก่

1.1 ด้านร่างกาย

1.2 ด้านสติปัญญา

1.3 ด้านอารมณ์

1.4 ด้านสังคม

2. สร้างเยาวชนของชาติให้เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัยและมีคุณภาพ

3. ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม

ลักษณะของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมี 2 ลักษณะ คือ

1. กิจกรรมแนะแนว เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของ ผู้เรียนให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล สามารถค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตนเสริมสร้างทักษะชีวิต วุฒิภาวะทางอารมณ์ การเรียนรู้ในเชิงพหุปัญญาและการสร้าง สัมพันธภาพที่ดี ซึ่งผู้สอนทุกคนต้องทำหน้าที่แนะแนวให้คำปรึกษาด้านชีวิต การศึกษาต่อและการพัฒนาตนเองสู่โลกอาชีพและการมีงานทำ

2. กิจกรรมนักเรียน เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเองอย่างครบ วงจรตั้งแต่ศึกษาวิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติตามแผน ประเมินและปรับปรุงการทำงาน โดยเน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ไหว้พระสวดมนต์ เวียนเทียน นั่งสมาธิ และผู้บำเพ็ญประโยชน์ เป็นต้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, หน้า 28-29)

แนวดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

เพื่อให้การดำเนินการจัดกิจกรรมผู้เรียน เกิดประโยชน์สูงสุด ต่อผู้เรียนอย่างแท้จริง สถานศึกษาควรดำเนินการตามแนวทาง ดังนี้ (กรมวิชาการ, 2546, หน้า 9)

1. สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยจัดได้หลายรูปแบบ ทั้งในลักษณะจัดแยกหรือบูรณาการ ทั้งกิจกรรมแนะแนวและกิจกรรมนักเรียนไว้ด้วยกัน

2. เกื้อกูลส่งเสริมการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม สาระ

3. สนองความสนใจ ความถนัด ความสามารถและความต้องการของผู้เรียนอย่างแท้จริง

4. ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกในการทำประโยชน์ต่อสังคม

5. ให้บริการด้านต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม

ข้อควรตระหนักในการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักเรียน

ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักเรียนของสถานศึกษานั้น สิ่งที่ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาพึงตระหนักและควรระมัดระวัง ได้แก่ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547, หน้า 48)

1. การจัดกิจกรรมส่งเสริม และพัฒนาครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา ควรระมัดระวังคำพูดที่ก่อให้เกิดความรู้สึกทางลบหรือการต่อต้านจากผู้ปกครอง เช่นการตำหนินักเรียนหรือผู้ปกครอง การแจ้งข้อบกพร่องของนักเรียนในที่ประชุม

2. ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาควรใช้คำพูดที่แสดงถึงความเข้าใจในตัวนักเรียนแสดงถึงความห่วงใย ความเอาใจใส่ของครูที่มีต่อนักเรียนทุกคน

3. ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาควรนำกิจกรรมที่ช่วยกระตุ้นให้ผู้ปกครอง ตระหนักในความรับผิดชอบและต้องการปรับปรุง แก้ไขในส่วนที่บกพร่องของนักเรียนร่วมกับสถานศึกษา

4. การจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาศักยภาพนักเรียน ควรเป็นกิจกรรมหลากหลายตามความสนใจของนักเรียน เช่น ค่ายพัฒนาภาษา การเรียนคณิตศาสตร์ชั้นสูง อัจฉริยะทางด้านดนตรีและกีฬา เป็นต้น

การส่งเสริมและพัฒนานักเรียนเป็นการสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนที่อยู่ในความดูแลของครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา ให้ได้รับการพัฒนาเป็นบุคคลที่มีคุณภาพ มีความภาคูมิใจในตนเอง ซึ่งจะช่วยป้องกันมิให้นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มปกติกลายเป็นนักเรียนที่มีคุณภาพ มีความภาคภูมิใจในตนเอง ซึ่งจะช่วยป้องกันมิให้นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มปกติกลายเป็นนักเรียนกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มที่มีปัญหา และเป็นการช่วยให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มที่มีปัญหาหลับมามีพฤติกรรมที่ดีขึ้นตามที่สถานศึกษาหรือชุมชนคาดหวัง

4. การป้องกัน ช่วยเหลือและแก้ไข

การป้องกัน ช่วยเหลือและแก้ไขปัญหานักเรียน เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องจากการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลและการคัดกรองนักเรียน ซึ่งหากครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาพบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมอยู่ในกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มที่มีปัญหา จำเป็นอย่างยิ่งที่ครูต้องให้ความดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดและหาวิธีการช่วยเหลือที่เหมาะสมกับลักษณะของปัญหา โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อช่วยให้นักเรียนมีคุณภาพและเป็นคนดีของสังคมต่อไป

การจัดกิจกรรมป้องกัน ช่วยเหลือและแก้ไขปัญหานักเรียน

ในการจัดกิจกรรมป้องกัน ช่วยเหลือและแก้ไขปัญหานักเรียนนั้น ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาควรให้ความเอาใจใส่กับนักเรียนทุกคนเท่าเทียมกัน แต่สำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มที่มีปัญหานั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องให้ความเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดเป็นพิเศษและหาวิธีการช่วยเหลือ ทั้งการป้องกันและแก้ไขปัญหาโดยไม่ปล่อยปละละเลยนักเรียนจนกลายเป็นปัญหาของสังคมและประเทศชาติ

การป้องกันช่วยเหลือ และแก้ไขปัญหาของนักเรียนมีเทคนิค และวิธีการที่หลากหลาย เช่น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547, หน้า 49 ; กรมสุขภาพจิต, 2555, หน้า 100-129)

1) การให้คำปรึกษาเบื้องต้น

การให้คำปรึกษาเบื้องต้นของครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาเป็นการช่วยเหลือและป้องกันปัญหาของนักเรียนทั้งด้านความคิดและการปฏิบัติตนของนักเรียน โดยมุ่งหวังให้นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีงามและพึงประสงค์

ขั้นตอนการให้คำปรึกษาเบื้องต้น

1. ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษามาทำการศึกษาผลการคัดกรองและข้อมูล นักเรียนเป็นรายบุคคลเพื่อศึกษาปัญหาสาเหตุ และปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อการเกิดปัญหา และปัจจัยที่เป็นประโยชน์ในการช่วยเหลือพร้อมทั้งนัดวัน เวลาและสถานที่ให้คำปรึกษา

2. ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาดำเนินการให้คำปรึกษาแก่นักเรียน ตามกระบวนการการให้คำปรึกษา คือ

2.1 สร้างสัมพันธภาพ

2.2 พิจารณาและทำความเข้าใจปัญหา

2.3 กำหนดวิธีการและดำเนินการช่วยเหลือ

2.4 ยุติการให้คำปรึกษาแต่ละครั้ง

3. ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาประเมินผลการเปลี่ยนแปลงของนักเรียนหลังการให้คำปรึกษา

4. หากนักเรียนมีพฤติกรรมที่ดีขึ้น ครูก็ต้องให้การส่งเสริมตามสภาพปัญหา แต่ถ้านักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้นให้ส่งต่อครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครอง

5. ยุติการศึกษา

2) กิจกรรมในชั้นเรียน

การจัดกิจกรรมในชั้นเรียนเป็นการจัดกิจกรรมเพื่อการปรับพฤติกรรมนักเรียนทั้งรายบุคคลและรายกลุ่มในชั้นเรียน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญหรือการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยเลือกวิธีการหรือเทคนิคการจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับสภาพปัญหา

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมในชั้นเรียน

1. ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาทำการรวบรวมข้อมูลนักเรียน และวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหา

2. ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาร่วมกับผู้เกี่ยวข้องวางแผนและพิจารณาเลือกวิธีการที่เหมาะสมกับลักษณะปัญหาเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนักเรียนในชั้นเรียน เช่น

2.1 ฝึกฝน/ปฏิบัติ เพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เช่น การฝึกพูดหน้าชั้น เพื่อให้เกิดความมั่นใจในการพูด

2.2 การให้นักเรียนมีส่วนร่วมในชั้นเรียน เช่น การแจกอุปกรณ์การทดลอง การรวบรวมสมุดแบบฝึกหัด ชิ้นงาน เป็นต้น

2.3 การจัดกิจกรรมการทำงานเป็นกลุ่ม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ บทบาทหน้าที่หรือฝึกฝนความรับผิดชอบ

3. ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาจัดกิจกรรมตามแผน

4. ประเมินการเปลี่ยนแปลงของนักเรียนหลังการจัดกิจกรรมในชั้นเรียน ร่วมกับบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เช่น ครูผู้สอนประจำวิชา อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง

5. หากนักเรียนมีพฤติกรรมดีขึ้น ให้จัดกิจกรมส่งเสริมตามสภาพความต้องการ แต่ถ้านักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้น ให้พิจารณาเลือกวิธีการปรับพฤติกรรมใหม่

6. ดำเนินการตามแผนการจัดกิจกรรมใหม่

7. ประเมินผลการจัดกิจกรรมซ้ำ

8. หากนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้น ให้พิจารณาส่งต่อครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครอง หรือส่งต่อตามระบบสาธารณสุขต่อไป

การจัดกิจกรรมในชั้นเรียนจะช่วยให้นักเรียนมีทักษะด้านสังคม นักเรียนได้เรียนรู้ร่วมกับเพื่อน เกิดการเรียนรู้ที่เร็วขึ้นและนักเรียนจะเกิดความรู้สึกภูมิใจในตนเอง จากการได้ทำงานในกิจกรรมกลุ่มหรือได้แสดงออกถึงความสามารถส่วนตน

3) กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน

กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน (Buddy) เป็นกิจกรรมที่ครูจัดให้นักเรียนได้ดูแลช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งอาจจัดเป็นคู่หรือเป็นกลุ่ม โดยการคัดเลือกนักเรียนที่มีจุดแข็งด้าน สัมพันธภาพ หรือมีความมั่นคงทางอารมณ์หรือมีความเป็นผู้นำและมีความสามารถเฉพาะด้านที่จะนำไปใช้ในการดูแลช่วยเหลือเพื่อน เช่น ความสามารถทางด้านการเรียน ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นต้น

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน

1. ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษารวบรวมข้อมูลนักเรียนและวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา

2. ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาและผู้เกี่ยวข้องร่วมกันพิจารณาเลือกวิธีการที่เหมาะสมในการจัดกิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน ให้สอดคล้องกับลักษณะปัญหาต่าง ๆ ซึ่งสามารถดำเนินการได้หลายวิธี เช่น

2.1 จัดกลุ่มเพื่อนในการดูแลช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

2.2 จัดนักเรียน 1 คน ที่มีความสามารถ/ความเหมาะสมที่จะช่วยเพื่อน ๆ เป็นกลุ่ม เช่น การทบทวนการเรียนในวิชาต่าง ๆ

2.3 จับคู่นักเรียน ให้เป็นคู่ดูแลช่วยเหลือกัน เช่น นักเรียนที่มีความสามารถพิเศษจับคู่กับเพื่อนนำพาไปสู่การทำกิจกรรมที่ได้แสดงความสามารถที่นักเรียนคนนั้นสนใจ เช่น นักเรียน

ที่มักเก็บตัวก็ให้จับคู่กับนักเรียนที่มีสัมพันธภาพที่ดี เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในการสร้างสัมพันธภาพเข้าสู่สังคม

3. ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาจัดกิจกรรมตามแผน

4. ประเมินการเปลี่ยนแปลงของนักเรียนหลังการจัดกิจกรรม ร่วมกับบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เช่น ครูผู้สอนประจำวิชาต่าง ๆ อย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง

5. หากนักเรียนมีพฤติกรรมดีขึ้นให้จัดกิจกรรมส่งเสริมตามสภาพความต้องการ แต่ถ้าหากนักเรียนมีพฤติกรรมที่ไม่ดีขึ้นให้พิจารณาเลือกวิธีการปรับพฤติกรรมใหม่

6. ประเมินผลการจัดกิจกรรมซ้ำ

7. หากนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้นให้พิจารณาส่งตัวต่อครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครองหรือส่งต่อระบบสาธารณสุขต่อไป

การจัดกิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อนเป็นกิจกรมที่ให้นักเรียนที่มีความสามารถหรือมีจุดเด่นจุดแข็งในด้านต่าง ๆ ได้ดูแลช่วยเหลือเพื่อนที่ด้อยกว่า และให้นักเรียนได้ใส่ใจและเอื้อเฟื้อต่อกันและกัน รู้จักการให้และการรับด้วยมิตรไมตรี

4) การสื่อสารกับผู้ปกครอง

การสื่อสารกับผู้ปกครองเป็นการช่วยเหลือนักเรียนโดยอาศัยความร่วมมือจากผู้ปกครองด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การโทรศัพท์สนทนา การเชิญผู้ปกครองมาพบเพื่อปรึกษาหรือร่วมกัน การส่งหนังสือแจ้งทางไปรษณีย์ ทางกลุ่มไลน์ เป็นต้น ซึ่งล้วนต้องอาศัยทักษะการสื่อสาร ดังนั้น ครูจึงจำเป็นต้องมีทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ทราบถึงจิตวิทยาการสื่อสารหรือเทคนิคการสื่อสารที่เหมาะสมกับสาระหรือวัตถุประสงค์ที่จะสื่อให้ผู้ปกครองทราบหรือเข้าใจ

ขั้นตอนการสื่อสารกับผู้ปกครอง

1. ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษารวบรวมข้อมูลนักเรียนและวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหา

2. ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องร่วมกันวางแผนดำเนินการสื่อสารกับผู้ปกครอง

3. โรงเรียนอบรมครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจในความสำคัญของการสื่อสารกับผู้ปกครอง และให้มีจิตวิทยาและทักษะในการสื่อสารกับผู้ปกครองอย่างมีประสิทธิภาพ

4. ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาติดต่อสื่อสารกับผู้ปกครองด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่หลากหลายและเหมาะสม เช่น

4.1 ทางโทรศัพท์

4.2 การส่งไปรษณีย์

4.3 การเชิญผู้ปกครองมาพบ

5. ปรึกษาหารือและวางแผนร่วมกันกับผู้ปกครองในการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาของนักเรียน

6. ประเมินความร่วมมือของผู้ปกครองและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียน

7. หากนักเรียนมีพฤติกรรมดีขึ้นให้จัดกิจกรรมส่งเสริมตามสภาพความต้องการ แต่ถ้าหากนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้นให้พิจารณาเลือกวิธีการปรับพฤติกรรมใหม่

8. ดำเนินการตามแผนพฤติกรรมใหม่

9. ประเมินผลการจัดกิจกรรมซ้ำ

10. หากนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้นให้พิจารณาส่งตัวต่อครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครองหรือส่งต่อระบบสาธารณสุขต่อไป

กิจกรรมการสื่อสารกับผู้ปกครองจะทำให้ผู้ปกครองได้รับทราบถึงปัญหาของนักเรียนที่พบในโรงเรียน เกิดความตระหนักและมีความใส่ใจดูแลช่วยเหลือนักเรียนมากขึ้น

5) กิจกรรมซ่อมเสริม

กิจกรรมซ่อมเสริมเป็นกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาด้านการเรียนของนักเรียน ซึ่งครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาและผู้ที่รับผิดชอบจำเป็นต้องร่วมมือร่วมใจกันวางแผนการซ่อมเสริมให้แก่นักเรียนจากสาเหตุที่แตกต่างกัน เช่น เรียนช้าจากข้อจำกัดทางความสามารถ เชาวน์ปัญญา หรือจากปัญหาพฤติกรรมอารมณ์ของเด็ก เป็นต้น แล้วจึงดำเนินการแก้ไขสาเหตุของปัญหาต่อไป

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมซ่อมเสริม

1. ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษารวบรวมข้อมูลนักเรียนและวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหา

2. ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาร่วมกับครูผู้สอน ผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้อง วางแผนการจัดกิจกรรมซ่อมเสริมแก่นักเรียน

3. กำหนดวัน เวลา สถานที่และครู ในการสอนซ่อมเสริมและแจ้งนักเรียนที่เกี่ยวข้องทราบเพื่อเข้ารับการสอนซ่อมเสริม

4. ติดตาม ประเมินผลการเรียนซ่อมเสริมของนักเรียนเป็นระยะ

5. หากนักเรียนมีผลการเรียนดีขึ้นให้จัดกิจกรรมส่งเสริมตามสภาพความต้องการ แต่ถ้าหากนักเรียนมีผลการเรียนไม่ดีขึ้นให้พิจารณาจัดกิจกรรมสอนเสริมใหม่

6. ดำเนินการสอนซ่อมเสริมใหม่

7. ประเมินผลการสอนซ่อมเสริมซ้ำ

8. หากนักเรียนมีผลการเรียนไม่ดีขึ้นให้พิจารณาส่งตัวต่อครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครองหรือส่งต่อระบบสาธารณะสุขต่อไป

การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรจะเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนได้ใช้เวลาว่างอย่างมีคุณค่าและเกิดประโยชน์ต่อตนเอง หรือส่วนร่วมนักเรียนจะเกิดความรู้สึกเห็นคุณค่าหรือภาคภูมิใจในตนเองจากการแสดง ออกถึงความสามารถที่ตนมีอยู่

6) การเยี่ยมบ้านนักเรียน

การเยี่ยมบ้านนักเรียนเป็นการแสดงถึงความร่วมมือระหว่างบ้าน กับสถานศึกษาในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และทำให้ครูได้พบเห็นสภาพความเป็นจริงของนักเรียนที่แวดล้อมด้วยครอบครัว และชุมชน ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้ครูสามารถประเมินสาเหตุของปัญหา แล้วดำเนินช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างเหมาะสมต่อไป

ขั้นตอนการเยี่ยมบ้านนักเรียน

1. ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษารวบรวมข้อมูลนักเรียนและวิเคราะห์หาสาเหตุปัญหา

2. ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาร่วมกับผู้ปกครองและผู้ที่เกี่ยวข้องดำเนินการวางแผนการเยี่ยมบ้านนักเรียน โดยมีการกำหนดวัน เวลาประสานงานให้ผู้ปกครองทราบล่วงหน้า

3. สถานศึกษาเตรียมความพร้อมในการเยี่ยมบ้าน โดยจัดอบรมครูให้มีทักษะในการสื่อสารกับผู้ปกครอง และมีแนวทางการร่วมมือกับผู้ปกครองในการแก้ไขปัญหา นักเรียน

4. สรุปผลการเยี่ยมบ้านนักเรียน และวางแผนการช่วยเหลือ และแก้ไขปัญหาร่วมกับผู้ปกครอง และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

5. หากช่วยเหลือนักเรียนแล้วนักเรียนมีพฤติกรรมดีขึ้น ให้จัดกิจกรรมส่งเสริมตามสภาพและความต้องการ แต่ถ้าหากนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้นให้พิจารณาส่งตัวต่อครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครอง หรือส่งต่อระบบสาธารณะสุขต่อไป

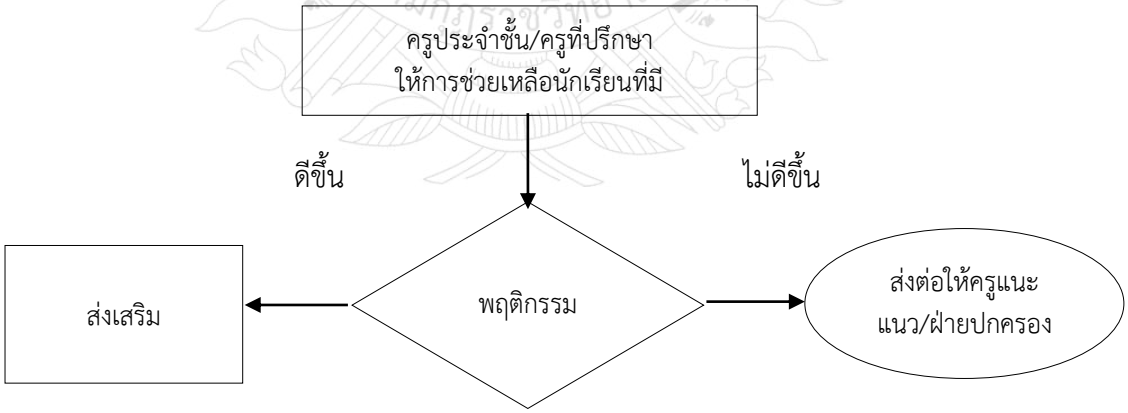
การให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียน ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาจำเป็นต้องคำนึงถึงปัญหาและความต้องการช่วยเหลือของนักเรียนแต่ละคนหรือละกลุ่ม และเมื่อได้ทำการสืบค้นหาสาเหตุและแหล่งที่เป็นปัญหาได้แล้ว จะต้องหาวิธีการ และวางแผนแนวดำเนินงานเพื่อให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียนได้ตรงจุดหมายและจะต้องคำนึงว่าถ้าปัญหาใดที่เกินขอบเขตแห่งความรู้ความสามารถของตนแล้ว ควรจะส่งต่อนักเรียนผู้นั้นไปยังผู้เชี่ยวชาญโดยเฉพาะ เพื่อรับการแก้ไข และความช่วยเหลือหรือบำบัดให้ตรงตามกรณีต่อไป

5. การส่งต่อนักเรียน

ในการป้องกันช่วยเหลือ และแก้ไขปัญหานักเรียนโดยครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาตามกระบวนการป้องกันและช่วยเหลือนักเรียนนั้น ในกรณีที่มีปัญหายากต่อการช่วยเหลือ หรือช่วยเหลือนักเรียนแล้วนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้น ก็ควรส่งต่อนักเรียนไปให้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านกรณีเด็กมีความสามารถพิเศษ หรือเด็กอัจฉริยะ เด็กที่มีความสามารถพิเศษ เด็กด้อยโอกาส ก็ควรส่งต่อผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้นักเรียนได้รับการส่งเสริมพัฒนาและช่วยเหลืออย่างถูกทางและรวดเร็วขึ้นการส่งต่อนักเรียนแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. การส่งต่อภายใน

ในกรณีที่ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาได้ดำเนินการตามกระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาแล้วแต่นักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้นครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาจะส่งต่อนักเรียนให้ครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครองดำเนินการให้คำปรึกษาและช่วยเหลือตามความเหมาะสมต่อไป ซึ่งสามารถสรุปกระบวนการส่งต่อภายในได้ ดังนี้ (กรมสุขภาพจิต, 2555, หน้า 132)

ภาพที่ 2.3 การดำเนินงานส่งต่อภายใน

ที่มา : กรมสุขภาพจิต (2555, หน้า 132)

ขั้นตอนการดำเนินงานส่งต่อภายใน

ครูที่ประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาจะดำเนินการส่งต่อไปยังครูแนะแนว หรือผู้เกี่ยวข้องที่สามารถให้ความช่วยเหลือนักเรียนได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพปัญหา และความต้องการของนักเรียน โดยมีขั้นตอนให้ความช่วยเหลือนักเรียนได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพปัญหา และความต้องการของนักเรียน โดยมีขั้นตอนในการดำเนินงาน ดังนี้ (กรมสุขภาพจิต, 2555, หน้า 111)

1. ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาดำเนินการช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาด้วยวิธีการ หรือกิจกรรมต่าง ๆ

2. ประเมินผล และติดตามการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนหลังการดำเนินการช่วยเหลือหากพฤติกรรมดีขึ้นให้ดำเนินการส่งเสริมนักเรียนตามความเหมาะสม แต่หากไม่ดีขึ้น หรือมีพฤติกรรมที่ยากต่อการช่วยเหลือให้ดำเนินการส่งต่อภายใน

3. ส่งต่อนักเรียนให้ครูแนะแนวหรือฝ่ายกิจการนักเรียนในกรณีที่นักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้นและติดตามผลการช่วยเหลือหลังการส่งต่อ โดยประสานงานกับครูแนะแนว/ฝ่ายกิจการนักเรียน หรือบุคลากรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

แนวทางการดำเนินงานส่งต่อภายใน

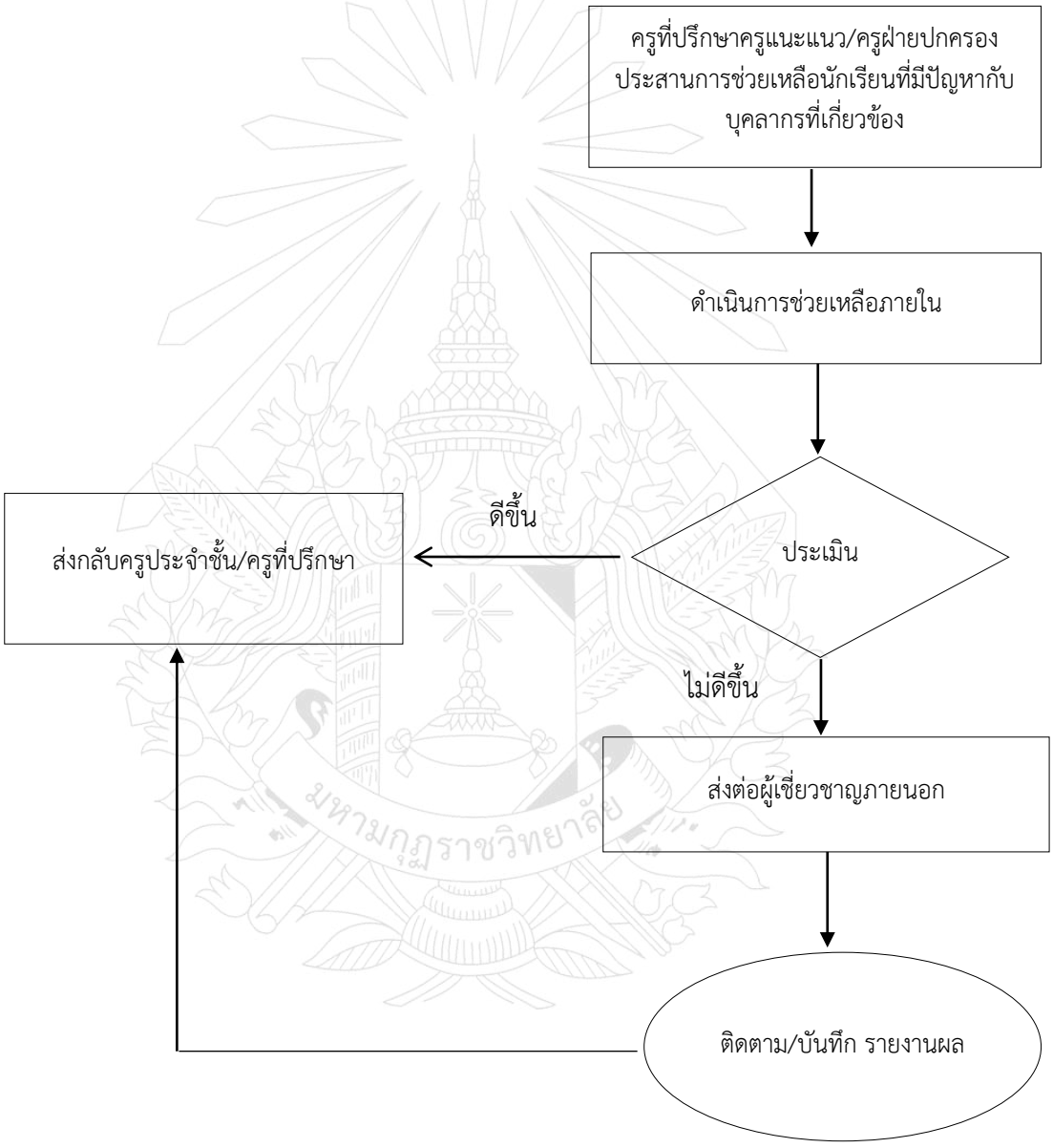
การส่งต่อภายในสถานศึกษามีแนวทางที่ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้องควรถือปฏิบัติตามแนวทางในการดำเนินงาน ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547, หน้า 52)

ตารางที่ 2.2 การดำเนินงานส่งต่อภายใน

การดำเนินงาน	แนวทางการดำเนินงาน	เครื่องมือ/แหล่งข้อมูล
การส่งต่อภายใน	1. ทำความเข้าใจและชี้แจงนักเรียน ถึงความจำเป็นที่ต้องส่งต่อ 2. ประสานงานกับครูหรือบุคลากรที่จะให้ความช่วยเหลือ ต่อนักเรียน 3. สรุปข้อมูลนักเรียนและวิธีการช่วยเหลือที่ผ่านมาในบันทึกการส่งต่อ 4. นัดหมายวัน เวลา สถานที่ที่จะไปพบครูที่จะให้การช่วยเหลือ 5. ติดตามผลการช่วยเหลือนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ	1. แบบบันทึกการส่งต่อภายในของโรงเรียน 2. แบบรายงานแจ้งผลการช่วยเหลือนักเรียน

2. การส่งต่อภายนอก

การส่งต่อภายนอกเป็นการส่งนักเรียนไปให้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง หรือองค์กรที่เกี่ยวข้องได้ช่วย เหลือพัฒนานักเรียนกรณีที่เกินความสามารถของสถานศึกษา โดยครูแนะแนว หรือผู้เกี่ยวข้องเป็นผู้ดำเนิน การส่งต่อ ละมีการติดต่อรับทราบผลการช่วยเหลือเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง การดำเนินการส่งต่อเป็นระบบและมีประสิทธิภาพจึงมีกระบวนการ ดังนี้ (กรมสุขภาพจิต, 2555, หน้า 155)

ภาพที่ 2.4 การดำเนินงานส่งต่อภายนอก

ที่มา : กรมสุขภาพจิต (2555, หน้า 155)

ขั้นตอนการดำเนินการส่งต่อภายนอก

การส่งต่อภายนอกเป็นวิธีการช่วยเหลือนักเรียนที่สถานศึกษาขอรับการสนับสนุนจากผู้เชี่ยวชาญภายนอก เมื่อพบว่านักเรียนมีปัญหายุ่งยากซับซ้อน และต้องการความช่วยเหลือเฉพาะทาง โดยครูแนะแนวหรือครูฝ่ายปกครองรับผิดชอบในการประสานขอความช่วยเหลือจากสถานบริการสาธารณะสุขหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้ (กรมสุขภาพจิต, 2555, หน้า 156)

1. รวบรวม/สรุปแนวทางแก้ไขปัญหาจากสรุปการประชุมรายกรณี
2. ประสานความช่วยเหลือกับบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย
3. ดำเนินการช่วยเหลือนักเรียนตามที่ได้รับมอบหมาย
4. ติดตามประเมินพฤติกรรมของนักเรียนหลังการช่วยเหลือ
5. หากนักเรียนมีพฤติกรรมดีขึ้น ให้ส่งกลับครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา
6. หากนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้น พิจารณาส่งต่อผู้เชี่ยวชาญภายนอก
7. ประสาน ติดตามผลการช่วยเหลือจากสถานบริการสาธารณะสุขหรือบุคลากรที่เกี่ยวข้อง
8. รายงานผลการดำเนินงาน

แนวทางการดำเนินงานส่งต่อภายนอก

การส่งต่อภายนอก ครูแนะแนว/ครูฝ่ายปกครองและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ควรถือปฏิบัติตามแนวทางในการดำเนินงาน ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547, หน้า 52)

ตารางที่ 2.3 การดำเนินงานส่งต่อภายนอก

การดำเนินงาน	แนวทางการดำเนินงาน	เครื่องมือ/แหล่งข้อมูล
การส่งต่อภายนอก	ส่งต่อผู้เชี่ยวชาญภายนอก 1. ในกรณีของนักเรียนที่ยากต่อการช่วยเหลือ ครูแนะแนว/ครูฝ่ายปกครองและผู้ที่เกี่ยวข้องส่งต่อผู้เชี่ยวชาญภายนอก 2. ติดตามผลการช่วยเหลือของผู้เชี่ยวชาญภายนอก 3. รายงานผลการช่วยเหลือ	1. แบบบันทึกการส่งต่อภายนอกของโรงเรียน 2. แบบรายงานแจ้งผลการช่วยเหลือนักเรียน

ผลสำเร็จของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

การดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพนั้น บุคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องคำนึงถึงและให้ความสำคัญในการดำเนินงาน ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547, หน้า 55)

1. บุคลากรทุกคนตระหนักถึงความสำคัญของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
2. ผู้รับผิดชอบวางระบบและดำเนินงานตามระบบได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสามารถบูรณาการเข้ากับภารกิจหลักของสถานศึกษาได้
4. สร้างบรรยากาศการทำงานแบบมีส่วนร่วมและเป็นประชาธิปไตย
5. มีสารสนเทศของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
6. มีข้อมูลการนิเทศ กำกับ ติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงาน สรุปรายงาน
7. ประชาสัมพันธ์การดำเนินงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

การดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา มีกระบวนการดำเนินงานทั้งด้านการส่งเสริมการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน โดยวิธีการ และเครื่องมือที่หลากหลาย และเหมาะสม เพื่อใช้ในการดำเนินงาน และต้องมีการประสานงานความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับครูที่เกี่ยวข้อง หรือบุคลากร และองค์กรภายนอก เพื่อพัฒนานักเรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง ปลอดภัยจากสารเสพติด และดำเนินงานตามกระบวนการระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียน

2.1.6 วินัยการปฏิบัติตนทั่วไปของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

เนื่องด้วยโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ ลำพูน ได้แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามคู่มือนักเรียนดังนี้

นักเรียนและผู้ปกครอง ปีการศึกษา 2563 ประกอบด้วย

หมวดที่ 1 แนวทางที่นักเรียนพึงปฏิบัติ

หมวดที่ 2 ระเบียบปฏิบัติของนักเรียน

หมวดที่ 3 ระเบียบการเข้าแถวสวดมนต์ไหว้พระ การทำความเคารพของนักเรียน

หมวดที่ 4 ระเบียบการใช้บัตรต่าง ๆ

หมวดที่ 5 ระเบียบว่าด้วยการแต่งกายของนักเรียน

ตามที่โรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ ลำพูน ได้จัดทำคู่มือนักเรียน และผู้ปกครองปีการศึกษา โรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ ลำพูน ประกอบด้วยระเบียบของ โรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ ลำพูน หลายประการ ดังนี้

หมวดที่ 1 แนวทางที่นักเรียนพึงปฏิบัติ

นักเรียนเป็นผู้ที่อยู่ในวัยศึกษา ย่อมมีหน้าที่เล่าเรียน และมีสภาพของนักเรียน ผลของการเล่าเรียนศึกษาจะเป็นหลักประกันของชีวิตในอนาคต

1.1 นักเรียนพึงรักษามารยาทของทางสังคม

1.2 ความประพฤติที่ไม่สมควรของนักเรียน

1.3 นักเรียนต้องให้ความเคารพ บิดามารดา ครู-อาจารย์ และผู้ปกครอง เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น

1.4 นักเรียนพึงประพฤติปฏิบัติตนให้เหมาะสมในขณะอยู่ในโรงเรียน

1.5 นักเรียนต้องเป็นผู้มีระเบียบ วินัย อันดีงาม และเคารพกฎหมาย

1.6 นักเรียนควรยึดค่านิยมพื้นฐาน 12 ประการ

1.7 นักเรียนต้องเป็นผู้ที่ตั้งใจใฝ่หาความรู้อยู่เสมอด้วยคนเอง จากครู-อาจารย์ และไม่หลบหนีการเรียน

หมวดที่ 2 ระเบียบปฏิบัติของนักเรียน

2.1 นักเรียนต้องปฏิบัติตามกฎของโรงเรียนอย่างเคร่งครัด

2.2 แต่งกายให้ถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน

2.3 เมื่อมีสัญญาณเตรียมเข้าแถว ให้เตรียมเข้าแถวที่หน้าเสาธง

2.4 นักเรียนทุกคนเมื่อเข้ามาประตูโรงเรียนทั้งตอนเช้าและเย็นให้หยุดทำความเคารพ

2.5 ในคาบเรียนห้ามนักเรียนออกมาด้านนอก

2.6 ลากิจ ลาป่วย ต้องมีใบลาทุกครั้ง

2.7 ห้ามนำบุคคลอื่นเข้ามาร่วมกิจกรรม

2.8 ห้ามนำขนม หรืออาหารมาทานด้านนอกบริเวณนอกโรงอาหาร

2.9 การติดประกาศควรได้รับอนุญาต

2.10 นักเรียนโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ ลำพูน ต้องมีระเบียบวินัย มีความสามัคคี ปฏิบัติตามวิธีการแก้ปัญหาด้วยสติปัญญา

2.11 ห้ามขีดเขียนข้อความใน ผนัง ประตู หน้าต่าง โต๊ะ เก้าอี้ ห้องน้ำ

2.12 ห้ามทำลายทรัพย์สินของโรงเรียน

2.13 ห้ามเล่นส่งเสียงดังหรือทำให้เกิดเสียงดังบนอาคาร

2.14 ต้องช่วยกันทำความสะอาดของอาคารเรียน

2.15 ต้องเข้าแถวให้เป็นระเบียบ ขณะเดินเข้าห้องเรียน

2.16 ต้องเข้าชั้นเรียนให้ตรงเวลา

หมวดที่ 3 ระเบียบการเข้าแถวไหว้พระสวดมนต์ของนักเรียน

3.1 ระเบียบการเข้าแถวไหว้พระสวดมนต์

3.2 ระเบียบว่าด้วยการทำความเคารพ

หมวดที่ 4 ระเบียบการใช้บัตรต่าง ๆ

4.1 บัตรประจำตัวนักเรียน

4.2 การออกนอกบริเวณโรงเรียน

หมวดที่ 5 ระเบียบว่าด้วยการแต่งกายของนักเรียน

ทางโรงเรียนได้ยึดตามระเบียบของ สพฐ.ว่าด้วยการแต่งกายเพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียนร้อย และให้เป็นแนวทางเดียวกัน

2.1.7 แผนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

1) ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งมีสาระสำคัญสรุปได้ ดังนี้ (แผนพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน, 2562, หน้า 110 - 115)

(1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ซึ่งอย่างน้อยต้องครอบคลุมด้านพฤติกรรม ด้านสุขภาพ และด้านครอบครัว

(2) การคัดกรองนักเรียน โดยจัดแบ่งกลุ่มนักเรียนเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มปกติและกลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหา

(3) การส่งเสริมและพัฒนานักเรียนทุกคนที่อยู่ในความดูแล ด้วยกิจกรรมต่าง ๆ เช่น

ก. กิจกรรมโฮมรูม (Homeroom)

ข. กิจกรรมประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน (Classroom Meeting)

(4) การป้องกันช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาของนักเรียนในกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหาด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น

ก. การให้คำปรึกษาหารือ

ข. กิจกรรมในห้องเรียน

ค. การออกเยี่ยมบ้านของนักเรียน

ง. กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน (Buddy)

จ. กิจกรรมสอนเสริม

ฉ. กิจกรรมการสื่อสารกับผู้ปกครอง

(5) การส่งต่อนักเรียนไปรับการช่วยเหลือจากครูอื่น ๆ เช่นครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครอง

2) บันทึกหลักฐานการปฏิบัติงาน และควรบันทึกขั้นตอน

3) สรุปผลการปฏิบัติงานรายงานผลการดำเนินงาน

4) การกำกับ ติดตาม ประเมินผลและรายงาน

การกำกับ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วยกิจกรรม ดังนี้ (กรมสุขภาพจิต, 2555, หน้า 43)

1. ประเมินเพื่อทบทวน

2. ประเมินผลเพื่อพัฒนาและสรุปรายงาน

2.2 แนวคิดการพัฒนารูปแบบ

คำว่า “Model” เป็นคำภาษาอังกฤษที่เข้ามามีบทบาทในการทำวิจัยและวิทยานิพนธ์ของนิสิตนักศึกษา เพิ่มมากขึ้น โดยใชคำว่า รูปแบบ ต้นแบบ แบบแผน แบบจำลองเป็นต้น สำหรับในงานวิจัยฉบับนี้จะใช้คำว่า “รูปแบบ” เนื่องจากเป็นคำที่ใช้กันอย่างแพร่หลายในวงการวิจัยและการศึกษา

2.2.1 ความหมายของรูปแบบ

มีผู้ให้ความหมายของรูปแบบ (Model) ดังนี้

อุทุมพร จามรมาน (2541, หน้า 22) ให้ความหมายว่า รูปแบบ หมายถึง โครงสร้างของความเกี่ยวข้องของหน่วยต่างๆ หรือตัวแปรต่าง ๆ ดังนั้น รูปแบบจึงน่าจะมีมากกว่าหนึ่งมิติ หลายตัวแปร และตัวแปรต่าง ๆ มีความเกี่ยวข้องซึ่งกันและกันในเชิงความสัมพันธ์และเชิงเหตุและผล

เยาวดี วิบูลย์ศรี (2544, หน้า 27) ให้ความหมายว่า รูปแบบ คือวิธีการที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งได้ถ่ายทอดความคิด ความเข้าใจตลอดทั้งจินตนาการที่มีต่อปรากฏการณ์หรือเรื่องราวใด ๆ ให้ปรากฏโดยใช้การสื่อสารในลักษณะต่าง ๆ เช่น ภาพวาด ภาพเหมือน แผนภูมิแผนผังต่อเนื่องหรือสมการทางคณิตศาสตร์ให้สามารถเข้าใจได้ง่าย และในขณะเดียวกันก็สามารถนำเสนอเรื่องราวหรือประเด็นต่าง ๆ ได้อย่างกระชับ ภายใต้หลักการอย่างมีระบบ

ทิศนา แขมมณี (2545, หน้า 218) ให้ความหมายว่า รูปแบบเป็นรูปธรรมของความคิดที่เป็นนามธรรม ซึ่งบุคคลแสดงออกมาในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง เช่น เป็นคำอธิบาย เป็นแผนผัง ไดอะแกรมหรือแผนภาพ เพื่อช่วยให้ตนเองและบุคคลอื่นสามารถเข้าใจได้ชัดเจนขึ้น รูปแบบเป็นเครื่องมือทางความคิดที่บุคคลใช้ในการสืบสอบหาคำตอบ ความรู้ความเข้าใจในปรากฏการณ์ทั้งหลาย

บุญชม ศรีสะอาด (2545, หน้า 23) กล่าวว่า รูปแบบ หมายถึง โครงสร้างแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวประกอบต่าง ๆ หรือตัวแปรต่างๆ สามารถใช้รูปแบบอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ หรือตัวแปรต่าง ๆ ที่มีในปรากฏการณ์ธรรมชาติหรือในระบบต่าง ๆ อธิบายลำดับขั้นตอนขององค์ประกอบหรือกิจกรรมในระบบ

จากความหมายที่กล่าวมา สรุปได้ว่า รูปแบบ หมายถึง กรอบความคิดทางด้านหลักการ วิธีการดำเนินงาน และเกณฑ์ต่าง ๆ ของระบบ ที่สามารถยึดถือเป็นแนวทางในการดำเนินงานเพื่อให้ บรรลุตามวัตถุประสงค์ได้

2.2.2 ประเภทของรูปแบบ

รูปแบบสามารถจำแนกออกได้หลายประเภท ได้มีผู้จำแนกประเภทของรูปแบบ ดังนี้

Smith and others. (1980, p.461) จำแนกรูปแบบออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1) รูปแบบเชิงกายภาพ (Physical Model) จำแนกออกเป็น

- รูปแบบคล้ายจริง (Iconic Model) มีลักษณะคล้ายของจริง เช่น เครื่องบินจำลอง หุ่นไล่กา หุ่นตามร้านตัดเสื้อผ้า

- รูปแบบเสมือนจริง (Analog Model) มีลักษณะคล้ายปรากฏการณ์จริง เช่น การทดลองทางเคมีในห้องปฏิบัติการก่อนจะทำการทดลอง เครื่องบินจำลองที่บินได้หรือ เครื่องฝึกหัดบิน เป็นต้น รูปแบบชนิดนี้มีความใกล้เคียงความจริงมากกว่าแบบแรก

2) รูปแบบเชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Model) จำแนกออกเป็น

- รูปแบบข้อความ (Verbal Model) หรือรูปแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Model) เป็นการใช้ข้อความปกติธรรมดาในการอธิบายโดยย่อ เช่น คำพรรณนาลักษณะงาน คำอธิบายรายวิชา เป็นต้น Bertalanffy, L.V. (1968, p.24) ผู้สร้างทฤษฎีระบบกล่าวว่า การมีรูปแบบข้อความนั้นแม้บางครั้งจะเข้าใจยากแต่ก็ยังดีกว่าไม่มีรูปแบบเสียเลยเพราะอย่างน้อย ก็เป็นแนวทางในการสร้างรูปแบบประเภทอื่นต่อไป

- รูปแบบทางคณิตศาสตร์ (Mathematical Model) หรือรูปแบบ เชิงปริมาณ (Quantitative Model) เช่น สมการและโปรแกรมเชิงเส้น เป็นต้น Keeves, P. J. (1988, pp.561-565) ได้จำแนกรูปแบบออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่

ประเภทที่ 1 รูปแบบเชิงเปรียบเทียบ (Analogue Model) เป็นรูปแบบเชิงกายภาพ ส่วนใหญ่ใช้ในด้านวิทยาศาสตร์ เช่น รูปแบบโครงสร้างอะตอมสร้างขึ้นโดยใช้หลักการเปรียบเทียบโครงสร้างของรูปแบบให้สอดคล้องกับลักษณะที่คล้ายกันทางกายภาพ สอดคล้องกับข้อมูลและความรู้ที่มีอยู่ในลักษณะนั้นด้วย รูปแบบที่สร้างขึ้นต้องมีองค์ประกอบชัดเจน สามารถนำไปทดสอบด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ได้และสามารถนำไปใช้ในการหาข้อสรุปของปรากฏการณ์ได้อย่างกว้างขวาง เช่น รูปแบบจำนวนนักเรียนในโรงเรียน สร้างขึ้นโดยเปรียบเทียบกับลักษณะถังน้ำที่ประกอบด้วยท่อน้ำเข้าและท่อน้ำออก ปริมาณที่ไหลเข้าถังเปรียบเทียบได้กับจำนวนนักเรียนที่เข้าโรงเรียน อัตราการเกิด อัตราการย้ายเข้า อัตราการรับเด็กอายุต่ำกว่าเกณฑ์ ส่วนปริมาณน้ำที่ไหลออกเปรียบเทียบได้กับจำนวนนักเรียนที่ออกจากโรงเรียน เนื่องจากพ้นเกณฑ์การศึกษา การย้ายออก การจบการศึกษา สำหรับปริมาณน้ำที่เหลือในถังเปรียบเทียบได้กับจำนวนนักเรียนที่เหลืออยู่ในโรงเรียน เป็นต้น จุดมุ่งหมายของรูปแบบนี้เพื่ออธิบายปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงจำนวนนักเรียนในโรงเรียน

ประเภทที่ 2 รูปแบบเชิงข้อความ (Semantic Model) เป็นรูปแบบที่ใช้ภาษาเป็นสื่อในการบรรยาย หรืออธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาด้วยภาษา แผนภูมิหรือรูปภาพ เพื่อให้เห็นโครงสร้างทางความคิด องค์ประกอบ และความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของปรากฏการณ์นั้น และใช้ข้อความในการอธิบายเพื่อให้เกิดความกระจ่างมากขึ้น แต่จุดอ่อนของรูปแบบประเภทนี้คือขาดความชัดเจนแน่นอน ทำให้ยากแก่การทดสอบรูปแบบ แต่อย่างไรก็ตามได้มีการนำรูปแบบนี้มาใช้กับการศึกษามาก เช่น รูปแบบการเรียนรู้ในโรงเรียน

ประเภทที่ 3 รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์ (Mathematical Model) เป็นรูปแบบที่ใช้แสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบหรือตัวแปร โดยใช้สัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์ ปัจจุบันมีแนวโน้มว่าจะนำไปใช้ในด้านพฤติกรรมศาสตร์มากขึ้น โดยเฉพาะในการวัดและประเมินผลทางการศึกษา รูปแบบลักษณะนี้ส่วนมากพัฒนามาจากรูปแบบเชิงข้อความ

ประเภทที่ 4 รูปแบบเชิงสาเหตุ (Casual Model) เป็นรูปแบบที่เริ่มจากการนำเทคนิคการวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) ในการศึกษาเกี่ยวกับพันธุศาสตร์ รูปแบบเชิงสาเหตุนี้ทำให้สามารถศึกษารูปแบบเชิงข้อความที่มีตัวแปรสลับซับซ้อนได้ แนวคิดสำคัญของรูปแบบนี้ คือ ต้องสร้างขึ้นจากทฤษฎีที่เกี่ยวข้องหรืองานวิจัยที่มีมาแล้ว รูปแบบจะเขียนในลักษณะสมการ

เส้นตรงแต่ละสมการแสดงความสัมพันธ์เชิงเหตุเชิงผลระหว่างตัวแปร จากนั้นมีการเก็บรวบรวมข้อมูลในสภาพการณ์ที่เป็นจริงเพื่อทดสอบรูปแบบ รูปแบบเชิงสาเหตุนี้แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่

- รูปแบบระบบเส้นเดี่ยว (Recursive Model) เป็นรูปแบบที่แสดงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรด้วยเส้นโยงที่มีทิศทางของการเป็นสาเหตุในทิศทางเดียวโดยไม่มีความสัมพันธ์ย้อนกลับ

- รูปแบบระบบเส้นคู่ (Non-Recursive Model) เป็นรูปแบบที่แสดงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปร โดยทิศทางความสัมพันธ์ของตัวแปรภายในตัวแปรหนึ่งอาจเป็นทั้งตัวแปรเชิงสาเหตุและเชิงผลพร้อมกัน จึงมีทิศทางความสัมพันธ์ย้อนกลับได้

เสรี ชัดแช้ม (2538, หน้า 7) ได้จำแนกรูปแบบออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. รูปแบบเชิงกายภาพ (Physical Model) จำแนกออกเป็น

1.1 รูปแบบของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (Model of) เช่น รูปแบบเครื่องบินที่สร้างเหมือนจริงแต่มีขนาดย่อ

1.2 รูปแบบสำหรับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (Model for) เป็นรูปแบบจำลองที่ออกแบบไว้เพื่อเป็นต้นแบบผลิตสินค้า ต้องสร้างรูปแบบเท่าของจริงขึ้นมาก่อนแล้วจึงผลิตสินค้าตามรูปแบบนั้น

2. รูปแบบเชิงแนวคิด (Conceptual Model) จำแนกออกเป็น

2.1 รูปแบบเชิงแนวคิดของสิ่งหนึ่งสิ่งใด (Conceptual Model of) เป็นรูปแบบหรือแบบจำลองที่สร้างขึ้นโดยจำลองมาจากทฤษฎีที่มีอยู่แล้ว เช่น รูปแบบที่สร้างมาจากทฤษฎีการคงอยู่ของนักเรียนในโรงเรียน เป็นต้น

2.2 รูปแบบเชิงแนวคิดเพื่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด (Conceptual Model for) เป็นรูปแบบที่สร้างขึ้นมาเพื่ออธิบายทฤษฎีหรือปรากฏการณ์ เช่น รูปแบบที่สร้างขึ้นจากทฤษฎีการคัดสรรตามธรรมชาติ เพื่อนำไปอธิบายทฤษฎีการคงอยู่ของนักเรียนในโรงเรียน เป็นต้น

จากการศึกษาประเภทของรูปแบบ สรุปได้ว่า การแบ่งประเภทของรูปแบบ จะขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ในการอธิบายรูปแบบนั้น ๆ

2.2.3 องค์ประกอบของรูปแบบ

มีผู้ให้แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของรูปแบบ ดังนี้

Brown, Warren B., and Moberg, Denis J. (1980, pp.16-17) ได้สังเคราะห์รูปแบบจากแนวคิดเชิงระบบ (System Approach) กับหลักการบริหารตามสถานการณ์ (Contingency Approach) กล่าวว่า องค์ประกอบของรูปแบบ ประกอบด้วย 1) สภาพแวดล้อม (Environment) 2) เทคโนโลยี (Technology) 3) โครงสร้าง (Structure) 4) กระบวนการจัดการ (Management Process) และ 5) การตัดสินใจสั่งการ (Decision Making)

สมบูรณ์ ศิริสรรหิรัญ (2547, หน้า 354-355) ได้พัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำของคณบดี ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบมีองค์ ประกอบ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) คุณลักษณะภาวะผู้นำของคณบดีที่ต้องพัฒนา 2) หลักการและแนวคิดกำกับรูปแบบ และวัตถุประสงค์ทั่วไปของรูปแบบ 3) กระบวนการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำของคณบดี ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอน เนื้อหาการพัฒนา วิธีการและกิจกรรมการพัฒนา วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

และผลที่ต้องการ และ 4) แนวทางการนำรูปแบบไปใช้เงื่อนไขความสำเร็จ และตัวบ่งชี้ความสำเร็จของรูปแบบ

ชนกนารถ ชื่นเชย (2550, หน้า 179-180) ได้พัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาต่อเนื่องในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน พบว่ารูปแบบมีองค์ประกอบ 9 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ปรัชญาและหลักการของการศึกษาต่อเนื่อง 2) กลุ่มเป้าหมายของการจัดการศึกษาต่อเนื่อง 3) จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาต่อเนื่อง 4) โครงสร้างระบบบริหารของการศึกษาต่อเนื่อง 5) หลักสูตรการเรียนการสอนของการศึกษาต่อเนื่อง 6) วิธีการจัดการศึกษาต่อเนื่อง 7) สื่อการศึกษาและแหล่งเรียนรู้ของการศึกษาต่อเนื่อง 8) การติดตามและประเมินผลของการศึกษาต่อเนื่อง และ 9) การเทียบระดับและเทียบโอนผลการเรียน

อัมพร พงษ์กังสนานันท์ (2550, หน้า 274-275) ได้พัฒนารูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต พบว่ารูปแบบมีองค์ประกอบ 8 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ปรัชญาและหลักการจัดการศึกษา 2) หลักสูตร 3) การจัดการเรียนรู้ 4) การประเมินผลการเรียนรู้ 5) การเทียบโอนความรู้และประสบการณ์และการเทียบระดับการศึกษา 6) การบริหารและการจัดการศึกษา 7) กลุ่มเป้าหมาย และ 8) การมีส่วนร่วมของพ่อแม่และชุมชน สรุปได้ว่าการกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบว่าจะประกอบด้วยอะไร จำนวนเท่าใด มีโครงสร้างและความสัมพันธ์กันอย่างไรขึ้นอยู่กับปรากฏการณ์ปัจจัยหรือตัวแปรต่าง ๆ ที่กำลังศึกษาซึ่งจะออกแบบตามแนวคิด ทฤษฎีงานวิจัย และหลักการพื้นฐานในการกำหนดรูปแบบนั้น ๆ เป็นหลัก

2.2.4 ลักษณะของรูปแบบที่ดี

รูปแบบที่ดีควรมีลักษณะดังนี้

1. รูปแบบควรประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระหว่างตัวแปรมากกว่าความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงธรรมดา อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงก็มีประโยชน์ในช่วงของการพัฒนารูปแบบ

2. รูปแบบควรนำไปสู่การทำนายผลที่ตามมา ซึ่งสามารถตรวจสอบได้ด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์โดยเมื่อทดสอบรูปแบบแล้วถ้าปรากฏว่าไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์รูปแบบนั้นต้องถูกยกเลิก

3. รูปแบบควรอธิบายโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงเหตุผลของเรื่องที่ศึกษาได้อย่างชัดเจน

4. รูปแบบควรเป็นเครื่องมือในการสร้างความคิดรวบยอด (Concept) ใหม่และการสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรใหม่ซึ่งจะเป็นการเพิ่มองค์ความรู้ (Body of Knowledge) ในเรื่องที่กำลังศึกษา

5. รูปแบบในเรื่องใดจะเป็นเช่นไรขึ้นอยู่กับกรอบของทฤษฎีในเรื่องนั้น ๆ

2.2.5 การพัฒนารูปแบบ

ได้มีผู้กล่าวถึงขั้นตอนการพัฒนารูปแบบ ดังนี้

Willer D. (1986, p.83) กล่าวว่าการพัฒนารูปแบบโดยทั่วไปแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การสร้าง (Construct) รูปแบบ และ 2) การหาความเที่ยงตรง (Validity) ของรูปแบบ

บุญชม ศรีสะอาด (2545, หน้า 28-29) ได้กล่าวถึงกระบวนการวิจัยการพัฒนารูปแบบ โดยได้แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การสร้างหรือพัฒนารูปแบบ และ 2) การทดสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบ

บุญส่ง หาญพานิช (2546, หน้า 112-118) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษาไทย” โดยดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวความคิดเกี่ยวกับธรรมชาติความรู้ องค์ความรู้ และการบริหารจัดการศึกษาของไทย ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการความรู้กระบวนการจัดการความรู้ โครงสร้างพื้นฐานของการบริหารจัดการความรู้โดยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์อธิการบดีและการสอบถามผู้บริหารระดับผู้อำนวยการขึ้นไป 2) การจัดทำร่างรูปแบบการบริหารการจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษาไทย โดยนำผลสรุปจากการวิเคราะห์สาระจากการสัมภาษณ์อธิการบดีและจากการวิเคราะห์แบบสอบถาม นำมาสรุปเป็นข้อค้นพบเพื่อใช้เป็นฐานในการสร้างร่างรูปแบบการบริหารจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษาไทยและ 3) การตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษาไทย โดยผู้ทรงคุณวุฒิ หลังจากนั้น จึงปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการบริหารจัดการความรู้ตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ

วิสุทธิ์ วิจิตรพัชราภรณ์ (2547, หน้า 73-84) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาแบบกระจายอำนาจสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามแนวทางพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542” โดยแบ่งการวิจัยออกเป็น 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การกำหนดกรอบความคิดในการวิจัยโดยศึกษาเอกสารและแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) การศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาแบบกระจายอำนาจในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาต้นแบบการปฏิรูปการเรียนรู้ ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของสถานศึกษาและสำรวจความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 3) การสร้างรูปแบบการจัดการศึกษาแบบกระจายอำนาจในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 4) การศึกษาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบโดยการสัมมนาผู้ทรงคุณวุฒิและ 5) การปรับปรุงและนำเสนอรูปแบบการจัดการศึกษาแบบกระจายอำนาจในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

สมบูรณ์ ศิริสรรหิรัญ (2547, หน้า 171) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำของคณบดี” โดยดำเนินการวิจัยเป็น 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การกำหนดกรอบแนวความคิดในการวิจัยโดยศึกษาเอกสาร แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) การศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวทฤษฎีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ 3) การศึกษาและประมวลความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ 4) การพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำของคณบดี 5) การตรวจสอบและการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ

จากผู้ทรงคุณวุฒิ และ 6) การปรับปรุงรูปแบบและนำเสนอรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำของคณบดี

กฤษณผล จันทร์พรหม (2548, หน้า 88) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การศึกษารูปแบบมหาวิทยาลัยเสมือนจริงที่เหมาะสมสำหรับสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย” โดยดำเนินการวิจัยเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบมหาวิทยาลัยเสมือนจริง โดยศึกษาหลักการแนวคิด ทฤษฎีจากเอกสาร ตำรา บทความวิจัยฐานข้อมูลอินเทอร์เน็ตออนไลน์ทั้งในและต่างประเทศ และความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับมหาวิทยาลัยเสมือนจริง 2) การสังเคราะห์รูปแบบ องค์ประกอบโครงสร้างของรูปแบบมหาวิทยาลัยเสมือนจริงโดยนำข้อมูลจากขั้นตอนที่ 1 มาสร้างเป็นรูปแบบมหาวิทยาลัยเสมือนจริง 3) การพัฒนารูปแบบมหาวิทยาลัยเสมือนจริง โดยใช้กระบวนการวิจัยแบบเดลฟายเพื่อรวบรวมข้อมูลความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ 10 คน จำนวน 3 รอบ และ 4) การทดสอบความเหมาะสมของรูปแบบมหาวิทยาลัยเสมือนจริงสำหรับสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยที่พัฒนาขึ้นในขั้นตอนที่ 3 มาจัดทำเป็นแบบสอบถามเพื่อนำไปสำรวจความคิดเห็นของผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาเกี่ยวกับความเหมาะสมของรูปแบบ หลังจากนั้นจึงกำหนดรูปแบบ มหาวิทยาลัยเสมือนจริงที่เหมาะสมสำหรับสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย

ชนกนารถ ชื่นเชย (2550, หน้า 72-79) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการศึกษาต่อเนื่องในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน” โดยดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การวิเคราะห์และสังเคราะห์รูปแบบการศึกษาต่อเนื่องสำหรับสถาบันอุดมศึกษาเอกชน โดยศึกษาวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) การนำข้อมูลจากการศึกษามาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อพัฒนาเป็นกรอบของรูปแบบในการจัดการศึกษาต่อเนื่องของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน 3) การศึกษาความเหมาะสมและเป็นไปได้ โดยกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาต่อเนื่องในสถาบันอุดมศึกษาจำนวน 19 คน โดยใช้เทคนิคการวิจัยแบบเดลฟายและ 4) การตรวจสอบประสิทธิภาพและความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการศึกษาต่อเนื่องในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนที่พัฒนาขึ้นในขั้นตอนที่ 3 มาจัดทำเป็นแบบสอบถามเพื่อนำไปใช้สำรวจความคิดเห็นของผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาเอกชนเกี่ยวกับความเหมาะสมขององค์ประกอบของรูปแบบการจัดการศึกษาต่อเนื่อง หลังจากนั้นจึงกำหนดรูปแบบการจัดการศึกษาต่อเนื่องจากองค์ประกอบที่พัฒนาขึ้น

พรจันทร์ พรศักดิ์กุล (2550, หน้า 163-175) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “รูปแบบกระบวนการงบประมาณของโรงเรียนที่บริหารงบประมาณแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน” โดยดำเนินการวิจัยเป็น 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การกำหนดกรอบแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการงบประมาณ โดยการวิเคราะห์เอกสารและฐานข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต 2) การศึกษากระบวนการงบประมาณและการมีส่วนร่วมในกระบวนการงบประมาณของสถานศึกษาที่ดำเนินการในปัจจุบัน โดยสอบถามความคิดเห็นของผู้อำนวยสถานศึกษาและรองผู้อำนวยการสถานศึกษาที่รับผิดชอบงานงบประมาณ วิเคราะห์เอกสารงบประมาณของโรงเรียนและสอบถามความคิดเห็นของครูผู้ปกครองคณะกรรมการสถานศึกษาประธานคณะกรรมการสถานศึกษา 3) การจัดทำร่างรูปแบบกระบวนการงบประมาณของโรงเรียนที่บริหารงบประมาณแบบใช้โรงเรียนเป็นฐาน 4) การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้

ของร่างรูปแบบโดยสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 5) การปรับปรุงรูปแบบและนำเสนอรูปแบบกระบวนการงบประมาณของโรงเรียนที่บริหารงบประมาณการใช้โรงเรียนเป็นพื้นฐาน

จากการศึกษาแนวคิดและกระบวนการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบ สามารถสรุปได้ว่าการพัฒนารูปแบบแบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การสร้างหรือพัฒนารูปแบบ และ 2) การตรวจสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบ ซึ่งแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสร้าง หรือพัฒนารูปแบบ ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยจะสร้างหรือพัฒนารูปแบบขึ้นมาก่อน เป็นรูปแบบตามสมมติฐาน (Hypothesis Model) โดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและผลการวิจัยที่เกี่ยวของ นอกจากนี้ผู้วิจัยอาจจะศึกษารายกรณีหน่วยงานที่ดำเนินการในเรื่องนั้น ๆ ได้เป็นอย่างดีซึ่งผลการศึกษาจะนำมาใช้กำหนดองค์ประกอบหรือตัวแปรต่าง ๆ ภายในรูปแบบ รวมทั้งลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบหรือตัวแปรเหล่านั้น หรือลำดับก่อนหลังของแต่ละองค์ประกอบในรูปแบบ ดังนั้นการพัฒนารูปแบบในขั้นตอนนี้จะต้องอาศัยหลักการของเหตุผลเป็นรากฐานสำคัญซึ่งโดยทั่วไปการศึกษาในขั้นตอนนี้จะมีขั้นตอนย่อย ๆ ดังนี้

1.1 การศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำสารสนเทศที่ได้มาวิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นร่างกรอบความคิดการวิจัย

1.2 การศึกษาจากบริบทจริงในขั้นตอนนี้อาจจะดำเนินการได้หลายวิธีดังนี้

1.2.1 การศึกษาสภาพ และปัญหาการดำเนินการ ในปัจจัยของหน่วยงาน โดยศึกษาความคิดเห็นจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง (Stakeholder) ซึ่งวิธีศึกษาอาจจะใช้วิธี การสัมภาษณ์ การสอบถาม การสำรวจ การสนทนากลุ่ม เป็นต้น

1.2.2 การศึกษารายกรณี (Case Study) หรือพหุกรณี หน่วยงานที่ประสบผลสำเร็จ หรือมีแนวปฏิบัติที่ดีในเรื่องที่ศึกษา เพื่อนำมาเป็นสารสนเทศที่สำคัญในการพัฒนารูปแบบ

1.2.3 การศึกษาข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิวิธีศึกษา อาจจะใช้วิธีการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เป็นต้น

1.3 การจัดทำรูปแบบ ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยจะใช้สารสนเทศที่ได้ในข้อ 1.1 และ 1.2 มาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อกำหนดเป็นกรอบความคิดการวิจัยเพื่อนำมาจัดทำรูปแบบ

อย่างไรก็ตาม ในงานวิจัยบางเรื่องนอกจากจะศึกษาตามขั้นตอนที่กล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยยังอาจจะศึกษาเพิ่มเติมโดยใช้กระบวนการวิจัยแบบเดลฟาย (Delphi Technique) หรือการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ในการพัฒนารูปแบบก็ได้

ขั้นตอนที่ 2 การทดสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบ ภายหลังที่ได้พัฒนารูปแบบในขั้นตอนแรกแล้ว จำเป็นที่จะต้องทดสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบดังกล่าว เพราะรูปแบบที่พัฒนาขึ้นถึงแม้จะพัฒนาโดยมีรากฐานจากทฤษฎีแนวความคิดรูปแบบของบุคคลอื่น และผลการวิจัยที่ผ่านมาแต่ก็เป็นเพียงรูปแบบตามสมมติฐาน ซึ่งจำเป็นที่จะต้องตรวจสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ เป็นรูปแบบที่มีประสิทธิภาพตามที่มุ่งหวังหรือไม่ การเก็บรวบรวมข้อมูลในสถานการณ์จริงหรือทดลองใช้รูปแบบในสถานการณ์จริงจะช่วยให้ทราบอิทธิพลหรือความสำคัญขององค์ประกอบย่อยหรือตัวแปรต่าง ๆ ในรูปแบบ ผู้วิจัยอาจจะปรับปรุงรูปแบบใหม่โดยการตัดองค์ประกอบหรือตัวแปรที่พบว่าไม่มีอิทธิพลหรือมีความสำคัญน้อยออกจากรูปแบบ ซึ่งจะทำให้ได้ รูปแบบที่มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น

การทดสอบรูปแบบอาจกระทำได้ใน 4 ลักษณะ ดังนี้

1. การทดสอบรูปแบบด้วยการประเมินตามมาตรฐานที่กำหนดการประเมินที่พัฒนาโดย The Joint Committee on Standards of Educational Evaluation ภายใต้การดำเนินงานของ Stufflebeam และคณะได้นำเสนอหลักการประเมินเพื่อเป็นบรรทัดฐานของกิจกรรมการตรวจสอบรูปแบบ ประกอบด้วยมาตรฐาน 4 ด้าน (สุวิมล ว่องวาณิช, 2549, หน้า 54-56) ดังนี้

1) มาตรฐานความเป็นไปได้ (Feasibility Standards) เป็นการประเมินความเป็นไปได้ ในการนำไปปฏิบัติจริง

2) มาตรฐานด้านความเป็นประโยชน์ (Utility Standards) เป็นการประเมินการสนองตอบต่อความต้องการของผู้ใช้รูปแบบ

3) มาตรฐานด้านความเหมาะสม (Propriety Standards) เป็นการประเมินความเหมาะสมทั้งในด้านกฎหมายและศีลธรรมจรรยา

4) มาตรฐานด้านความถูกต้องครอบคลุม (Accuracy Standards) เป็นการประเมินความน่าเชื่อถือและได้สาระครอบคลุมครบถ้วนตามความต้องการอย่างแท้จริง

2. การทดสอบรูปแบบด้วยการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ การทดสอบรูปแบบในบางเรื่องไม่สามารถกระทำได้โดยข้อมูลเชิงประจักษ์ ด้วยการประเมินค่าพารามิเตอร์ของรูปแบบ หรือการดำเนินการทดสอบรูปแบบด้วยวิธีการทางสถิติ แต่งานวิจัยบางเรื่องนั้นต้องการความละเอียดอ่อนมากกว่าการได้ตัวเลขแล้วสรุป ซึ่ง Eisner, E. (1976, pp.192-193) ได้เสนอแนวคิดของการทดสอบหรือประเมินรูปแบบโดยใช้ผู้ทรงคุณวุฒิโดยมีแนวคิดดังนี้

1) การประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิจะเน้นการวิเคราะห์และวิจารณ์อย่างลึกซึ้งเฉพาะในประเด็นที่ถูกพิจารณา ซึ่งไม่จำเป็นต้องเกี่ยวโยงกับวัตถุประสงค์ หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเสมอไปแต่อาจจะผสมผสานกับปัจจัยต่างๆ ในการพิจารณาเข้าด้วยกันตามวิจารณญาณของผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับข้อมูลคุณภาพ ประสิทธิภาพและความเหมาะสมของสิ่งที่จะทำการประเมิน

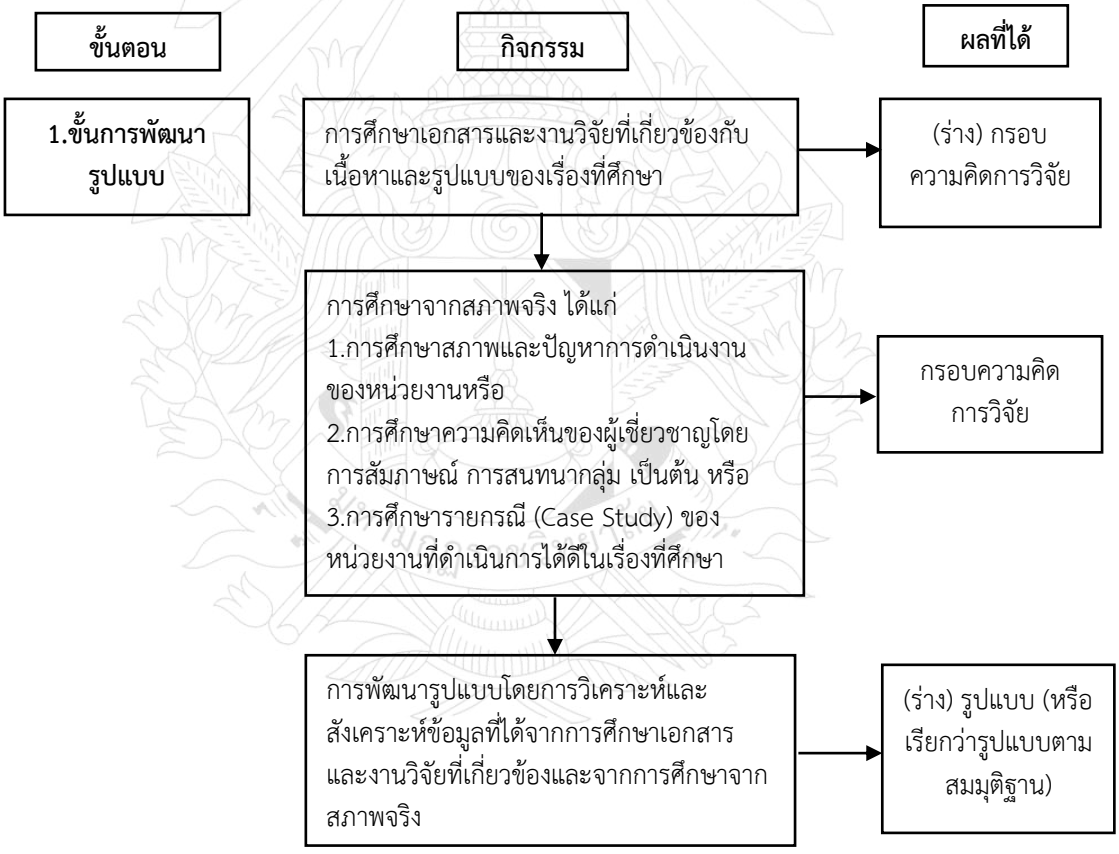
2) รูปแบบการประเมินที่เป็นความชำนาญเฉพาะทาง (Specialization) ในเรื่องที่จะประเมิน โดยพัฒนามาจากแบบการวิจารณ์งานศิลปะ (Art Criticism) ที่มีความละเอียดอ่อนลึกซึ้งและต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญระดับสูงมาเป็นผู้วินิจฉัย เนื่องจากเป็นการวัดคุณค่าที่ไม่อาจประเมินด้วยเครื่องวัดใด ๆ และต้องใช้ความรู้ความสามารถของผู้ประเมินอย่างแท้จริง แนวคิดนี้ได้นำมาประยุกต์ใช้ในทางการศึกษาระดับสูงมากขึ้น ทั้งนี้เพราะเป็นองค์ความรู้เฉพาะสาขาผู้ที่ศึกษาเรื่องนั้นจริง ๆ จึงจะทราบและเข้าใจอย่างลึกซึ้งดังนั้นในวงการศึกษาจึงนิยมนำรูปแบบนี้มาใช้ในเรื่องที่ต้องการความลึกซึ้งและความเชี่ยวชาญเฉพาะ

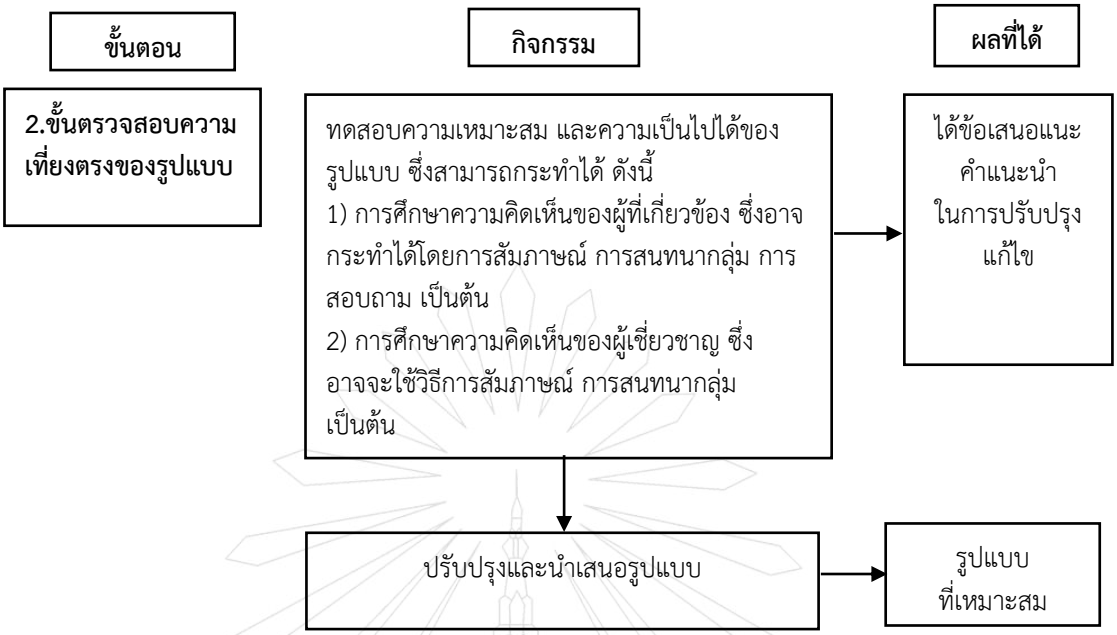
3) รูปแบบที่ใช้ตัวบุคคล คือผู้ทรงคุณวุฒิเป็นเครื่องมือในการประเมินโดยให้ความเชื่อถือว่าผู้ทรงคุณวุฒินั้นเที่ยงธรรม และมีดุลพินิจที่ดี ทั้งนี้มาตรฐานและเกณฑ์พิจารณาต่าง ๆ นั้นจะเกิดขึ้นจากประสบการณ์และความชำนาญของผู้ทรงคุณวุฒินั้นเอง

4) รูปแบบที่ยอมให้มีความยืดหยุ่นในกระบวนการทำงานของผู้ทรงคุณวุฒิตามอัธยาศัย และความถนัดของแต่ละคน นับตั้งแต่การกำหนดประเด็นสำคัญที่จะนำมาพิจารณา การบ่งชี้ข้อมูลที่ต้องการ การเก็บรวบรวมข้อมูล การประมวลผล การวินิจฉัยข้อมูล ตลอดจนวิธีการนำเสนอ

3. การทดสอบรูปแบบโดยการสำรวจความคิดเห็นของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง มักจะใช้กับการพัฒนารูปแบบโดยใช้เทคนิคเดลฟาย เมื่อผู้วิจัยได้พัฒนารูปแบบโดยใช้เทคนิคเดลฟายเสร็จสิ้นเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยจะนำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นในรอบสุดท้ายมาจัดทำเป็นแบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นแบบประมาณค่า (Rating Scale) เพื่อนำไปสำรวจความคิดเห็นของบุคคลที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ

4. การทดสอบรูปแบบโดยการทดลองใช้รูปแบบ การทดสอบรูปแบบโดยการทดลองใช้รูปแบบนี้ ผู้วิจัยจะนำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้จริงกับกลุ่มเป้าหมาย มีการดำเนินการตามกิจกรรมอย่างครบถ้วน ผู้วิจัยจะนำข้อค้นพบที่ได้จากการประเมินไปปรับปรุงรูปแบบต่อไป กระบวนการพัฒนารูปแบบสามารถแสดงเป็นภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 2.5 ขั้นตอนการวิจัยการพัฒนารูปแบบ : ร่างรูปแบบจากการวิเคราะห์เอกสารและการศึกษาจากสภาพจริง

2.2.6 บทสรุป

รูปแบบ หมายถึง กรอบความคิดทางด้านหลักการ วิธีการดำเนินงาน และเกณฑ์ต่าง ๆ ของระบบ ที่สามารถยึดถือเป็นแนวทางในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ การกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบว่าจะประกอบด้วยอะไร จำนวนเท่าใด มีโครงสร้างและความสัมพันธ์กันอย่างไรขึ้นอยู่กับปรากฏการณ์ ปัจจัยหรือตัวแปรต่าง ๆ ที่กำลังศึกษา ซึ่งจะออกแบบตามแนวคิด ทฤษฎีงานวิจัย และหลักการพื้นฐานในการกำหนดรูปแบบนั้น ๆ เป็นหลักส่วนกระบวนการวิจัย เพื่อการพัฒนารูปแบบ สามารถสรุปได้เป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การสร้างหรือพัฒนารูปแบบ และ 2) การตรวจสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบ

2.3 แนวคิดการบริหารงานเป็นทีม

2.3.1 ความหมายของการทำงานเป็นทีม สำหรับความหมายของการทำงานเป็นทีมนั้นมีผู้กล่าวไว้หลายทัศนะด้วยกัน เช่น

โชติสุภา สายสนั่น (2559, หน้า 11) ให้ความหมายไว้ว่า ทีมเป็นกลุ่มประเภทหนึ่งที่มีคนตั้งแต่ 2 คน หรือมากกว่ามีปฏิสัมพันธ์และร่วมมือกันทำงาน โดยมีเป้าหมายร่วมกันมีความพอใจในการทำงานนั้น ใช้ทักษะประสบการณ์ร่วมกันอย่างเต็มความสามารถ เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ พัฒนาองค์กรให้บรรลุเป้าหมายสูงสุดของทีมได้ สอดคล้องกับ พรรณพิตรา เสริมศรี (2559, ออนไลน์) ให้ความหมายไว้ว่า การทำงานเป็นทีม หมายถึงการทำงานตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป มีการทำงานร่วมกัน มีจุดมุ่งหมายเพื่อที่จะทำให้สำเร็จตามที่ได้ตั้งไว้ โดยร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติมีการแลกเปลี่ยนความคิดซึ่งกันและกัน มีการติดต่อสื่อสารกัน และประสานงานต่อกัน

โดยการปฏิบัติงานเป็นไปในทิศทางหรือแนวทางเดียวกัน โดยการทำงานเป็นทีมมีลักษณะเป็นกระบวนการประกอบไปด้วยการกำหนดโครงสร้างที่แบ่งภาระหน้าที่และความรับผิดชอบ มีผู้นำกลุ่มสมาชิกกลุ่มร่วมกันวางแผนและกำหนดระยะเวลาในการปฏิบัติงานที่แน่นอน มีการติดตามประเมินผลการทำงานอย่าสม่ำเสมอมีการปฏิสัมพันธ์กันภายในกลุ่มและกลุ่มอื่น ๆ อยู่ตลอดเวลา และการทำงานเป็นทีมจะช่วยเพิ่มความแข็งแกร่งให้กับองค์การอีกด้วย

นอกจากนี้ จินตนา ณ ระนอง (2555, หน้า 21) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การทำงานเป็นทีมหมายถึง การที่คนกลุ่มหนึ่งในองค์การหนึ่งรวมกันเข้าเพื่อวัตถุประสงค์อย่างหนึ่งในการทำงานอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยใช้ความรู้ความสามารถ ความพยายาม ความพยายามร่วมกันทำงานนั้นให้สำเร็จลุล่วงลงไป สอดคล้องกับ วิชัย โถสุวรรณจินดา (2555, หน้า 14) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การทำงานเป็นทีมหมายถึง คนที่รวมกันเฉย ๆ เพราะทีมงานจะรวมไปถึงความเป็นผู้นำกลุ่ม กระบวนการตัดสินใจในกลุ่ม การใช้ทรัพยากรของกลุ่มให้เกิดประโยชน์สูงสุด และการผสมผสานสมาชิกของกลุ่ม ซึ่งจะมีผลอย่างมากต่อการทำงานร่วมกันเป้าหมายของการทำงานเป็นทีมเป็นการสร้างทีมอย่างมีชีวิตชีวาแทนที่จะเป็นเหมือนเครื่องจักร และมีการประสานการทำงานเป็นทีมของสมาชิกทุกคนในทีมให้มุ่งสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ร่วมกัน

จากความหมายข้างต้น สรุปได้ว่าการทำงานเป็นทีมหมายถึง การที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปมาร่วมกันทำงานหรือปฏิบัติงานตามหน้าที่และความรับผิดชอบ โดยแต่ละคนที่มาร่วมกันทำงานนั้นจะมีวัตถุประสงค์จุดมุ่งหมายร่วมกัน ให้ความร่วมมือร่วมใจ มีการวางแผน มีการประสานงานที่ดีมีการตัดสินใจ มีการติดต่อสื่อสารสนับสนุนกันและสามารถผสมกลมกลืนอย่างมีประสิทธิภาพในการทำงาน เพื่อให้งานที่ตนรับผิดชอบนั้น บรรลุจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ในการทำงานร่วมกันอย่างตั้งใจ ส่งผลให้เกิดความสำเร็จของงานในที่สุด

2.3.2 องค์ประกอบของการทำงานเป็นทีม เมื่อการทำงานเป็นทีม เป็นทำงานร่วมกันของสมาชิกหรือพนักงานในองค์กร โดยหัวใจสำคัญก็คือทุกคนนั้นจะต้องมีเป้าหมายเดียวกัน และเต็มใจร่วมกันปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายจนไปสู่ความสำเร็จ การสร้างทีมงาน (Team Work) ให้มีศักยภาพ เพื่อการทำงานระบบทีม (Teamwork) ที่มีประสิทธิภาพ โดยมีองค์ประกอบดังนี้ (การสร้างทีมงาน, 2562, ออนไลน์)

1. ผู้นำทีม ซึ่งเปรียบเสมือนกัปตันเรือที่จะคอยควบคุมดูแลให้เรือขับเคลื่อนอย่างถูกทิศทางและพุ่งตรงไปสู่เป้าหมายให้ได้ ผู้นำทีมที่ดีนั้นต้องไม่ใช่เพียงผู้สั่งการเพียงอย่างเดียว แต่ต้องรู้จักการบริหารงานและบริหารบุคคลซึ่งเป็นสมาชิกในทีมให้ดีด้วย โดยผู้นำที่ดีมีคุณสมบัติสำคัญ ดังนี้

1.1 เป็นคนมีวิสัยทัศน์ ผู้นำที่ดีควรมองกาลไกล มีวิสัยทัศน์ สามารถมองไปข้างหน้าเข้าใจทิศทางและรู้จักวิธีขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมายได้เป็นอย่างดี

1.2 เป็นผู้มีความคิดริเริ่มที่ดี ผู้นำที่ดีควรเป็นคนที่หมั่นคิดริเริ่มสิ่งใหม่อยู่เสมอหาวิธีการตลอดจนกระบวนการใหม่ ๆ พัฒนาตัวเองอยู่เสมอ และต้องรู้จักสร้างแรงบันดาลใจ กระตุ้นส่งเสริมให้ทีมงานคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ด้วย

1.3 เป็นผู้ที่วางแผนได้ดี ผู้นำที่มีทิศทางการทำงานที่ชัดเจน ต้องมีการวางแผนการทำงานได้ดี โดยการแบ่งงาน จัดการหน้าที่ บริหารการทำงานสมาชิกในทีม เพื่อการทำงานที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด และยามที่เกิดปัญหา อุปสรรค ผู้นำที่ดีต้องตระหนักและสามารถหาวิธีตลอดจนแนะนำการแก้ไขได้รวดเร็วและทันท่วงทีได้ด้วย

1.4 เป็นผู้มีวินัยและความรับผิดชอบ ผู้นำที่ดีต้องทำงานอย่างมีความรับผิดชอบมีวินัย และควบคุมการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามที่ได้วางแผนไว้ หากผู้นำขาดความรับผิดชอบแล้วไม่ทำงานตามแผน การทำงานระบบทีมก็ก่อให้เกิดผลเสียหายได้

1.5 มีทักษะในการสร้างแรงจูงใจและสร้างความเชื่อมั่นให้ทีมงานได้ ยามเกิดปัญหาหรือองค์กรเคลื่อนที่ช้าจากอุปสรรคใด ๆ ก็ตาม ผู้นำที่ดีควรควบคุมสถานการณ์ได้ ขณะเดียวกันควรสร้างแรงจูงใจส่งเสริมการทำงานระบบทีมให้มีพลังในการก้าวต่อไปได้ รวมถึงสร้างความเชื่อมั่นให้กับทุกคนในทีมได้ เป็นจุดศูนย์รวมของทีมที่ทุกคนไว้ใจ และพร้อมจะก้าวไปด้วยกัน

1.6 เป็นนักสื่อสารที่ยอดเยี่ยมและเป็นผู้ฟังที่ดี การสื่อสารที่ดีจะทำให้การทำงานระบบทีมราบรื่น และทำให้องค์กรก้าวหน้าได้รวดเร็ว การสื่อสารกับคนในทีมที่ดีนั้นย่อมสร้างความเชื่อใจ ขณะเดียวกันผู้นำต้องรู้จักการเป็นผู้ฟังที่ดี รับฟังความคิดเห็นของสมาชิกในทีมทุกคนอย่างเท่าเทียม และแก้ไขปัญหาได้อย่างตรงประเด็น

1.7 เป็นนักคิดวิเคราะห์ที่ดีและมีทักษะในการตัดสินใจ ผู้นำที่ดีควรมีการตัดสินใจได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม กล้าตัดสินใจ ตัดสินใจได้อย่างรวดเร็ว และรอบคอบ ซึ่งเกิดจากความสามารถในการวิเคราะห์ มีทักษะในการรับข้อมูลและประมวลผลอย่างละเอียดรอบคอบ และรวดเร็ว ทันต่อเหตุการณ์

2. สมาชิกทีม การที่ผู้นำได้ผู้ตามเป็นสมาชิกทีมที่ร่วมแรงร่วมใจทำงานจะทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพ และทำให้องค์กรประสบความสำเร็จในที่สุด สมาชิกในทีมทุกคนจึงมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในระบบการทำงานเป็นทีม ซึ่งคุณลักษณะสำคัญมีดังนี้

2.1 เป็นผู้มีความรับผิดชอบในการทำงาน สมาชิกที่เป็นผู้ตามที่ดีหากมีความรับผิดชอบในการทำงานตามหน้าที่และภารกิจที่ได้รับมอบหมายได้เป็นอย่างดีแล้วนั่นย่อมทำให้แผนที่วางไว้ มีโอกาสประสบความสำเร็จสูงตามไปด้วย และเมื่อสมาชิกไม่มีความรับผิดชอบจะส่งผลเสียต่อระบบงาน และองค์กรอาจพังทลายได้

2.2 เคารพกฎและกติการ่วมกัน กฎและกติกาต่าง ๆ จำเป็นต่อการทำงานในระบบทีมการเคารพและยอมรับปฏิบัติตามในกฎระเบียบเดียวกัน จะลดการขัดแย้งและลดปัญหาในการทำงานโดยทุกคนอยู่ภายใต้กรอบที่ยุติธรรมกับทุกฝ่าย

2.3 ให้ความร่วมมือกันอย่างเต็มที่ ระบบการทำงานเป็นทีมนั้น คือ การทำงานร่วมกัน หากไม่เกิดความร่วมมือกัน ย่อมทำให้การทำงานเกิดปัญหาขึ้นได้ ทำให้เกิดผลเสียตามมา

2.4 ยอมรับความแตกต่าง เปิดใจรับความคิดเห็นของกันและกัน ทุกความคิดเห็นแต่ละความคิดเห็นนั้นต่างย่อมมีข้อดี ข้อจำกัดจากมุมมองที่แตกต่าง เพียงแต่เหมาะกันคนละสถานการณ์เท่านั้น การไม่ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นนั้น จะสร้างปัญหาในการทำงานระบบทีมได้เช่นกัน

2.5 คิดถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน การทำงานระบบทีม คือ การยึดถือเอาประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก องค์กรควรมาก่อนส่วนตน และยินดีกับความสำเร็จร่วมกัน เพราะความสำเร็จไม่ได้เป็นของใครคนใดคนหนึ่ง หรือเกิดจากคนใดคนหนึ่ง แต่เป็นความสำเร็จที่เกิดจากการร่วมมือร่วมแรงกัน

3. ระบบการทำงานและกติกา ซึ่งเป็นสิ่งที่จะยึดโยงให้สมาชิกแต่ละคนในแต่ละบทบาททำงานร่วมกันในระบบทีมได้ ระบบการทำงานแบบทีมและกติกาเป็นสิ่งที่ทุกคนต้องเคารพร่วมกัน เป็นกรอบสำคัญที่จะทำให้ทุกคนทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยระบบการทำงานและกติกาที่ดีมีลักษณะ ดังนี้

3.1 ระบบการทำงานต้องแบ่งหน้าที่ชัดเจนไม่ทับซ้อน การทำงานที่มีประสิทธิภาพนั้นไม่ควรจะทำหน้าที่ทับซ้อนกัน แต่ละคนควรมีหน้าที่ชัดเจนของตัวเอง มีภารกิจของตัวเอง เพื่อให้ทุกคนทำหน้าที่ให้ดีที่สุดในการบรรลุเป้าหมาย

3.2 กติกาต้องยุติธรรมกับทุกฝ่ายและเห็นพ้องต้องกัน กติกาในการทำงานทุกฝ่ายควรเห็นพ้องต้องกัน เพื่อยึดถือและปฏิบัติในกรอบเดียวกัน และยุติธรรมสำหรับทุกฝ่าย ไม่เอื้อประโยชน์ต่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง คนใดคนหนึ่ง หรือไม่เอนเอียงเข้าข้างผู้ที่มีอำนาจอยู่เหนือกว่า

3.3 ระบบการทำงานต้องปฏิบัติได้ง่ายไม่เป็นอุปสรรคต่อการทำงาน หลายองค์กรสร้างระบบการทำงานที่ดีและยอดเยี่ยม แต่กลับยากต่อการทำงานของคนในองค์กร หรือคัดคนมีความสามารถไม่เหมาะสมมาทำงาน ซึ่งแม้จะมีระบบการทำงานที่ดีแต่อาจส่งผลให้งานไม่มีประสิทธิภาพได้ ระบบการทำงานที่ดีควรปฏิบัติตามได้ง่าย ไม่ก่อให้เกิดปัญหา ไม่ทำให้ระบบการทำงานสะดุด หากการทำงานราบรื่นย่อมเกิดความสำเร็จได้ง่ายขึ้น

3.4 สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ที่เหมาะสม องค์กรที่ดีควรรู้จักที่จะยืดหยุ่นและปรับตัวเองให้ไวตามสถานการณ์ ซึ่งระบบและกติกาต่าง ๆ ควรจะปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ ด้วย เพื่อที่จะทำให้เกิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด

สรุปได้ว่า การทำงานร่วมกันเป็นทีม มีองค์ประกอบอย่างน้อยสามส่วนสำคัญที่จะทำให้การทำงานเป็นทีมประสบความสำเร็จได้ กล่าวคือ ผู้นำทีม สมาชิกในทีม และระบบตลอดจนกติกาอันเป็นข้อตกลงร่วมกันของทีม โดยหัวใจสำคัญ คือ ทีมงานทุกคนนั้นมีเป้าหมายเดียวกัน และเต็มใจร่วมกันปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายจนไปสู่ความสำเร็จ

2.3.3 คุณลักษณะของการทำงานร่วมกันเป็นทีม ทิศนา แขมมณี (2545, หน้า 10) กล่าวถึงลักษณะการทำงานร่วมกันเป็นทีมประกอบด้วยหกด้าน คือ การมีเป้าหมายร่วมกัน การมีสวนร่วมในการดำเนินงาน การติดตอสื่อสารกันในกลุ่ม การร่วมมือ ประสานงานกันในกลุ่ม การตัดสินใจร่วมกัน และการมีผลประโยชนร่วมกัน มีรายละเอียด ดังนี้

1. การมีเป้าหมายร่วมกัน คือ บุคคลที่มาร่วมกันทำงานนั้นจะต้องมีวัตถุประสงค์ในการมารวมกลุ่มร่วมกัน จะต้องมีการรับรู้และเข้าใจเป้าหมายร่วมกันให้เป็นผลสำเร็จ

2. การมีสวนร่วมในการดำเนินงาน คือ บุคคลที่มาร่วมกันทำงานนั้น จะต้องมีบทบาทหน้าที่ การดำเนินงานของกลุ่มในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง

3. การติดตอสื่อสารกันในกลุ่ม คือ บุคคลที่มารวมกันทำงานนั้นจะต้องมีการสื่อความหมายต่อกันและกัน เพื่อช่วยให้เกิดความเข้าใจในการทำงานร่วมกัน

4. การร่วมมือประสานงานกันในกลุ่ม คือ บุคคลที่มารวมกันทำงานนั้นจะต้องมีการประสานงานกัน เพื่อให้งานของกลุ่มดำเนินไปสู่ความสำเร็จ

5. การตัดสินใจร่วมกัน คือ บุคคลที่มารวมกันทำงานนั้น จะต้องมีโอกาสร่วมกันที่จะตัดสินใจงานที่ทำในระดับใดระดับหนึ่ง

6. การมีผลประโยชน์ร่วมกัน คือ บุคคลที่มารวมกันทำงานนั้นจะต้องได้รับการจัดสรรผล ประโยชน์ตอบแทนจากผลที่เกิดจากการทำงานร่วมกัน

เมธาวี อุดมธรรมานุภาพ และคณะ (2550, หน้า 185) ได้กล่าวไว้ว่า ลักษณะของการทำงานร่วมกันที่ดีควรมีลักษณะ ดังนี้

1. มีเป้าหมายของกลุ่มที่ชัดเจน สมาชิกทุกคนในกลุ่มมีความเข้าใจชัดแจ้งและเต็มที่ที่จะนำตัวเองเข้าผูกพันกับกลุ่มเป้าหมาย

2. สมาชิกในกลุ่มรู้จักหน้าที่บทบาท ตลอดจนอำนาจหน้าที่ควรรับผิดชอบของตนเอง

3. สมาชิกในกลุ่มทำงานแบบยืดหยุ่น โดยมีทัศนคติที่ว่าลักษณะหน้าที่การงานจะเป็นตัวกำหนดรูปแบบไม่ใช่รูปแบบเป็นตัวกำหนดลักษณะหน้าที่

4. พฤติกรรมระหว่างหัวหน้าและสมาชิกในกลุ่มเป็นไปในลักษณะของการทำงานร่วมกัน มีความเป็นกันเองไม่ใช่ทำงานแบบเผด็จการ

5. สมาชิกแต่ละคนในทีมจะต้องรู้จักและเข้าใจตนเองอย่างเพียงพอ และรู้จักเพื่อนสมาชิกในทีมเป็นอย่างดีพอสมควร

6. ควรมีการจัดประชุมอย่างสม่ำเสมอ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเปิดโอกาสให้สามารถนำปัญหาออกมาพูดกันอย่างอิสระเพื่อความก้าวหน้าของงาน

7. การวางแผนจัดกิจกรรมใด ๆ ภายในทีมต้องเปิดโอกาสให้ทุกคนในที่มีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ มีการเคารพและยอมรับฟังความคิดเห็นของเสียงของทุกคน

8. การสื่อสารและสัมพันธภาพในทีมควรมีลักษณะแห่งความไว้วางใจและเปิดเผยต่อกัน

9. หากเกิดข้อขัดแย้ง ควรจะแก้ปัญหาด้วยวิธีการเผชิญหน้ากันโดยใช้ข้อมูลหรือข้อเท็จจริง เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีต่อกัน

อาณัติ ขันทจันทร์ (2560, หน้า 84-85) กล่าวถึง คุณลักษณะของการทำงานร่วมกันสามารถสรุปได้ 6 ด้าน ดังนี้

1. ด้านอารมณ์ความรู้สึก คือ การเข้าใจอารมณ์ความรู้สึกของตนเองและของผู้อื่น รวมทั้ง การเคารพให้เกียรติผู้อื่นที่มาร่วมทำงาน คุณลักษณะด้านนี้ประกอบดด้วยการเข้าใจและเชื่อใจซึ่งกันและกัน ความสมัครใจ รู้สึกว่าทุกคนมีคุณค่าเทาเทียมกัน เปิดใจแสดงความคิดเห็นและยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

2. ด้านการมีเป้าหมายร่วมกัน คือ สมาชิกทุกคนมีมุมมองเดียวกันที่จะนำไปสู่การกำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนร่วมกัน โดยทุกคนพยายามทำสิ่งต่างๆ อย่างเต็มที่เพื่อที่จะทำให้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ร่วมกัน คุณลักษณะด้านนี้ประกอบด้วยการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนร่วมกัน

การมีมุมมองเดียวกันของสมาชิกและการร่วมกันทำสิ่งต่าง ๆ ที่จะนำไปสู่ผลสำเร็จตามเป้าหมายของงาน

3. ด้านบทบาทหน้าที่ คือ การตระหนักและปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ความสามารถของตนเอง โดยกระทำตนให้เป็นส่วนหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับกระบวนการทำงานร่วมกัน คุณลักษณะในด้านนี้ ประกอบด้วยการให้ความสำคัญกับหน้าที่ของตนเองและคนอื่น การปฏิบัติตนตามบทบาทในกระบวนการทำงานร่วมกันทั้งการเป็นผู้นำ ผู้ตาม และการเปลี่ยนบทบาทหน้าที่ไปตามความ เหมาะสมของภาระงานที่ทำร่วมกัน การใช้สิทธิและมีสวนร่วมในการตัดสินใจ

4. ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดี คือ การสร้างและรักษาบรรยากาศที่ดีในการทำงานร่วมกัน โดยการมีส่วนร่วมด้วยมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับคนอื่น มีการพึ่งพาอาศัยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน คุณลักษณะด้านนี้ประกอบด้วยการสร้างและรักษาความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้ร่วมงาน การปรับตัวเข้ากับคนอื่น มีส่วนร่วมในกิจกรรมตลอดเวลาอย่างเต็มใจ มีน้ำใจช่วยเหลือสมาชิกในกลุ่ม

5. ด้านการสื่อสาร คือ การเจรจาติดต่อกันให้เข้าใจได้ถูกต้องชัดเจนในความต้องการของตนเองและของผู้อื่น โดยมุ่งเน้นในการสนทนาเพื่อให้การทำงานร่วมกันมีบรรยากาศที่ดีเป็นมิตรและเกิดประโยชนที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ คุณลักษณะในด้านนี้ประกอบด้วย การสนทนากันด้วยดี การถามเพื่อร้องขอและให้ความช่วยเหลือ การพูดขอบคุณ การปฏิเสธ การยอมรับการปฏิเสธ การพูดให้กำลังใจ การเจรจาต่อรอง การยอมรับคำวิจารณ์ได้

6. ด้านความรับผิดชอบ คือ ความตั้งใจในการปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายในการทำงานร่วมกันอย่างเต็มความสามารถและมีความพยายามเพื่อให้สำเร็จตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งยอมรับผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานทั้งที่เกิดจากตนเองและผู้อื่นที่ร่วมทำงานด้วยกันและพยายามพัฒนาปรับปรุงการปฏิบัติหนาที่ให้ดีขึ้น องค์ประกอบคุณลักษณะด้านนี้ประกอบด้วย ความรับผิดชอบ การทำงานได้เสร็จสมบูรณ์ทันตามกำหนดเวลา ความตั้งใจและความพยายามในการทำงาน พัฒนาปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้ดีขึ้น

จากคุณลักษณะของการทำงานร่วมที่กล่าวมา มีความสอดคล้องและสัมพันธ์กันในแต่ละแนวคิดและคุณลักษณะในหลาย ๆ ด้านที่ดำเนินร่วมกันไปทำให้เกิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพ โดยผู้วิจัยประมวลสรุปเป็นหกด้าน ได้แก่ 1) การมีเป้าหมายร่วมกัน เช่น การกำหนดเป้าหมายร่วมกันที่ชัดเจนในการทำงาน มีความเข้าใจในบทบาท หน้าที่ วิธีการทำงานให้สำเร็จตามเป้าหมาย เป็นต้น 2) ด้านการสื่อสาร เช่น การปรึกษาหารือ พูดคุยซักถามข้อสงสัยระหว่างร่วมมือกันทำงาน เป็นต้น 3) ด้านความรับผิดชอบ เช่น การแสดงความตั้งใจและพยายามทำงานให้สำเร็จ การปฏิบัติงานกลุ่มโดยคำนึงถึงประโยชน์ของกลุ่มก่อนประโยชน์ของตน เป็นต้น 4) ด้านความมีมนุษยสัมพันธ์ เช่น การแสดงความร่วมมือในการทำงานร่วมกันอย่างเต็มใจและมีความสุข ยินดีที่จะช่วยเหลือผู้ร่วมงานโดยไม่ต้องรอให้มีการขอความช่วยเหลือ เป็นต้น 5) ด้านการมีส่วนร่วม เช่น สามารถช่วยกันในการกำหนดเป้าหมายของงานร่วมกับผู้อื่นได้ สามารถแสดงความคิดเห็นในทุกขั้นตอนของการทำงาน และร่วมกันแก้ไขปัญหาเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มงาน เป็นต้น และ 6) ด้านอารมณ์ความรู้สึก เช่น ความรู้สึกไว้วางใจ และความรู้ยอมรับซึ่งกันและกัน เป็นต้น

2.3.4 การทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพ

จากการศึกษาการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพ พบว่า Krungsri Academy (2564, ออนไลน์) ได้อธิบายลักษณะและแนวทางของการทำงานเป็นทีมอย่างมีประสิทธิภาพ มี 6 ข้อ ดังนี้

1) เข้าใจการทำงานของตนเองและคนอื่น จุดเริ่มต้นแรกของการทำงานเป็นทีมอย่างมีประสิทธิภาพนั่นก็คือ “ผู้ปฏิบัติงาน” แม้จะเป็นหน่วยเล็กที่สุดของทีม แต่ก็สำคัญที่สุดเช่นกัน เพราะการที่ทีมมีบุคลากรที่ดีมารวมตัวกัน รวมทั้งมีความเข้าใจถึงการทำงานของผู้อื่นในทีม โดยอาศัยข้อดีเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน หากมีจุดไหนที่แตกต่างกันมาก ก็พร้อมจะเข้าใจ

2) สร้างและโฟกัสเป้าหมายร่วมกัน เมื่อทำงานเป็นทีมก็ควรเริ่มวางแผนโดยสร้างวัตถุประสงค์ร่วมกัน เพื่อโฟกัสเป้าหมายในการเดินไปข้างหน้าร่วมกัน และเพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานให้บรรลุความสำเร็จตามภารกิจซึ่งการกำหนดวัตถุประสงค์ที่ดี ควรมีการกำหนดขอบข่ายหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละคนให้ชัดเจน แต่โฟกัสในสิ่งเดียวกันเพื่อใช้เป็นเครื่องมือร่วมมือร่วมใจและวัดความสำเร็จของทีม โดยอาจเขียนวัตถุประสงค์และหน้าที่ของแต่ละคนเป็นลายลักษณ์อักษรให้เข้าใจง่ายและทำได้จริงสนองนโยบาย

3) สร้างทีมด้วยความสามารถหรือจุดเด่นของแต่ละคนเมื่อกำหนดหน้าที่และภาระงานของแต่ละคนตามความสามารถ ตำแหน่ง และประสบการณ์แล้ว หัวหน้าทีมก็ควรมองหาจุดเด่นของแต่ละคน ทั้งในเรื่องการทำงานและทัศนคติต่าง ๆ เพื่อต่อชิ้นส่วนจิ๊กซอว์แต่ละอันให้เข้ากันประสานเป็นหนึ่งเดียว อาจสร้างระบบบัดดี้เพื่อให้รองรับการทำงานซึ่งกันและกัน ช่วยเพิ่มการมีส่วนร่วมและลดความผิดพลาดของงาน

4) ตรงไปตรงมา จริงใจต่อกัน ให้การสนับสนุนกัน เมื่อทำงานร่วมกันเพื่อจุดประสงค์เดียวกันแล้วก็ควรเปิดใจต่อกัน ตรงไปตรงมาทั้งในเรื่องของงาน และความจริงใจระหว่างกันในทีม มีข้อเสนอแนะ เห็นพ้องเห็นต่างในจุดไหนอย่างไรก็กล้าที่จะพูดออกไปตามตรงโดยไม่ใช้อารมณ์หรือเรื่องส่วนตัว เมื่อเห็นต่างแล้วก็ควรมีเหตุผลที่ดีสนับสนุนให้เกียรติกัน พร้อมข้อเสนอแนะเพื่อให้เพื่อนร่วมทีมได้แก้ไขจุดบกพร่อง สิ่งนี้ไม่นับเป็นการทะเลาะเบาะแว้งกัน แต่คือความจริงใจและให้การสนับสนุนกันอย่างแท้จริง (รู้ไหม เพื่อนร่วมทีมก็มีส่วนช่วยให้เราไปสู่ความสำเร็จ)

5) เพิ่มความสนิทสนมสานสัมพันธ์ฝ่ายบุคคลหรือหัวหน้างานในหลาย ๆ องค์กรมีนโยบายละลายพฤติกรรมของทีม เช่น การไปเที่ยว Outing กิจกรรมสนุกสนานร่วมกันต่าง ๆ เพื่อหนุนให้เกิดความสนุกสนานสานสัมพันธ์กันในองค์กร เมื่อมีความสนิทสนมกันระดับหนึ่งแล้วก็จะยิ่งทำให้ทีมทำงานไปด้วยกันอย่างราบรื่นมากขึ้นไปอีก กิจกรรมแบบนี้จึงควรจัดขึ้นปีละหลายครั้งหน่อยเพราะนอกจากจะช่วยในเรื่องการทำงานเป็นทีมแล้ว ยังช่วยลดภาวะความตึงเครียดจากการทำงานได้อีกด้วย

6) เป็นผู้นำที่ดีและเป็นผู้ตามที่มีวินัย บุคคลในทีมที่มี Teamwork ดี มักจะประกอบด้วยคนที่มีลักษณะภาวะความเป็นผู้นำและเป็นผู้ตามในขณะเดียวกัน คำว่าผู้นำในที่นี้ไม่ได้หมายถึง การเป็นหัวหน้าแต่เพียงอย่างเดียว แต่หมายถึงการกล้าตัดสินใจ กล้าแสดงความคิดเห็น รู้หน้าที่ของตนเองไม่ต้องรอให้ใครมาบังคับ มีข้อเสนอแนะที่ดีให้เพื่อนร่วมทีมอยู่เสมอ และในขณะเดียวกัน เมื่อผู้อื่นในทีมแสดงภาวะความเป็นผู้นำบ้างก็สามารถเป็นผู้ตามที่มีวินัยเปิดกว้างยอมรับข้อเสนอแนะแล้วนำมาปรับปรุงตนเองได้ให้สมาชิกในทีมได้พัฒนาตนเองได้ตลอดเวลา

นอกจากนี้ Athiwat (2562, ออนไลน์) ได้เสนอแนวทางของการบรรทัดฐานของทีมที่ประสบผลสำเร็จ ดังนี้

1. ทีมจำเป็นต้องมีความปลอดภัยทางจิตใจ ซึ่งเป็นประเด็นที่มีความสำคัญมากที่สุด ความปลอดภัยทางจิตใจ หมายความว่า การที่สมาชิกในทีมรู้สึกว่าพวกเขาสามารถล้มเหลวได้โดยไม่ต้องกลัวผลลัพธ์ที่ตามมาและไม่กังวลว่าจะถูกลงโทษ หรือกลัวว่าจะถูกมองว่าไม่มีความรู้ความสามารถ หรือบั่นทอนจิตใจและความมั่นใจ ร่วมถึงการเคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง และการตั้งข้อสงสัยเกี่ยวกับการตัดสินใจเลือกของคนอื่นได้อย่างเต็มที่โดยในขณะเดียวกันก็เชื่อใจว่าคนอื่นไม่ได้พยายามบ่อนทำลายคุณ

2. ทีมจำเป็นต้องรู้ว่าพวกเขาสามารถไว้เนื้อเชื่อใจและพึ่งพาอาศัยกันได้ ในทีมที่เชื่อถือได้ สมาชิกในทีมสามารถรับผิดชอบและทำงานที่ได้รับมอบหมายได้อย่างมีคุณภาพและตรงตามเวลาที่กำหนด

3. ทีมจำเป็นต้องมีเป้าหมายที่ชัดเจนและระบุบทบาทให้แน่นอน สมาชิกในทีมแต่ละคนมีความเข้าใจในความคาดหวังในหน้าที่ตนเองหรืองานที่ได้รับผิดชอบโดยเป้าหมายสามารถตั้งเป้าได้ในระดับบุคคลหรือกลุ่ม และต้องมีความเฉพาะเจาะจง ท้าท้าย และสามารถบรรลุได้ ซึ่ง Google มักนิยมใช้เครื่องมือที่เรียกว่า Objectives and Key Results (OKRs) เพื่อช่วยกำหนดและสื่อสารเป้าหมายทั้งระยะสั้นและระยะยาว

4. ทีมจำเป็นต้องรู้สึกว่างานของตัวเองมีความหมายต่อตัวเอง จุดประสงค์ของ “การทำงาน” ของแต่ละคนนั้นมีความหมายและตอบสนองต่อความต้องการของตนเองที่แตกต่างกัน ดังนั้นสมาชิกในทีมแต่ละคนจะต้องหาความหมาย (Meaning/Sense of Purpose) ของตัวเองให้เจอ แน่นอนว่าจุดประสงค์ของแต่ละคนแตกต่างกัน บางคนทำงานเพื่อเปลี่ยนโลกให้ดีขึ้น เพื่อครอบครัว เพื่อคนที่เรารัก เพื่อค่าเทอมลูก เพื่อแม่ เพื่อเก็บเงินไปเที่ยว หรือชำระค่าบ้าน ผ่อนรถ เพื่อจ่ายหนี้บัตร เพื่ออนาคตที่ดี ฯลฯ หรือพูดง่าย ๆ ก็คือ รู้ว่าตัวเองทำงานเพื่ออะไร

5. ทีมต้องเชื่อว่างานของตัวเองมีความสำคัญ ข้อนี้เป็นผลต่อเนื่องจากการที่แต่ละคนมองเห็นถึงความหมายในการทำงานของตัวเอง หรือ Sense of Purpose/Meaning และสมาชิกในทีมเล็งเห็นถึงความสำคัญของงานที่ตัวเองรับผิดชอบหรือหน้าที่ของตนเอง ว่ามีความสำคัญต่อทีมหรือองค์กรสามารถบรรลุเป้าหมายหรือเป้าประสงค์ได้อย่างไร

สรุปได้ว่า บรรทัดฐานของทีมที่ประสบผลสำเร็จนั้น ทีมจำเป็นต้องมีความปลอดภัยทางจิตใจ ทีมจำเป็นต้องรู้ว่าพวกเขาสามารถไว้เนื้อเชื่อใจและพึ่งพาอาศัยกันได้ ทีมจำเป็นต้องมีเป้าหมายที่ชัดเจนและระบุบทบาทให้แน่นอน ทีมจำเป็นต้องรู้สึกว่างานของตัวเองมีความหมายต่อตัวเอง ทีมต้องเชื่อว่างานของตัวเองมีความสำคัญ นอกจากนี้ ผู้นำทีมเป็นผู้มีหน้าที่สำคัญที่ต้องสร้างบรรยากาศการทำงานเป็นส่วนสำรัยอย่างยิ่งในการประสบผลสำเร็จของการทำงานเป็นทีม ดังที่กานต์นภา แสงเทพ (2555, หน้า 12) ได้สรุปการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพนั้น ผู้นำทีมเป็นผู้มีหน้าที่สำคัญที่ต้องสร้างบรรยากาศการทำงาน การสรรหาทรัพยากรที่พอเพียงการทำงานใช้การบริหารทีมอย่างมีส่วนร่วม กระตุ้นให้เกิดความสำเร็จ เข้าใจวัตถุประสงค์และเป้าหมายชัดเจน ร่วมกันแก้ปัญหาให้การสนับสนุนยอมรับและรับฟัง ร่วมมือใช้ความขัดแย้งในเชิงสร้างสรรค์ ทบทวนการปฏิบัติงานและตื่นตัวตลอดเวลามีการพัฒนาตนเอง เข้าใจเพื่อนร่วมงานและร่วมกลุ่มทำงานได้อย่างดี

2.4 การวิเคราะห์สภาพจริง (SWOT Analysis)

การวิเคราะห์ SWOT (SWOT Analysis) กิติราช เตชะมโนกุล (มปป, ออนไลน์) กล่าวว่า คือการวิเคราะห์สภาพองค์การ หรือหน่วยงานในปัจจุบัน เพื่อค้นหา จุดแข็ง จุดอ่อน จุดเด่น จุดด้อย หรือสิ่งที่อาจเป็นปัญหาสำคัญในการดำเนินงานสู่สภาพที่ต้องการในอนาคต

SWOT	-	เป็นตัวย่อที่มีความหมายดังนี้
Strengths	-	จุดแข็งหรือข้อได้เปรียบ
Weaknesses	-	จุดอ่อนหรือข้อเสียเปรียบ
Opportunities	-	โอกาสที่จะดำเนินการได้
Threats	-	อุปสรรค ข้อจำกัด หรือปัจจัยที่คุกคามการดำเนินงานขององค์การ

หลักการสำคัญของ SWOT ก็คือการวิเคราะห์โดยการสำรวจจากสภาพการณ์ 2 ด้าน คือ สภาพการณ์ภายใน และสภาพการณ์ภายนอก ดังนั้นการวิเคราะห์ SWOT จึงเรียกได้ว่าเป็นการวิเคราะห์สภาพการณ์ (Situational Analysis) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน เพื่อให้รู้ตนเอง (รู้เรา) รู้จักสภาพแวดล้อม (รู้เขา) ชัดเจน และวิเคราะห์โอกาส อุปสรรค การวิเคราะห์ปัจจัยต่าง ๆ ทั้งภายนอก และภายในองค์กร ซึ่งจะช่วยให้ผู้บริหารขององค์กรทราบถึงการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายนอกองค์กร ทั้งสิ่งที่ได้เกิดขึ้นแล้วและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในอนาคต รวมทั้งผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ที่มีต่อองค์กรธุรกิจ และจุดแข็ง จุดอ่อน และความสามารถด้านต่าง ๆ ที่องค์กรมีอยู่ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้ จะเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการกำหนดวิสัยทัศน์ การกำหนดกลยุทธ์และการดำเนินตามกลยุทธ์ขององค์กรระดับองค์กรที่เหมาะสมต่อไป

2.4.1 ประโยชน์ของการวิเคราะห์ SWOT

การวิเคราะห์ SWOT เป็นการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมต่าง ๆ ทั้งภายนอกและภายในองค์กร ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ แต่ละอย่างจะช่วยให้เข้าใจได้ว่ามีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานขององค์กรอย่างไร จุดแข็งขององค์กรจะเป็นความสามารถภายในที่ถูกใช้ประโยชน์เพื่อการบรรลุเป้าหมาย ในขณะที่จุดอ่อนขององค์กรจะเป็นคุณลักษณะภายในที่อาจจะทำลายผลการดำเนินงานโอกาสทางสภาพแวดล้อมจะเป็นสถานการณ์ที่ให้โอกาสเพื่อการบรรลุเป้าหมายองค์กร ในทางกลับกันอุปสรรคทางสภาพแวดล้อมจะเป็นสถานการณ์ที่ขัดขวางการบรรลุเป้าหมายขององค์กร ผลจากการวิเคราะห์ SWOT นี้จะใช้เป็นแนวทางในการกำหนดวิสัยทัศน์ การกำหนดกลยุทธ์ เพื่อให้องค์กรเกิดการพัฒนาไปในทางที่เหมาะสม

2.4.2 ขั้นตอน / วิธีการดำเนินการทำ SWOT Analysis

การวิเคราะห์ SWOT จะครอบคลุมขอบเขตของปัจจัยที่กว้างด้วยการระบุจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคขององค์กร ทำให้มีข้อมูลในการกำหนดทิศทางหรือเป้าหมายที่จะถูกสร้างขึ้นมาบนจุดแข็งขององค์กร และแสวงหาประโยชน์จากโอกาสทางสภาพแวดล้อม และสามารถกำหนด กลยุทธ์ที่มุ่งเอาชนะอุปสรรคทางสภาพแวดล้อมหรือลดจุดอ่อนขององค์กรให้มีน้อยที่สุดได้ ภายใต้การวิเคราะห์ SWOT นั้น จะต้องวิเคราะห์ทั้งสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกองค์กร โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. การประเมินสภาพแวดล้อมภายในองค์กร

การประเมินสภาพแวดล้อมภายในองค์กรจะเกี่ยวกับการวิเคราะห์และพิจารณาทรัพยากรและความสามารถภายในองค์กรทุก ๆ ด้าน เพื่อที่จะระบุจุดแข็งและจุดอ่อนขององค์กร แหล่งที่มาเบื้องต้นของข้อมูลเพื่อการประเมินสภาพแวดล้อมภายใน คือระบบข้อมูลเพื่อการบริหารที่ครอบคลุมทุกด้าน ทั้งในด้านโครงสร้าง ระบบ ระเบียบ วิธีปฏิบัติงาน บรรยากาศในการทำงานและทรัพยากร ในการบริหาร (คน เงิน วัสดุ การจัดการ) รวมถึงการพิจารณาผลการดำเนินงานที่ผ่านมาขององค์กรเพื่อที่จะเข้าใจสถานการณ์และผลกลยุทธ์ก่อนหน้านี้ด้วย

- จุดแข็งขององค์กร (S-Strengths) เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยภายในจากมุมมองของผู้ที่อยู่ภายในองค์กรนั้นเอง ว่าปัจจัยใดภายในองค์กรที่เป็นข้อได้เปรียบหรือจุดเด่นขององค์กรที่องค์กรควรนำมาใช้ในการพัฒนาองค์กรได้ และควรดำรงไว้เพื่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กร

- จุดอ่อนขององค์กร (W-Weaknesses) เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยภายในจากมุมมองของผู้ที่อยู่ภายในจากมุมมองของผู้ที่อยู่ภายในองค์กรนั้น ๆ เองว่าปัจจัยภายในองค์กรที่เป็นจุดด้อยข้อเสียเปรียบขององค์กรที่ควรปรับปรุงให้ดีขึ้นหรือขจัดให้หมดไป อันจะเป็นประโยชน์ต่อองค์กร

2. การประเมินสภาพแวดล้อมภายนอก

ภายใต้การประเมินสภาพแวดล้อมภายนอกองค์กรนั้น สามารถค้นหาโอกาสและอุปสรรคทางการดำเนินงานขององค์กรที่ได้รับผลกระทบจากสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจทั้งในและระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับการ ดำเนินงานขององค์กร เช่น อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจ นโยบายการเงิน การงบประมาณ สภาพแวดล้อมทางสังคม เช่น ระดับการศึกษาและอัตรารู้หนังสือของประชาชน การตั้งถิ่นฐานและการอพยพของประชาชน ลักษณะชุมชน ขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยม ความเชื่อและวัฒนธรรม สภาพแวดล้อมทางการเมือง เช่น พระราชบัญญัติ พระราชกฤษฎีกา มติคณะรัฐมนตรี และสภาพแวดล้อมทางเทคโนโลยี หมายถึงกรรมวิธีใหม่ ๆ และพัฒนาการทางด้านเครื่องมืออุปกรณ์ที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตและให้บริการ

- โอกาสทางสภาพแวดล้อม (O-Opportunities) เป็นการวิเคราะห์ว่าปัจจัยภายนอกองค์กร ปัจจัยใดที่สามารถส่งผลกระทบประโยชน์ ทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการดำเนินการขององค์กรในระดับมหาภาค และองค์กรสามารถฉกฉวยข้อดีเหล่านี้มาเสริมสร้างให้หน่วยงานเข้มแข็งขึ้นได้

- อุปสรรคทางสภาพแวดล้อม (T-Threats) เป็นการวิเคราะห์ว่าปัจจัยภายนอกองค์กร ปัจจัยใดที่สามารถส่งผลกระทบในระดับมหภาค ในทางที่จะก่อให้เกิดความเสียหายทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งองค์กรจำต้องหลีกเลี่ยงหรือปรับสภาพองค์กรให้มีความแข็งแกร่งพร้อมที่จะเผชิญแรงกระทบดังกล่าวได้

3. ระบุสถานการณ์จากการประเมินสภาพแวดล้อม

เมื่อได้ข้อมูลเกี่ยวกับ จุดแข็ง-จุดอ่อน โอกาส-อุปสรรค จากการวิเคราะห์ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกด้วยการประเมินสภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกแล้ว ให้นำจุดแข็ง-จุดอ่อนภายในมาเปรียบเทียบกับ โอกาส-อุปสรรค จากภายนอกเพื่อดูว่าองค์กรกำลังเผชิญสถานการณ์เช่นใดและภายใต้สถานการณ์เช่นนั้น องค์กรควรจะทำอย่างไร โดยทั่วไปในการวิเคราะห์ SWOT ดังกล่าวนี้ องค์กรจะอยู่ในสถานการณ์ 4 รูปแบบดังนี้

3.1 สถานการณ์ที่ 1 (จุดแข็ง-โอกาส) สถานการณ์นี้เป็นสถานการณ์ที่พึงปรารถนาที่สุด เนื่องจากองค์กรค่อนข้างจะมีหลายอย่าง ดังนั้นผู้บริหารขององค์กรควรกำหนดกลยุทธ์ในเชิงรุก (Aggressive –Stratagy) เพื่อดึงเอาจุดแข็งที่มีอยู่มาเสริมสร้างและปรับใช้และฉกฉวยโอกาสต่าง ๆ ที่เปิดมาหาประโยชน์อย่างเต็มที่

3.2 สถานการณ์ที่ 2 (จุดอ่อน-ภัยอุปสรรค) สถานการณ์นี้เป็นสถานการณ์ที่เลวร้ายที่สุด เนื่องจากองค์กรกำลังเผชิญอยู่กับอุปสรรคจากภายนอกและมีปัญหาจุดอ่อนภายในหลายประการ ดังนั้น ทางเลือกที่ดีที่สุดคือกลยุทธ์การตั้งรับหรือป้องกันตัว (Defensive Strategy) เพื่อพยายามลดหรือหลบหลีกภัย อุปสรรคต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นตลอดจนหามาตรการที่จะทำให้องค์กรเกิดความสูญเสียที่น้อยที่สุด

3.3 สถานการณ์ที่ 3 (จุดอ่อน-โอกาส) สถานการณ์องค์กรมีโอกาสเป็นข้อได้เปรียบด้านการแข่งขันอยู่หลายประการ แต่ติดขัดอยู่ตรงที่มีปัญหาอุปสรรคที่เป็นจุดอ่อนอยู่หลายอย่างเช่นกัน ดังนั้นทางออกคือกลยุทธ์การพลิกตัว (Turnaround-Oriented Strategy) เพื่อจัดหรือแก้ไขจุดอ่อนภายในต่าง ๆ ให้พร้อมที่จะฉกฉวยโอกาสต่าง ๆ ที่เปิดให้

3.4 สถานการณ์ที่ 4 (จุดแข็ง-อุปสรรค) สถานการณ์นี้เกิดขึ้นจากการที่สภาพแวดล้อมไม่เอื้ออำนวยต่อการดำเนินงาน แต่ตัวองค์กรมีข้อได้เปรียบที่เป็นจุดแข็งหลายประการ ดังนั้น แทนที่จะรอจนกระทั่งสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป ก็สามารถที่จะเลือกกลยุทธ์การแตกตัวหรือขยายขอบข่ายกิจการ (Diversification Strategy) เพื่อใช้ประโยชน์จากจุดแข็งที่มีสร้างโอกาสในระยะยาวด้านอื่น ๆ แทน

สรุปได้ว่า การวิเคราะห์ SWOT (SWOT Analysis) หรือการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพ เป็นเครื่องมือในการประเมินสถานการณ์สำหรับการบริหารงาน ซึ่งช่วยให้ผู้บริหารรู้ถึงจุดแข็งและจุดอ่อนจากสภาพแวดล้อมภายใน มองเห็นโอกาสและอุปสรรคจากสภาพแวดล้อมภายนอก ตลอดจนผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อการบริหารงาน

2.5 หลักการเก็บข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพ

2.5.1 หลักการสัมภาษณ์

สุภางค์ จันทวานิช (2535, หน้า 102) กล่าวว่า การสัมภาษณ์เป็นวิธีการศึกษาค้นคว้าที่ใช้กันโดยทั่วไป ในการวิจัยทางสังคมศาสตร์เป็นรูปแบบของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ถามและผู้ตอบภายใต้กฎเกณฑ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมข้อมูลเป็นการสนทนาอย่างมีจุดมุ่งหมายเป็นหลักลักษณะสำคัญของการสัมภาษณ์คือ มีความยืดหยุ่น ผู้สัมภาษณ์มีโอกาสอธิบายขยายความหรือซักถามเพิ่มเติมติดต่อกันเพื่อให้ผู้ตอบเข้าใจจุดประสงค์ของผู้สัมภาษณ์ทั้งยังสามารถเปลี่ยนสถานการณ์หรือหาทางวกกลับเมื่อผู้พูดตอบไม่ตรงคำถาม ผู้สัมภาษณ์มีโอกาสสังเกตสีหน้าท่าทาง ความรู้สึกปฏิกิริยาที่ซ่อนเร้นไว้ในใจที่แสดงออกมาในขณะพูดและไม่พูด

1) ประเภทการสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์อาจจะสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล หรือสัมภาษณ์เป็นกลุ่ม การสัมภาษณ์เพื่อการวิจัยอาจแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้

(1) การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างหรือการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Structured Interview or Formal Interview) ลักษณะของการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเป็นการสัมภาษณ์ที่มีคำถามและข้อกำหนดแน่นอนตายตัว จะสัมภาษณ์ผู้ใดก็ใช้คำถามแบบเดียวกัน มีลำดับขั้นตอนเรียงเหมือนกัน สำหรับการตั้งคำถามแบบนี้ เป็นไปในทำนองเดียวกันกับการตั้งคำถามในแบบสอบถาม คือมีทั้งคำถามที่ต้องการคำตอบเฉพาะเจาะจง และคำถามที่ให้ตอบได้ตามความต้องการ การสัมภาษณ์แบบนี้มักจะกระทำในเงื่อนไขต่อไปนี้

ก. ผู้วิจัยต้องการข้อมูลเปรียบเทียบระหว่างบุคคลเป็นจำนวนมาก ฉะนั้นการสัมภาษณ์จะต้องใช้คำถามที่เหมือน ๆ กัน เพื่อให้แน่ใจได้ว่า ความแตกต่างของข้อมูลที่ได้รับไม่ใช่ผลสืบเนื่องมาจากการตั้งคำถามที่แตกต่างกัน

ข. ผู้วิจัยมักมีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง ตามหลักการวิจัย เพื่อให้ได้ตัวอย่างที่เหมาะสมกับความต้องการ

ค. ผู้วิจัยจำเป็นที่ต้องมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับวัฒนธรรมของชุมชนที่ตนจะศึกษาพอสมควร เพื่อที่จะตั้งคำถามที่ตรงกับสภาพความเป็นจริง และสามารถตีความหมายของข้อมูลได้

ง. เรื่องที่ศึกษาจะเป็นเรื่องเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่ง มิใช่ต้องการที่จะเก็บข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมทั้งหมด

จ. ผู้ที่สัมภาษณ์มักจะมิใช่ตัวผู้วิเคราะห์ข้อมูลเองอาจใช้ผู้ช่วยนักวิจัย

ฉ. ผู้สัมภาษณ์มักจะใช้แบบสัมภาษณ์ในการสัมภาษณ์ และบันทึกข้อมูลที่เตรียมไว้ล่วงหน้า

ช. ผู้สัมภาษณ์มักจะไม่ได้อยู่ร่วม และสังเกตการณ์ในชุมชนเป็นเวลายาวนานการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง หรือการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการนี้จะได้ผลเต็มที่ก็ต่อเมื่อผู้สัมภาษณ์

เตรียมการล่วงหน้าไว้อย่างดี เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุดโดยปกตินักวิจัยเชิงคุณภาพมักไม่ใช้วิธีการสัมภาษณ์ชนิดนี้ เป็นวิธีการหลัก เพราะไม่ช่วยให้ได้ข้อมูลที่ลึกซึ้ง และความรู้สึกนึกคิดของคนในชุมชน

(2) การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) การสัมภาษณ์แบบนี้เป็นวิธีการที่นิยมใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ และในทางมนุษยวิทยาเป็นแบบที่มักจะควบคู่กันไปกับการสังเกตแบบมีส่วนร่วม มักจะใช้กับการวิจัยทางชาติพันธุ์วรรณนา ซึ่งต้องการข้อมูลที่ยังไม่มีผู้รวบรวมมาก่อนข้อมูลที่ได้มาจากการสัมภาษณ์แบบนี้จะถูกนำมาศึกษาวิเคราะห์เพื่อให้เห็นภาพและเข้าใจปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมในการสัมภาษณ์ ในการสัมภาษณ์แบบนี้ ตัวผู้วิจัยหรือผู้วิเคราะห์ข้อมูลมักจะเป็นผู้สัมภาษณ์เองจึงรู้ว่าต้องการข้อมูลแบบใด เพื่อวัตถุประสงค์ใด ฉะนั้นจึงตั้งคำถามในขณะที่สัมภาษณ์ได้ โดยอาจจะเตรียมแนวคำถามกว้าง ๆ มาล่วงหน้า การสัมภาษณ์แบบนี้อาจแบ่งออกได้เป็น 4 แบบย่อย ดังนี้

ก. การสัมภาษณ์โดยเปิดกว้างไม่จำกัดคำถาม การสัมภาษณ์แบบนี้มีความยืดหยุ่นมาก เพราะมีวัตถุประสงค์ให้ผู้ถูกสัมภาษณ์มีอิสระที่จะอธิบายแนวความคิดของตัวเองไปเรื่อย ๆ ในบางครั้งผู้สัมภาษณ์เพียงแต่กล่าวนำ ให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ทราบแนวความต้องการแล้วควรให้ผู้ถูกสัมภาษณ์เล่าเรื่องโดยอิสระ จะทำให้ผู้ถูกสัมภาษณ์มองเห็นสภาพ และความยุ่งยากของปัญหาได้ ดังนั้นการสัมภาษณ์แบบนี้จึงเหมาะที่จะใช้กับเรื่องที่ผู้วิจัยยังไม่มีแนวคิดเฉพาะเจาะจงข้อมูลที่ได้รับหากแต่มีแนวความคิดทางด้านทฤษฎีในเรื่องนั้น ๆ ชัดเจนดีแล้ว การสัมภาษณ์ในลักษณะนี้มีข้อคำนึงอยู่ว่า ข้อเท็จจริงที่ได้อาจจะไม่มีความหมาย หรือความน่าเชื่อถือเท่าไรนัก หากผู้วิจัยไม่รู้จักตีความโดยอาศัยทฤษฎีต่าง ๆ ด้วยเหตุนี้ สิ่งที่นักวิจัยจะต้องพัฒนาตนเองขึ้นมาอีกอันหนึ่งก็คือการตีความหมายของข้อเท็จจริง ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับแนวทางวิจัย

ข. การสัมภาษณ์แบบมีความสนใจเฉพาะ (Focus Interview) หรือการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In Depth Interview) การสัมภาษณ์แบบนี้ หมายถึง การสัมภาษณ์ที่มีจุดสนใจอยู่แล้วจึงพยายามหันความสนใจของผู้ถูกสัมภาษณ์ให้เข้าสู่จุดที่สนใจทั้งนี้เพราะในบางครั้งผู้สัมภาษณ์อาจจะไม่ต้องการทราบเหตุผล หรือข้อเท็จจริงในเรื่องใดเรื่องหนึ่งทุกขั้นตอน เพราะอยู่นอกเหนือขอบเขตของการวิจัยในขณะนั้น จึงเลือกสัมภาษณ์เอาแต่จุดที่ต้องการ ฉะนั้นลักษณะที่สำคัญของการสัมภาษณ์แบบนี้ จึงอยู่ที่ว่าผู้วิจัยจะต้องรู้อยู่ก่อนแล้วว่า ต้องการข้อมูลอะไร ชนิดใด เมื่อเห็นว่า ผู้ถูกสัมภาษณ์พูดนอกเรื่อง หรือนอกเหนือจากจุดที่สนใจ ก็พยายามดึงโยงเข้าหาประเด็นที่ต้องการจะสัมภาษณ์ อย่างไรก็ตามการทำเช่นนี้ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ และความชำนาญของผู้สัมภาษณ์เป็นส่วนใหญ่ เพราะจะต้องรวบรัดหรือตัดบท โดยไม่ให้ผู้ถูกสัมภาษณ์เกิดความรู้สึกไม่สบายใจ และไม่อยากจะให้ความร่วมมือ

ค. การตะล่อมกล่อมเกลา (Probe) หมายถึง การซักถามที่ล้วงเอาส่วนลึกของความคิดออกมา คือการสัมภาษณ์อย่างชนิดที่จะต้องล้วงเอาความจริงจากผู้ถูกสัมภาษณ์ให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ ผู้วิจัยก็จะพยายามใช้เทคนิคต่าง ๆ ที่จะล้วงเอาข้อมูลออกมาให้ได้ โดยรุกผู้ตอบด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น ตั้งคำถามจากเหตุการณ์สมมุติให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็น ตั้งคำถามว่า สิ่งที่น่าจะเป็นหรือควรจะเป็นในเหตุการณ์ที่กำลังซักถามกันอยู่ คืออะไร เพื่อบังคับให้ผู้ตอบต้องเปรียบเทียบที่ปรากฏกับสภาพที่ควรจะเป็น หรืออาจตั้งคำถามโดยตีขลุมสรุปความว่า เหตุการณ์ที่เกิดนั้นเป็นอย่างไร เพื่อให้ผู้ตอบแสดงปฏิกิริยาโดยไม่ทันระวังตัว

ง. การสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant Interview) หมายถึงการสัมภาษณ์โดยกำหนดตัวผู้ตอบบางคนเป็นการเฉพาะเจาะจง เพราะผู้ตอบนั้นมีข้อมูลที่ดีเป็นพิเศษเหมาะสมกับความต้องการของผู้วิจัย เราเรียกบุคคลนี้ว่า “ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ” ผู้วิจัยจะต้องหาให้พบว่าในสนามที่ตนทำการวิจัยอยู่นั้น ใครบ้างเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ตนควรไปสัมภาษณ์แบบใดก็ได้ตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น โดยปกติผู้นำชุมชนในสนามที่ทำการวิจัย มักเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ดี เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เจ้าอาวาส แต่ก็ไม่เสมอไปเพราะผู้นำบางคนก็ห่างเหินกับชุมชน บางครั้งเราจะพบว่าบุคคลอื่นเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ดีกว่าผู้นำชุมชน การใช้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญควรใช้มากกว่าคนหนึ่งคนเพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลาย นอกจากนั้น นักวิจัยต้องเข้าใจว่า คุณค่าของผู้ให้ข้อมูลสำคัญอยู่ที่แง่มุมการมองปรากฏการณ์แบบคนใน (Emic) ของเรา นักวิจัยจึงไม่ควรเอาความคิดของผู้วิจัยไปใส่ในระบบคิดของผู้ให้ข้อมูลสำคัญจนเขาสูญเสียทัศนะแบบคนในวิธีแสวงหาผู้ให้ข้อมูลสำคัญอาจทำโดยให้ชาวบ้านช่วยกันระบุชื่อผู้รู้ในชุมชนของเรา แล้วเอาชื่อที่ถูกระบุซ้ำกันบ่อยที่สุดมาเป็นจุดเริ่มต้นของการกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ นอกเหนือไปจากการสัมภาษณ์ชนิดต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้ว การเงี่ยหูฟัง (Eavesdropping) ก็เป็นเทคนิคของการวิจัยเชิงคุณภาพอีกอย่างหนึ่งที่นักวิจัยจะไปใช้ได้ การเงี่ยหูฟังคือการได้ข้อมูลจากคำสนทนาของผู้อื่นโดยที่ผู้วิจัยไม่ต้องตั้งคำถามเอง เพียงแต่ไปอยู่ในที่ที่เป็นแหล่งข้อมูลแล้วนั่งฟังเฉย ๆ ก็จะได้ข้อมูลที่ต้องการ การเงี่ยหูฟังไม่ถือเป็นการผิดจรรยาบรรณแต่อย่างใด ผู้วิจัยต้องตรวจสอบข้อมูลเช่นกัน เพราะอาจมีผู้ตั้งใจพูดให้เข้าหูผู้วิจัยก็ได้

2) ขั้นตอนของการสัมภาษณ์

(1) การเตรียมสัมภาษณ์ โดยเฉพาะแบบเป็นทางการมีขั้นตอน ต่อไปนี้

ก. ควรเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ไปสัมภาษณ์ คือใคร มีจำนวนเท่าไรโดยเฉพาะในการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ

ข. เตรียมงานขั้นต้นเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ รายชื่อ ที่อยู่ ลักษณะของกลุ่มตัวอย่างทุกคน

ค. วางแผนสัมภาษณ์ โดยเตรียมคำถามไว้ล่วงหน้าและกำหนดเวลาในการสัมภาษณ์ ให้เหมาะสม

ง. ทดสอบแบบสัมภาษณ์ และผู้สัมภาษณ์โดยฝึกซ้อมสัมภาษณ์บุคคลอื่นที่มิใช่ผู้ตอบก่อน เพื่อได้แก้ไขคำถามให้สมบูรณ์ถูกต้อง ควรมีตัวอย่างคำถามหลาย ๆ ชุดเพื่อไว้ใช้สับเปลี่ยนกันตามความเหมาะสม

จ. เตรียมอุปกรณ์จดบันทึกให้เหมาะสมกับสถานการณ์

ฉ. ติดต่อกับผู้ถูกสัมภาษณ์โดยนัดหมายเวลาไว้ล่วงหน้า

(2) ขั้นเริ่มการสัมภาษณ์ มีขั้นตอนคือ

ก. แนะนำตนเองต่อผู้ถูกสัมภาษณ์ควรให้ความสำคัญและยกย่องถูกสัมภาษณ์

ข. สร้างบรรยากาศให้รู้สึกเป็นกันเองด้วยการสนทนาทักทายอัธยาศัยอันดี

ค. บอกวัตถุประสงค์ในการมาสัมภาษณ์พร้อมทั้งให้คำมั่นสัญญาว่าจะเก็บข้อมูลไว้เป็นความลับ

ง. ถ้าจำเป็นต้องจดบันทึก หรือใช้เครื่องบันทึกเสียง ต้องแจ้งให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ทราบ และขออนุญาตทุกครั้ง

จ. พูดคุยเป็นการอุ่นเครื่องก่อนที่จะเริ่มสัมภาษณ์จริง

(3) ขั้นสัมภาษณ์ นักวิจัยควรปฏิบัติดังนี้

ก. ใช้คำถามที่เตรียมไว้ล่วงหน้าเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์

ข. ควรเป็นนักฟังที่ตั้งใจฟัง และติดตามรู้จักป้อนคำถามให้เหมาะสมกับจังหวะของผู้ตอบ และมีเทคนิคในการซักประเด็นเพิ่มเติมในขณะสัมภาษณ์

ค. ใช้ภาษาที่สุภาพเข้าใจง่ายระวังเป็นพิเศษในกรณีที่ผู้วิจัยไม่รู้ภาษาของผู้ตอบดีพอ และในกรณีที่ต้องใช้ล่าม

ง. ทำให้ผู้สัมภาษณ์รู้สึกว่า เรื่องที่จะเปิดเผยระหว่างการสัมภาษณ์เป็นเรื่องพิเศษเฉพาะตัว เพื่อที่จะทำให้ ผู้ให้สัมภาษณ์เกิดความเต็มใจที่จะให้ข้อเท็จจริงต่าง ๆ

จ. โดยทั่วไปแล้วก่อนจะสัมภาษณ์ควรหาทางติดต่อกับผู้ให้สัมภาษณ์โดยผ่านผู้ที่รู้จักกับผู้ให้สัมภาษณ์หรือมีจดหมายแนะนำตัวผู้สัมภาษณ์ เพื่อให้ผู้สัมภาษณ์เป็นกันเองกับผู้สัมภาษณ์

(4) ขั้นบันทึกข้อมูลและสิ้นสุดการสัมภาษณ์ ควรปฏิบัติดังนี้

ก. จดบันทึกข้อมูลตามเป็นจริง และจดเฉพาะใจความสำคัญ

ข. รีบทำบันทึกการสัมภาษณ์ให้สมบูรณ์หลังจากการสัมภาษณ์เสร็จสิ้นในทันที

ค. รวบรวมข้อมูลและเอกสารต่าง ๆ ที่ได้จากการสัมภาษณ์แนบไว้กับบันทึกการสัมภาษณ์ด้วย

ง. ถ้าพิจารณาเห็นว่าการจดบันทึกทำให้ผู้ตอบมีปฏิกิริยาซึ่งจะเป็นผลเสียต่อการสัมภาษณ์ต้องงดการจดบันทึกแล้วใช้ความจำแทน

3) ข้อดีและข้อเสียของการสัมภาษณ์

(1) ข้อดี

ก. การสัมภาษณ์ เป็นการติดต่อโดยตรงระหว่างผู้ให้สัมภาษณ์กับผู้สัมภาษณ์ และสามารถทำความเข้าใจในข้อมูลได้ตรงกันระหว่างผู้สัมภาษณ์กับผู้ถูกสัมภาษณ์ถ้าไม่เข้าใจก็จะแก้ไขได้ทันที

ข. การสัมภาษณ์สามารถใช้กับบุคคลทุกระดับการศึกษาไม่ว่าผู้นั้นจะอ่านออกเขียนได้หรือไม่ก็ตาม ซึ่งดีกว่าใช้แบบสอบถาม เพราะแบบสอบถามใช้ได้กับคนที่มีระดับการศึกษาดีเท่านั้น

ค. การสัมภาษณ์มีลักษณะยืดหยุ่นได้มาก สามารถดัดแปลง และแก้ไข หรือถามจนกว่าผู้ตอบจะเข้าใจคำถาม

ง. ช่วยแก้ปัญหาเรื่องการได้รับแบบสอบถามคืนน้อย คือสัมภาษณ์เท่าไรก็ได้เท่านั้น ไม่สูญหายเหมือนกับการส่งแบบสอบถามไปให้กรอก

จ. ในขณะที่สัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์สามารถใช้วิธีสังเกตการณ์ประกอบด้วย เพื่อดูว่าผู้ตอบ ตอบด้วยความจริงหรือไม่ โดยเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวกับฐานะความเป็นอยู่รายได้ ทรัพย์สิน หนี้สิน และการประเมินทรัพย์สิน

ฉ. การวิจัยทางสังคมศาสตร์ เป็นเรื่องของการเสาะแสวงหาความจริงทางด้านพฤติกรรมของมนุษย์ที่เกี่ยวกับความรู้สึกนึกคิด อารมณ์จิตใจ ความคิดเห็น ทัศนคติและค่านิยม ฉะนั้นการรวบรวมข้อมูลโดยการสนทนาด้วยการสัมภาษณ์ จึงเป็นวิธีที่ดีที่สุด

(2) ข้อเสีย

ก. การสัมภาษณ์ต้องใช้เวลาและสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายมาก

ข. ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์จะเชื่อถือได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับความร่วมมือและความเต็มใจของผู้ถูกสัมภาษณ์

ค. ผลสำเร็จของการสัมภาษณ์ขึ้นอยู่กับความสามารถ และเทคนิคของผู้สัมภาษณ์

ง. การสัมภาษณ์ขึ้นอยู่กับสถานภาพทางอารมณ์บางครั้งอาจเกิดความบิดเบือนในข้อมูลที่ได้มา

จ. การสัมภาษณ์ขึ้นอยู่กับการตัดสินใจทันทีทันใดและความจำของผู้ถูกสัมภาษณ์ทำให้ข้อมูลอาจจะผิดพลาดได้

4) ลักษณะสำคัญของการสัมภาษณ์เชิงคุณภาพ

ชาย โพธิสิตา (2552, หน้า 263) ได้สรุปลักษณะสำคัญของการสัมภาษณ์เชิงคุณภาพว่าประกอบด้วย

1) การสัมภาษณ์ คือกระบวนการสร้างข้อมูล ซึ่งในกระบวนการนี้ทั้งผู้สัมภาษณ์ (ผู้วิจัย) และผู้ให้สัมภาษณ์ ต่างมีบทบาทเรียบเรียงข้อมูล โดยฝ่ายที่สองเป็นผู้เล่าประสบการณ์ ความคิด ความรู้ของตนในรูปแบบของข้อความบรรยายตามหัวข้อหรือประเด็นที่ฝ่ายผู้สัมภาษณ์สร้างขึ้นมาเพื่อเป็นหัวข้อสนทนา สำหรับฝ่ายผู้วิจัยดำเนินบทบาทในการฟังและตอบสนองต่อสิ่งที่ผู้ให้สัมภาษณ์พรรณนาด้วยใจที่จดจ่อ และต้องคอยกระตุ้นช่วยให้ผู้ให้สัมภาษณ์เรียบเรียงความคิดความจำเกี่ยวกับเรื่องราว หรือประสบการณ์ของตนที่มีอยู่อย่างกระจัดกระจายมาเป็นข้อมูลที่มีเรื่องราวและความหมาย

2) เน้นการปฏิสัมพันธ์และการมีส่วนร่วม คือประการแรกฝ่ายผู้สัมภาษณ์และผู้ให้สัมภาษณ์ต้องมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและมีการสื่อสารสองทาง (Two-Way Communication) ในลักษณะที่จะช่วยให้เกิดข้อมูลที่ถูกต้องตรงประเด็นและเชื่อถือได้มากที่สุด โดยเฉพาะการที่ผู้สัมภาษณ์ต้องพยายามสร้างและรักษาระดับความสัมพันธ์ที่ดีที่จะช่วยให้ฝ่ายผู้ให้สัมภาษณ์รู้สึกสบายมั่นใจ ไว้วางใจ และกล้าที่จะเปิดเผยเรื่องราว ตลอดจนความคิดของเขา ส่วนประเด็นของการมีส่วนร่วม คือบรรยากาศการสัมภาษณ์นั้น ทั้งฝ่ายผู้สัมภาษณ์และผู้ให้สัมภาษณ์ต่างมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในการแลกเปลี่ยนคำถามคำตอบซึ่งกันและกันเพื่อวัตถุประสงค์ในการสร้างเรื่องราว (ข้อมูล) และความหมายขึ้นมา หรือ Active Interview ซึ่งต่างกับการสัมภาษณ์เชิงปริมาณซึ่งผู้สัมภาษณ์ต้องทำการสัมภาษณ์โดยมุ่งรักษาโครงสร้างและมาตรฐานที่กำหนดอย่างเคร่งครัด จึงมีระดับการมีส่วนร่วมระหว่างผู้สัมภาษณ์และผู้ถูกสัมภาษณ์ต่ำ

ในการนี้บทบาทของผู้สัมภาษณ์จึงไม่ใช่การยิงคำถามให้ผู้ให้สัมภาษณ์ตอบข้างเดียว แต่อาจมีการกระทำอื่นๆที่ทำให้ผู้ถูกสัมภาษณ์กระตือรือร้นที่จะเล่าเรื่องราวของเขาโดยไม่รู้สึกว่ากำลังถูกคำถามหรือถูกซักไซ้ไล่เลียงหรือรู้สึกเกร็ง อาทิ การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งก่อน ระหว่าง และหลังการสัมภาษณ์ ตอบสนองต่อสิ่งที่ผู้ให้สัมภาษณ์พูดอย่างตั้งใจและจริงใจ ตั้งคำถามที่เข้าใจง่าย เหมาะสมกับผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละคน และทำให้การสัมภาษณ์ดำเนินไปอย่างไม่เป็นทางการ การทำให้ผู้ให้สัมภาษณ์รู้สึกสนุก และกระตือรือร้นที่จะร่วมมือด้วยการเปิดเผยประสบการณ์และความคิดเห็นของเขา และแสดงความเห็นอกเห็นใจต่อผู้ให้สัมภาษณ์ในจังหวะเวลาที่เหมาะสม

3) การสัมภาษณ์เป็นการกระทำทางสังคม (Social Action) กล่าวคือการสัมภาษณ์ที่ทำให้ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างผู้ทำการสัมภาษณ์และผู้ให้สัมภาษณ์เป็นแบบไม่เป็นทางการ เอื้ออำนวยต่อการถ่ายเทและแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารในแบบเดียวกับการถ่ายเทและแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารในชีวิตประจำวัน ดังนั้นการสัมภาษณ์ที่ควรจะเป็นจึงควรมีลักษณะเหมือนการสนทนา (Conversation) ในชีวิตประจำวัน ที่ทั้งสองฝ่ายแลกเปลี่ยนทัศนะซึ่งกันและกัน โดยฝ่ายหนึ่งถ่ายเทเรื่องราว ซึ่งอาจเป็นประสบการณ์และหรือความคิดเห็น อีกฝ่ายตั้งประเด็นหรือคำถามด้วยความอยากรู้ ทั้งสองฝ่ายร่วมมือกัน ถ้อยทีถ้อยอาศัย และกระตุ้นซึ่งกันและกัน

4) ผู้สัมภาษณ์เปรียบเหมือนนักเดินทางคือถามคำถามที่เจาะลึก และซอกซอนไปในแง่มุมต่าง ๆ ของประเด็นต่าง ๆ เพื่อค้นหาคำตอบสำหรับสิ่งที่สนใจรู้

5) การสัมภาษณ์ที่ดีควรดำเนินไปในรูปของการสนทนาที่มีจุดมุ่งหมายชัดแจ้ง ซึ่งผู้สัมภาษณ์มุ่งความสนใจไปที่เรื่องเฉพาะเจาะจงเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แต่ก็เปิดกว้างรับฟังข้อมูลข่าวสารทุกชนิดที่เกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ ในแง่มุมต่าง ๆ แล้วเรียบเรียงใหม่เป็นข้อความเชิงพรรณนาของผู้สัมภาษณ์เอง เพื่อนำไปผ่านกระบวนการวิเคราะห์ซึ่งความหมายที่ผู้ให้สัมภาษณ์ให้ไว้แต่เดิมอาจถูกนักวิจัยตีความเพื่อทำความเข้าใจประเด็นที่มุ่งศึกษาในท้ายที่สุด ทั้งนี้โดยมีรูปแบบการสนทนาแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Conversation) คือมีการใช้แนวคำถาม ซึ่งจะถูกเตรียมไว้ล่วงหน้า แต่ในการสัมภาษณ์มีความยืดหยุ่นได้มาก โดยมีจุดหมายที่การทำความเข้าใจเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ โดยนักวิจัยซึ่งเป็นผู้ถามมีอำนาจมากกว่าผู้ตอบในกระบวนการสนทนา แต่นักวิจัยให้ความสนใจรูปแบบของคำถาม เทคนิคการถาม พลวัตปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ถามและผู้ตอบ และให้ความสำคัญกับสิ่งที่ผู้ตอบพูดเป็นพิเศษ โดยผู้สัมภาษณ์ต้องมีการฟังอย่างเข้มข้นคือผู้สัมภาษณ์ต้องฟังผู้ให้สัมภาษณ์ให้คำตอบอย่างตั้งใจ เพื่อจับประเด็นของสิ่งที่ผู้ตอบพูดหรือแสดงออก และกำหนดรับรู้ได้ว่าผู้ตอบพูดถึงสิ่งใดและไม่ได้พูดถึงสิ่งใด ควรจะยังถามอยู่ในเรื่องเดิมหรือว่าควรเคลื่อนไปยังประเด็นถัดไปแล้ว ความรู้ที่ได้จากผู้ตอบเพียงพอหรือยัง ถ้ายังควรถามอะไรอีก นอกจากการจับประเด็นแล้วผู้ถามยังต้องมุ่งเก็บรายละเอียดและลงลึกในประเด็นที่เฉพาะเจาะจง กระตุ้นให้ผู้ตอบขยายความสิ่งที่เขาพูดและหมายถึง ด้วยการให้ตัวอย่างหรืออ้างถึงเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องอย่างชัดเจน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ลึกซึ้ง รอบด้าน สมบูรณ์ในประเด็นที่ต้องการรู้ ข้อมูลในลักษณะดังกล่าวนักมนุษยวิทยาเรียกว่า Thick Description หรือข้อมูลเชิงพรรณนาที่ละเอียดสมบูรณ์ ซึ่งถือเป็นข้อมูลที่ดียิ่งสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ

สรุปได้ว่า การสัมภาษณ์ คือ การสนทนาอย่างมีจุดมุ่งหมายเป็นหลักเพื่อรวบรวมข้อมูล การสัมภาษณ์ใช้ได้ทั่วไปโดยไม่จำกัดคุณสมบัติของผู้ตอบ มีความยืดหยุ่น เปิดโอกาสให้ผู้สัมภาษณ์ซักถามตลอดจนสามารถสังเกตสีหน้าท่าทางของผู้ตอบด้วย การสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการและการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ ในการวิจัยเชิงคุณภาพมักใช้การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ โดยใช้ควบคู่ไปกับการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ อาจจำแนกเป็นการสัมภาษณ์แบบเปิดกว้าง การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การตะล่อมกล่อมเกลาหรือการซักล้วงข้อมูล และการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ขั้นตอนที่สำคัญในการสัมภาษณ์ คือ การแนะนำตัว การสร้างความสัมพันธ์ การบันทึกคำตอบ การใช้ภาษา ตลอดจนเวลาและสถานที่ที่ใช้สัมภาษณ์ ผู้วิจัยควรเลือกใช้ให้ถูกต้องตามความเหมาะสม

2.5.2 การสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion)

การสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) สร ปิ่นอักษรสกุล (2551, ออนไลน์) กล่าวว่าเป็นเทคนิคและวิธีการหนึ่งของการดำเนินกิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation) ซึ่งปัจจุบันมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการดำเนินโครงการเพื่อการพัฒนาใด ๆ ของภาครัฐและเอกชนที่จะมีผลกระทบต่อ ประชาชน ทั้งทางตรงและทางอ้อม และเพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ที่ต้องการให้ประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือได้รับผลกระทบจากโครงการ ดังปรากฏชัดเจน ในมาตรา 59 ที่บัญญัติไว้ดังนี้ บุคคลมีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจงและเหตุผลจากหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจหรือราชการส่วนท้องถิ่นก่อนการอนุญาตหรือดำเนินโครงการ หรือกิจกรรมใดที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม

สุขอนามัยคุณภาพชีวิตหรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใดที่เกี่ยวกับตนหรือชุมชนท้องถิ่น และมีสิทธิแสดงความคิดเห็นของตนในเรื่องดังกล่าว ทั้งนี้ตามกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนที่กฎหมายบัญญัติ ในที่นี้จะพูดถึงการนำเทคนิคการสนทนากลุ่มย่อยมาประยุกต์ใช้ในการนำไปสู่การพัฒนาองค์กร (Organization Development) และการพัฒนาบุคลากร (Human Development) การสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) ในทางปฏิบัติจะรวมไปถึงการปรึกษาหารือด้วย (Public Consultation) กับกลุ่มเล็ก ๆ ซึ่งเป็นเทคนิค และวิธีการที่ดีที่สุดวิธีหนึ่งของการทำกิจกรรม การมีส่วนร่วมของประชาชน เนื่องจากผู้เข้าร่วมการสนทนาทุกคนจะได้ร่วมแสดงความคิดเห็นอย่างเป็นกันเองที่สุด

1. ประโยชน์ของการสนทนากลุ่มย่อย

1. เพื่อให้ผู้ที่เข้าสนทนามีส่วนร่วมและสามารถแสดงออกทางความคิดเห็นได้อย่างแท้จริงและเปิดเผย

2. เพื่อศึกษาและเรียนรู้ความคิดเห็นตลอดจนความต้องการในเชิงบวกของผู้ที่ร่วมสนทนา

3. เพื่อวัดความรู้ความเข้าใจในและความคิดเห็นในเรื่องใดเรื่องหนึ่งของพนักงานที่มีต่อองค์กร

4. เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ทัศนคติและประสบการณ์กับพนักงาน ในการสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกันให้มากขึ้น

5. เพื่อสร้างความเป็นกันเองระหว่างพนักงานด้วยกัน และระหว่างพนักงานกับผู้บังคับบัญชาของตนเอง

6. เพื่อรับฟังข้อเสนอแนะตลอดจนคำแนะนำที่อาจมีประโยชน์ต่อองค์กรทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม

7. เพื่อนำความคิดเห็นที่ได้จากการสนทนากลุ่มย่อยไปใช้ในการพัฒนาปรับปรุงงานและใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาบุคลากรขององค์กรต่อไป

2. หลักและวิธีการดำเนินการในการทำสนทนากลุ่มย่อย

1. มีผู้ดำเนินการหนึ่งคน และผู้ช่วยผู้ดำเนินการ (ผู้คอยจดบันทึก–สรุปผล) อีกหนึ่งคน รวมเป็นสองคน

2. มีผู้ร่วมสนทนากลุ่ม กลุ่มละประมาณ 10 – 12 คน นั่งล้อมรอบผู้ดำเนินการและผู้ช่วยผู้ดำเนินการ

3. ผู้ดำเนินการจดประเด็นการพูดคุย เพื่อกันการลืมระหว่างการสนทนา

4. สร้างบรรยากาศก่อนการสนทนาให้เกิดความเป็นกันเองมากที่สุด อาจเริ่มการสนทนาอย่างไม่เป็นทางการไปก่อน

5. ผู้ดำเนินการจะต้องจำชื่อผู้ที่ร่วมสนทนาให้ได้ทุกคน ถ้าเกรงว่าจะจำไม่ได้ให้ใช้วิธีจดชื่อไว้ในสมุดบันทึกตามตำแหน่งที่คน ๆ นั้นนั่งอยู่

6. เริ่มการสนทนาโดยพูดเรื่องที่ใกล้ตัวของผู้ร่วมสนทนาก่อน เช่น คุยเรื่องงานในหน้าที่

7. พยายามให้ผู้ร่วมสนทนาทุกคนได้มีส่วนในการแสดงความคิดเห็นและได้ร่วมพูดมากที่สุดและอย่างทั่วถึง (เป็นเทคนิคอย่างหนึ่งของผู้ดำเนินการที่ต้องมีประสบการณ์การทำ สนทนากลุ่มย่อยมาก่อน)

8. ระยะเวลาการสนทนา ประมาณ 1 ชั่วโมงเศษ (ไม่ควรใช้เวลานานเกินไป เพราะผู้ร่วมสนทนาจะเบื่อหน่ายได้)

9. สถานที่สนทนาไม่ควรมีเสียงรบกวนมากนักอาจใช้ห้องนั่งเล่น ห้องรับแขกหรือถ้ามีสนามหญ้า หรือที่ร่มใต้ต้นไม้นอกอาคารก็ได้แล้วนั่งล้อมวง

10. เวลาในการสนทนา ควรเป็นเวลาที่ผู้ร่วมสนทนาว่างจริง ๆ เพื่อทุกคนจะได้อยู่ร่วมสนทนาจนจบ ไม่ลุกออกไปก่อนการสนทนาจะเสร็จสิ้น

11. ผู้ช่วยสามารถช่วยซักถามหรือร่วมสนทนาด้วยได้โดยเฉพาะบางประเด็นที่ผู้ดำเนินการอาจตกหล่นบ้าง

12. หลังการสนทนาเสร็จในแต่ละกลุ่มแล้วผู้ดำเนินการและผู้ช่วยควรมาสรุปผลสั้น ๆ และวิเคราะห์ร่วมกัน

ผลลัพธ์โดยรวมที่จะได้จากการสนทนากลุ่มย่อย การมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation) เป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญยิ่งต่อการดำเนินโครงการที่ต้องการความโปร่งใส (Transparency) ความร่วมแรงร่วมใจจากทุกฝ่าย โดยเฉพาะจากคนในองค์กรเดียวกันซึ่งถือเป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) โดยตรง ซึ่งจะสามารถลดความขัดแย้งลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังได้รับทราบความต้องการที่แท้จริงของพนักงานในส่วนต่าง ๆ ขององค์กรด้วย การสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) เป็นวิธีการที่ดีและดูจะเหมาะกับวิถีชีวิตของคนไทยวิธีหนึ่งในการดำเนินกิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นกิจกรรมที่มีลักษณะของการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระเสรีของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างแท้จริง ซึ่งนับเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งของการสื่อสารสองทาง (Two – Way Communication)

2.6 การทดสอบค่าที (T-Test)

การทดสอบค่าที (T-Test) เป็นเทคนิคการทดสอบสมมติฐานชนิดหนึ่งที่นักวิจัยนิยมใช้ การทดสอบโดยวิธีการนี้ใช้ในกรณีข้อมูลมีจำนวนน้อย ($n<30$) ผู้ที่ค้นพบการแจกแจงของ T มีชื่อว่า W.S. Gosset เขียนผลงานชิ้นนี้ออกเผยแพร่โดยใช้นามปากกาว่า “Student” ให้ความรู้ใหม่ว่าถ้าข้อมูลมีจำนวนน้อย การแจกแจงจะไม่เป็นโค้งปกติตามทฤษฎี ต่อมาการแจกแจงใหม่นี้มีชื่อว่า Student t-distribution และเรียกกันเวลาใช้ทดสอบโดยคุณสมบัติการแจกแจงนี้ว่า T-Test (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2540, หน้า 240) สถิติทดสอบ T ใช้ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย ใช้ได้กับกรณีที่มีประชากรหนึ่งกลุ่มและสองกลุ่ม (อรุณี อ่อนสวัสดิ์, 2551, หน้า 185)

การใช้ T-Test แบบ Independent เป็นสถิติที่ใช้เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่มตัวอย่างสองกลุ่มที่เป็นอิสระจากกัน ข้อมูลที่รวบรวมได้อยู่ในระดับอันตรภาคหรืออัตราส่วน ใช้สถิติการทดสอบค่า t มีชื่อเฉพาะว่า T-Test for Independent Samples สถิติตัวนี้ใช้มากทั้งในการวิจัยเชิงเปรียบเทียบและการวิจัยเชิงทดลอง ซึ่งมี 2 กรณี (ชูศรี วงศ์รัตนะ, 2552, หน้า 87)

ข้อตกลงเบื้องต้นของสถิติทดสอบ กลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มที่เป็นอิสระต่อกัน (Two Independent Samples) T-Test (Independent)

1. กลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มไม่สัมพันธ์กัน (เป็นอิสระต่อกัน)
2. ค่าของตัวแปรตามในแต่ละหน่วยเป็นอิสระต่อกัน
3. กลุ่มตัวอย่างได้มาอย่างสุ่มจากประชากรที่มีการแจกแจงแบบปกติ
4. ไม่ทราบความแปรปรวนของแต่ละประชากร

(ศิริชัย กาญจนวาสี, ทวีวัฒน์ ปิตยานนท์ และดิเรก ศรีสุโข, 2555, หน้า 58)

การใช้ T-Test แบบ Dependent เป็นสถิติที่ใช้เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่มตัวอย่างสองกลุ่มที่ไม่เป็นอิสระจากกัน และกลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียวได้แก่ สถิติการทดสอบค่า T มีชื่อเฉพาะว่า T-Test for Dependent Samples ซึ่งมักพบในการวิจัยเชิงทดลองที่ต้องการเปรียบเทียบผลระหว่างก่อนทดลองกับหลังทดลองหรือเปรียบเทียบผลระหว่างกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมที่ได้จากการจับคู่ (ชูศรี วงศ์รัตนะ, 2552, หน้า 88)

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ (2540, หน้า 240) กล่าวว่า ข้อมูลที่เรียกว่าคู่ (Pair Observation) นั้นมีหลายประเภท แต่คุณสมบัติสำคัญจะต้องเกี่ยวข้องกัน (Dependent Sample) มีข้อมูลอยู่ 2 ประเภทใหญ่ ๆ

ประเภทแรก คือ ข้อมูลที่สอบหรือวัดจากคนเดียวกัน 2 ครั้ง

ข้อตกลงเบื้องต้นของสถิติทดสอบ t-test (Mean One Sample Test) กรณีมีกลุ่มตัวอย่าง 1 กลุ่ม (One Sample)

1. ข้อมูลอยู่ในมาตรอันตรภาค (Interval Scale) หรือมาตราอัตราส่วน (Ratio Scale)
2. กลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มตัวอย่างแบบสุ่มได้จากประชากรที่มีการแจกแจงแบบปกติ
3. ค่าของตัวแปรตามแต่ละหน่วยเป็นอิสระต่อกัน
4. ไม่ทราบค่าความแปรปรวนของประชากร

(ศิริชัย กาญจนวาสี, ทวีวัฒน์ ปิตยานนท์ และดิเรก ศรีสุโข, 2555, หน้า 55)

ประเภทที่สอง เป็นประเภทคุณลักษณะของตัวอย่างที่เหมือนกันหรือใกล้เคียงกันมากที่สุดเลือกมาเป็นคู่ ๆ (Match-Pairs) เช่น เด็กฝาแฝด สามีภรรยา เชาว์ปัญญาเท่ากัน รสนิยมเดียวกัน เป็นต้น ตอนเลือกมาจะเป็นคู่ ๆ แต่ตอนทำการทดลอง หรือศึกษาจะต้องสุ่มอีกครั้ง การทดสอบความแตกต่างจะใช้ T - Dependent

ข้อตกลงเบื้องต้นของสถิติทดสอบกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มที่สัมพันธ์กัน (Two Related-Samples) t-test (Dependent or Matched Pair Sample)

1. ข้อมูล 2 ชุดได้มาจากกลุ่มตัวอย่างเดียวกัน หรือมาจากกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มสัมพันธ์กัน
2. ค่าของตัวแปรตามแต่ละหน่วยเป็นอิสระต่อกัน
3. กลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มตัวอย่างแบบสุ่มมาจากประชากรที่มีการแจกแจงแบบปกติ
4. ไม่ทราบความแปรปรวนของประชากร

(ศิริชัย กาญจนวาสี, ทวีวัฒน์ ปิตยานนท์ และดิเรก ศรีสุโข, 2555, หน้า 56-57)

2.7 บริบทของโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน

โรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ ลำพูน ตั้งอยู่เลขที่ 12 หมู่ 3 ถนนลำพูน-ป่าซาง ตำบลในเมือง อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน รหัสไปรษณีย์ 51000 โทรศัพท์ 0-5353-5303 โทรสาร 0-5351-1060 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 35 เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนมีเขตพื้นที่บริการ ได้แก่ ตำบลต้นธงทั้งหมด ตำบลเวียงยอง ด้านทิศใต้ของถนนลำพูน-ดอยติ ตำบลในเมือง ในเขตคูเมืองและชุมชนบ้านหลวย ชุมชนประตูลี้ ชุมชนจามเทวี ชุมชนมหาวันและชุมชนสันดอนรอม

ได้รับอนุญาตให้จัดตั้งเป็นโรงเรียนสตรีโดยเฉพาะ เมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม พ.ศ. 2472 โดยเช่าที่ของเจ้าผู้ครองนครลำพูน (บริเวณด้านเหนือข้างธนาคารกรุงไทยซึ่งปัจจุบันเป็นสำนักงานชุมสายโทรศัพท์ลำพูน ตรงข้ามศาลากลาง จังหวัดในปัจจุบัน) เป็นสถานที่ชั่วคราว มีนางคำปัน โภคะกุล เป็นครูใหญ่คนแรก มีนักเรียน 30 คน ครู 3 คน เปิดสอนตั้งแต่ ป.1-ม.1 และในปลายปีแรกของการเรียนการสอนมีนักเรียนเพิ่มขึ้น 91 คน ครู 5 คน ที่เดิมคับแคบ ทางราชการจึงย้ายไปที่สโมสรเสือป่า ต่อมากระทรวงศึกษาธิการจัดสรรงบประมาณให้จำนวน 2,500 บาท และจังหวัดลำพูนได้ขอความร่วมมือจากประชาชนช่วยกันบริจาคสมทบอีก 3,500 บาท รวมเป็นเงินทั้งสิ้น 6,000 บาท (หกพันบาทถ้วน) จึงได้สร้างอาคารแบบโรงเรียนมณฑลขึ้นข้างวัดพระธาตุหริภุญชัย ถนนอัฏฐารส และได้ย้ายไปอยู่อาคารนี้เมื่อวันที่ 17 มกราคม พ.ศ. 2474 มีชื่อว่า “โรงเรียนสตรีประจำจังหวัดลำพูน ส่วนบุญโญปถัมภ์” เพื่อเสริมพระเกียรติของเจ้าหญิงส่วนบุญ ชายาเจ้าจักรคำขจรศักดิ์ เจ้าผู้ครองนครลำพูนองค์สุดท้าย ซึ่งเป็นผู้อุปถัมภ์โรงเรียนในขณะนั้น

ต่อมากระทรวงศึกษาธิการได้จัดตั้งโรงเรียนการช่างสตรีขึ้นในอาคารเดียวกัน จึงให้โรงเรียนสตรีประจำจังหวัดย้ายมาอยู่หมู่บ้านสันดอนรอม ถนนลำพูน-ป่าซาง (คือที่ตั้งปัจจุบัน) เมื่อวันที่ 8 เมษายน พ.ศ.2484 แทนโรงเรียนจักรคำคณาทร ซึ่งย้ายออกไปบ้านหนองเส้ง เนื้อที่ของโรงเรียนมี 8 ไร่ 1 งาน 15 ตารางวา

ปี พ.ศ. 2491 อาคารทรุดโทรมมาก จึงย้ายกลับไปโรงเรียนการช่างสตรี ถนนอัฏฐารสชั่วคราวและต้นปี พ.ศ. 2493 กระทรวงศึกษาธิการได้จัดสรรงบประมาณจำนวน 50,000 บาท (ห้าหมื่นบาท) สำหรับสร้างอาคารเรียนชั้นเดียวแบบ 9 ห้องเรียน (อาคารไม้) พร้อมด้วยบ้านพักครู 2 หลัง ทำพิธีเปิดเมื่อวันที่ 17 มีนาคม พ.ศ. 2494 จึงย้ายโรงเรียนกลับมาที่ปัจจุบัน (หมู่บ้านสันดอนรอม ถนนลำพูน – ป่าซาง) และมีชื่อว่า “โรงเรียนสตรีลำพูน” ต่อมาในปีพ.ศ. 2498 กระทรวงศึกษาธิการได้จัดสรรงบประมาณจำนวน 30,000 บาท (สามหมื่นบาท) เพื่อจัดซื้อที่ดินเพิ่มขึ้นอีก 10 ไร่ 15 ตารางวา และในปี พ.ศ. 2503 ได้เปลี่ยนชื่อโรงเรียนเป็น “โรงเรียนส่วนบุญ-โญปถัมภ์ ลำพูน” จนถึงปัจจุบัน

พ.ศ. 2522 ได้รับงบประมาณจัดซื้อที่ดินเพิ่มอีก 10 ไร่ ในราคา 400,000 บาท (สี่แสนบาท) และได้รับมอบโอนกรรมสิทธิ์ เมื่อวันที่ 9 เมษายน พ.ศ. 2523 และในปี พ.ศ. 2547 โรงเรียนร่วมกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สมาคมผู้ปกครองและครู สมาคมศิษย์เก่า รวมทั้งผู้ปกครองนักเรียน ศิษย์ปัจจุบัน และผู้มีจิตศรัทธาได้ดำเนินการจัดซื้อที่ดินด้านทิศเหนือของโรงเรียนจำนวน 4 ไร่ 2 งาน เป็นเงิน 4,000,000 บาท

ปัจจุบันโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ ลำพูน มีที่ดิน 3 แปลงติดต่อกัน แปลงที่ 1 มีเนื้อที่ 19 ไร่ 3 งาน 44 ตารางวา แปลงที่ 2 มีเนื้อที่ 10 ไร่ แปลงที่ 3 มีเนื้อที่ 4 ไร่ 2 งาน 6 ตารางวา รวมมีเนื้อที่ทั้งหมด 34 ไร่ 1 งาน 50 ตารางวา มีอาคารเรียน 7 หลัง อาคารประกอบ 4 หลัง โรงอาหาร/หอประชุม 1 หลัง อาคารห้องสมุด 1 หลัง อาคารหอประชุมอเนกประสงค์ สร้างด้วยเงินบริจาค 1 หลังบ้านพักครู 2 หลัง สระว่ายน้ำขนาดมาตรฐาน 1 สระ อาคารพยาบาลสร้างโดยใช้เงินบริจาค จำนวน 1 หลัง อาคารโสตทัศนศึกษา 1 หลัง ห้องน้ำ – ห้องส้วม 7 หลัง ในปีการศึกษา 2559 มีนักเรียนชาย 1,124 คน นักเรียนหญิง 2,088 คน รวมนักเรียนทั้งสิ้น 3,212 คน ครู 167 คน ลูกจ้างประจำ 4 คน ครูอัตราจ้างและลูกจ้างชั่วคราว 89 คน รวมบุคลากรทั้งหมด 260 คน ปัจจุบันมีนายเล่ห์ ไทยเที่ยง เป็นผู้อำนวยการโรงเรียน

ในด้านการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 เดิมรับนักเรียนหญิงในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และสหศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ต่อมาในปีการศึกษา 2542 ได้เปิดรับนักเรียนชายในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จึงทำให้โรงเรียนเปลี่ยนสภาพจากโรงเรียนสตรีประจำจังหวัดมาเป็น โรงเรียนแบบสหศึกษา ทั้งระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย ปัจจุบัน โรงเรียนจัดการเรียนการสอนโดยใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นหลัก

ปรัชญาสถานศึกษา

การศึกษา คือ ชีวิต

คติพจน์

นตฺถิ ปัญญา สมา อาภา (แสงสว่างเสมอด้วยปัญญาไม่มี)

สภาพชุมชนโดยรวม

1) สภาพชุมชนรอบบริเวณโรงเรียนมีลักษณะเป็นชุมชนเมือง มีประชากรประมาณ 25,000 – 30,000 คนบริเวณใกล้เคียงโดยรอบโรงเรียน ได้แก่ วิทยาลัยเทคนิคลำพูน อนุสาวรีย์เจ้าแม่จามเทวี อาชีพหลักของชุมชน ได้แก่ รับราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ รับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม ค้าขาย เกษตรกร ส่วนใหญ่นับถือศาสนา พุทธ ประเพณี/ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เป็นที่รู้จักโดยทั่วไป คือ ประเพณีเดือนแปดเป็ง (สรงน้ำพระธาตุหริภุญชัย) ประเพณีเดือนยี่เป็ง (วันเพ็ญเดือนสิบสอง) ประเพณีปี๋ใหม่เมือง (สงกรานต์) และ ลอยกระทง

2) ผู้ปกครองส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี อาชีพหลัก คือ รับจ้าง ส่วนใหญ่นับถือศาสนา พุทธ ฐานะทางเศรษฐกิจ/รายได้โดยเฉลี่ยต่อครอบครัวต่อปี 30,000 – 60,000 บาท จำนวนคนเฉลี่ยต่อครอบครัว 3 คน

3) โอกาสและข้อจำกัดของโรงเรียน

โอกาส

จังหวัดลำพูนมีประวัติความเป็นมามากกว่า 1,300 ปี จึงมีแหล่งเรียนรู้ด้านโบราณสถาน โบราณวัตถุ ค่อนข้างมาก สถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญในตัวเมืองลำพูน เช่น วัดพระธาตุหริภุญชัย วัดจามเทวี วัดพระยืน เป็นต้น

โดยสภาพทางภูมิศาสตร์ จะเป็นพื้นที่ผืนเดียวกันกับจังหวัดเชียงใหม่ เป็นพื้นที่ลุ่มน้ำแม่ปิงกับ ลุ่มน้ำแม่กวง โดยจังหวัดลำพูนจะอยู่ทางด้านทิศใต้ของจังหวัดเชียงใหม่ จึงทำให้โรงเรียน

อยู่ใกล้แหล่งบริการทางวิชาการหลายแห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ในส่วนของเอกชน ได้แก่ มหาวิทยาลัยพายัพ มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่ มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทิร์น เชียงใหม่

ข้อจำกัด

1. การระดมทุนเพื่อการพัฒนาการศึกษาจากหน่วยงานส่วนท้องถิ่นและเอกชนจะระดมได้น้อยมาก เนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะให้ความสำคัญกับการพัฒนาปัจจัยพื้นฐานของสังคมมากกว่าการศึกษา เพราะเห็นผลในทีเป็นรูปธรรมส่งผลต่อคะแนนเสียงมากที่สุด ในส่วนของเอกชนนั้นเนื่องจากส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ จึงนิยมทำบุญตามความศรัทธามากกว่าการศึกษา

2. ในพื้นที่ของจังหวัดลำพูนและจังหวัดเชียงใหม่ จะมีสถาบันกวดวิชามากมายหลายแห่ง ประกอบกับค่านิยมของนักเรียนและผู้ปกครองนิยมส่งบุตรหลานเข้าเรียนกวดวิชาเกินร้อยละ 70 จึงทำให้นักเรียนส่วนหนึ่งไม่สนใจการเรียนในชั้นเรียน

ตราสัญลักษณ์ของโรงเรียน

ส.บ. **หมายถึง** ตัวอักษรย่อนามของเจ้าหญิงส่วนบุญ ชายาเจ้าจักรคำขจรศักดิ์เจ้าผู้ครองนครลำพูนองค์สุดท้าย ซึ่งเป็นผู้มอบที่ดินและอุปถัมภ์โรงเรียน

คบเพลิง **หมายถึง** พลังและแสงสว่างส่องทางชีวิตอันเข็มแข็ง

โล่ **หมายถึง** เครื่องปกป้อง และเป็นสิ่งแสดงถึง เกียรติยศชื่อเสียง

วิสัยทัศน์ของสถานศึกษา

ภายในปี พ.ศ.2564 โรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ ลำพูน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลโลกยกระดับคุณภาพการศึกษาแบบมีส่วนร่วม ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงบนพื้นฐานความเป็นไทย

อัตลักษณ์ของสถานศึกษา

โรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ ลำพูน มีอัตลักษณ์ของสถานศึกษาที่ว่า “ยิ้ม ไหว้ ทักทาย สวัสดี”

เอกลักษณ์ของสถานศึกษา

โรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ ลำพูน มีเอกลักษณ์ของสถานศึกษาที่ว่า “สร้างคนดีสู่สังคม”

แผนผังโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ ลำพูน

ภาพที่ 2.6 แผนผังโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ ลำพูน

ตางรางที่ 2.4 จำนวนนักเรียนทุกระดับชั้น ประจำปีการศึกษา 2564

ระดับชั้น	จำนวน (คน)
ชั้นม. 1	576
ชั้นม. 2	581
ชั้นม. 3	509
ชั้นม. 4	526
ชั้นม. 5	498
ชั้นม. 6	551
รวม	**3,241**

ตางรางที่ 2.5 จำนวนบุคลากร ประจำปีการศึกษา 2564

ตำแหน่ง	จำนวน (คน)
บริหาร	5
ครูผู้สอน	154
ครูต่างประเทศ	9
ลูกจ้างประจำ	1
ลูกจ้างชั่วคราว	58

ผลการประเมินคุณภาพภายนอก รอบ 4 ของโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ ลำพูน

คุณภาพของผู้เรียน

1. นักเรียนมีสุขภาพร่างกายแข็งแรงมีสมรรถภาพทางกาย น้ำหนัก ส่วนสูงตามเกณฑ์โรงเรียนจัดกิจกรรมส่งเสริมผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษทางด้านกรีฑา กีฬา เข้าร่วมการแข่งขันทั้งระดับจังหวัด ระดับภูมิภาค และระดับชาติได้รับรางวัลด้านกีฬาอย่างต่อเนื่องจนเป็นที่ยอมรับของชุมชน

2. โรงเรียนจัดกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนมีความภูมิใจในท้องถิ่นและความเป็นไทย มีความซาบซึ้ง เห็นคุณค่า และภูมิใจในความเป็นไทยโดยแสดงความชื่นชม อนุรักษ์ สร้างสรรค์และเผยแพร่ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญา ไทยและท้องถิ่น

3. มีการใช้เทคโนโลยีสืบค้นบริการได้ทั่วถึงมีสัญญาณ wifi ครอบคลุมทั้งสถานศึกษาผู้เรียนสามารถใช้โทรศัพท์เพื่อค้นหาข้อมูลที่ต้องการเรียนรู้ได้สะดวกรวดเร็ว

4. นักเรียนรู้จักการวางแผนในการทำงานมีความสนุกสนานในการทำกิจกรรม สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดีตามหลักประชาธิปไตย และทำงานร่วมกันอย่างมีความสุข กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสมมีภาวะเป็นผู้นำ และผู้ตามที่ดี มีจิตอาสารักษ์สิ่งแวดล้อม

5. ส่งเสริมให้นักเรียนสร้างสรรค์ชิ้นงานที่เกิดจากการใช้เทคโนโลยี จนเกิดเป็นนวัตกรรม ได้รับรางวัลจากหน่วยงานอื่นๆ จนเป็นที่ยอมรับ

กระบวนการบริหารและการจัดการ

1. โรงเรียนมีการบริหารและการจัดการอย่างเป็นระบบ โดยใช้รูปแบบการบริหารจัดการแบบกระจายอำนาจรูปแบบ “PINTOs Model” ใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม และได้รับความร่วมมือจากครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนมีการปรับแผนการจัดการการศึกษาตามสภาพปัญหาความต้องการจำเป็นตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษา

2. มีเครือข่ายการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาในการร่วมวางแผนพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาและรับผิดชอบต่อผลการจัดการศึกษา ได้แก่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ชุมชน องค์กรชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีความเข้าใจ พร้อมให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษาของโรงเรียนให้มีความเข้มแข็ง มีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อผลการจัดการศึกษาและขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษา

3. ใช้แอปพลิเคชั่น “SBY Student” ในการจัดการสารสนเทศนักเรียน และใช้แอปพลิเคชั่น “SBY School” ในการจัดการระบบข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียน เพื่อความสะดวกรวดเร็ว และตรวจสอบได้ในการบริหารจัดการ

การจัดประสบการณ์ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

1. ครูมีความตั้งใจ มุ่งมั่นในการพัฒนาการสอน มุ่งเน้นให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริง ใช้รูปแบบวิธีการและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ส่งเสริมให้นักเรียนแสวงหาความรู้จากสื่อเทคโนโลยี เพื่อให้ทันต่อกระแสสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยครูใช้กระบวนการวิจัยในการพัฒนาการเรียนการสอนและการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ

2. โรงเรียนมีห้องปฏิบัติการ สถานที่แหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการจัดประสบการณ์เรียนรู้ เช่นสวนพฤกษศาสตร์ ห้องสมุด ห้องปฏิบัติการต่าง ๆ

2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทะเล เจริญผล (2547) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาวิธีการและปัญหาระบบ การช่วยเหลือนักเรียนของครูที่ปรึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐ จังหวัดนนทบุรี วัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษาวิธีการ และปัญหาการปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูที่ปรึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐ จังหวัดนนทบุรี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 320 คน ได้จากการสุ่มแบบสัดส่วน และอย่างง่าย จากครูที่ปรึกษาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐ จังหวัดนนทบุรีได้รับแบบสอบถามคืน จำนวน 319 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 99.96 วิเคราะห์ข้อมูลจากการแจกแจงความถี่ ใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า 1) วิธีการปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูที่ปรึกษาใช้วิธีสังเกตพฤติกรรม นักเรียน จัดทำ ระเบียบสะสม ใช้เกณฑ์ของกรมสามัญศึกษาเพื่อคัดกรองนักเรียนจัดให้มีการประชุม ผู้ปกครอง ภาคเรียนละ 1 ครั้ง และมีการส่งต่อนักเรียนที่ต้องการความช่วยเหลือ 2) ปัญหาการ ปฏิบัติงานที่พบ คือ ครูที่ปรึกษาไม่สะดวกในการเยี่ยมบ้านนักเรียน ครูที่ปรึกษาดูแลนักเรียนที่ รับผิดชอบมากเกินไป ผู้ปกครอง และนักเรียนไม่ให้ความร่วมมือในการส่งต่อ และขาด

ความต่อเนื่อง ในการติดตามผล ข้อเสนอแนะผลการวิจัยมีดังนี้ 1) ควรให้การสนับสนุนการไปเยี่ยมบ้านนักเรียนของครูที่ปรึกษาในทุก ๆ ด้าน 2) ขอรับการสนับสนุนอัตราครูเพิ่ม 3) จัดกิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน 4) ให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

กิตติภพ เกาแกกูล (2547) ได้ศึกษาการพัฒนาครูที่ปรึกษาในการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนละหานทรายรัชดาภิเษก อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์พบว่า ครูที่ปรึกษายังไม่เข้าใจระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนทั้ง 5 ขั้นตอน คือ (1) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลขาดการจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ (2) การคัดกรองนักเรียน ครูขาดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการการคัดกรองนักเรียนกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหา (3) การส่งเสริมนักเรียนโรงเรียนให้มีกิจกรรมโฮมรูม พบว่า ครูที่ปรึกษาขาดเทคนิควิธีการการจัดกิจกรรมโฮมรูม (4) การป้องกันและช่วยเหลือนักเรียน ควรมีการให้การปรึกษาเบื้องต้นและป้องกันแก้ไขด้วยกิจกรรม (5) การส่งต่อนักเรียน ปัญหาในความยากในการส่งต่อนักเรียนและพฤติกรรมของนักเรียนไม่ดีขึ้นนอกจากนี้ยังขาดการประสานงานที่ดี ขาดการรายงานการปรับพฤติกรรมหลังการดำเนินการแก้ไขส่วนหลังการพัฒนา พบว่า ในส่วนของ (1) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลครูที่ปรึกษาจัดทำข้อมูลพื้นฐานประวัตินักเรียนในระเบียนสะสม (2) การคัดกรองนักเรียน ได้มีการคัดกรองแยกกลุ่มนักเรียนปกติกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหาทำให้สามารถช่วยเหลือแก้ไขปัญหานักเรียนได้ตรงกับนักเรียน (3) การส่งเสริมนักเรียน ครูที่ปรึกษาจัดกิจกรรมโฮมรูม ทำให้นักเรียนเข้าใจตนเอง มีทักษะในการปรับตัวและการวางแผนดำเนินชีวิตกิจกรรมเยี่ยมบ้านนักเรียนครูที่ปรึกษาและผู้ปกครองร่วมมือกันเพื่อหาทางป้องกันช่วยเหลือและแก้ไขปัญหานักเรียน (4) การป้องกันและช่วยเหลือนักเรียน ครูและนักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรนักเรียนได้แสดงออกมีการพัฒนาตามความถนัดและความสามารถ (5) การส่งต่อนักเรียนช่วยแก้ปัญหา และลดปัญหาของนักเรียนลงได้ และผลที่มีต่อครูที่ปรึกษาจากการพัฒนาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนทำให้ครูมีความตระหนัก และทำงานเป็นระบบนักเรียนได้รับการช่วยเหลือและตรงกับปัญหา

เพ็ญวิภา พรหมสุวรรณ์ (2547) ได้ประเมินโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 พบว่าด้านสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานได้ผลดี โดยคณะกรรมการเห็นความสำคัญ ความจำเป็น และประโยชน์ของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านปัจจัยพบว่าปฏิบัติได้พอใช้ โดยโรงเรียนแต่งตั้งคณะกรรมการและกำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ และส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน แต่ยังขาดงบประมาณในการเยี่ยมบ้านนักเรียนด้านกระบวนการ พบว่าการดำเนินงานดีพอใช้ โดยครูที่ปรึกษาทำความรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลทำการคัดกรองนักเรียนด้านผลผลิตพบว่าปฏิบัติได้ดีโดยระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนเป็นไปด้วยดี นักเรียนได้รับการป้องกัน และแก้ไขปัญหาได้ดีขึ้น รวมถึงการส่งเสริมให้แสดงออกตามสภาพของตนเองในกรอบ 5 ด้าน คือการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล และการคัดกรอง พบว่า ครูที่ปรึกษาได้ทำความรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลเพื่อทำการคัดกรองได้ผลดี มีการเยี่ยมบ้านนักเรียน ด้านการส่งเสริมนักเรียน พบว่าปฏิบัติได้ดีนักเรียนได้รับคำแนะนำด้านการเรียน กิจกรรมโฮมรูมที่เป็นประโยชน์ต่อนักเรียนและครูที่ปรึกษาแนะนำนักเรียนได้รู้จักป้องกันตนเองจากภัยบุคคลและสังคมภายนอก ส่วนการป้องกันและแก้ไขปัญหาพบว่าปฏิบัติได้ผลดีนักเรียนร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรมีการให้คำแนะนำปัญหาและโทษ

ของสารเสพติด การส่งต่อ พบว่า ปฏิบัติได้พอใช้ โดยครูที่ปรึกษามีการประสานงานติดตามรับช่วงเพื่อดูแลแก้ไขนักเรียนที่ถูกส่งต่อ

กัลยา อาจฤทธิ์ (2548) ได้ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน พบว่าบุคลากรในสถานศึกษาและคณะผู้ปกครองมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในภาพรวมมากเมื่อเมื่อพิจารณางานเป็นรายปัจจัยพบว่าปัจจัยด้านผู้บริหารสถานศึกษา ปัจจัยด้านบุคลากรในสถานศึกษา ปัจจัยด้านครูที่ปรึกษา ปัจจัยด้านการอบรมให้ความรู้ ปัจจัยด้านคณะผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้องส่งผลต่อการดำเนินงานมากและปัจจัยด้านคณะกรรมการหรือคณะทำงานส่งผลต่อการดำเนินงานปานกลาง ส่วนผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนจำแนกตามสภาพในสถานศึกษา พบว่าบุคลากรในสถานศึกษาและคณะผู้ปกครองมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนไม่แตกต่างกัน

ประภาศรี ศรีวงค์พันธ์ (2549) ได้ศึกษาการดำเนินงานเกี่ยวกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนประถมศึกษา ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 พบว่า ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการคัดกรองนักเรียน โรงเรียนทุกขนาดมีการดำเนินงานมาก ด้านการส่งเสริม และพัฒนานักเรียนโรงเรียนทุกขนาดมีการดำเนินงานมาก ยกเว้นโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษดำเนินงานมากที่สุด งานด้านป้องกันและแก้ไขปัญหา โรงเรียนทุกขนาดมีการดำเนินงานมาก ยกเว้นโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษดำเนินงานมากที่สุด ด้านการส่งต่อนักเรียน โรงเรียนทุกขนาดมีการดำเนินงานปานกลาง ยกเว้นโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษที่ดำเนินงานมาก ปัญหาและข้อเสนอแนะ คือ ครูมีภาระงานมาก ทำให้ไม่มีเวลาในการเยี่ยมบ้านนักเรียนและขาดงบประมาณ ผู้ปกครองไม่มีเวลามาพบครู เมื่อนักเรียนมีปัญหาและไม่เข้าใจในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผู้บริหารไม่ให้ความสำคัญเท่าที่ควรขาดการสนับสนุนงบประมาณให้มากขึ้น ควรจัดงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้เป็นระบบและดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ควรมีเครือข่ายผู้ปกครอง และควรมีการชี้แจงให้ผู้ปกครองเข้าใจถึงขั้นตอนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

วิฑูร วงษ์แหวน (2549) ได้ศึกษารูปแบบระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนหันคาราษฎร์รังสฤษฎ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยนาท พบว่าโดยรวมมีปัญหาการดูแลช่วยเหลือนักเรียนน้อย เมื่อพิจารณาเป็นด้าน พบว่าปัญหาด้านการคัดกรองนักเรียนมีมาก รองลงมาคือปัญหาด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา ส่วนด้านที่มีปัญหาน้อยที่สุดคือ ด้านการส่งเสริมนักเรียน รูปแบบระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนหันคาราษฎร์รังสฤษดิ์ มีรูปแบบที่เพิ่มเติมจากระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนคือ มีรายงานผลการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

นิกร ทองทิพย์ (2550) ได้ศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เชียงดาว พบว่า การดำเนินงานได้มีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนในความดูแล แต่นักเรียนสื่อสารด้วยภาษาไทยไม่ได้ และไม่สามารถเยี่ยมบ้านนักเรียนที่อยู่ในถิ่นทุรกันดาร มีการวางแผนในการคัดกรองนักเรียน โดยแบ่งนักเรียนออกเป็น 4 กลุ่ม คือกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหา และกลุ่มที่มีความสามารถพิเศษ แต่นักเรียนมีพฤติกรรมไม่ชัดเจนจึงจัดกลุ่มได้ยาก มีการจัดกิจกรรม บันทึก รายงาน กิจกรรมโฮมรูม และกิจกรรมในหอพัก และมีการประชุมผู้ปกครอง แต่ขาดอุปกรณ์ในการพัฒนานักเรียน และครูไม่มีเวลาให้กับนักเรียนมีการมอบหมายหน้าที่

ให้นักเรียนรับผิดชอบในห้องเรียน มีการจัดทำแนวทางในการช่วยเหลือนักเรียน แต่นักเรียนไม่ยอมรับการช่วยเหลือจากครู นอกจากนี้ได้มีการส่งต่อให้ฝ่ายครูฝ่ายปกครองครูพยาบาลได้ช่วยพฤติกรรมนักเรียน

จุติกรณ์ นิสสัย (2558) การศึกษาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนบ้านหนองปรือสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า สภาพที่เป็นจริงในปัจจุบันของการดำเนินงาน ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งต้องหาทางแก้ไขตามลำดับดังนี้ ด้านการส่งต่อนักเรียน ด้านการคัดกรองนักเรียนด้านการพัฒนานักเรียน ด้านการแก้ไขปัญหานักเรียน ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลด้านการป้องกันนักเรียน และด้านการส่งเสริมนักเรียน สภาพทีควรจะเป็นของการดำเนินงานในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งต้องหาทางปรับปรุงให้ดีขึ้นตามลำดับดังนี้ ด้านการป้องกันนักเรียนด้านการส่งเสริมนักเรียน ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการแก้ไขปัญหานักเรียนด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการพัฒนานักเรียน และด้านการส่งต่อนักเรียน ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการดำเนินงานในภาพรวมอยู่ในระดับต้องการพัฒนาตามลำดับ

อภิสิทธิ์ รอดบำเรอ (2559) รูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพและปัญหาการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 ในภาพรวมสภาพการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีการปฏิบัติในระดับมากและมีปัญหาในระดับปานกลาง 2) รูปแบบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีองค์ประกอบของรูปแบบ ประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 บทบาทของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนส่วนที่ 2 ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ส่วนที่ 3 กระบวนการบริหาร ส่วนที่ 4 การพัฒนารูปแบบ 3) การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ของรูปแบบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6

ธิตินัดดา สิงห์แก้ว (2562) เรื่องการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้วงจร PDCA : กรณีศึกษาโรงเรียนวัดป่าตึงห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน ผลการศึกษาพบว่า โรงเรียนยังมีปัญหาขาดการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบ ขาดการกำกับติดตามอย่างต่อเนื่อง ส่วนการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้วงจร PDCA ของโรงเรียนวัดป่าตึงห้วยยาบนั้น ต้องมีการพัฒนาและจัดทำเอกสารคู่มือที่สมบูรณ์ มีการกำหนดหลักเกณฑ์การประเมินมีแบบฟอร์มเอกสารการประเมินและแบบบันทึกพฤติกรรมนักเรียนให้ชัดเจนตามวงจร PDCA เพื่อใช้ในการดำเนินงานระบบ

จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของ โรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน พบว่ามีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมนักเรียนการป้องกันและแก้ปัญหา และการส่งต่อนักเรียน ผ่านงานด้านความร่วมมือระหว่างงานปกครองและงานแนะแนว นำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยในครั้งนี้

บทที่ 3
วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของ โรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน มีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

3.1 วิธีการศึกษา

3.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.4 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

3.7 การนำเสนอข้อมูล

3.1 วิธีการศึกษา

3.1.1 ศึกษาจากเอกสาร (Documentary Study) โดยทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวคิดการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิค SWOT หลักการเก็บข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพ ข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1.2 ศึกษาในภาคสนาม (Field Study) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามในโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน โดยการสัมภาษณ์ จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่ใช้ในการวิจัย โดยการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 13 คน ประกอบไปด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน 1 คน, รองผู้อำนวยการโรงเรียน 4 คน, ผู้ช่วยรองผู้อำนวยการ 1 คน, ครูผู้สอน 6 คน คณะกรรมการสถานศึกษา 1 คน

3.1.3 การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้ร่วมสนทนากลุ่มจำนวน 6 รูป/คน ประกอบไปด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 1 คน, รองผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 2 คน, นักวิชาการและอาจารย์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา จำนวน 3 รูป/คน

3.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัยครั้งนี้มีความเกี่ยวข้องกับการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัด ผู้วิจัยจึงได้คัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัย โดยคัดเลือกจากตัวบุคคลที่สามารถเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เกี่ยวกับการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

3.2.1 กลุ่มสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi Structure Interview) จำนวน 6 รูป/คน ประกอบไปด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน 1 รูป, รองผู้อำนวยการโรงเรียน 3 รูป/คน, และครูผู้สอน 2 คน โดยกำหนดเกณฑ์การพิจารณาคุณสมบัติข้อใดข้อหนึ่งหรือหลายข้อ ดังนี้ (1) ทำงานด้านการศึกษาและ/หรือ (2) มีประสบการณ์ทำงานด้านที่เชี่ยวชาญอย่างน้อย 3 ปี ผลการคัดเลือกผู้ให้การสัมภาษณ์จำนวน 6 รูป/คน

3.2.2 กลุ่มสนทนา (Focus Group Discussion) จำนวน 6 รูป/คน ประกอบไปด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรมพระชัยยะวงศาพัฒนา จำนวน 1 รูป, รองผู้อำนวยการโรงเรียนเวียงเจดีย์วิทยา จำนวน 1 คน, รองผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดพระธาตุห้าดวง จำนวน 1 คน, นักวิชาการและอาจารย์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา จำนวน 3 รูป/คน โดยกำหนดเกณฑ์การพิจารณาคุณสมบัติข้อใดข้อหนึ่งหรือหลายข้อ ดังนี้ (1) ทำงานด้านการศึกษาและ/หรือ (2) มีประสบการณ์ทำงานด้านที่เชี่ยวชาญอย่างน้อย 3 ปี ผลการคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญได้ผู้เชี่ยวชาญ 6 รูป/คน ซึ่งจำแนกตามความเชี่ยวชาญ

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล การบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน เป็นเครื่องมือการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ประมวลผลจากการศึกษา แนวทางการพัฒนาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน แบ่งเป็น 3 ประเภท คือ

3.3.1 กรอบการศึกษาเอกสารทางวิชาการ เป็นกรอบการศึกษาเอกสารโดยผู้วิจัยศึกษาเกี่ยวกับชนิดของเอกสาร บทความ รายงานการวิจัย ตำรา รายงาน คู่มือ เอกสารต่าง ๆ ของหน่วยงาน โดยประกอบด้วย ชื่อเอกสาร ชื่อผู้แต่ง และปีที่พิมพ์ สถานที่พิมพ์ สาระสำคัญของเอกสาร สรุปเนื้อหาที่สำคัญ

3.3.2 กรอบการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi Structurd Interview) เป็นการสัมภาษณ์แบบเปิดกว้างสำหรับข้อมูลที่หลากหลาย แบบไม่เป็นทางการ ไม่จำกัดคำตอบ ไม่เคร่งครัดในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งลักษณะและเนื้อหาตลอดจนขั้นตอนการสร้างแบบสัมภาษณ์มีรายละเอียด ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้รับการสัมภาษณ์

ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบันการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน

3.3.3 กรอบการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เป็นประเด็นคำถามในการสนทนากลุ่มที่ได้มาจาการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์สภาพปัจจุบันการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อขอคำเสนอแนะและวิธีการแก้ปัญหาโดยใช้การสนทนากลุ่ม แล้วนำข้อเสนอแนะและวิธีการแก้ปัญหาจากผู้ร่วมสนทนากลุ่ม มาวิเคราะห์เพื่อหาแนวทาง การพัฒนาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน

1) การคัดเลือกผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม

การคัดเลือกผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม เพื่อกำหนด แนวทางการพัฒนาการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์สูงสุด ผู้วิจัยใช้หลักการเลือกผู้เข้าร่วมสนทนาที่มีภูมิหลังคล้ายคลึงกันในการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อพัฒนาผลการดำเนินงานโดยตรง

การคัดเลือกผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสนทนากลุ่ม จำนวน 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้บริหารและคณะครูผู้เกี่ยวข้องการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือ 4 รูป/คน กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ 2 รูป/คน รวมทั้งหมด 6 รูป/คน

2) เครื่องมือที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการสนทนากลุ่มครั้งนี้คือ

(1) กลุ่มผู้ดำเนินการจัดสนทนากลุ่ม ได้แก่ผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) จำนวน 1 ท่าน และผู้จดบันทึกการสนทนา (Note–Taker) จำนวน 1 ท่าน รวม 2 ท่าน

(2) แนวทางการสนทนากลุ่ม เรื่องแนวทางการพัฒนาการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน ซึ่งมีขั้นตอนการสร้างดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยนำผลการศึกษาสภาพปัจจุบันการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน เป็นกรอบในการกำหนดโครงสร้างแนวคำถาม

ขั้นตอนที่ 2 สร้างคู่มือการสนทนากลุ่ม ตามโครงสร้างแนวคำถามที่กำหนดไว้ซึ่งประกอบด้วยคำถามหลัก และคำถามขยายที่มีความยืดหยุ่นสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ของกลุ่ม

ขั้นตอนที่ 3 นำคู่มือการสนทนากลุ่มที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบความตรงของเนื้อหาและความเหมาะสมของข้อคำถามก่อนหลังในคำถามหลักรวมถึงความเหมาะสมและเป็นไปได้ของคำถามขยาย

ขั้นตอนที่ 4 ปรับปรุงแก้ไขคู่มือการสนทนากลุ่มตามข้อเสนอแนะจนสมบูรณ์พร้อมที่จะนำไปใช้จริง

3.3.4 วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ผู้วิจัยได้นำไปใช้เป็นเครื่องมือในการศึกษา ได้แก่ เครื่องบันทึกเสียงและกล้องถ่ายรูปจากสมาร์ตโฟน

3.4 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

3.4.1 ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และจัดสร้างแบบสัมภาษณ์ โดยนำแนวคิดงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มากำหนดโครงสร้างและขอบเขตเนื้อหาให้ครอบคลุมข้อมูลทุกส่วนที่ต้องการสอบถาม

3.4.2 นำข้อมูลจากกรอบแนวคิด และวัตถุประสงค์ของการวิจัยมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างคำถามในการวิจัย

3.4.3 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือเป็นการหาค่าความเที่ยงตรงตามเนื้อหา จากผู้เชี่ยวชาญจำนวนสามท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) และโครงสร้างของเครื่องมือ โดยนำกรอบการศึกษาเอกสารทางวิชาการ และกรอบการสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาหลัก อาจารย์ที่ปรึกษารอง และอาจารย์ประจำหลักสูตร เพื่อตรวจสอบและแก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งอาจารย์ที่ปรึกษาทั้งสามท่านได้แก่

1) พระมหาสกุล มหาวีโร, ผศ.ดร. ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของเนื้อหา อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏ-ราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา วุฒิการศึกษา ปร.ด. (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

2) ศ.ดร.พศิน แตงจวง ตรวจสอบความเหมาะสมของข้อคำถาม อาจารย์ประจำหลักสูตร ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏ-ราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา วุฒิการศึกษา ปริญญาเอก

3) ดร.ฉัตรชัย ศิริกุลพันธ์ ตรวจสอบความเหมาะสมของข้อคำถาม อาจารย์ประจำหลักกสูตร ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏ-ราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา วุฒิการศึกษา ปริญญาเอก

ผู้วิจัยจะได้ตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขความถูกต้องสมบูรณ์ของเนื้อหา เพื่อให้ได้แบบสอบถามที่มีความเที่ยงตรงตามเนื้อหาและความเหมาะสมของคำถามโดยใช้แบบวัดดัชนีความสอดคล้อง (Index Of Consistency : IOC) (สมบูรณ์ สุริยวงศ์ และคณะ, 2544, หน้า 157-158) ได้ค่าเท่ากับ .84 แต่ละข้อคำถามนำไปใช้ได้

3.4.4 ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการแนะนำ มาปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้สมบูรณ์โดยปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาอีกครั้ง

3.4.5 ผู้วิจัยได้แก้ไขปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ตามข้อเสนอแนะจากการแนะนำของผู้เชี่ยวชาญพร้อมจัดพิมพ์เป็นแบบสัมภาษณ์ฉบับจริง เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยดำเนินการ ดังนี้

3.5.1 ศึกษาจากเอกสาร (Documentary Study) รวบรวมข้อมูลจากเอกสารโดยทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวคิดการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิค SWOT Analysis หลักการเก็บข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพ ข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.5.2 ศึกษาสภาพปัจจุบันการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน เป็นการสัมภาษณ์โดยสนทนาตัวต่อตัวแบบเผชิญหน้า ผู้สัมภาษณ์จะเริ่มต้นจากการแนะนำตัว แนะนำวัตถุประสงค์ของการมาสัมภาษณ์ และพยายามสร้างความเป็นกันเองกับผู้ถูกสัมภาษณ์มากที่สุดถึงแม้ว่าผู้ถูกสัมภาษณ์จะเป็นผู้ร่วมงานก็ตาม ผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ ประกอบไปด้วย ผู้อำนวยการ 1 รูป รองผู้อำนวยการ 4 คน ผู้ช่วยรองผู้อำนวยการ 1 ครูผู้สอน 6 คน คณะกรรมการสถานศึกษา 1 คน รวมทั้งหมด 13 รูป/คน

1) การเตรียมการ การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้เตรียมแบบบันทึก หนังสือยินยอมโดยได้รับการบอกกล่าวและเต็มใจ (Informed Consent Form) เพื่อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ได้รับทราบและยินยอมเป็นถูกสัมภาษณ์

2) การดำเนินการ การสัมภาษณ์ตามโครงสร้าง เป็นการสัมภาษณ์แบบเปิดกว้างสำหรับข้อมูลที่หลากหลาย แบบไม่เป็นทางการ ไม่จำกัดคำตอบ ไม่เคร่งครัด ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ในประเด็น ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้รับการสัมภาษณ์

ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบันการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน

3.5.3 การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ใช้คำถามสนทนา เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลได้แสดงความคิดเห็น และความรู้สึกอย่างเป็นอิสระ โดยใช้กระบวนการสุนทรียสนทนา ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นในการสนทนากลุ่มไว้นำมาวิเคราะห์ข้อมูลตามกรอบการศึกษาที่วางไว้ โดยการวิเคราะห์ตามกรอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อสรุปเหตุการณ์หรือกฎเกณฑ์ตลอดจนหลักการต่าง ๆ ของการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และแนวทางการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผู้ให้ข้อมูลในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จำนวน 6 รูป/คน ประกอบไปด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรมพระชัยยะวงศาพัฒนา จำนวน 1 รูป, รองผู้อำนวยการโรงเรียนเวียงเจดีย์วิทยา จำนวน 1 คน, รองผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดพระธาตุห้าดวง จำนวน 1 คน, นักวิชาการและอาจารย์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา จำนวน 3 รูป/คน

1) การเตรียมตัวทำงานภาคสนาม

(1) ผู้วิจัยขอหนังสืออนุเคราะห์การเก็บข้อมูลโดยการสนทนากลุ่มจากรองอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล และขอเชิญผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มพร้อมทั้งติดต่อประสานงานกับสถานศึกษาที่บุคลากรผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเพื่อขออนุญาตบุคคลดังกล่าว

(2) จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามได้แก่ สมุดบันทึก เทปบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูป ของที่ระลึกและคู่มือการสนทนากลุ่ม

(3) ซักซ้อมทำความเข้าใจในหลักการ วิธีการและขั้นตอนการจัดสนทนากลุ่มเพื่อให้ผู้ดำเนินการ ผู้จดบันทึกการสนทนาและผู้บริการทั่วไปมีความพร้อมในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยอยู่ภายใต้การควบคุมของอาจารย์ที่ปรึกษา

2) การดำเนินการสนทนากลุ่ม

(1) ผู้วิจัยจัดเตรียมสถานที่และอุปกรณ์ที่จะใช้ในการสนทนากลุ่มให้พร้อมก่อนผู้เข้าร่วมสนทนาจะเดินทางมาถึง

(2) สร้างความสัมพันธ์ที่ดีเมื่อผู้เข้าร่วมสนทนาเดินทางมาถึงโดยผู้วิจัยและผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดสนทนาทุกคนพยายามพูดคุยและซักถามอย่างเป็นมิตรเพื่อสร้างบรรยากาศที่ดีก่อนเริ่มต้นสนทนา

(3) เมื่อสนทนาเสร็จสิ้นลงผู้วิจัยแสดงความขอบคุณ ผู้ร่วมสนทนาทุกคน และดูแลอำนวยความสะดวกจนผู้ร่วมสนทนาเดินทางกลับ

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

การวิเคราะห์ข้อมูลของงานวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย ดังนี้

3.6.1 วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง โดยสรุปเขียนแบบบรรยายพรรณนา และข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล สถิติที่ใช้ ได้แก่ ความถี่และร้อยละ

3.6.2 การวิเคราะห์ผลของการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาเขียนสรุปแบบบรรยายพรรณนา

3.6.3 สถิติที่ใช้ในการวิจัย

1. สถิติพื้นฐาน คือ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

1.1 ค่าเฉลี่ย (Mean) ใช้สูตรดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, หน้า 105)

$$\bar{x} = \frac{\sum x}{n}$$

เมื่อ $\bar{x}$ แทน ค่าเฉลี่ยเลขคณิต

$\sum x$ แทน ผลบวกของข้อมูลทุกค่า

n แทน จำนวนข้อมูลทั้งหมด

1.2 ร้อยละ (Percentage) ใช้สูตรดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, หน้า 104)

$$P = \frac{f}{N} \times 100$$

เมื่อ p แทน ค่าร้อยละ
f แทน ความถี่ที่ต้องการแปลงให้เป็นค่าร้อยละ
N แทน จำนวนความถี่ทั้งหมด

2. การหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยคำนวณจากสูตร

$$S.D = \sqrt{\frac{\sum(x_i - \bar{x})^2}{(n-1)}}$$

เมื่อ S.D แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
x_i แทน ค่าของข้อมูลแต่ละตัว
$\bar{x}$ แทน ค่าเฉลี่ยของข้อมูลทั้งหมด
n แทน จำนวนข้อมูลทั้งหมด
$\sum$ แทน จำนวนผลรวม

3. เพื่อตอบคำถามของการวิจัยการทดลองโดยใช้สถิติ Paired Sample T- Test

ใช้สูตร $t = \frac{\bar{D}}{S_{\bar{D}}}$

เมื่อ D = ความแตกต่างของค่าของตัวแปรตามแต่ละคู่
$\bar{D}$ = ค่าเฉลี่ยของ D
d_1 เป็นค่าเบี่ยงเบนของแต่ละความแตกต่างจากความแตกต่างเฉลี่ย
d_i = $D_i - \bar{D}$
S_D^2 = $\frac{\sum d_i^2}{(n-1)}$ = ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของ D
$S_{\bar{D}}^2$ = $\frac{s_D^2}{n}$ เท่ากับ S^2 ของค่าเฉลี่ยความแตกต่าง
ในการทดสอบสมมุติฐาน $H_0 : \bar{D} = 0$
ดังนั้น $t = \frac{\bar{D}}{S_{\bar{D}}}$
ช่วงความเชื่อมั่นเท่ากับ 95%C.L. = $\bar{D} \pm t_{0.005} s_{\bar{D}}$

3.7 การนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาที่เรียบร้อยแล้ว ได้นำเสนอผลการวิเคราะห์แบบตาราง และแบบบรรยายขยายความตามแนวคิดและข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ การนำเสนอรายงานในวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 5 บท คือ

บทที่ 1 บทนำ

บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 5 บทสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ นอกจากนี้ผู้วิจัยได้นำข้อมูลการวิจัยได้ทำเป็นบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิจัยต่อไป

บทที่ 4
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงคุณภาพเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน จำแนกผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

4.1 ผลการศึกษาสภาพการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน

4.2 ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน

4.3 ผลการทดลองใช้รูปแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน

4.4 สรุปผลการประเมินผลการใช้รูปแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน

4.1 ผลการศึกษาสภาพการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน

4.1.1 ผลการศึกษาเอกสาร

ผลการศึกษาจากเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน พบว่าโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูนได้มีการดำเนินงานบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนทั้ง 5 ด้านได้แก่ ด้านที่ 1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล โดยครูทีปรึกษาประจำชั้นได้ดำเนินการเกี่ยวกับการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้วยการนำข้อมูลพื้นฐานของนักเรียน 5 ด้าน ได้แก่ ความสามารถ ด้านสุขภาพ ด้านครอบครัว ด้านยาเสพติดและด้านความปลอดภัย มาเก็บรวบรวมแล้ววิเคราะห์ออกมาถึงตัวนักเรียนแต่ละคน เพื่อนำไปสู่กระบวนการคัดกรองต่อไป และครูที่ปรึกษามีการเยี่ยมบ้านนักเรียนอย่างเป็นทางการ ภาคเรียนละ 1 ครั้ง เมื่อพบปัญหาเกี่ยวกับตัวนักเรียน ครูที่ปรึกษาและโรงเรียนจะร่วมกันแก้ปัญหากับผู้ปกครองหรือผู้ดูแลนักเรียน เพื่อให้ความช่วยเหลืออย่างทันที ด้านที่ 2 การคัดกรองนักเรียน ครูที่ปรึกษาได้ดำเนินการเกี่ยวกับการคัดกรองนักเรียนด้วยการนำข้อมูลที่เกี่ยวกับตัวนักเรียนมาจัดเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มปกติ คือ นักเรียนที่ได้รับการวิเคราะห์ข้อมูลแล้วอยู่ในเกณฑ์ปกติ 2) กลุ่มเสี่ยง คือ นักเรียนที่ได้รับการวิเคราะห์ข้อมูลแล้วอยู่ในเกณฑ์เสี่ยง 3) กลุ่มมีปัญหา คือ นักเรียนที่ได้รับการวิเคราะห์ข้อมูลแล้วอยู่ในเกณฑ์มีปัญหาต้องช่วยเหลือและแก้ไขอย่างใกล้ชิด ด้านที่ 3 การส่งเสริมพัฒนานักเรียน ครูที่ปรึกษาได้ดำเนินการเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหาโดยการจัดกิจกรรมโฮมรูม (Home Room) อย่างต่อเนื่องในทุก ๆ เช้า ในส่วนของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนนั้น ครูที่ปรึกษาได้เน้นการพัฒนานักเรียน

ให้เป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์ โดยเป็นกิจกรรมที่สร้างสรรค์และสามารถเป็นภูมิคุ้มกันให้กับนักเรียน เช่น กิจกรรมส่งเสริมด้านคุณธรรม จริยธรรม กิจกรรมไหว้พระสวดมนต์ เป็นต้น มีการแนะแนว การสอนซ่อมเสริม และช่วยเหลือนักเรียนในเรื่องต่าง ๆ เพื่อช่วยส่งเสริมพัฒนาตัวนักเรียน ด้านที่ 4 การป้องกันและแก้ไข โรงเรียนได้มีการป้องกันนักเรียนปกติไม่ให้ตกอยู่ในกลุ่มเสี่ยงโดยการดูแลอย่างใกล้ชิดให้คำปรึกษาอย่างต่อเนื่อง มีการจัดกิจกรรมเพื่อนเตือนเพื่อน กิจกรรมสอนซ่อมเสริม ครูฝ่ายปกครองรับผิดชอบควบคุมความประพฤตินักเรียน มีครูเวรคอยดูแลความเรียบร้อยคอยแก้ปัญหาประจำวัน เช่น การลักขโมย การประพฤติผิดระเบียบวินัย ความไม่เรียบร้อยตามมารยาทของไทย มีการจัดกิจกรรมอบรมคุณธรรมจริยธรรมประจำทุกวันเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ และด้านที่ 5 การส่งต่อ โรงเรียนมีการส่งต่อเพื่อแก้ไขปัญหาระหว่างครูที่ปรึกษาประจำชั้น ครูที่ปรึกษากับเพื่อนครู ครูแนะแนว และผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านหรือหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้องอยู่เสมอ เช่น ครูประจำชั้นนำปัญหานักเรียนเสนอเพื่อนครูเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหา นักเรียนมีความประพฤติไม่เหมาะสม ครูประจำชั้นส่งต่อไปยังครูฝ่ายปกครอง หรือครูแนะแนว เป็นต้น เนื่องจากงานวิจัยนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเกี่ยวกับการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนใน 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการคัดกรองนักเรียน และด้านการส่งเสริมพัฒนานักเรียนของโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูนในด้านการคัดกรองนักเรียน ครูได้ดำเนินการคัดกรองนักเรียนจากข้อมูลที่ได้มาจากขั้นตอนการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล จากนั้นจัดนักเรียนเป็นเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มปกติ 2) กลุ่มเสี่ยง และ 3) กลุ่มมีปัญหา ในการดำเนินการดังกล่าวนี้ การจัดเก็บข้อมูลบางครั้งยังไม่มีการประมวลข้อมูลอย่างเป็นระบบ และครูที่ปรึกษาประจำชั้นยังขาดความเข้าใจในกระบวนการการคัดกรองที่ถูกต้องไปบ้าง และในด้านการส่งเสริมพัฒนานักเรียน ครูได้ดำเนินการส่งเสริมพัฒนานักเรียนโดยการจัดกิจกรรมโฮมรูมในทุก ๆ เช้า มีการแบ่งกิจกรรมส่งเสริมพัฒนานักเรียนออกเป็น 2 กิจกรรมหลักได้แก่ กิจกรรมเสริมสร้างทักษะการดำรงชีวิต และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ในการดำเนินการด้านนี้อาจจะยังมีปัญหาอยู่บ้าง เนื่องจากครูที่ปรึกษาประจำชั้นยังขาดความเข้าใจในด้านการส่งเสริมพัฒนานักเรียนเช่นเดียวกับด้านการคัดกรอง จึงทำให้การส่งเสริมพัฒนานักเรียนยังไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร

4.1.2 ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม SWOT Analysis

การวิเคราะห์ (SWOT Analysis) ของโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

จุดแข็ง

1. ด้านคุณภาพของผู้เรียน

ผู้เรียนมีทักษะชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข มีการพัฒนาด้านคุณธรรม จริยธรรมที่เหมาะสม ตามอัตลักษณ์ เอกลักษณ์ของผู้เรียน “ผู้เรียนมีกิจวัตรดี การงานดี การเรียนดี ความประพฤติดี เป็นนักเรียนที่มีคุณภาพ ดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข” ผ่านการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น กิจกรรมวิถีพุทธที่จัดขึ้นทุกวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา กิจกรรม Home Room กิจกรรมระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยเน้นให้ผู้เรียนมีวินัย ซื่อสัตย์ รับผิดชอบ และมีจิตสาธารณะตลอดจนการดูแลสุขภาพจิตผ่านกิจกรรมแนะแนว กิจกรรมส่งเสริมด้านสุนทรียภาพ ผ่านกิจกรรม

ศิลปะและดนตรี กิจกรรมให้ความรู้ด้านสุขภาพเกี่ยวกับการดูแลตัวเองให้กับนักเรียนโดยเฉพาะช่วงที่มีการแพร่ระบาดของโรคไข้เลือดออก ไข้หวัดใหญ่ และเชื้อไวรัสโควิด 19

2. ด้านการบริหารและการจัดการ

มีการนำข้อมูลจากการวิเคราะห์สภาพปัญหา (SWOT) มาใช้ในการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง สถานศึกษามีการดำเนินงานพัฒนาวิชาการ ตามหลักสูตรสถานศึกษา มุ่งพัฒนาผู้เรียนรอบด้าน เชื่อมโยงกับชีวิตจริง พัฒนาครูและบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพตรงตามความต้องการของครู จัดให้มีชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนางาน จัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ และมีความปลอดภัย จัดระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับสภาพของสถานศึกษา

3. ด้านการจัดเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

โรงเรียนได้ดำเนินการส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริง มีการดำเนินงาน จัดกิจกรรมอย่างหลากหลาย มีแผนการจัดการเรียนรู้ที่สามารถนำไปจัดกิจกรรมได้จริง มีนวัตกรรมในการจัดการเรียนรู้ ใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยมุ่งเน้นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นทักษะการคิด โดยเฉพาะการคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ คิดแบบวินิจฉัย คิดแก้ปัญหา สามารถสรุปองค์ความรู้ นำเสนอผลงาน แสดงความคิดเห็น และนำไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ ใช้กระบวนการแก้ปัญหาการสอนแบบโครงงาน มีกระบวนการตรวจสอบและประเมินผู้เรียนอย่างเป็นระบบ

จุดอ่อน

1. ด้านคุณภาพของผู้เรียน

ผู้เรียนในระดับชั้น ม.1–ม.6 บางคนมีพัฒนาในด้านการอ่าน/เขียนทั้งภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ทักษะการคำนวณ และระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ต่ำกว่าเกณฑ์ โดยเฉพาะสาระการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ

2. ด้านการบริหารและการจัดการ

การสร้างเครือข่ายความร่วมมือของผู้ปกครอง ชุมชน องค์กร และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาของโรงเรียนยังมีน้อยและยังไม่ครอบคลุมทุกฝ่าย การมีส่วนร่วมและรับผิดชอบต่อผลการจัดการศึกษามีเพียงฝ่ายเดียวคือสถานศึกษา การขับเคลื่อนคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กที่ขาดเงินระดมทุนเพื่อใช้ในการบริหารและพัฒนาโรงเรียน

3. ด้านการจัดเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

กระบวนการจัดการเรียนการสอนยังไม่ค่อยหลากหลาย มีการนำสื่อเทคโนโลยีมาให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองน้อย นักเรียนไม่ค่อยมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูใช้วิธีการวัดผลประเมินผลที่ไม่ค่อยหลากหลาย อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ที่ใช้ประกอบการเรียนการสอนยังไม่ค่อยเพียงพอกับนักเรียน

โอกาส

ผู้ปกครองให้ความไว้วางใจและมีความเชื่อมั่นโรงเรียนและครูผู้สอน นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ กล้าแสดงออก ประพฤติปฏิบัติตนตามระเบียบวินัย โรงเรียนได้รับการยอมรับจากประชาชน และสังคม หน่วยงานและองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนให้การสนับสนุนกิจกรรมของ

โรงเรียน เช่น โครงการเรียนฟรี 15 ปี อย่างมีคุณภาพ ทุนการศึกษาสามเณรเรียนดีแต่ยากจน สถานภาพของโรงเรียนเป็นโรงเรียนรัฐบาลประจำจังหวัดลำพูนที่มีชื่อเสียงที่ตั้งอยู่ใจกลางอำเภอเมืองลำพูน จึงได้รับการสนับสนุนและความร่วมมือจากหน่วยงานในท้องถิ่น สมาคมผู้ปกครอง สมาคมศิษย์เก่า และองค์กรต่าง ๆ บริจาคเงินทุน วัสดุอุปกรณ์สนับสนุนการศึกษา ส่งผลทำให้การศึกษาของโรงเรียนมีการพัฒนา มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น นักเรียนอยู่ในเขตพื้นที่บริการทำให้การเดินทางมาเรียนสะดวก มีวัฒนธรรมองค์กรและธรรมเนียมปฏิบัติที่ดี มีภูมิปัญญาท้องถิ่นและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายทั้งภายในสถานศึกษาและภายนอกสถานศึกษา ชุมชนรอบ ๆ มีการให้บริการสื่อเทคโนโลยี และแหล่งเรียนรู้ เพื่อการสืบค้นข้อมูลแก่ครูและนักเรียนอย่างสะดวกสบาย ความเจริญทางเทคโนโลยีมีพัฒนาการก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้การจัดการเรียนรู้มีรูปแบบที่หลากหลายและทันสมัย

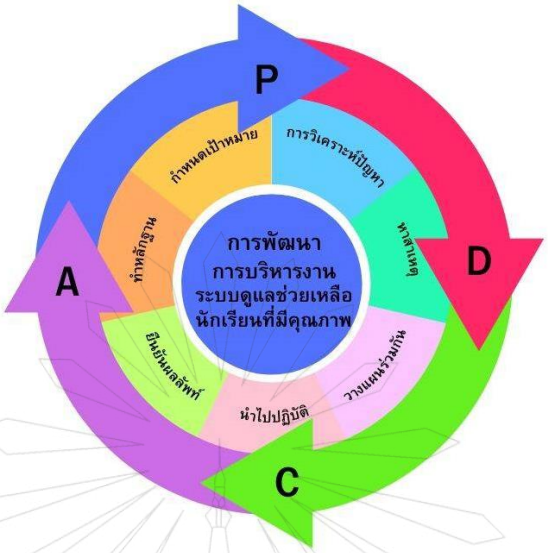
อุปสรรค

ด้านพฤติกรรมของนักเรียน นักเรียนบางส่วนขาดความเอาใจใส่ต่อการเรียน พฤติกรรมของนักเรียนบางคนไม่เหมาะสม เนื่องจากผู้ปกครองอยู่ในวัยทำงานจึงดูแลลูกหลานได้ไม่ดีเท่าที่ควร เช่น การมาเรียน การใช้สื่อเทคโนโลยี (โทรศัพท์) หรือพฤติกรรมการมาเรียน การใส่ใจในการเรียนและพฤติกรรมด้านต่าง ๆ โรงเรียนไม่สามารถคัดเลือกคัดกรองนักเรียนได้เท่าที่ควร ทำให้ได้นักเรียนมีพื้นฐานความรู้แตกต่างกันมาก ด้านการเมืองและกฎหมาย นโยบายการจัดการศึกษามีภาระงานที่มากทั้งของโรงเรียนและชุมชน ทำให้ประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนของครูลดลง นโยบายของรัฐเปลี่ยนแปลงบ่อย ทำให้การดำเนินงานต้องปรับเปลี่ยนตามรัฐบาลจึงขาดความต่อเนื่องในการพัฒนา ด้านเศรษฐกิจและสังคม แนวโน้มโครงสร้างประชากรวัยเรียนลดลง ประกอบกับวัฒนธรรมสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปส่งผลให้เยาวชนไทยละเลยวัฒนธรรมประเพณีไทย และระเบียบวินัยของผู้เรียนตลอดถึงการเรียกร้องสิทธิของตนเองโดยไม่คำนึงถึงวัฒนธรรมองค์กรของสถานศึกษา

จากการวิเคราะห์ข้อมูลของโรงเรียนพบปัญหาในการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน และได้สร้างระบบการแก้ไขปญหามีลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. สร้างรูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน

2. นำรูปแบบที่สร้างขึ้นมาดำเนินการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เมื่อวันที่ 5 เดือน ตุลาคม พ.ศ.2565 เพื่อหาความคิดเห็นยืนยันเกี่ยวกับรูปแบบที่ได้ว่ามีความเหมาะสมหรือไม่อย่างไร ทำให้ได้รูปแบบการดำเนินงานออกมาในรูปแบบ PDCA MODEL โดยรายชื่อของผู้ร่วมสนทนากลุ่ม ปรากฏในภาคผนวก

ภาพที่ 4.1 แสดงรูปแบบ PDCA Model

อธิบาย PDCA Model คือ การบริหารงานด้วยวงจรคุณภาพ (PDAC) ตามแนวคิดของเดมมิ่งปัจจุบันจัดเป็นกระบวนการสากล ที่โรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน นำมาเป็นกรอบในการแก้ไขปัญหาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบ และการปรับปรุงแก้ไข ดังนี้

การพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้วงจร PDCA : กรณี ศึกษาโรงเรียนส่วนบุญ-โญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน ที่สามารถนำไปกำหนดเป็นนโยบายและแผนพัฒนา ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน การพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผู้วิจัยได้จัด ทำร่างระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนขึ้น ได้แนวทางในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียนโดยใช้วงจร PDCA แล้วนำ รูปแบบสู่ความเห็นชอบจากผู้เข้าร่วมประชุมการสนทนากลุ่ม (Focus Group) และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรง จำนวน 6 คน ซึ่งมีรายละเอียดผลการประชุม ดังนี้

ขั้นตอนการวางแผน (P) ต้องสร้างความตระหนักและความเข้าใจระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยจัดประชุม คณะครูที่ปรึกษาเพื่อสร้างความตระหนักร่วมกัน แล้วดำเนินงานแต่งตั้งคณะกรรมการในการ ดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยมีการแต่งตั้งครูที่ปรึกษาในแต่ละระดับชั้นเรียนให้มีหน้าที่ดูแลควบคุมนักเรียนในระดับชั้น ที่ได้รับมอบหมายทั้งหมด ครูที่ปรึกษาทุกคนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติงานของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน แล้วชี้แจงวิธีการกระบวนการ ดำเนินงานและการใช้แบบบันทึกต่าง ๆ ของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยครูดำเนินการบันทึก การประชุมครูเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับ ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จัดทำคำสั่งแต่งตั้งครูที่ปรึกษาแต่ละระดับชั้นและจัดทำแบบประเมินผลการประชุมปฏิบัติการดูแล

ช่วยเหลือนักเรียน ดังกล่าวเพื่อให้ครูร้อยละ 100 มีความตระหนักมีความรู้และเข้าใจระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ขั้นตอนการปฏิบัติงาน (D) ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามองค์ประกอบ 5 ด้าน ผลการประชุม มีแนวทาง ดังนี้

1. ด้านรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ครูที่ปรึกษาศึกษาและจัดทำข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคลโดยใช้เครื่องมือคือสังเกตพฤติกรรมนักเรียน สัมภาษณ์นักเรียนและเพื่อน การเยี่ยมบ้านนักเรียน สัมภาษณ์ผู้ปกครอง ชุมชน ศึกษาและบันทึกแบบประเมินพฤติกรรม (SDQ) จัดทำระเบียนประวัติระเบียนสะสม แบบบันทึกคุณลักษณะอันพึงประสงค์โดยทุกคนมีความคิดเห็นสอดคล้องกับผลสำเร็จสมควรเพิ่มจากร้อยละ 90 เป็นร้อยละ 100 เพราะครูทุกคนต้องรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลให้ครบทุกคน

2. ด้านการคัดกรองนักเรียน ครูที่ปรึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากเครื่องมือ ประเมินพฤติกรรมนักเรียนร่วมกันระหว่างผู้เกี่ยวข้อง เช่น ประเมินพฤติกรรมเด็ก (SDQ) และเครื่องมืออื่น ๆ จากนั้น จัดกลุ่มนักเรียนตามแบบคัดกรองโดยจำแนกออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหา โดยทุกคนได้เสนอแนวทางให้นักเรียนที่ได้รับการคัดกรองมีการวิเคราะห์ปัญหา สาเหตุนักเรียนกลุ่มเสี่ยงและมีปัญหามีข้อมูลการคัดกรองสมบูรณ์และต่อเนื่องและได้รับการ ช่วยเหลือแก้ไขด้วยวิธีการที่เหมาะสม ร้อยละ 100

3. ด้านการส่งเสริมนักเรียน (สำหรับนักเรียนทุกกลุ่ม) ให้จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมนักเรียน ได้แก่กิจกรรมโฮมรูม (Homeroom) ประชุมกลุ่มย่อยเพื่อกำหนดเรื่องและกิจกรรมโฮมรูม ตามสภาพปัญหาความต้องการของผู้เรียน/ผู้ปกครอง ได้ร่วมกันออกแบบกิจกรรมที่เน้นการพัฒนาทักษะชีวิตและคุณลักษณะอัน พึงประสงค์ของผู้เรียน จัดกิจกรรมโฮมรูมตามกำหนดการและรายงานผลการพัฒนาของนักเรียน จัดประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน (Classroom Meeting) และกิจกรรม การเรียนรู้ตามกลุ่มสาระกิจกรรมบูรณาการหรือกิจกรรมอื่น ๆ ที่เหมาะสม สร้างสรรค์สังคมในการส่งเสริมนักเรียนนั้น ผลจากการประชุมมีความคิดเห็นสอดคล้องกันควรเพิ่มกิจกรรมพัฒนา อัจฉริยภาพของนักเรียนที่มีความโดดเด่น ทั้งด้านกีฬา วิชาการและส่งเสริมทักษะอาชีพ เพื่อให้นักเรียนสามารถพัฒนาตนเองได้ในอนาคตต่อไป

4. ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา โดยตามร่างระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนกำหนดให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นนักเรียนอยู่ในกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา ครูที่ปรึกษาต้องให้ความช่วยเหลือเบื้องต้น สอดส่องดูแลให้ข้อมูลเกี่ยวกับ พฤติกรรมนักเรียน จัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและปลอดภัยจากสภาวะวิกฤต สร้างเครือข่ายและขยายเครือข่ายกับ ผู้ปกครองในการช่วยเหลือคุ้มครองนักเรียน กำกับ ติดตาม ดูแล ส่งเสริม สนับสนุนการพิทักษ์และคุ้มครอง สิทธิเด็กจัดกิจกรรมสำหรับป้องกันแก้ไขปัญหา นักเรียน ได้แก่กิจกรรมในห้องเรียน กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน กิจกรรมซ่อมเสริม กิจกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียน การเข้าค่ายคุณธรรมจริยธรรม เป็นต้น ผลจากการประชุมมีความคิดเห็นสอดคล้องกัน ให้เป็นไปตามร่างระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ประชุมเสนอแนะให้มีการกำกับ ติดตามผลการแก้ปัญหาอย่างเป็นรูปธรรม มีแบบบันทึกที่กำหนดกรอบแนวทางอย่างชัดเจน รายงานผลต่อผู้บริหารและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

5. ด้านการส่งต่อครูที่ปรึกษาต้องรายงานผลการปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน บันทึกการส่งนักเรียนไปยังครูที่เกี่ยวข้องในการช่วยเหลือนักเรียนต่อไป เช่น ครูแนะแนว ฝ่ายกิจการนักเรียน ซึ่งเป็นการส่งต่อภายใน ทีมพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนต้องรายงานผลต่อผู้บริหารสถานศึกษา บันทึกการส่งนักเรียนไปยังผู้เชี่ยวชาญภายนอกโดยครูแนะแนวหรือฝ่ายกิจการนักเรียน แล้วสรุปรายงานผลและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ติดตามประเมินผล ผลจากการประชุมเห็นสมควรให้รายงานการดูแลผู้เรียนจนมีสภาพปกติ ครูที่ปรึกษาและทีมพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือประเมินทบทวนระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสลับช่วงชั้นกัน บันทึกรายงานผลการประเมินกระบวนการต่าง ๆ ของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประเมินความพึงพอใจของครู ผู้ปกครองและนักเรียนที่มีต่อการจัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เขียนรายงานผลการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนัก เรียน โดยมติที่ประชุมกำหนดให้รายงานผลการดำเนินงาน ภาคเรียนละ 1 ครั้ง โดยจัดทำออกมาเป็นรูปเล่มในรูปแบบที่กำหนดร่วมกัน บันทึกเสนอต่อ ผู้บริหารพิจารณา

ขั้นตอนการตรวจสอบ (C) จัดทีมนิเทศ ติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลการดำเนินงานและจัดประชุมเพื่อทบทวนรายงานผลการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามตัวชี้วัดความสำเร็จแผนงานที่กำหนดไว้ตามองค์ประกอบ 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การส่งเสริมนักเรียน 4) การป้องกันและแก้ไขปัญหา 5) การส่งต่อ

ขั้นตอนการปรับปรุงแก้ไข (A) ประชุมเพื่อรายงานความสำเร็จ ความก้าวหน้า ปัญหาและอุปสรรคตามเกณฑ์ของ โรงเรียนที่กำหนดไว้คณะครูทบทวนงานการปฏิบัติที่ผ่านมาภายใต้ วงจร PDCA เพื่อวางแผนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในปีการศึกษาต่อไป การพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้วงจร PDCA จากผลการ สนทนากลุ่ม (Focus Group) ยังได้กล่าวถึงประโยชน์ของร่างระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นว่า เป็นร่างเอกสารที่เพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานระบบ ดูแลช่วยเหลือนักเรียนมากขึ้นอ่านแล้วเข้าใจง่ายลดความซ้ำซ้อนในการทำงาน มีการกระจายงานให้เหมาะสมกับภาระหน้าที่ของครูแต่ละคน โดยได้ระบุชื่อผู้รับผิดชอบ ภาระหน้าที่และระยะเวลา ในการดำเนินงานเอกสารที่เหมาะกับ สภาพและความต้องการของครูทำให้ครูที่ปรึกษาสามารถส่งเสริม ป้องกันและแก้ไขปัญหาและส่งต่อนักเรียนได้อย่างถูกจุด อีกทั้งยังสามารถแก้ปัญหาความขัดแย้งและเกี่ยงการทำงานของครูได้และเมื่อครูนำไปปฏิบัติแล้วจะเกิดประโยชน์กับผู้เรียนอย่างแท้จริง ดังแผนภูมิแสดงขั้นตอนการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยวงจร PDCA ดังภาพ ที่ 4.1

4.1.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้รับการสัมภาษณ์ จำนวน 13 คน นำเสนอโดยใช้ค่าร้อยละตามรายละเอียดในตารางที่ 4.1 ดังนี้

ตารางที่ 4.1 แสดงจำนวนข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้รับการสัมภาษณ์

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	6	46.15
หญิง	7	53.85
รวม	**13**	**100**

จากตารางที่ 4.1 ผู้ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์มีสถานภาพ เพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 53.85 รองลงมาเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 46.15 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.2 แสดงจำนวนข้อมูลตำแหน่งของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตำแหน่ง	จำนวน	ร้อยละ
กลุ่มผู้บริหาร	6	46.15
กลุ่มครูปฏิบัติการสอน	6	46.15
คณะกรรมการสถานศึกษา	1	7.69
รวม	**13**	**100**

จากตารางที่ 4.2 ผู้ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์อยู่ในตำแหน่งหน้าที่ในปัจจุบัน ตำแหน่งกลุ่มผู้บริหาร คิดเป็นร้อยละ 46.15 รองลงมาเป็นกลุ่มผู้ปฏิบัติการสอน คิดเป็นร้อยละ 46.15 และคณะกรรมการสถานศึกษา คิดเป็น ร้อยละ 7.69 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ สภาพปัจจุบันการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน (ด้านการคัดกรองนักเรียน) ของโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

ตารางที่ 4.3 แสดงจำนวนข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	6	46.15
หญิง	7	53.85
รวม	**13**	**100**

จากตารางที่ 4.3 ผู้ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์มีสถานภาพ เพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 53.85 รองลงมาเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 46.15 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.4 แสดงจำนวนอายุผู้ให้ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ระยะเวลา	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เกิน 30 ปี	-	-
31-40 ปี	2	15.38
41-50 ปี	8	61.53
50 ปีขึ้นไป	3	23.07
รวม	**13**	**100**

จากตารางที่ 4.4 ผู้ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์มีอายุ 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 61.53 รองลงมาเป็น 50 ปี ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 23.07 ถัดมาเป็นน้อยกว่า 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 15.38 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.5 แสดงจำนวนข้อมูลวุฒิการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม

การศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่าปริญญาตรี	-	-
ปริญญาตรี	4	30.77
ปริญญาตโท	9	69.23
ปริญญาเอก	-	-
รวม	**13**	**100**

จากตารางที่ 4.5 ผู้ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์มีวุฒิการศึกษา ปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 69.23 รองลงมาเป็นสูงกว่าปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 30.77 ส่วนวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี และปริญญาเอก ไม่มี

ตารางที่ 4.6 แสดงจำนวนข้อมูลตำแหน่งของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตำแหน่ง	จำนวน	ร้อยละ
กลุ่มผู้บริหาร	6	46.15
กลุ่มครูปฏิบัติการสอน	6	46.15
คณะกรรมการสถานศึกษา	1	7.69
รวม	**13**	**100**

จากตารางที่ 4.6 ผู้ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์อยู่ในตำแหน่งหน้าที่ในปัจจุบัน ตำแหน่งกลุ่มผู้บริหาร คิดเป็นร้อยละ 46.15 รองลงมาเป็นกลุ่มผู้ปฏิบัติการสอน คิดเป็นร้อยละ 46.15 และคณะกรรมการสถานศึกษา คิดเป็น ร้อยละ 7.69 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.7 แสดงประสบการณ์การทำงานของผู้ทำแบบประเมิน

ตำแหน่ง	จำนวน	ร้อยละ
น้อยกว่า 10 ปี	-	-
ระหว่าง 10-20 ปี	6	46.15
21-30 ปี	4	30.77
มากกว่า 30 ปีขึ้นไป	3	23.08
รวม	**13**	**100**

จากตารางที่ 4.7 แสดงประสบการณ์การทำงานของผู้ตอบแบบประเมิน ระหว่าง 10-20 ปี คิดเป็นร้อยละ 46.15 รองลงมาเป็น 21-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 30.77 รองลงมาเป็น มากกว่า 30 ปีขึ้นไป และน้อยกว่า 10 ปี ไม่มี

ผลการวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพปัจจุบันการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน รวมทั้งสิ้นจำนวน 6 คน

สรุปผลการวิเคราะห์ได้ดังนี้

1) สภาพปัจจุบันการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านการคัดกรองนักเรียน

กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ความเห็นว่า ครูมีการคัดกรองตามภาระหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย เช่น ครูที่ปรึกษาประจำชั้น ได้ดำเนินการเกี่ยวกับการคัดกรองนักเรียนที่ได้ข้อมูลมาจากขั้นตอนการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ได้แก่ ข้อมูลจากการกรอกประวัติส่วนตัว ข้อมูลพื้นฐานของนักเรียน 5 ด้าน ข้อมูลจากการสังเกตพฤติกรรม จากนั้นนำข้อมูลที่เกี่ยวกับตัวนักเรียนมาจัดเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มปกติ คือ นักเรียนที่ได้รับการวิเคราะห์ข้อมูลแล้วอยู่ในเกณฑ์ปกติ 2) กลุ่มเสี่ยง คือ นักเรียนที่ได้รับการวิเคราะห์ข้อมูลแล้วอยู่ในเกณฑ์เสี่ยง 3) กลุ่มมีปัญหา คือ นักเรียนที่ได้รับการวิเคราะห์ข้อมูลแล้วอยู่ในเกณฑ์มีปัญหาต้องช่วยเหลือและแก้ไขอย่างใกล้ชิด ในการดำเนินการดังกล่าวนี้ ในส่วนของการจัดเก็บข้อมูลด้านการคัดกรองนักเรียน บางครั้งยังไม่มีการประมวลข้อมูลอย่างเป็นระบบเป็นรูปธรรม และครูที่ปรึกษาประจำชั้นบางท่านยังขาดความเข้าใจในกระบวนการการคัดกรองที่ถูกต้อง การคัดกรองนักเรียนมีการเปลี่ยนครูที่ปรึกษาประจำชั้นทุกปี จึงทำให้ขาดความต่อเนื่องในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพราะครูต้องทำความรู้จักกับนักเรียนในชั้นเรียนใหม่ทุกครั้ง และในบางชั้นเรียนการส่งต่อข้อมูลการคัดกรองนักเรียนไม่เป็นปัจจุบัน ทำให้เกิดความล่าช้าในการรู้จักผู้เรียน บางชั้นเรียนผลการคัดกรองนักเรียนคลาดเคลื่อนไปจากความเป็นจริง ทำให้ได้ข้อมูลการคัดกรองที่ไม่ตรงตามความจริง การสังเกตพฤติกรรมและอารมณ์ของนักเรียนบางคนยังแสดงพฤติกรรมออกมาไม่ชัดเจนมาก ครูที่ปรึกษาจึงสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนได้เพียงบางส่วนเท่านั้น ส่วนใหญ่จะได้ข้อมูลจากการออกเยี่ยมวัดพบปะและสัมภาษณ์กับผู้ปกครองและผู้ปกครองผู้ดูแลนักเรียนที่อยู่ในสังกัด พบว่าเมื่ออยู่ที่วัดพฤติกรรมจะแตกต่างจากอยู่ที่โรงเรียน เมื่อครูที่ปรึกษาประจำชั้นได้ข้อมูลอย่างเพียงพอแล้วจะนำมาคัดกรองนักเรียนโดยแยกเป็นกลุ่มต่าง ๆ และจะมีการดำเนินการในแต่ละกลุ่มที่แตกต่างกันออกไป เช่น นักเรียนกลุ่มปกติ จะได้รับการส่งเสริมพัฒนาที่ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป นักเรียนกลุ่มเสี่ยง จะได้รับการป้องกันและแก้ไขตามกรณีเพื่อให้กลับมาเป็นนักเรียนกลุ่มปกติ และป้องกันไม่ให้กลายเป็นนักเรียนกลุ่มมีปัญหา และนักเรียนกลุ่มมีปัญหาจะได้รับการช่วยเหลือและแก้ปัญหาโดยเร่งด่วน แต่ในบางครั้งการแก้ไขปัญหานักเรียนที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยง หรืออยู่ในกลุ่มมีปัญหา ครูแต่ละท่านจะมีการแก้ไขปัญหาที่ไม่เหมือนกัน ทำให้การแก้ไขปัญหาไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

2) สภาพปัจจุบันการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านการส่งเสริมพัฒนานักเรียน

กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ความเห็นว่า ครูที่ปรึกษาประจำชั้นได้ดำเนินการเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนานักเรียนกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหาโดยการจัดกิจกรรมโฮมรูม (Home Room) ในทุก ๆ เช้าระหว่างครูที่ปรึกษาประจำชั้น ครูผู้ช่วยที่ปรึกษาประจำชั้นกับนักเรียน เพื่อเป็นการพบปะพูดคุยแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เช็คสถิติการมา ลา ขาดของนักเรียน และเตรียมความพร้อมก่อนทำการเรียน ในการจัดกิจกรรมประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน (Classroom Meeting) ได้จัดประมาณ

2-3 ครั้ง และได้หยุดไป เพราะไม่เกิดผลสัมฤทธิ์ตามที่คาดไว้ และไม่เกิดความคุ้มค่าในงบประมาณที่ดำเนินการไป จึงเปลี่ยนเป็นการที่คณะครูออกเยี่ยมบ้านแทน ในส่วนของการเยี่ยมบ้านนั้นจะแบ่งการเยี่ยมบ้านเป็น 2 กรณี คือ กรณีที่ 1 การเยี่ยมบ้านนักเรียนอย่างเป็นทางการ ภาคเรียนละ 1 ครั้ง เป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลและร่วมมือกันระหว่างคณะครูและผู้ปกครอง กรณีที่ 2 การเยี่ยมบ้านเพื่อเป็นการแก้ไขพัฒนาเด็กนักเรียนกลุ่มที่มีปัญหา ครูที่ปรึกษาประจำชั้นกับผู้ปกครองของนักเรียนจะร่วมกันวางแผนแก้ไขปัญหาไปด้วยกัน ในส่วนการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพัฒนานักเรียนนั้นได้มีการแบ่ง 2 กิจกรรมหลักได้แก่ กิจกรรมที่ 1 กิจกรรมเสริมสร้างทักษะการดำรงชีวิต เช่น กิจกรรมการให้โอวาทประจำวันของคณะครู กิจกรรมกิจสงฆ์ กิจกรรมสมณสารูป กิจกรรมปฏิบัติธรรมกรรมฐาน กิจกรรมที่ 2 กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เช่น กิจกรรมแนะแนว กิจกรรมชุมนุม กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์เพื่อสังคม กิจกรรมส่งเสริมความสามารถด้านการเรียนโดยบูรณาการเข้ากับกิจกรรมแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ กิจกรรมวันบูรณาการ กิจกรรมแข่งขันทางวิชาการ ฯลฯ ในการดำเนินการเกี่ยวกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านการส่งเสริมพัฒนานักเรียนนั้น บางครั้งอาจจะยังไม่เพียงพอต่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเท่าที่ควร เนื่องจากครูที่ปรึกษาประจำชั้นมีภาระงานที่นอกเหนือจากการสอนหนังสือและภาระงานอื่นที่ได้รับมอบหมายจากกลุ่มงานต่าง ๆ ทั้งงานด้านวิชาการ งานด้านบุคลากร งานด้านกิจการนักเรียน งานด้านอาคารสถานที่ งานด้านการเงินและพัสดุ ดังนั้นครูที่ปรึกษาประจำชั้นจึงไม่ได้ทำหน้าที่แค่จัดการเรียนการสอนเท่านั้น แต่ยังมีภาระงานอื่น ๆ ที่ต้องรับผิดชอบตามที่ได้รับมอบหมายเพิ่มเติมจากหน้าที่การจัดการเรียนการสอน ส่งผลให้ครูที่ปรึกษาประจำชั้นมีภาระงานเพิ่มมากขึ้น ทำให้การส่งเสริมพัฒนานักเรียนยังไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

ผลการวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน รวมทั้งสิ้นจำนวน 6 รูป/คน สรุปผลการวิเคราะห์ได้ดังนี้

ด้านการคัดกรองนักเรียน กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ความเห็นว่า โรงเรียนควรมีการประชุมครูเพื่อวางแผนงานหรือโครงการให้ชัดเจน มีการกำหนดเกณฑ์และจัดกลุ่มนักเรียนร่วมกันเพื่อให้ครูนำไปใช้ตามสภาพความเป็นจริง ควรมีการอบรมพัฒนาให้ครูในโรงเรียนมีความรู้เกี่ยวกับการคัดกรองนักเรียน ให้รู้วิธีการวิเคราะห์และวิธีประเมินผลการคัดกรองอย่างถูกต้อง ควรใช้เกณฑ์ในการคัดกรองนักเรียนที่เป็นมาตรฐานเดียวกันทั้งโรงเรียน ไม่ควรแจ้งข้อมูลการแบ่งกลุ่มให้นักเรียนทราบ และโรงเรียนควรมีการติดตาม และประเมินผลการคัดกรองนักเรียน แล้วนำผลการคัดกรองมาสรุปและมีการดูแลติดตามอย่างต่อเนื่อง

4.2 ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน

4.2.1 ด้านการคัดกรองนักเรียน

ด้านการคัดกรองนักเรียนผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า มี 4 แนวทาง คือ 1) โรงเรียนควรมีการวางแผนงานหรือโครงการ 2) โรงเรียนควรมีการพัฒนาให้ครูในโรงเรียนมีความรู้เกี่ยวกับการใช้เครื่องมือในการคัดกรองนักเรียน 3) โรงเรียนควรใช้เกณฑ์ในการคัดกรองที่เป็นมาตรฐานเดียวกันทั้งโรงเรียน และ 4) โรงเรียนควรมีการกำหนดให้มีการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการคัดกรองนักเรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย ดังมีรายละเอียดดังนี้

1) โรงเรียนควรมีการวางแผนงานหรือโครงการด้านการคัดกรองนักเรียน เพื่อเป็นการเตรียมการไว้ล่วงหน้าก่อนดำเนินการปฏิบัติ เพื่อกำหนดแผนงาน นโยบาย โครงการ จุดมุ่งหมาย วิธีการแก้ไขปัญหา ตลอดจนการหาวิธีการที่จะทำให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีที่สุด เพื่อดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ โรงเรียนควรมีการประชุมครูเพื่อชี้แจงให้ครูที่ปรึกษา ผู้ปกครอง และนักเรียนได้รับรู้รับทราบแนวทางการปฏิบัติด้านการคัดกรองนักเรียน ให้ทุก ๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้รับรู้รับทราบแนวทางการปฏิบัติให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และแต่ละฝ่ายจะได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นหากมีสิ่งใดที่ขัดแย้งก็สามารถปรับแก้ไขได้ในทันที ในส่วนของหน้าที่การคัดกรองนักเรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนควรทำคำสั่งแต่งตั้งผู้รับผิดชอบงานในด้านการคัดกรองนักเรียนให้ทราบถึงอำนาจ บทบาทหน้าที่และแนวทางในการคัดกรองที่ชัดเจน โรงเรียนควรกำหนดเกณฑ์การคัดกรองที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนเพื่อจัดกลุ่มนักเรียนให้เป็นที่ยอมรับของครูในโรงเรียน และสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง เนื่องจากว่าโรงเรียนแต่ละโรงเรียนนั้นมีความแตกต่างกันออกไปในหลาย ๆ ด้าน ทั้งในด้านปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ฉะนั้นแล้วโรงเรียนจะยึดตามเกณฑ์ของโรงเรียนอื่นเป็นหลักไม่ได้แต่อาจจะนำมาเป็นแนวทางแล้วนำมาปรับลดหรือเพิ่มเติมตามความเป็นจริงของโรงเรียนก็สามารถทำได้ และในการแบ่งกลุ่มนักเรียนเป็นแต่ละกลุ่ม เช่น กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหา ควรมีรายละเอียดข้อมูลและพฤติกรรมบ่งชี้ให้ครอบคลุมและชัดเจนว่านักเรียนแต่ละคนนั้นควรจัดอยู่ในกลุ่มใดเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาการคัดกรองนักเรียนผิดกลุ่ม นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ยกตัวอย่างคำพูดประกอบการสรุปข้างต้นดังนี้

“... อันดับแรกนะครับ ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนให้มีคุณภาพ โรงเรียนเราควรจะมีการวางแผนหรือวางโครงการเกี่ยวกับการดำเนินงาน ด้านการคัดกรองนักเรียน ให้มีการทำงานที่มีขั้นตอนอย่างเป็นระบบและชัดเจน ...” (สนทนากลุ่ม, วันที่ 5 ต.ค 65)

“... โรงเรียนควรจะมีการทำคำสั่งแต่งตั้งผู้รับผิดชอบงานในด้านการคัดกรองนักเรียนให้ชัดเจน ควรจะจัดประชุมชี้แจงให้ครูที่ปรึกษา ผู้ปกครอง และนักเรียนให้รับรู้รับทราบแนวทางการปฏิบัติด้านการคัดกรองนักเรียน ...” (สนทนากลุ่ม, วันที่ 5 ต.ค 65)

“... โรงเรียนก็ต้องมีเกณฑ์การคัดกรองเป็นของตัวเองที่มันเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนที่ได้มาจากการประชุมและได้รับการยอมรับจากคณะครู และจะต้องชี้แจงให้ครูทุกคนทำความเข้าใจตรงกัน เวลาคัดกรองแล้ว ผลที่ได้ออกมาจะได้อยู่ในเกณฑ์เดียวกัน ...” (สนทนากลุ่ม, วันที่ 5 ต.ค 65)

2) โรงเรียนควรมีการพัฒนาให้ครูในโรงเรียนมีความรู้เกี่ยวกับการใช้เครื่องมือในการคัดกรองนักเรียนที่หลากหลายรูปแบบ มีการใช้เครื่องมือในการคัดกรองนักเรียนในรูปแบบเอกสารที่ครอบคลุมหลากหลายด้าน เช่น ด้านความสามารถทั้งทางด้านความรู้และความสามรถพิเศษ ด้านสุขภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจ ด้านครอบครัวและสังคม และมีการใช้เครื่องมือในการคัดกรองนักเรียนในรูปแบบการสังเกตพฤติกรรม ทั้งนี้เครื่องมือทุกรูปแบบที่ใช้ในการคัดกรองนักเรียนจะต้องมีคู่มือหรือแนวทางการคัดกรองที่ไม่ยุ่งยากเกินไป ไม่ว่าครูท่านใดก็ตามเมื่อได้อ่านหรือศึกษาแล้วสามารถนำไปปฏิบัติได้ถูกต้องเป็นไปในทิศทางเดียวกันทั้งหมด โรงเรียนควรมีการจัดอบรมเสริมสร้างทักษะและให้ความรู้แก่ครูผู้รับผิดชอบในด้านนี้ อาจจะมีการเชิญให้ผู้เชี่ยวชาญภายนอกที่มีความรู้เฉพาะด้านมาให้ความรู้แก่ครู ให้ครูได้รู้ข้อมูลขั้นตอนและวิธีการดำเนินการที่ถูกต้องครบถ้วน และนอกจากนี้อีกขั้นตอนหนึ่งที่สำคัญคือ การวิเคราะห์และประเมินผลการคัดกรองนักเรียนในแต่ละกลุ่ม เช่น กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหา ครูที่ปรึกษาไม่ควรใช้อารมณ์ความรู้สึกส่วนตัวในการตัดสินหรือประเมินผลการคัดกรองนักเรียนแต่ละกลุ่ม เพราะอาจจะส่งผลให้การคัดกรองนักเรียนเกิดความผิดพลาดได้ ถ้าหากว่าคัดกรองผิดพลาดไปแล้วอาจจะส่งผลกระทบหรือเกิดปัญหาในภายหลังกับตัวนักเรียน ครูก็จะแก้ปัญหาหรือส่งเสริมนักเรียนได้ไม่ถูกต้อง ฉะนั้นครูควรคัดกรองนักเรียนด้วยความเป็นกลาง ควรคัดกรองนักเรียนตามหลักเกณฑ์เอกสารที่ทางโรงเรียนได้กำหนดไว้ หรือถ้าหากเป็นการคัดกรองนักเรียนในรูปแบบการสังเกตพฤติกรรรม อาจจะมีการจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้แสดงออกถึงพฤติกรรมของนักเรียน มีการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนหลาย ๆ ครั้ง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริงเกี่ยวกับนักเรียนแต่ละคน นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ยกตัวอย่างคำพูดประกอบการสรุปข้างต้นดังนี้

“... เราจะต้องมีเครื่องมือในการคัดกรองที่หลากหลายรูปแบบไม่ยุ่งยากจนเกินไป เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและครบถ้วน เพื่อเอามาปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมของนักเรียนแต่ละคน ให้เกิดผลดีที่สุด ...” (สนทนากลุ่ม, วันที่ 5 ต.ค 65)

“... สิ่งแรกก็คือควรมีการจัดอบรมเสริมสร้างทักษะและให้ความรู้กับตัวครูที่มีส่วนเกี่ยวข้องในเรื่องนี้ ครูที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคนจะต้องให้ความสำคัญในการแบ่งกลุ่มนักเรียน ถ้าหากว่าแบ่งผิดพลาดไปแล้วอาจจะเกิดปัญหาในภายหลังกับตัวนักเรียนก็อาจเป็นไปได้ ...” (สนทนากลุ่ม, วันที่ 5 ต.ค 65)

“... ครูประจำชั้นควรมีเทคนิคและแนวทางในการช่วยเหลือนักเรียน ไม่ใช้อารมณ์ชั่ววูบในการตัดสินนักเรียน เพราะอาจจะส่งผลให้การจัดกลุ่มนักเรียนผิดได้ ครูควรจะดูพฤติกรรรมของนักเรียนหลาย ๆ ครั้ง หรืออาจจะจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้แสดงออกถพฤติกรรมของนักเรียนก็ได้...” (สนทนากลุ่ม, วันที่ 5 ต.ค 65)

3) โรงเรียนควรใช้เกณฑ์ในการคัดกรองที่เป็นมาตรฐานเดียวกันทั้งโรงเรียน ครูที่ปรึกษาทุกคนไม่ควรคัดกรองนักเรียนเอาตามเกณฑ์ความรู้สึกของครูเอง โดยจะต้องยึดเกณฑ์ที่ได้มาจากการประชุมและได้รับการยอมรับจากครู และต้องชี้แจงให้ครูทุกคนทำความเข้าใจตรงกัน เพื่อให้ได้ผลของการคัดกรองที่ถูกต้องและเป็นมาตรฐานเดียวกัน หลังจากคัดกรองแยกกลุ่มนักเรียน ครูไม่ควรบอกผลการคัดกรองนักเรียนว่าอยู่กลุ่มใด เพราะอาจจะทำให้นักเรียนบางกลุ่มด้อยค่าตนเอง ครูที่ปรึกษาจะต้องระมัดระวังเป็นอย่างมากที่จะให้นักเรียนรู้ว่าตนนั้นได้ถูกจัดให้อยู่ในกลุ่มมีปัญหาหรือกลุ่มเสี่ยง ซึ่งจะเป็นกลุ่มที่มีความแตกต่างไปจากกลุ่มปกติ ความเป็นจริงถึงแม้ว่าตัวของนักเรียนบางคนจะรู้ตัวดีว่าขณะนี้ตนเองมีลักษณะพฤติกรรมอย่างไรหรือมีปัญหาอย่างใดก็ตาม ก็ไม่ควรบอกหรือประกาศให้ทราบเพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดการล้อเลียนในกลุ่มเพื่อน ดังนั้นครูที่ปรึกษาจะต้องเก็บรักษาผลการคัดกรองนักเรียนไว้เป็นความลับและนอกจากนี้ในเรื่องของการประสานงานกับผู้ปกครองเพื่อให้เกิดการช่วยเหลือนักเรียนทั้งสองทาง ครูก็ควรระมัดระวังในการติดต่อสื่อสารกับผู้ปกครองที่ทำให้เกิดความรู้สึกว่าลูกหลานของตนนั้นถูกจัดในกลุ่มที่ไม่ปกติ แตกต่างจากนักเรียนกลุ่มอื่น ๆ ฉะนั้นแล้ว ครูทุกคนควรจริงจังและใส่ใจกับเกณฑ์การคัดกรองนักเรียน เพราะเป็นขั้นตอนสำคัญในการคัดกรองแยกกลุ่มนักเรียน เมื่อได้มีการคัดกรองแยกกลุ่มนักเรียนออกเป็นกลุ่มต่าง ๆ ครูควรเก็บรักษาข้อมูลไว้เป็นความลับ และครูก็ควรใส่ใจเพื่อแก้ปัญหาส่งเสริมพัฒนาป้องกันนักเรียน หาวิธีการเพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ถูกต้องและรวดเร็ว หากเอาใจใส่แล้วนักเรียนกลุ่มเสี่ยงหรือมีปัญหาก็อาจจะมีพฤติกรรมที่ดีขึ้นได้ และในกลุ่มปกติก็จะทำให้ได้รับการพัฒนายิ่ง ๆ ขึ้นไป นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ยกตัวอย่างคำพูดประกอบการสรุปข้างต้นดังนี้

“... ครูที่ปรึกษาทุกคนจะต้องใช้เกณฑ์การคัดกรองที่โรงเรียนได้กำหนดขึ้น ไม่ควรคัดกรองนักเรียนเอาตามเกณฑ์ความรู้สึกของครูเอง โดยจะต้องยึดเกณฑ์เป็นหลักเพื่อให้ได้ผลของการคัดกรองที่ถูกต้องและเป็นมาตรฐานเดียวกัน ...” (สนทนากลุ่ม, วันที่ 5 ต.ค 65)

“... ครูควรจริงจังและใส่ใจกับเกณฑ์การคัดกรองนักเรียน เพราะเป็นขั้นตอนสำคัญที่จะช่วยเหลือนักเรียนทุกกลุ่ม ขึ้นอยู่กับครูว่าจะใส่ใจนักเรียนมากน้อยแค่ไหน หากครูใส่ใจเพื่อแก้ปัญหานักเรียนแล้ว นักเรียนก็อาจมีพฤติกรรมที่ดีขึ้นได้ ...” (สนทนากลุ่ม, วันที่ 5 ต.ค 65)

“... โรงเรียนต้องใช้เกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียนที่ได้มาจากการประชุมและได้รับการยอมรับจากครู ต้องชี้แจงให้ครูทุกคนทำความเข้าใจตรงกันก่อน และเวลาที่คัดกรองแยกกลุ่มนักเรียนออกมาแล้วครูก็ไม่ควรบอกนักเรียนว่าอยู่กลุ่มใด เพราะจะทำให้นักเรียนบางกลุ่มด้อยค่าตนเอง...” (สนทนากลุ่ม, วันที่ 5 ต.ค 65)

4) โรงเรียนควรมีการกำหนดให้มีการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการคัดกรองนักเรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย การกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ ควรเป็นไปตามขั้นตอนวิธีการ ระยะเวลาตามมาตรฐานของโรงเรียน การกำกับ ติดตาม ตรวจสอบควรจะเกิดขึ้นระหว่างการดำเนินการที่ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินการตามปกติ เป็นการดำเนินการตามหน้าที่ของครูที่รับผิดชอบ เพื่อทำให้แน่ใจว่าครูที่รับผิดชอบนั้นเข้าใจในกระบวนการทำงานและเป็นไปด้วยความถูกต้องเรียบร้อย ถ้าหากมีการดำเนินการที่ผิดพลาดหรือขาดตกบกพร่องไป เมื่อมีการกำกับ ติดตาม

ตรวจสอบ ก็จะสามารถดำเนินการแก้ไข ปรับปรุง หรือพัฒนาได้ทันที การประเมินผลการคัดกรองนักเรียนถือว่าเป็นขั้นตอนต่อจากการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบเป็นส่วนหนึ่งของหน้าที่ครูที่รับผิดชอบทุกคนที่ควรจะต้องดำเนินการ การประเมินผลควรประเมินภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้อย่างแน่นอนบนเกณฑ์มาตรฐานของโรงเรียนที่ได้กำหนดไว้ในขั้นตอนการประชุมวางแผน ซึ่งการประเมินผลนี้จะส่งผลดีต่อครูผู้รับผิดชอบ ทำให้ทราบว่า ผลการดำเนินงานของตนเป็นอย่างไร บรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่ มีจุดบกพร่องที่ควรจะต้องปรับปรุงอย่างไร ถ้าหากไม่มีการประเมินผลก็จะไม่ทราบถึงผลการดำเนินการของตนว่ามีส่วนใดที่ปฏิบัติได้เป็นอย่างดีอยู่แล้ว และส่วนใดที่ควรจะพัฒนาปรับปรุง จากนั้นนำผลลัพธ์ที่ได้มาสรุปรายงานผลการดำเนินงาน ทั้งผลสำเร็จ อุปสรรค ปัญหา และสิ่งที่ควรจะดำเนินการต่อไปเสนอต่อผู้อำนวยการ และให้ผู้อำนวยการตรวจสอบประเมินผลการดำเนินการในภาพรวมของครูแต่ละท่านอีกครั้ง ซึ่งจะทำให้ผู้อำนวยการเห็นผลลัพธ์ในภาพรวมว่าครูแต่ละท่านดำเนินการเป็นอย่างไร ควรจะมีการให้คำแนะนำ ให้วิธีการดำเนินการที่ดีกว่าแก่ครูอย่างไร จะได้นำไปปรับใช้ในครั้งต่อ ๆ ไปให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ยกตัวอย่างคำพูดประกอบการสรุปข้างต้นดังนี้

“... ผู้บริหารควรให้ครูที่ปรึกษาประเมินผลด้านการคัดกรองนักเรียนด้วยวิธีการที่หลากหลายไม่ควรใช้วิธีการเดียว และอาจจะต้องมีการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ โดยให้ครูที่ปรึกษารายงานผลการดำเนินงานด้านนี้อย่างสม่ำเสมอหรืออาจจะกำหนดวันเวลารายงานผลที่ชัดเจนไปเลย ...” (สนทนากลุ่ม, วันที่ 5 ต.ค 65)

“... ต้องมีการกำกับติดตามอย่างที่ว่านั้นครับ ถ้าเรามีการกำกับติดตาม บางคนที่ไม่เข้าใจเราก็สามารถที่จะชี้แนะเขาได้ และเราจะได้รู้ข้อมูลที่เป็นปัจจุบันด้วย การที่ได้กำกับติดตามสอบถามแนวทางการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในตอนนั้นอาจจะช่วยกันแก้ปัญหาได้ทันท่วงทีไม่ล่าช้า ...” (สนทนากลุ่ม, วันที่ 5 ต.ค 65)

“... ผมก็เห็นด้วยนะครับเพราะหลังจากดำเนินการคัดกรองนักเรียนแล้ว ควรมีการดำเนินการติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งรายงานผลการดำเนินงาน เพื่อจะได้พัฒนาและแก้ไขปัญหาการดำเนินงานต่อไป ...” (สนทนากลุ่ม, วันที่ 5 ต.ค 65)

4.3 ผลการทดลองใช้รูปแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน

ด้านการคัดกรองนักเรียน

ครูที่ปรึกษาประจำชั้นมีการคัดกรองตามภาระหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ได้ดำเนินการคัดกรองนักเรียนที่ได้ข้อมูลมาจากขั้นตอนการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล จากนั้นนำข้อมูลที่เกี่ยวกับตัวนักเรียนมาจัดเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มปกติ 2) กลุ่มเสี่ยง และ 3) กลุ่มมีปัญหาในการดำเนินการดังกล่าวนี้ การจัดเก็บข้อมูลบางครั้งยังไม่มีการประมวลข้อมูลอย่างเป็นระบบ และครูที่ปรึกษาประจำชั้นยังขาดความเข้าใจในกระบวนการการคัดกรองที่ถูกต้อง การคัดกรองนักเรียนมีการเปลี่ยนครูที่ปรึกษาประจำชั้นทุกปี ทำให้ต้องความรู้จักกับนักเรียนใหม่ทุกครั้ง บางชั้นเรียนการส่งต่อข้อมูลไม่เป็นปัจจุบัน และคลาดเคลื่อนไปจากความเป็นจริง ทำให้ได้ข้อมูลการคัดกรองที่ไม่ตรงตามความจริง การแสดงออกทางพฤติกรรมและอารมณ์ของนักเรียนไม่ชัดเจน จึงสังเกตได้เพียงบางส่วนเท่านั้น ส่วนใหญ่จะได้ข้อมูลจากการออกเยี่ยมบ้านพบปะและสัมภาษณ์กับผู้ปกครองนักเรียน พบว่าเมื่ออยู่ที่บ้านพฤติกรรมจะแตกต่างจากอยู่ที่โรงเรียน เมื่อครูที่ปรึกษาประจำชั้นได้ข้อมูลอย่างเพียงพอแล้วจะนำมาคัดกรองนักเรียนโดยแยกเป็นกลุ่มต่าง ๆ และจะมีการดำเนินการในแต่ละกลุ่มที่แตกต่างกันออกไป ในบางครั้งการแก้ไขปัญหานักเรียนที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยง หรืออยู่ในกลุ่มมีปัญหา ครูแต่ละท่านจะมีการแก้ไขปัญหาที่ไม่เหมือนกัน ทำให้การแก้ไขปัญหาไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการพัฒนารูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน โดยใช้สถิติ pair t-test ดังนี้

ตารางที่ 4.8 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยด้านด้านโรงเรียนมีการจัดทำเกณฑ์การคัดกรองนักเรียน โรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

ข้อที่	หัวข้อการบริหารงาน	การทดสอบ	Paired Sample T Test					
			$\bar{x}$	S.D.	Std. Error	t	df	P-value
1	โรงเรียนมีการจัดทาเกณฑ์การคัดกรองนักเรียน	ก่อน	3.54	.519	.144	3.323	13	.308*
		หลัง	4.23	.725	.201		13	

**P.value น้อยกว่า .01 มีนัยสำคัญทางสถิติ ระดับ .05

จากตารางที่ 4.8 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยด้านโรงเรียนมีการจัดทำเกณฑ์การคัดกรองนักเรียนโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ก่อนการทดลองและหลังการทดลองโดยใช้สถิติ paired t - test ด้านโรงเรียนมีการจัดทำเกณฑ์การคัดกรองนักเรียน ข้อที่ 1 ค่าเฉลี่ยก่อนการใช้รูปแบบ = 3.54 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = .516 และคะแนนหลังการใช้รูปแบบ = 4.23 ส่วนเบี่ยงมาตรฐาน = .725 คะแนนผลต่างระหว่างก่อนและหลังการใช้แบบรูปแบบ ค่าสถิติ t = 3.323 องศาอิสระ df = 13 และแตกต่างกันมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .308 สรุปได้ว่าหลังการใช้รูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ข้อ1.ด้านโรงเรียนมีการจัดทำเกณฑ์การคัดกรองนักเรียนมีประสิทธิภาพสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ตอบสมมติฐานการวิจัยในข้อที่ 1.3.2 หลังการติดตามผลเพิ่มขึ้นกว่าก่อนการใช้รูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

ตารางที่ 4.9 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยด้านโรงเรียนมีการพิจารณาคัดกรองนักเรียนตามเกณฑ์ในการคัดกรองนักเรียนโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

ข้อที่	หัวข้อการบริหารงาน	การทดสอบ	Paired Sample T Test					
			$\bar{x}$	S.D.	Std. Error	t	df	P-value
2	โรงเรียนมีการพิจารณาคัดกรองนักเรียนตามเกณฑ์ในการคัดกรองนักเรียน	ก่อน	3.38	.506	.140	4.382	13	.286*
		หลัง	4.31	.751	.208		13	

**P.value น้อยกว่า .01 มีนัยสำคัญทางสถิติ ระดับ .05

จากตารางที่ 4.9 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยด้านโรงเรียนมีการพิจารณาคัดกรองนักเรียนตามเกณฑ์ในการคัดกรองนักเรียนโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ก่อนการทดลองและหลังการทดลองโดยใช้สถิติ paired t - test ข้อที่ 2 ด้านโรงเรียนมีการพิจารณาคัดกรองนักเรียนตามเกณฑ์ในการคัดกรองนักเรียน ค่าเฉลี่ยก่อนการใช้รูปแบบ = 3.38 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = .506 และคะแนนหลังการใช้รูปแบบ = 4.31 ส่วนเบี่ยงมาตรฐาน = .208 คะแนนผลต่างระหว่างก่อนและหลังการใช้แบบรูปแบบค่าสถิติ t = 4.382 องศาอิสระ df = 13 และแตกต่างกันมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .286* สรุปได้ว่าหลังการใช้รูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ข้อ 2.โรงเรียนมีการพิจารณาคัดกรองนักเรียนตามเกณฑ์ในการคัดกรองนักเรียน มีประสิทธิภาพสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ตอบสมมติฐานการวิจัยในข้อที่ 1.3.2 หลังการติดตามผลเพิ่มขึ้นกว่าก่อนการใช้รูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

ตารางที่ 4.10 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยด้านโรงเรียนมีการใช้ระเบียนสะสมในการคัดกรองนักเรียนโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

ข้อที่	หัวข้อการบริหารงาน	การทดสอบ	Paired Sample T Test					
			$\bar{X}$	S.D.	Std. Error	t	df	P-value
3	โรงเรียนมีการใช้ระเบียนสะสมในการคัดกรองนักเรียน	ก่อน	3.15	.376	.104	10.690	13	.347*
		หลัง	4.69	.480	.133		13	

**P.value น้อยกว่า .01 มีนัยสำคัญทางสถิติ ระดับ .05

จากตารางที่ 4.10 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยด้านโรงเรียนมีการใช้ระเบียนสะสมในการคัดกรองนักเรียนโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ก่อนการทดลองและหลังการทดลองโดยใช้สถิติ paired t - test ข้อที่ 3 ด้านโรงเรียนมีการใช้ระเบียนสะสมในการคัดกรองนักเรียนค่าเฉลี่ยก่อนการใช้รูปแบบ = 3.15 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = .376 และคะแนนหลังการใช้รูปแบบ = 4.69 ส่วนเบี่ยงมาตรฐาน = .480 คะแนนผลต่างระหว่างก่อนและหลังการใช้แบบรูปแบบค่าสถิติ t = 10.690 องศาอิสระ df = 13 และแตกต่างกันมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .165* สรุปได้ว่าหลังการใช้รูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ข้อ3.โรงเรียนมีการใช้ระเบียนสะสมในการคัดกรองนักเรียน มีประสิทธิภาพสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ตอบสมมติฐานการวิจัยในข้อที่ 1.3.2 หลังการติดตามผลเพิ่มขึ้นกว่าก่อนการใช้รูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

ตารางที่ 4.11 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยด้านโรงเรียนมีการใช้แบบประเมินพฤติกรรม (SDQ) ในการคัดกรองนักเรียนโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

ข้อที่	หัวข้อการบริหารงาน	การทดสอบ	Paired Sample T Test					
			$\bar{X}$	S.D.	Std. Error	t	df	P-value
4	โรงเรียนมีการใช้แบบประเมินพฤติกรรม (SDQ) ในการคัดกรองนักเรียน	ก่อน	3.15	.376	.104	5.333	13	.829*
		หลัง	4.54	.776	.213		13	

**P.value น้อยกว่า .01 มีนัยสำคัญทางสถิติ ระดับ .05

จากตารางที่ 4.11 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยด้านโรงเรียนมีการใช้แบบประเมินพฤติกรรม (SDQ) ในการคัดกรองนักเรียน โรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ก่อนการทดลองและหลังการทดลองโดยใช้สถิติ paired t - test ข้อที่ 4 ด้านโรงเรียนมีการใช้แบบประเมินพฤติกรรม (SDQ) ในการคัดกรองนักเรียน ค่าเฉลี่ยก่อนการใช้รูปแบบ = 3.15 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = .376 และคะแนนหลังการใช้รูปแบบ = 4.54 ส่วนเบี่ยงมาตรฐาน = .776 คะแนนผลต่างระหว่างก่อนและหลังการใช้แบบรูปแบบค่าสถิติ t = 5.333 องศาอิสระ df = 13 และแตกต่างกันมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .829* สรุปได้ว่าหลังการใช้รูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ข้อ 4. โรงเรียนมีการใช้แบบประเมินพฤติกรรม (SDQ) ในการคัดกรองนักเรียนมีประสิทธิภาพสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ตอบสมมติฐานการวิจัยในข้อที่ 1.3.2 หลังการติดตามผลเพิ่มขึ้นกว่าก่อนการใช้รูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

ตารางที่ 4.12 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยด้านโรงเรียนมีการใช้ข้อมูลต่าง ๆ ของนักเรียนในการพิจารณาคัดกรองนักเรียนโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

ข้อที่	หัวข้อการบริหารงาน	การทดสอบ	Paired Sample T Test					
			$\bar{X}$	S.D.	Std. Error	t	df	P-value
5	โรงเรียนมีการใช้ข้อมูลต่าง ๆ ของนักเรียนในการพิจารณาคัดกรองนักเรียน	ก่อน	3.08	.277	.077	6.008	13	.494*
		หลัง	4.54	.776	.215		13	

**P.value น้อยกว่า .01 มีนัยสำคัญทางสถิติ ระดับ .05

จากตารางที่ 4.12 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยด้านโรงเรียนมีการใช้ข้อมูลต่าง ๆ ของนักเรียนในการพิจารณาคัดกรองนักเรียน โรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ก่อนการทดลองและหลังการทดลองโดยใช้สถิติ paired t - test ข้อที่ 5 ด้านโรงเรียนมีการใช้ข้อมูลต่าง ๆ ของนักเรียนในการพิจารณาคัดกรองนักเรียน ค่าเฉลี่ยก่อนการใช้รูปแบบ = 3.08 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = .277 และคะแนนหลังการใช้รูปแบบ = 4.54 ส่วนเบี่ยงมาตรฐาน = .776 คะแนนผลต่างระหว่างก่อนและหลังการใช้แบบรูปแบบค่าสถิติ t = 6.008 องศาอิสระ df = 13 และแตกต่างกันมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .494.* สรุปได้ว่าหลังการใช้รูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ข้อ 5.โรงเรียนมีการใช้ข้อมูลต่าง ๆ ของนักเรียนในการพิจารณาคัดกรองนักเรียน มีประสิทธิภาพสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ตอบสมมติฐานการวิจัยในข้อที่ 1.3.2 หลังการติดตามผลเพิ่มขึ้นกว่าก่อนการใช้รูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

ตารางที่ 4.13 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยด้านโรงเรียนมีการคัดกรองนักเรียนเป็นกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหา โรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

ข้อที่	หัวข้อการบริหารงาน	การทดสอบ	Paired Sample T Test					
			$\bar{X}$	S.D.	Std. Error	t	df	P-value
6	โรงเรียนมีการคัดกรองนักเรียนเป็นกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหา	ก่อน	3.46	.519	.144	2.245	13	.015**
		หลัง	4.23	.832	.231		13	

**P.value น้อยกว่า .01 มีนัยสำคัญทางสถิติ ระดับ .05

จากตารางที่ 4.13 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยด้านโรงเรียนมีการคัดกรองนักเรียนเป็นกลุ่มปกติกลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหา โรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ก่อนการทดลองและหลังการทดลองโดยใช้สถิติ paired t - test ข้อที่ 6 ด้านโรงเรียนมีการคัดกรองนักเรียนเป็นกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหา ค่าเฉลี่ยก่อนการใช้รูปแบบ = 3.46 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = .519 และคะแนนหลังการใช้รูปแบบ = 4.23 ส่วนเบี่ยงมาตรฐาน = .832 คะแนนผลต่างระหว่างก่อนและหลังการใช้แบบรูปแบบค่าสถิติ t = 2.245 องศาอิสระ df = 13 และแตกต่างกันมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .015** สรุปได้ว่าหลังการใช้รูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ข้อ 6.โรงเรียนมีการคัดกรองนักเรียนเป็นกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหา มีประสิทธิภาพสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ตอบสมมติฐานการวิจัยในข้อที่ 1.3.2 หลังการติดตามผลเพิ่มขึ้นกว่าก่อนการใช้รูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

ตารางที่ 4.14 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยด้านโรงเรียนมีการนำผลการคัดกรองนักเรียนไปใช้ในการช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

ข้อที่	หัวข้อการบริหารงาน	การทดสอบ	Paired Sample T Test					
			$\bar{X}$	S.D.	Std. Error	t	df	P-value
7	โรงเรียนมีการนาผลการคัดกรองนักเรียนไปใช้ในการช่วยเหลือนักเรียน	ก่อน	3.31	.480	.133	4.977	13	.000**
		หลัง	4.62	.506	.140		13	

**P.value น้อยกว่า .01 มีนัยสำคัญทางสถิติ ระดับ .05

จากตารางที่ 4.14 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยด้านโรงเรียนมีการนาผลการคัดกรองนักเรียนไปใช้ในการช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ก่อนการทดลองและหลังการทดลองโดยใช้สถิติ paired t - test ข้อที่ 7 ด้านโรงเรียนมีการนาผลการคัดกรองนักเรียนไปใช้ในการช่วยเหลือนักเรียน ค่าเฉลี่ยก่อนการใช้รูปแบบ = 3.31 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = .480 และคะแนนหลังการใช้รูปแบบ = 4.62 ส่วนเบี่ยงมาตรฐาน = .506 คะแนนผลต่างระหว่างก่อนและหลังการใช้แบบรูปแบบค่าสถิติ t = 4.977 องศาอิสระ df = 13 และแตกต่างกันมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .000** สรุปได้ว่าหลังการใช้รูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ข้อ 7.โรงเรียนมีการนาผลการคัดกรองนักเรียนไปใช้ในการช่วยเหลือนักเรียนมีประสิทธิภาพสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ตอบสมมติฐานการวิจัยในข้อที่ 1.3.2 หลังการติดตามผลเพิ่มขึ้นกว่าก่อนการใช้รูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

ตารางที่ 4.15 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยด้านโรงเรียนมีการสรุปรายงานผลการคัดกรองนักเรียน โรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

ข้อที่	หัวข้อการบริหารงาน	การทดสอบ	Paired Sample T Test					
			$\bar{X}$	S.D.	Std. Error	t	df	P-value
8	โรงเรียนมีการสรุปรายงานผลการคัดกรองนักเรียน	ก่อน	3.23	.439	.122	7.479	13	.646*
		หลัง	4.54	.519	.144		13	

**P.value น้อยกว่า .01 มีนัยสำคัญทางสถิติ ระดับ .05

จากตารางที่ 4.15 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยด้านโรงเรียนมีการสรุปรายงานผลการคัดกรองนักเรียนโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ก่อนการทดลองและหลังการทดลองโดยใช้สถิติ paired t - test ข้อที่ 8. ด้านโรงเรียนมีการสรุปรายงานผลการคัดกรองนักเรียน ค่าเฉลี่ยก่อนการใช้รูปแบบ = 3.23 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = .439 และคะแนนหลังการใช้รูปแบบ = 4.54 ส่วนเบี่ยงมาตรฐาน = .519 คะแนนผลต่างระหว่างก่อนและหลังการใช้แบบรูปแบบค่าสถิติ t = 7.479 องศาอิสระ df = 13 และแตกต่างกันมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .646* สรุปได้ว่าหลังการใช้รูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ข้อ 8.โรงเรียนมีการสรุปรายงานผลการคัดกรองนักเรียน มีประสิทธิภาพสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ตอบสมมติฐานการวิจัยในข้อที่ 1.3.2 หลังการติดตามผลเพิ่มขึ้นกว่าก่อนการใช้รูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

ตารางที่ 4.16 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยระดับการพัฒนารูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน โดยใช้สถิติ pair t-test ดังนี้

ข้อที่	หัวข้อการบริหารงาน	การทดสอบ	Paired Sample T Test					
			$\bar{x}$	S.D.	Std. Error	t	df	P-value
1	โรงเรียนมีการจัดทาเกณฑ์การคัดกรองนักเรียน	ก่อน	3.54	.519	.144	3.323	13	.308*
		หลัง	4.23	.725	.201		13	
2	โรงเรียนมีการพิจารณาคัดกรองนักเรียนตามเกณฑ์ในการคัดกรองนักเรียน	ก่อน	3.38	.506	.140	4.382	13	.286*
		หลัง	4.31	.751	.208		13	
3	โรงเรียนมีการใช้ระเบียนสะสมในการคัดกรองนักเรียน	ก่อน	3.15	.376	.104	10.690	13	.347*
		หลัง	4.69	.480	.133		13	
4	โรงเรียนมีการใช้แบบประเมินพฤติกรรม (SDQ) ในการคัดกรองนักเรียน	ก่อน	3.15	.376	.104	5.333	13	.829*
		หลัง	4.54	.776	.213		13	
5	โรงเรียนมีการใช้ข้อมูลต่าง ๆ ของนักเรียนในการพิจารณาคัดกรองนักเรียน	ก่อน	3.08	.277	.077	6.008	13	.494*
		หลัง	4.54	.776	.215		13	
6	โรงเรียนมีการคัดกรองนักเรียนเป็นกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหา	ก่อน	3.46	.519	.144	2.245	13	.015**
		หลัง	4.23	.832	.231		13	
7	โรงเรียนมีการนาผลการคัดกรองนักเรียนไปใช้ในการช่วยเหลือนักเรียน	ก่อน	3.31	.480	.133	4.977	13	.000**
		หลัง	4.62	.506	.140		13	
8	โรงเรียนมีการสรุปรายงานผลการคัดกรองนักเรียน	ก่อน	3.23	.439	.122	7.479	13	.646*
		หลัง	4.54	.519	.144		13	

**P.value น้อยกว่า .01 มีนัยสำคัญทางสถิติ ระดับ .05

จากตารางที่ 4.16 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยระดับการพัฒนารูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน โดยใช้สถิติ pair t-test โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ดังนี้

- โรงเรียนมีการใช้ระเบียนสะสมในการคัดกรองนักเรียน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.69 อยู่ระดับมากที่สุด

- โรงเรียนมีการนำผลการคัดกรองนักเรียนไปใช้ในการช่วยเหลือนักเรียน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.62 อยู่ระดับมาก

- โรงเรียนมีการใช้แบบประเมินพฤติกรรม (SDQ) ในการคัดกรองนักเรียน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.54 อยู่ระดับปานกลาง

- โรงเรียนมีการใช้ข้อมูลต่าง ๆ ของนักเรียนในการพิจารณาคัดกรองนักเรียน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.54 อยู่ระดับปานกลาง

- โรงเรียนมีการสรุปรายงานผลการคัดกรองนักเรียน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.54 อยู่ระดับปานกลาง

- โรงเรียนมีการพิจารณาคัดกรองนักเรียนตามเกณฑ์ในการคัดกรองนักเรียน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.31 อยู่ระดับน้อย

- โรงเรียนมีการจัดทำเกณฑ์การคัดกรองนักเรียน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.23 อยู่ระดับน้อยที่สุด

- โรงเรียนมีการคัดกรองนักเรียนเป็นกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหา มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.23 อยู่ระดับน้อยที่สุด

4.4 สรุปผลการประเมินผลการใช้รูปแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน

การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ดังนี้ โรงเรียนมีการใช้ระเบียนสะสมในการคัดกรองนักเรียน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.69 อยู่ระดับมากที่สุด โรงเรียนมีการนำผลการคัดกรองนักเรียนไปใช้ในการช่วยเหลือนักเรียน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.62 อยู่ระดับมาก โรงเรียนมีการใช้แบบประเมินพฤติกรรม (SDQ) ในการคัดกรองนักเรียน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.54 อยู่ระดับปานกลาง โรงเรียนมีการใช้ข้อมูลต่าง ๆ ของนักเรียนในการพิจารณาคัดกรองนักเรียน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.54 อยู่ระดับปานกลาง โรงเรียนมีการสรุปรายงานผลการคัดกรองนักเรียน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.54 อยู่ระดับปานกลาง โรงเรียนมีการพิจารณาคัดกรองนักเรียนตามเกณฑ์ในการคัดกรองนักเรียน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.31 อยู่ระดับน้อย โรงเรียนมีการจัดทำเกณฑ์การคัดกรองนักเรียน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.23 อยู่ระดับน้อยที่สุด โรงเรียนมีการคัดกรองนักเรียนเป็นกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหา มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.23 อยู่ระดับน้อยที่สุด

ด้านการคัดกรองนักเรียน โดยรวมมีระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับ มากค่าเฉลี่ย 4.69 เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่าเกือบทุกประเด็นมีค่าเฉลี่ยที่มีค่าเฉลี่ยมากเช่นกัน มีเพียงประเด็นเดียวที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อยที่สุด คือ โรงเรียนมีการคัดกรองนักเรียนเป็นกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหา มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.23 รองลงมาโรงเรียนมีการนำผลการคัดกรองนักเรียนไปใช้ในการช่วยเหลือนักเรียน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.62 รองลงมาโรงเรียนมีการใช้แบบประเมินพฤติกรรม (SDQ) ในการคัดกรองนักเรียน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.54 และลำดับสุดท้ายคือโรงเรียนมีการพิจารณาคัดกรองนักเรียนตามเกณฑ์ในการคัดกรองนักเรียน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.31

นอกจากนี้ยังมีแนวทางด้านการคัดกรองนักเรียน ดังนี้

1. โรงเรียนควรมีการวางแผนงานหรือโครงการ

2. โรงเรียนควรมีการพัฒนาให้ครูในโรงเรียนมีความรู้เกี่ยวกับการใช้เครื่องมือในการคัดกรองนักเรียน

3. โรงเรียนควรใช้เกณฑ์ในการคัดกรองที่เป็นมาตรฐานเดียวกันทั้งโรงเรียน และ

4. โรงเรียนควรมีการกำหนดให้มีการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการคัดกรองนักเรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย

บทที่ 5
สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ผู้วิจัยขอนำเสนอ สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ ตามลำดับดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย
5.2 อภิปรายผลการวิจัย
5.3 ข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ดังนี้ โรงเรียนมีการใช้ระเบียนสะสมในการคัดกรองนักเรียน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.69 อยู่ระดับมากที่สุด โรงเรียนมีการนำผลการคัดกรองนักเรียนไปใช้ในการช่วยเหลือนักเรียน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.62 อยู่ระดับมาก โรงเรียนมีการใช้แบบประเมินพฤติกรรม (SDQ) ในการคัดกรองนักเรียน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.54 อยู่ระดับปานกลาง โรงเรียนมีการใช้ข้อมูลต่าง ๆ ของนักเรียนในการพิจารณาคัดกรองนักเรียน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.54 อยู่ระดับปานกลาง โรงเรียนมีการสรุปรายงานผลการคัดกรองนักเรียน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.54 อยู่ระดับปานกลาง โรงเรียนมีการพิจารณาคัดกรองนักเรียนตามเกณฑ์ในการคัดกรองนักเรียน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.31 อยู่ระดับน้อย โรงเรียนมีการจัดทำเกณฑ์การคัดกรองนักเรียน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.23 อยู่ระดับน้อยที่สุด โรงเรียนมีการคัดกรองนักเรียนเป็นกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหา มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.23 อยู่ระดับน้อยที่สุด

ด้านการคัดกรองนักเรียน โดยรวมมีระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับ มากค่าเฉลี่ย 4.69 เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่าเกือบทุกประเด็นมีค่าเฉลี่ยที่มีค่าเฉลี่ยมากเช่นกัน มีเพียงประเด็นเดียวที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อยที่สุด คือ โรงเรียนมีการคัดกรองนักเรียนเป็นกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหา มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.23 รองลงมาโรงเรียนมีการนำผลการคัดกรองนักเรียนไปใช้ในการช่วยเหลือนักเรียน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.62 รองลงมาโรงเรียนมีการใช้แบบประเมินพฤติกรรม (SDQ) ในการคัดกรองนักเรียน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.54 และลำดับสุดท้ายคือโรงเรียนมีการพิจารณาคัดกรองนักเรียนตามเกณฑ์ในการคัดกรองนักเรียน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.31

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน มีประเด็นสำคัญที่สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

5.2.1 ผลการศึกษาสภาพการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน

ด้านการคัดกรองนักเรียน ครูมีการคัดกรองนักเรียนตามภาระหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากผู้บริหาร เช่น ครูที่ปรึกษาประจำชั้น ได้ดำเนินการเกี่ยวกับการคัดกรองนักเรียนที่ได้ข้อมูลมาจากขั้นตอนการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ได้แก่ ข้อมูลจากการกรอกประวัติส่วนตัว ข้อมูลพื้นฐานของนักเรียน 5 ด้าน ข้อมูลจากการสังเกตพฤติกรรม จากนั้นนำข้อมูลที่เกี่ยวกับตัวนักเรียนมาจัดเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มปกติ คือ นักเรียนที่ได้รับการวิเคราะห์ข้อมูลแล้วอยู่ในเกณฑ์ปกติ 2) กลุ่มเสี่ยง คือ นักเรียนที่ได้รับการวิเคราะห์ข้อมูลแล้วอยู่ในเกณฑ์เสี่ยง 3) กลุ่มมีปัญหา คือ นักเรียนที่ได้รับการวิเคราะห์ข้อมูลแล้วอยู่ในเกณฑ์มีปัญหาต้องช่วยเหลือและแก้ไขอย่างใกล้ชิด และด้านการส่งเสริมพัฒนานักเรียน ครูที่ปรึกษาประจำชั้นได้ดำเนินการส่งเสริมและพัฒนากับนักเรียนทุกกลุ่มโดยการจัดกิจกรรมโฮมรูมในทุก ๆ เช้าเพื่อเป็นการพบปะพูดคุยแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เช็คสถิติการมา ลา ขาดของนักเรียน และเตรียมความพร้อมก่อนทำการเรียน ในการจัดกิจกรรมประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน ได้จัดประมาณ 2-3 ครั้ง และได้หยุดไป จึงเปลี่ยนเป็นการที่คณะครูออกเยี่ยมบ้านของนักเรียนแทน ในส่วนของการเยี่ยมบ้านนั้นจะแบ่งการเยี่ยมบ้านเป็น 2 กรณี คือ กรณีที่ 1 การเยี่ยมวัดประจำภาคเรียน ภาคเรียนละ 1 ครั้ง กรณีที่ 2 การเยี่ยมบ้านเพื่อเป็นการแก้ไขพัฒนาเด็กนักเรียนกลุ่มที่มีปัญหาในส่วนการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพัฒนานักเรียนนั้นได้มีการแบ่งเป็น 2 กิจกรรมหลักได้แก่ กิจกรรมที่ 1 กิจกรรมเสริมสร้างทักษะการดำรงชีวิต และกิจกรรมที่ 2 กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เหตุที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากว่า โรงเรียนได้ตระหนักรู้เห็นถึงความสำคัญของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นไปตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 หมวด 7 มาตรา 63 ได้บัญญัติว่าโรงเรียนและสถานศึกษาต้องจัดให้มีระบบงานและกิจกรรมในการแนะแนว ให้คำปรึกษา ฝึกอบรมแก่นักเรียน นักศึกษา และผู้ปกครอง เพื่อส่งเสริมความประพฤติที่เหมาะสม ความรับผิดชอบต่อสังคม และความปลอดภัยแก่นักเรียนนักศึกษา ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนด ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจึงเปรียบเสมือน การส่งเสริม พัฒนาการป้องกัน และแก้ไขปัญหาเพื่อให้นักเรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีภูมิคุ้มกันทางจิตใจที่เข้มแข็งคุณภาพชีวิตที่ดี มีทักษะการดำรงชีวิต และรอดพ้นจากวิกฤติทั้งปวง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2547) ประกอบกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดนโยบายและจุดเน้นให้สถานศึกษาในสังกัดทุกแห่งจัดให้มีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและดำเนินการอย่างจริงจัง ต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความยั่งยืน ซึ่งนักเรียนทุกคนจะต้องได้รับการดูแลช่วยเหลือ พิทักษ์ ปกป้อง คุ้มครองอย่างรอบด้านด้วยกระบวนการที่ถูกต้อง เหมาะสมและทันการณ์ ได้รับการพัฒนาในทุกมิติ เพื่อให้เป็นคนดี มีความสุขและปลอดภัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุนิสา มาสุข (2560, หน้า 89) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดระยอง พบว่า ด้านการคัดกรองนักเรียน ครูได้ดำเนินงาน โดยมีการกำหนดเกณฑ์การคัดกรอง เพื่อจัดกลุ่มนักเรียนให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง โดยมีทะเบียนประวัติ แฟ้มประวัติ มีหลักเกณฑ์

ที่เป็นมาตรฐานของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนครอบคลุมถูกต้องเหมาะสม มี 3 กลุ่ม คือ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มที่มีปัญหา โดยในกลุ่มปกติ ครูควรส่งเสริมและพัฒนานักเรียนกลุ่มนี้ ส่วนกลุ่มเสี่ยง ครูควรให้ความสำคัญดูแลอย่างใกล้ชิด เพื่อที่ส่งเสริมให้เป็นกลุ่มปกติ และกลุ่มที่มีปัญหา ครูต้องดำเนินการแก้ไขปัญหานักเรียนอย่างเร่งด่วน และแก้ไขให้ตรงกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียน เพื่อช่วยเหลือนักเรียนให้เป็นกลุ่มปกติ โดยครูควรกำหนดแนวทางการดำเนินงาน มีการจัดทำข้อมูลนักเรียนแต่ละกลุ่ม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐกานต์ รักษา (2564, หน้า 92-93) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนคลองท่อมราษฎร์รังสรรค์ พบว่า ด้านการส่งเสริมพัฒนานักเรียน โรงเรียนคลองท่อมราษฎร์รังสรรค์มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูที่ปรึกษาจัดกิจกรรมโฮมรูมอย่างสม่ำเสมอ เป็นระบบ และเป็นรูปธรรม โดยกำหนดชั่วโมงโฮมรูมสัปดาห์ละ 1 คาบเรียน และนอกเหนือจากนั้นตามความเหมาะสม เพื่อให้ครูที่ปรึกษาได้พบปะนักเรียนอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมสอดแทรกที่ส่งเสริมและพัฒนาอย่างหลากหลาย ครอบคลุมนักเรียนทุกกลุ่มในชั้นเรียน เช่น กิจกรรมห้องเรียนสีขาว กิจกรรม 1 ห้องเรียน 1 โครงงานคุณธรรม การแข่งกีฬากระชับมิตร รวมทั้งมีการกำหนดแบบบันทึกกิจกรรม การรายงานผล และการประเมินผลในแต่ละกิจกรรมอย่างต่อเนื่องในแต่ละภาคเรียน มีการสร้างขวัญและกำลังใจให้กับนักเรียน โดยการสนับสนุน ชมเชย และยกย่องนักเรียนที่ทำคุณงามความดี เพื่อสร้างความภาคภูมิใจในตนเองให้แก่นักเรียน และสถานศึกษายังมีการจัดประชุมผู้ปกครองชั้นเรียนในทุกภาคเรียน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประภาวรินทร์ วิเชียรสรรค์ และคณะ (2563, หน้า 102) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางพัฒนาการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของกลุ่มโรงเรียนเจดีย์หลวงท่าก๊อ อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย พบว่า ด้านการคัดกรองนักเรียน ครูที่ปรึกษามีการวิเคราะห์ข้อมูลจากเครื่องมือประเมินพฤติกรรมนักเรียนร่วมกับครูผู้เกี่ยวข้อง เช่น ประเมินพฤติกรรมเด็ก (SDQ) และเครื่องมือ อื่น ๆ จากนั้นมีการจัดกลุ่มนักเรียนตามแบบคัดกรองโดยจำแนกออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหา ให้ครูทุกคนได้เสนอแนวทางให้นักเรียนที่ได้รับการคัดกรองมีการวิเคราะห์ปัญหาสาเหตุ นักเรียนกลุ่มเสี่ยงและมีปัญหา ให้ได้รับการช่วยเหลือแก้ไขด้วยวิธีการที่เหมาะสม และด้านการส่งเสริมพัฒนานักเรียน ครูที่ปรึกษาได้จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมนักเรียน ได้แก่ กิจกรรมโฮมรูม (Homeroom) มีการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อกำหนดเรื่องและกิจกรรมโฮมรูมตามสภาพปัญหาความต้องการของผู้เรียนและผู้ปกครอง ได้ร่วมกันออกแบบกิจกรรมที่เน้นการพัฒนาทักษะชีวิตและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน มีการจัดกิจกรรมโฮมรูมตามกำหนดการและรายงานผลการพัฒนาของนักเรียน มีการจัดประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน (Classroom Meeting) และกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระกิจกรรมบูรณาการหรือกิจกรรมอื่น ๆ ที่เหมาะสม สร้างสรรค์กับสังคม

5.2.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแนวทางการพัฒนาการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

ด้านการคัดกรองนักเรียน โรงเรียนควรมีการวางแผนงานหรือโครงการ มีการพัฒนาให้ครูในโรงเรียนมีความรู้เกี่ยวกับการใช้เครื่องมือในการคัดกรองนักเรียน ใช้เกณฑ์ในการคัดกรองที่เป็นมาตรฐานเดียวกันทั้งโรงเรียน และควรมีการกำหนดให้มีการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการคัดกรองนักเรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย และด้านการส่งเสริมพัฒนานักเรียน โรงเรียนควรมีการทำคำสั่งแต่งตั้งหรือมอบหมายงานที่ชัดเจน ให้ครูมีความรู้เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมโฮมรูม การจัดโครงการหรือกิจกรรมส่งเสริมนักเรียนควรสำรวจความต้องการของนักเรียนก่อน และโรงเรียนควรกำหนดให้มีการติดตามประเมินผลกิจกรรมส่งเสริมนักเรียน เหตุที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากว่าระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีวัตถุประสงค์ที่จะพัฒนาคุณภาพนักเรียนให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ แต่ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจะเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้นั้น จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจจากผู้บริหาร คณะครูและผู้เกี่ยวข้อง มีการประชุมวางแผนงาน กำหนดแนวทางเพื่อนำไปสู่การดำเนินงาน มีการทำงานเป็นทีม ร่วมกันคิด ร่วมกันปฏิบัติ มีการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล ร่วมชื่นชมผลงาน เพื่อสร้างสรรค์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้เป็นรูปธรรมและจะก่อประโยชน์ต่อนักเรียนและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547) ประกอบกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2557, หน้า 3) ให้สถานศึกษาต้องบูรณาการเนื้อหาความรู้และพัฒนาคุณภาพเด็กนักเรียนให้มีความพร้อมอย่างเป็นองค์รวม โดยการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตเด็กนักเรียน และแก้วิกฤติทางสังคม สถานศึกษาต้องจัดระบบงานและกิจกรรมที่ส่งเสริมความประพฤติให้เหมาะสม ความรับผิดชอบต่อสังคม และความปลอดภัยให้กับเด็กนักเรียน และนำระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฤทธิ์ธิชัย ภู่สำอางค์ (2563, หน้า 127) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ด้านการคัดกรองนักเรียน ครูที่ปรึกษาต้องมีมาตรฐานหรือแนวทางการคัดกรองนักเรียนเดียวกัน โดยยึดเกณฑ์การคัดกรองนักเรียนของโรงเรียน เพื่อให้ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมนักเรียน ในการแบ่งกลุ่มนักเรียนน่าเชื่อถือ แนวทางการพัฒนาคือโรงเรียนควรจัดทำคู่มือ หลักเกณฑ์ วิธีการในการคัดกรอง รวมถึงระเบียบ หลักเกณฑ์ที่ชัดเจน วิเคราะห์ข้อมูลแบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็น กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหา ใช้ระบบคอมพิวเตอร์ช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูลคัดกรองนักเรียน ให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมมากขึ้น โดยประสานงานกับผู้ปกครองแจ้งผลการคัดกรองนักเรียนและข้อมูลพฤติกรรมของนักเรียนให้ได้ทราบข้อมูลที่เป็นจริง ประสานงานกับบุคลากรหลาย ๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อร่วมพิจารณาผลการคัดกรองนักเรียน และหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ พัฒนาการนิเทศ กำกับ ติดตามดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีการประเมินสถานการณ์ หาแนวทางแก้ไข วางแผนปรับปรุงระบบอย่างต่อเนื่องสอดคล้องต่อสภาพปัจจุบัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐกานต์ รักษา (2564, หน้า 95-96) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนคลองท่อมราษฎร์รังสรรค์ พบว่า ด้านการส่งเสริมพัฒนานักเรียน สถานศึกษาควรมีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนานักเรียนในรูปแบบที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจ และครอบคลุม

นักเรียนทุกกลุ่มมากที่สุด โดยกลุ่มสาระการเรียนรู้ งานระดับชั้นเรียน งานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หรือกลุ่มงานอื่น ๆ ควรเพิ่มการจัดกิจกรรมการแสดงความสามารถของนักเรียนอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง หรือตามความเหมาะสมในวันสำคัญ เทศกาล หรือโครงการของสถานศึกษาที่ดำเนินการอยู่เดิมแล้ว เพื่อเป็นเวทีให้นักเรียนได้แสดงผลงาน ความสามารถให้ผู้อื่นได้ชื่นชม สร้างความภาคภูมิใจและคุณค่าให้กับนักเรียน และภายหลังการจัดกิจกรรมควรมีการสรุปผล ประเมินผล ประเมินความพึงพอใจ และข้อเสนอแนะ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาแนวทางการดำเนินกิจกรรมในครั้งต่อไป นอกจากนั้นสถานศึกษาควรสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายผู้ปกครองในการประสานความร่วมมือและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างสถานศึกษากับผู้ปกครองเพื่อร่วมมือกันในการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และสอดคล้องกับงานวิจัยของวรวุฒิ บุตรศรีภูมิ (2563, หน้า 144) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สภาพและแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30 พบว่า ด้านการคัดกรองนักเรียน สถานศึกษาควรจัดกลุ่มนักเรียนออกเป็น กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหา เพื่อหาวิธีการดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างถูกต้อง โรงเรียนควรจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมและพัฒนานักเรียนทุกกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง หรือกลุ่มมีปัญหา ให้ตรงตามสภาพปัญหา และพัฒนาศักยภาพของนักเรียนแต่ละบุคคล สถานศึกษาควรมีการประชุมเพื่อวางแผนเกณฑ์การคัดกรองนักเรียนให้มีมาตรฐาน เป็นไปตามแนวทางเดียวกัน สถานศึกษาควรพัฒนาเครื่องมือเพื่อคัดกรองปัญหาพฤติกรรมของนักเรียน เมื่อทำการคัดกรองนักเรียนแล้วควรสรุปผลการคัดกรองเพื่อเป็นข้อมูลให้ครูที่ปรึกษาใช้ในการส่งเสริม และแก้ไขปัญหานักเรียนต่อไป และด้านการส่งเสริมพัฒนานักเรียน สถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้นักเรียนเสนอความคิดเห็นในเรื่องกิจกรรมที่นักเรียนสนใจ เพื่อครูจะได้จัดกิจกรรมให้สอดคล้องตรงตามความสนใจและความต้องการของนักเรียน สถานศึกษาควรใช้ข้อมูลด้านการคัดกรองนักเรียนเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการจัดทำแผน/โครงการ/กิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนานักเรียนให้ครอบคลุมนักเรียนทุกคน สถานศึกษาควรจัดอบรมครูให้มีความรู้เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมโฮมรูมเพื่อให้ครูสามารถดำเนินกิจกรรมโฮมรูมได้อย่างหลากหลาย และเหมาะสมกับช่วงวัยของนักเรียน ครูที่ปรึกษาควรดำเนินกิจกรรมโฮมรูม ให้สอดคล้องกับระดับชั้นของนักเรียนและควรกำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนว่าอยากพัฒนานักเรียนด้านใดและควรจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนานักเรียนให้ครบทุกด้าน ครูที่ปรึกษาควรประเมินการจัดกิจกรรมโฮมรูมเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงและพัฒนาการจัดกิจกรรมโฮมรูมในภาคการศึกษาหรือปีการศึกษาต่อไป

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะทั่วไป

โรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน ควรกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการรู้จักนักเรียนรายบุคคลอย่างทั่วถึง ระบบการคัดกรองนักเรียนที่ชัดเจน การออกเยี่ยมบ้านนักเรียนครบทุกคน กิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายสนองความต้องการของนักเรียน การให้คำปรึกษาและการเข้าถึงนักเรียน การประสานงานและการติดตามผลการส่งต่อนักเรียน

สถานศึกษา และครู ควรดำเนินการเกี่ยวกับ การรู้จักนักเรียนรายบุคคลอย่างทั่วถึง ระบบการคัดกรองนักเรียนที่ชัดเจน การออกเยี่ยมบ้านนักเรียนครบทุกคน กิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายสนองความต้องการของนักเรียน การให้คำปรึกษาและการเข้าถึงนักเรียน การประสานงานและการติดตามผลการส่งต่อนักเรียน

5.3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรวิจัยเรื่อง การรู้จักนักเรียนรายบุคคลอย่างทั่วถึง โรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน

ควรวิจัยเรื่อง ระบบการคัดกรองนักเรียนที่ชัดเจน โรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน

ควรวิจัยเรื่อง การออกเยี่ยมบ้านนักเรียนครบทุกคน โรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน

ควรวิจัยเรื่อง กิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายสนองความต้องการของนักเรียน โรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน

ควรวิจัยเรื่อง การให้คำปรึกษาและการเข้าถึงนักเรียน โรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน

ควรวิจัยเรื่อง การประสานงานและการติดตามผลการส่งต่อนักเรียน โรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน

บรรณานุกรม

1. ภาษาไทย

1) หนังสือทั่วไป

กรมการศึกษานอกโรงเรียน. (2540). *คู่มือการปฏิบัติงาน : การใช้กระบวนการแนะแนวเพื่อป้องกันและแก้ไข กระทรวงศึกษาธิการ ระยะที่ 2* (พ.ศ.2550-2555). กรุงเทพฯ : คุรุสภาลาดพร้าว.

กรมวิชาการ. (2546). *แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตร.* การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กระทรวงศึกษาธิการ กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

กรมสุขภาพจิต. (2555). *คู่มือการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน.* กรุงเทพฯ : กรมสุขภาพจิต.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2544). หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพฯ : พัฒนาคุณภาพวิชาการ(พว)

_____. (2547). *คู่มือผู้บริหารการสร้างคู่มือข่ายการดูแลช่วยเหลือนักเรียน.* กรุงเทพฯ : กระทรวงฯ.

_____. (2555). กฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพฯ : คอมมิวนิเคชั่น.

จินตนา ณ ระนอง. (2555). *การทำงานเป็นทีม.* กรุงเทพฯ : อมรการพิมพ์.

จุฑามณี ตระกูลมุทุตา. (2544). *การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์การ.* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ : ม.ป.ท.

ช่อลัดดา ขวัญเมือง. (2541). *กิจกรรมแนะแนวในโรงเรียน*. กรุงเทพฯ : วิทยพัฒน์.

ชาย โพธิสิตา. (2552). *ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ*. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.

ชูศรี วงศ์รัตนะ. (2552). *เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย*. ครุศาสตรมหาบัณฑิต การวิจัยทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ทิศนา แขมมณี. (2545). *ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้.* พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธีรวุฒิ ประทุมนพรัตน์. (2554). *การบริหารกิจการนักเรียน.* กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

นันทิยา หุตานุวัตร และณรงค์ หุตานุวัตร. (2544). *SWOT: การวางแผนกลยุทธ์ธุรกิจชุมชน.* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.

บุญชม ศรีสะอาด. (2545) *การวิจัยเบื้องต้น.* พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : สุรีริยาสาส์น.

พินิจ มีคำทอง. (2559). *การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมสถานศึกษาด้วยเทคนิค SWOT Analysis*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). ขอนแก่น : หจก.โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราช. (2540). *หลักและระบบแนะแนวในสถานศึกษา. หน่วยที่ 9-15*. พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี : สาขาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราช.

เมธาวี อุดมธรรมานุภาพ และคณะ. (2550). *พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตนเอง*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.

เยาวดี วิบูลย์ศรี. (2544). *การประเมินโครงการ : แนวคิดและแนวปฏิบัติ.* พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

รัตนะ บัวสนธ์. (2551). *วิจัยเชิงคุณภาพทางการศึกษา.* กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์คำสมัย.

_____. (2552). *ปรัชญาการวิจัย.* กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เรืองยศ อุตรศาสตร์. (2546). *การศึกษาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน*. การค้นคว้าแบบอิสระ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2540). *สถิติวิทยาทางการวิจัย.* กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.

วิชัย โถสุวรรณจินดา. (2555). *ความลับองค์การ.* พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ดีไลท์.

วีระพล บดีรัฐ. (2543). *PDCA วงจรสู่ความสำเร็จ.* กรุงเทพฯ : ประชาชน.

ศิริชัย กาญจนวาสี, ทวีวัฒน์ ปิตยานนท์ และ ดิเรก ศรีสุโข. (2555). *การเลือกใช้สถิติที่เหมาะสมสำหรับการวิจัย.* พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมบูรณ์ สุริยวงศ์ และคณะ. (2544). *ระเบียบวิธีการวิจัยทางการศึกษา.* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.

สมประสงค์ เสนารัตน์. (2551). *PDCA เครื่องมือในการจัดการคุณภาพ*. สาขาวิจัยและประเมินผลการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สมยศ นาวีการ. (2538). *การบริหาร.* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : ดอกหญ้า.

_____. (2544). *การบริหารเชิงกลยุทธ์.* กรุงเทพฯ : สำนักงานพิมพ์บรรณกิจ.

สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์. (2544). *กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน.* กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.

_____. (2552). *การประกันคุณภาพมุ่งสู่คุณภาพการศึกษา.* กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2547). *แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).

_____. (2551). *แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา.* กรุงเทพฯ : องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

_____. (2552). *กลยุทธ์สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).

_____. (2552). *ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน.* เอกสารสรุปย่อองค์ความรู้.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

สุภางค์ จันทวานิช. (2535). *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ.* กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์.

สุรางค์ โค้วตระกูล. (2540). *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ*. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

_____. (2547). *จิตวิทยาการศึกษา.* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุวิมล ว่องวาณิช. (2549). *บทที่ 3 แบบตรวจสอบรายการประเมิน : วิธีวิทยาและเครื่องมือประเมิน.* กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อรุณี อ่อนสวัสดิ์. (2551). *ระเบียบวิธีวิจัย.* (พิมพ์ครั้งที่3). มหาวิทยาลัยนเรศวร: พิษณุโลก : ภาควิชาการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.

2) วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์/รายงานการวิจัย

กฤษณผล จันทร์พรหม. (2548). *การศึกษารูปแบบมหาวิทยาลัยเสมือนจริงที่เหมาะสมสำหรับสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย.* วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

กัลยา อาจฤทธิ์. (2548). *ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน.* การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย.

กานต์นภา แสงเทพ. (2555). *สภาพการทำงานเป็นทีมของสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์.* การค้นคว้าด้วยตนเอง การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร.

กิตติภพ เกาแกกูล. (2547). *การพัฒนาครูที่ปรึกษาในการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือ*, การค้นคว้าแบบอิสระ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

เกษม ใจเถิง. (2546). *การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนานักเรียนกลุ่มโรงเรียนอุดรสัมพันธ์อำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่.* การค้นคว้าแบบอิสระ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

จุติกรณ์ นิสสัย. (2558). *การศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนบ้านหนองปรือ* : กรณีศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.

เฉลิมพงษ์ สุขสมพนารักษ์. (2561). *การพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนบ้านช่างหม้อ อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน*. งานวิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

ชนกนารถ ชื่นเชย. (2550). *รูปแบบการจัดการศึกษาต่อเนื่องในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน.* วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

โชติสุภา สายสนั่น (2559). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อทีมงานที่มีประสิทธิภาพของสถานศึกษา ประเภทอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในภาคตะวันออก.* วิทยานิพนธ์ สาขาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

ณัฐกานต์ รักษา (2564). *การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนคลองท่อมราษฎร์รังสรรค์*. สารนิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ณัฐริน เจริญเกียรติบวร. (2557). *โมดูลการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในพระราชูปถัมภ์ของสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร*. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต บริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ทะเล เจริญผล. (2547). *การศึกษาวิธีการและปัญหาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูที่ปรึกษา*, การค้นคว้าแบบอิสระ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ธิตินัดดา สิงห์แก้ว. (2562). *การพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้วงจร PDCA : กรณีศึกษาโรงเรียนวัดป่าตึงห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน.* วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

นิกร ทองทิพย์. (2550). *การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์.*, การค้นคว้าแบบอิสระ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

บุญส่ง หาญพานิช. (2546). *การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการความรู้ในถาบันอุดมศึกษาไทย.* วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการอุดมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประภาวรินทร์ วิเชียรสรรค์ และคณะ (2563). *แนวทางพัฒนาการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของกลุ่มโรงเรียนเจดีย์หลวง-ท่าก๊อ อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย*. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

ประภาศรี ศรีวงค์พันธ์. (2549). *การดำเนินงานเกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน*, การค้นคว้าแบบอิสระ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ปรีชา มานวกุล. (2543). *สภาพและปัญหาของบริการแนะแนวในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองลำพูน*. การค้นคว้าแบบอิสระ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

พรจันทร์ พรศักดิ์กุล. (2550). *รูปแบบกระบวนการงบประมาณของโรงเรียนที่บริหารงบประมาณแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.* วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

พูลสิน เทียมตรี. (2559). *สภาพปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27*. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

เพ็ญวิภา พรหมสุวรรณ์. (2547). *การประเมินโครงการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน*. การค้นคว้าแบบอิสระ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

เพิ่มพูน ผ่านสำแดง. (2546). *การพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนหนองสอพิทยาคม ตำบลลำปาว อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ สังกัดกรมสามัญศึกษา*. ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ยุทธพงษ์ เฮ้าประมงค์. (2555). *การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลบางพระ อำเภอศรีราชาจังหวัดชลบุรี*. สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป. วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.

ระวีวรรณ คำสม. (2546). *ผลของการฝึกพฤติกรรมการแสดงออกที่เหมาะสมโดยใช้กลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อนที่มีต่อการปฏิบัติตนกับเพื่อนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปี ที่ 2 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยาจังหวัดนครปฐม.* ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.

รัชพล เที่ยงดี. (2563). *การศึกษาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18.* วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

รัตนะ บัวสนธ์. (2555). *การพัฒนาคู่มือระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนบ้านท้องคุ้ง : สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2.* วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต บริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ฤทธิ์ธิชัย ภู่สำอางค์ (2563). *แนวทางพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

วรวุฒิ บุตรศรีภูมิ. (2563). *สภาพและแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30*. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

วิเชียร สนสี. (2547). *การพัฒนาครูที่ปรึกษาด้านการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนสวายวิทยาคาร อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์*. การค้นคว้าแบบอิสระ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

วิฑูร วงษ์แหวน. (2549). *รูปแบบระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนหันครราษฎร์รังสฤษฎ์*. การค้นคว้าแบบอิสระ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

วิสุทธิ์ วิจิตรพัชราภรณ์. (2547). *การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาแบบกระจายอำนาจในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามแนวทางพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วุฒิพงษ์ พันทิวา. (2563). *สภาพปัญหา และแนวทางพัฒนาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21.* วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ศิริรัตน์ เกตุประทุม. (2560). *การดำเนินงานและแนวทางพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในอำเภอพานทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2*. วิทยานิพนธ์ หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา.

สนิท บุญเจริญ. (2545). *การปฏิบัติงานปกครองนักเรียนของโรงเรียนแม่เจดีย์วิทยาคม จังหวัดเชียงราย*. การค้นคว้าแบบอิสระ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สมบูรณ์ ศิริสรรหิรัญ. (2547). *การพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำของคณะบดี.* วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุนิสา มาสุข. (2560). *การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดระยอง*. งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.

อภิสิทธิ์ รอดบำเรอ. (2559). *รูปแบบการบริหารรับบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา : กรณีศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6.* วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต บริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

อัมพร พงษ์กังสนานนท์. (2550). *การศึกษารูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต.* วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต มาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

อาณัติ ขันทจันทร์. (2560). *การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยใช้ปัญหาเป็นฐานแบบเรียนรู้ร่วมกันเพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหา และทักษะการท างานร่วมกัน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2*. ปริญญานิพนธ์ กศ.ด. วิทยาศาสตร์ศึกษา, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

3) เอกสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์/เว็บไซต์

กรมการพัฒนาชุมชน. (2551). *การสนทนากลุ่ม (Focus Group)*. สืบค้นเมื่อ 5 สิงหาคม 2565, เข้าถึงได้จาก https://page.hrteamwork.com/knowledge/focus-group/.

การสร้างทีมงาน. (2562). สืบค้นเมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2565, เข้าถึงได้จาก https://th.hrnote.asia/orgdevelopment/190509-team-work/.

กิติราช เตชะมโนกุล. (มปป). *การวิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อน (SWOT Analysis).* สืบค้น 10 กรกฎาคม 2565, เข้าถึงได้จาก file:///C:/Users/user1/Downloads/SWOT_Analysis.pdf.

ชนิกานต์ เธียรสูตร. (2551). *วงจร PDCA คืออะไร?*. สืบค้นเมื่อ 5 สิงหาคม 2565, เข้าถึงได้จาก http://eduserv.ku.ac.th/km/index.php?option=com_content&task=view&id=137&Itemid=68**.**

พรรณพิตรา เสริมศรี. (2559). *การศึกษาความคิดเห็นลักษณะการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพ : กรณีศึกษาข้าราชการสำนักกรรมาธิการ 3 สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.* สืบค้นเมื่อ 15 สิงหาคม 2565, เข้าถึงได้จาก http://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:90025.

วีรวิชญ์ เลิศไทยตระกูล. (2554). *ปรัชญาของ PDCA.* สืบค้นเมื่อ 5 สิงหาคม 2565. เข้าถึงได้จาก business.east.spu.ac.th/admin/waaa_file/A37322PDCA.pdf.

4) วารสาร

กาญจนา ไชยพันธ์. (2544). แนวคิดจิตวิทยาของโรเจอร์สกับการเรียนการสอนแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. *วารสารวิชาการ.* 4(5), 6-9.

จักรพงษ์ ตระการไทย และนเรศ ขันธะรี. (2564). การดำเนินการงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษายุคดิจิทัล (The Implementation of Student Care and Support Systems in Digital Era School). *วารสารบริหารการศึกษาบัวบัณฑิต*, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี. 21(1), 59.

ฤทธิ์ธิชัย ภู่สำอางค์. (2563). การศึกษาความต้องการจำเป็นและแนวทางการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3, *วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ*, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร. 8(32), 127.

สร ปิ่นอกัษรสกุล. (2551). การนำเทคนิคการสนทนากลุ่มย่อย (FGD) มาใช้เพื่อการพัฒนาองค์การและบุคลากร. *วารสาร For Quality*. 15(134), 32-34.

เสรี ชัดแช้ม. (2538). โมเดลและการสร้างโมเดล. *วารสารศึกษาศาสตร์* มหาวิทยาลัยบูรพา. 9(2), 7.

อุทุมพร จามรมาน. (2541). โมเดลคืออะไร. *วารสารวิชาการ.* 1(3), 22.

5) เอกสารอื่น ๆ ที่ไม่ได้ตีพิมพ์

แผนพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน. (2562). ฉบับที่ 5 (ระยะ 3 ปี) พ.ศ.2562-2564. งานนโยบายและแผนงาน ฝ่ายบริหารงบประมาณ. โรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน. (อัดสำเนา).

2. ภาษาอังกฤษ

Athiwat. (2562). *อะไรคือสิ่งที่ทำให้ทีม ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ*. สืบค้นเมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม 2565, เข้าถึงได้จาก https://athivvat.medium.com/อะไรคือสิ่งที่ทำให้ทีมทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ-beb6c2ad37d2.

Bertalanffy. L. V. (1968). *General system theory foundations, development, applications.* New York : George Braziller, lnc.

Boulding and Bertalanffy. (1920). *ทฤษฎีระบบ.* สืบค้นเมื่อ 5 สิงหาคม 2565, เข้าถึงได้จาก https://elcca.ssru.ac.th/somsak_kl/pluginfile.php/135/mod_resource/content/1/week%206%20sytem%2C%20cybernetics%2C%20convergence%2C%20organizing%20%5Brevised%5D.pdf.

Brown, Warren B., and Moberg, Denis J. (1980). *Organization Theory and Management : A Macro Approach*. New York : John Wiley and Sons.

Eisner, E. (1976). Educational Connoisseurship and Criticism: Their form and Functions In Educational Evaluation. *Journal of Aesthetic Evaluation or Education*. 10(3), 192-193.

Keeves, Peter J. (1988). *Model and Model Building*. Educational Research Methodology and Measurement : An International Handbook. Oxford : Pergamon Press.

Krungsri Academy. (2564). *Teamwork อย่างไรให้มีประสิทธิภาพ.* สืบค้นเมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม 2565, เข้าถึงได้จาก https://www.krungsri.com/th/plearn-plearn/effective-result-of-perfect-teamwork.

Nadler,L. and Wiggs, G.D. (1989). *Managing human resources development*. SanFrancisco, California : Jossey-Bass.

Smith, R. H., and Others. (1980). *Measurement : Making Organization Perform.* New York : Macmillan.

Willer, D. (1986). *Scientific Sociology : Theory and Method*. Englewood Cliff, N.J. : Prentice Hall.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายนามผู้เชี่ยวชาญในการสนทนากลุ่ม

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัย

1. พระมหาสกุล มหาวิโร, ผศ.ดร.	ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัย อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรบริหารการศึกษา
2. ศ.ดร.พศิน แตงจวง	ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัย อาจารย์ประจำหลักสูตรบริหารการศึกษา
3. ดร.ชาลี ภักดี	ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัย อาจารย์ประจำหลักสูตรบริหารการศึกษา

รายชื่อผู้ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์การบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ ลำพูน อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน

1. นายเมธา ศรีประทีป	รองผู้อำนวยการโรงเรียน
2. นายณัฐพงษ์ ตันมิ่ง	ผู้ช่วยรองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายกิจการนักเรียน
3. นางดาวรุ่ง อินทนนท์	หัวหน้างานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
4. นายศราวุธ หลุยจำวัน	หัวหน้างานสารวัตรนักเรียน
5. นางสาวณัฐพร เทือกเถาว์สาร	ครูผู้สอน
6. นางอรุณจันทร์ มะโนเพียว	ครูผู้สอน

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญการสนทนากลุ่มการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ ลำพูน อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน

1. พระสงกรานต์ ปณฺณาวชิโร	ผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรมพระชัยยะวงศาพัฒนา
2. นางสมพร บุญมี	รองผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดพระธาตุห้าดวง
3. ว่าที่ร้อยโทอุทัย กันทาแจ่ม	รองผู้อำนวยการโรงเรียนเวียงเจดีย์วิทยา
4. นายเจริญทิพย์ อร่ามรุ่งโรจน์	ปลัดอำเภอลี้/นักปกครองและนักวิชาการทางศาสนา
5. พระมหาสกุล มหาวิโร, ผศ.ดร.	อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
6. ดร.ชาลี ภักดี	อาจารย์ประจำหลักสูตรบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

ภาคผนวก ข
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

กรอบการศึกษาเอกสารทางวิชาการ

---

1. ชนิดของเอกสาร O บทความ O รายงานการวิจัย O ตำรา
O รายงาน/คู่มือ/เอกสารต่าง ๆ ของหน่วยงาน O อื่น ๆ ระบุ.....
2. ชื่อเอกสาร.....
3. ชื่อผู้แต่ง และปีที่พิมพ์.....
4. สถานที่พิมพ์.....
5. สาระสำคัญของเอกสาร.....
6. สรุปเนื้อหาที่สำคัญ.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

กรอบการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเพื่อการวิจัย
เรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
โรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน
**********.

วัน.....ที่.....เดือน พ.ศ.2564

ตอนที่ 1 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้รับการสัมภาษณ์

1.1 ชื่อผู้ให้การสัมภาษณ์

.....

1.2 เริ่มสัมภาษณ์เวลา.....เสร็จการสัมภาษณ์เวลา.....

1.3 เพศ ( ) ชาย ( ) หญิง

1.4 อายุ ..... ปี

1.5 บทบาท

( ) ผู้อำนวยการโรงเรียน

( ) รองผู้อำนวยการโรงเรียน

( ) ครูผู้สอน

( ) อื่น ๆ (โปรดระบุ) .....

ภาคผนวก ค
หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
เลขที่ ๑๐๓ ถ.พระปกเกล้า ต.พระสิงห์ อ.เมืองเชียงใหม่
จ.เชียงใหม่ ๕๐๒๐๐ โทรศัพท์ ๐๕๓ ๒๗๐ ๙๗๕ - ๖
โทรสาร ๐๕๓ ๘๑๔ ๗๕๒

ที่ อว ๗๙๑๕/๒๕๖๕

๒๖ กันยายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ ลำพูน

ด้วยนายกัมพล คำเวียง นักศึกษาปริญญาโท รหัส ๖๓๒๐๕๔๐๔๓๒๐๑๐ สาขาวิชาการบริหารการศึกษาของบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “**การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านคัดกรองนักเรียนของโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ ลำพูน**” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (ศษ.ม.) โดยมี ศ.ดร.พศิน แตงจวง เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาในครั้งนี้

ทางมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ นายกัมพล คำเวียง ได้เก็บรวบรวมข้อมูลในเขตพื้นที่เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำวิจัยต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้ติดต่อกับกลุ่มเป้าหมายด้วยตนเอง ทั้งนี้ทางบัณฑิตวิทยาลัยฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านในครั้งนี้

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(พระครูสุนทรมหาเจติยานุรักษ์, ผศ.ดร.)
รองอธิการบดี
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
ปฏิบัติหน้าที่แทนอธิการบดี

บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
โทร. ๐๕๓ ๒๗๐ ๙๗๕-๖ ต่อ ๑๖

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
เลขที่ ๑๐๓ ถ.พระปกเกล้า ต.พระสิงห์ อ.เมืองเชียงใหม่
จ.เชียงใหม่ ๕๐๒๐๐ โทรศัพท์ ๐๕๓ ๒๗๐ ๙๗๕ - ๖
โทรสาร ๐๕๓ ๘๑๔ ๗๕๒

ที่ อว ๗๙๑๕/๒๕๖๕

๒๖ กันยายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

นมัสการ พระสงกรานต์ ปญฺญาวชิโร ผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรมพระชัยยะวงศาพัฒนา

ด้วยนายกัมพล คำเวียง นักศึกษาปริญญาโท รหัส ๖๓๒๐๕๔๐๔๓๒๐๑๐ สาขาวิชาการบริหารการศึกษาของบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง **“การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านคัดกรองนักเรียนของโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ ลำพูน”** ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (ศษ.ม.) โดยมี ศ.ดร.พศิน แตงจวง เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาในครั้งนี้

ในการนี้บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) งานวิทยานิพนธ์ของนายกัมพล คำเวียง ในวันพุธ ที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๖๕ เวลา ๑๔.๐๐-๑๖.๐๐ น. ณ ศาลาโฮงหลวงครูบาเจ้าอภิชัยขาวปี วัดพระพุทธบาทผาหนาม ตำบลป่าไผ่ อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน ทั้งนี้ ทางบัณฑิตวิทยาลัยฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านในครั้งนี้

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(พระครูสุนทรมหาเจติยานุรักษ์, ผศ.ดร.)
รองอธิการบดี
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
ปฏิบัติหน้าที่แทนอธิการบดี

บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
โทร. ๐๕๓ ๒๗๐ ๙๗๕-๖ ต่อ ๑๖

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
เลขที่ ๑๐๓ ถ.พระปกเกล้า ต.พระสิงห์ อ.เมืองเชียงใหม่
จ.เชียงใหม่ ๕๐๒๐๐ โทรศัพท์ ๐๕๓ ๒๗๐ ๙๗๕ - ๖
โทรสาร ๐๕๓ ๘๑๔ ๗๕๒

ที่ อว ๗๙๑๕/๒๕๖๕

๒๖ กันยายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

เจริญพร คุณเจริญทิพย์ อร่ามรุ่งโรจน์ ปลัดอำเภอลี้

ด้วยนายกัมพล คำเวียง นักศึกษาปริญญาโท รหัส ๖๓๒๐๕๔๐๔๓๒๐๑๐ สาขาวิชาการบริหารการศึกษาของบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง **“การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านคัดกรองนักเรียนของโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ ลำพูน”** ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (ศษ.ม.) โดยมี ศ.ดร.พศิน แตงจวง เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาในครั้งนี้

ในการนี้บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) งานวิทยานิพนธ์ของนายกัมพล คำเวียง ในวันพุธ ที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๖๕ เวลา ๑๔.๐๐-๑๖.๐๐ น. ณ ศาลาโฮงหลวงครูบาเจ้าอภิชัยขาวปีวัดพระพุทธบาทผาหนาม ตำบลป่าไผ่ อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน ทั้งนี้ ทางบัณฑิตวิทยาลัยฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านในครั้งนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อพิจารณา

ขอเจริญพร

(พระครูสุนทรมหาเจติยานุรักษ์, ผศ.ดร.)
รองอธิการบดี
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
ปฏิบัติหน้าที่แทนอธิการบดี

บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
โทร. ๐๕๓ ๒๗๐ ๙๗๕-๖ ต่อ ๑๖

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
เลขที่ ๑๐๓ ถ.พระปกเกล้า ต.พระสิงห์ อ.เมืองเชียงใหม่
จ.เชียงใหม่ ๕๐๒๐๐ โทรศัพท์ ๐๕๓ ๒๗๐ ๙๗๕ - ๖
โทรสาร ๐๕๓ ๘๑๔ ๗๕๒

ที่ อว ๗๙๑๕/๒๕๖๕

๒๖ กันยายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

เจริญพร ว่าที่ร้อยโทอุทัย กันทาแจ่ม รองผู้อำนวยการโรงเรียนเวียงเจดีย์วิทยา

ด้วยนายกัมพล คำเวียง นักศึกษาปริญญาโท รหัส ๖๓๒๐๕๔๐๔๓๒๐๑๐ สาขาวิชาการบริหารการศึกษาของบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง **“การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านคัดกรองนักเรียนของโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ ลำพูน”** ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (ศษ.ม.) โดยมี ศ.ดร.พศิน แตงจวง เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาในครั้งนี้

ในการนี้บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) งานวิทยานิพนธ์ของนายกัมพล คำเวียง ในวันพุธ ที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๖๕ เวลา ๑๔.๐๐-๑๖.๐๐ น. ณ ศาลาโฮงหลวงครูบาเจ้าอภิชัยขาวปีวัดพระพุทธบาทผาหนาม ตำบลป่าไผ่ อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน ทั้งนี้ ทางบัณฑิตวิทยาลัยฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านในครั้งนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อพิจารณา

ขอเจริญพร

(พระครูสุนทรมหาเจติยานุรักษ์, ผศ.ดร.)
รองอธิการบดี
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
ปฏิบัติหน้าที่แทนอธิการบดี

บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
โทร. ๐๕๓ ๒๗๐ ๙๗๕-๖ ต่อ ๑๖

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
เลขที่ ๑๐๓ ถ.พระปกเกล้า ต.พระสิงห์ อ.เมืองเชียงใหม่
จ.เชียงใหม่ ๕๐๒๐๐ โทรศัพท์ ๐๕๓ ๒๗๐ ๙๗๕ - ๖
โทรสาร ๐๕๓ ๘๑๔ ๗๕๒

ที่ อว ๗๙๑๕/๒๕๖๕

๒๖ กันยายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

เจริญพร คุณณัฐพงษ์ ตันมิ่ง ผู้ช่วยรองผู้อำนวยการ ฝ่ายกิจการนักเรียนโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ ลำพูน

ด้วยนายกัมพล คำเวียง นักศึกษาปริญญาโท รหัส ๖๓๒๐๕๔๐๔๓๒๐๑๐ สาขาวิชาการบริหารการศึกษาของบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง **“การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านคัดกรองนักเรียนของโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ ลำพูน”** ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (ศษ.ม.) โดยมี ศ.ดร.พศิน แตงจวง เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาในครั้งนี้

ในการนี้บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) งานวิทยานิพนธ์ของนายกัมพล คำเวียง ในวันพุธ ที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๖๕ เวลา ๑๔.๐๐-๑๖.๐๐ น. ณ ศาลาโฮงหลวงครูบาเจ้าอภิชัยขาวปี วัดพระพุทธบาทผาหนาม ตำบลป่าไผ่ อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน ทั้งนี้ ทางบัณฑิตวิทยาลัยฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านในครั้งนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อพิจารณา

ขอเจริญพร

(พระครูสุนทรมหาเจติยานุรักษ์, ผศ.ดร.)
รองอธิการบดี
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
ปฏิบัติหน้าที่แทนอธิการบดี

บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
โทร. ๐๕๓ ๒๗๐ ๙๗๕-๖ ต่อ ๑๖

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
เลขที่ ๑๐๓ ถ.พระปกเกล้า ต.พระสิงห์ อ.เมืองเชียงใหม่
จ.เชียงใหม่ ๕๐๒๐๐ โทรศัพท์ ๐๕๓ ๒๗๐ ๙๗๕ - ๖
โทรสาร ๐๕๓ ๘๑๔ ๗๕๒

ที่ อว ๗๙๑๕/๒๕๖๕

๒๖ กันยายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

เจริญพร คุณสมพร บุญมี รองผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดพระธาตุห้าดวง

ด้วยนายกัมพล คำเวียง นักศึกษาปริญญาโท รหัส ๖๓๒๐๕๔๐๔๓๒๐๑๐ สาขาวิชาการบริหารการศึกษาของบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง **“การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านคัดกรองนักเรียนของโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ ลำพูน”** ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (ศษ.ม.) โดยมี ศ.ดร.พศิน แตงจวง เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาในครั้งนี้

ในการนี้บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) งานวิทยานิพนธ์ของนายกัมพล คำเวียงในวันพุธ ที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๖๕ เวลา ๑๔.๐๐-๑๖.๐๐ น. ณ ศาลาโฮงหลวงครูบาเจ้าอภิชัยขาวปี วัดพระพุทธบาทผาหนาม ตำบลป่าไผ่ อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน ทั้งนี้ ทางบัณฑิตวิทยาลัยฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านในครั้งนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อพิจารณา

ขอเจริญพร

(พระครูสุนทรมหาเจติยานุรักษ์, ผศ.ดร.)
รองอธิการบดี
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
ปฏิบัติหน้าที่แทนอธิการบดี

บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
โทร. ๐๕๓ ๒๗๐ ๙๗๕-๖ ต่อ ๑๖

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ๐๕๓-๒๗๐-๙๗๕ ต่อ ๑๑

ที่ อว ๗๙๑๘/ ๒๕๖๕ **วันที่** ๒๖ กันยายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญ การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

เรียน พระมหาสกุล มหาวีโร ผศ.,ดร.

ด้วย นายกัมพล คำเวียง นักศึกษาปริญญาโท รหัส ๖๓๒๐๕๔๐๔๓๒๐๑๐ สาขาวิชาการบริหารการศึกษาของบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง **“การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านคัดกรองนักเรียนของโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ ลำพูน”** ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (ศษ.ม.) โดยมีศ.ดร.พศิน แตงจวง เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาในครั้งนี้

ในการนี้บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) งานวิทยานิพนธ์ของนายกัมพล คำเวียง ในวันพุธ ที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๖๕ เวลา ๑๔.๐๐-๑๖.๐๐ น. ณ ศาลาโฮงหลวงครูบาเจ้าอภิชัยขาวปี วัดพระพุทธบาทผาหนาม ตำบลป่าไผ่ อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน

จึงนมัสการเรียนมาเพื่อพิจารณา

(พระครูสุนทรมหาเจติยานุรักษ์, ผศ.ดร.)
รองอธิการบดี วิทยาเขตล้านนา

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ๐๕๓-๒๗๐-๙๗๕ ต่อ ๑๑

ที่ อว ๗๙๑๘/ ๒๕๖๕ **วันที่** ๒๖ กันยายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญ การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

เจริญพร ดร.ชาลี ภักดี

ด้วยนายกัมพล คำเวียง นักศึกษาปริญญาโท รหัส ๖๓๒๐๕๔๐๔๓๒๐๑๐ สาขาวิชาการบริหารการศึกษาของบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง **“การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านคัดกรองนักเรียนของโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ ลำพูน”** ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (ศษ.ม.) โดยมี ศ.ดร.พศิน แตงจวง เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาในครั้งนี้

ในการนี้บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) งานวิทยานิพนธ์ของนายกัมพล คำเวียง ในวันพุธ ที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๖๕ เวลา ๑๔.๐๐-๑๖.๐๐ น. ณ ศาลาโฮงหลวงครูบาเจ้าอภิชัยขาวปี วัดพระพุทธบาทผาหนาม ตำบลป่าไผ่ อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน

จึงเจริญพรมาเพื่อพิจารณา

(พระครูสุนทรมหาเจติยานุรักษ์, ผศ.ดร.)
รองอธิการบดี วิทยาเขตล้านนา

หนังสือยินยอมโดยได้รับการบอกกล่าวและเต็มใจ

(Informed Consent Form)

ชื่อวิจัย **การพัฒนารูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน**

ชื่อผู้วิจัย **นายกัมพล คำเวียง**

ชื่อผู้ให้การสัมภาษณ์.....**นางสาวณัฐพร เทือกเถาสาร**.....

คำยินยอมของผู้เข้าร่วมการวิจัย

ข้าพเจ้า.....**นางสาวณัฐพร เทือกเถาสาร**.....ได้ทราบรายละเอียดของวิจัยตลอดจนประโยชน์และข้อเสียที่จะเกิดขึ้นต่อข้าพเจ้าจากผู้วิจัยแล้วอย่างชัดเจนไม่มีสิ่งใดบิดบังซ่อนเร้น และยินยอมให้ทำการสัมภาษณ์ในวิจัยที่มีชื่อข้างต้น โดยข้าพเจ้ารู้ว่าถ้ามีปัญหาหรือข้อสงสัยเกิดขึ้นข้าพเจ้าสามารถสอบถามผู้วิจัยได้และข้าพเจ้าสามารถไม่เข้าร่วมวิจัยนี้เมื่อใดก็ได้ นอกจากนี้ ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลเฉพาะเกี่ยวกับตัวข้าพเจ้าเป็นความลับ และจะเปิดเผยได้เฉพาะในรูปที่เป็นสรุปผลการวิจัยเท่านั้น

ลงชื่อ.....(ผู้ให้การสัมภาษณ์)

นางสาวณัฐพร เทือกเถาสาร

หนังสือยินยอมโดยได้รับการบอกกล่าวและเต็มใจ

(Informed Consent Form)

ชื่อวิจัย **การพัฒนารูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน จังหวัดลำพูน**

ชื่อผู้วิจัย **นายกัมพล คำเวียง**

ชื่อผู้ให้การสัมภาษณ์.....นายณัฐพงษ์ ตันมิ่ง.....

คำยินยอมของผู้เข้าร่วมการวิจัย

ข้าพเจ้า.....**นายณัฐพงษ์ ตันมิ่ง**.....ได้ทราบรายละเอียดของวิจัยตลอดจนประโยชน์และข้อเสียที่จะเกิดขึ้นต่อข้าพเจ้าจากผู้วิจัยแล้วอย่างชัดเจนไม่มีสิ่งใดบิดบังซ่อนเร้น และยินยอมให้ทำการสัมภาษณ์ในวิจัยที่มีชื่อข้างต้น โดยข้าพเจ้ารู้ว่าถ้ามีปัญหาหรือข้อสงสัยเกิดขึ้นข้าพเจ้าสามารถสอบถามผู้วิจัยได้และข้าพเจ้าสามารถไม่เข้าร่วมวิจัยนี้เมื่อใดก็ได้ นอกจากนี้ ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลเฉพาะเกี่ยวกับตัวข้าพเจ้าเป็นความลับ และจะเปิดเผยได้เฉพาะในรูปที่เป็นสรุปผลการวิจัยเท่านั้น

ลงชื่อ.....(ผู้ให้การสัมภาษณ์)

นายณัฐพงษ์ ตันมิ่ง

ภาคผนวก ง
ภาพประกอบการวิจัย

ภาพประกอบการสัมภาษณ์

ภาพประกอบการสนทนากลุ่ม

ภาคผนวก จ
หนังสือตอบรับการลงตีพิมพ์บทความวิจัย

ที่ อว ๘๐๒๕ / ว ๑๔๘

วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
เลขที่ ๑๙๒ หมู่ ๒ ตำบลต้นธง อำเภอเมือง
จังหวัดลำพูน ๕๑๐๐๐

วันที่ ๒๒ มกราคม ๒๕๖๗

เรื่อง ตอบรับการลงตีพิมพ์บทความวิจัย ในวารสาร มจร. หริภุญชัยปริทรรศน์

เรียน กัมพล คำเวียง พศิน แตงจวง และฉัตรชัย ศิริกุลพันธ์

ตามที่ท่านได้ส่งบทความวิจัยเรื่อง "การพัฒนารูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ จังหวัดลำพูน :The Development of an Administration Model for Student Care and Support Systems Suanboonyopatham School, Lamphun, Lamphun Province" เพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสาร มจร. หริภุญชัยปริทรรศน์นั้น (ISSN : ๒๖๗๒-๙๗๙๒, ออนไลน์) ซึ่งอยู่ในกลุ่ม ๒ (TCI 2) ทั้งนี้ การรับรองคุณภาพวารสารตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๕ ไปจนถึง วันที่ ๓๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๗

ในการนี้ กองบรรณาธิการวารสาร มจร. หริภุญชัยปริทรรศน์ได้ตรวจสอบเอกสาร และขอเรียนให้ท่านทราบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิได้พิจารณาของท่านแล้ว ผลการพิจารณาและประเมินผลงานอยู่ในระดับ **ดี** จึงเห็นสมควรให้รับตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิจัยดังกล่าวในวารสาร มจร.หริภุญชัยปริทรรศน์ ซึ่งกำหนดการเผยแพร่ผลงานในปีที่ ๘ ฉบับที่ ๓ (เดือนกรกฎาคม-กันยายน) ๒๕๖๗

ทางบรรณาธิการวารสาร มจร หริภุญชัยปริทรรศน์ ขอขอบพระคุณและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านในการส่งผลงานเพื่อการตีพิมพ์ผลงานของวารสาร ฯ โอกาสต่อไป

เรียนมาด้วยความเคารพ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสน่ห์ ใจสิทธิ์)
บรรณาธิการ วารสาร มจร หริภุญชัยปริทรรศน์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

ประสานงาน : สำนักงาน วารสาร มจร. หริภุญชัยปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน
ผศ.ดร.สามารถ บุญรัตน์ หัวหน้ากองบรรณาธิการ
โทรศัพท์ ๐-๕๓๕๖-๓๑๖๓, ๐๘๙-๒๙๐-๙๗๗๕

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล นายกัมพล คำเวียง
วัน เดือน ปีเกิด 16 มกราคม 2521
สถานที่เกิด 81/1 หมู่ 3 บ้านแม่อาว อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน 51120
สถานที่อยู่ปัจจุบัน 119/5 หมู่ 5 บ้านแม่สารป่าขาม ตำบลเวียงยอง อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน 51120

ตำแหน่งและประวัติการทำงาน

พ.ศ. 2556-ปัจจุบัน ครูผู้สอนโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ ลำพูน

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2543 คบ. (สังคมศึกษา) สถาบันราชภัฏลำปาง